

Στό τεύχος αυτό: Ένα κείμενο που καίει!

ΡΕΝΟΣ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

‘Η ‘Α-παιδεία μας

‘Η αθλιότητα της Παιδείας μας, πέρα και άσχετα από κάθε πολιτική τοποθέτηση και «γραμμές» οποιασδήποτε παράταξης

ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

- Στοιχεία ιστορίας και κριτικής πραγμάτων και πνεύματος (από το Προσωπικό ‘Αρχείο του Ρένου. — ‘Απόλυτα ελεύθερη και πρωτότυπη αξιολόγηση του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου) ... 353
- Ματεωρισμοί (πέντε ιδεολογικά σχόλια πάνω στο άλλοτο πρόβλημα «ήθική») ... 361
- ‘Επιστημονισμός - ακαδημαϊσμός: το τέλος της ‘Επιστήμης (πώς ή αλήθεια υποτάχθηκε στη σκοπιμότητα, για να καταντήσει η ‘Επιστήμη υπηρέτρια της ‘Εξουσίας) ... 365
- ‘Αργοναύτες (ποίηση) ... 370
- Οι ελευθερίες της δουλείας (φιλοσοφικοπολιτική ανάλυση και ξεσκέπασμα της εξουσιαστικής επάτης του συνδικαλισμού) ... 371
- Κατά πατατοπωλών (πολιτική ποίηση) ... 378
- ‘Επίκαιρα και ανεπίκαιρα (σχόλια) ... 379
- ‘Ηράκλειτος - Σωκράτης: παρουσίαση των δύο κορυφών της ελληνικότητας ... 381
- Δραγάτης (πρωτόλεια ποίηση) ... 395
- Δημαγωγία και πολιτική (το πορτραίτο του δημοκόπου κλασικού τύπου) ... 396
- ‘Η νέα πρόκληση (άρθρο για τη σημασία της ελληνικότητας μπροστά στο χάος του σύγχρονου κόσμου) ... 400
- Σελίδες διαλόγου: ‘Επιστολές αναγνωστών και αποκατάσταση θέσεων του «Δαυλοῦ» ... 402
- Κίνηση ιδεών (παρουσίαση βιβλίων και άλλων εντύπων που λάβαμε) ... 416

ΡΕΝΟΣ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

‘Η ‘Α-παιδεία μας

Πρὶν δέκα χρόνια — ὅσα οἱ Δαναοὶ χρειάστηκαν γιὰ τὴν Τροία (κ’ ἐγινε τὸ μάκρος ἔ π ο ς, καθὼς οἱ ἄνθρωποι ἦταν φαίνεται πιὸ εὐαίσθητοι ἀπὸ μᾶς τοὺς ρινόκερους) — πολλοὶ «ἀντιστασιακοί» μας εἶχαν ἐνθουσιαστῇ μὲ τὴν «‘Α-παιδεία» κείνη ποὺ βάφτισα, μιά μέρα τῆς δικτατορίας, ὅλη τὴν ἀπὸ δεκαετίες θλιβερώτατη ψευτοΠαιδεία μας, σ’ ἓνα γράμμα μου¹ στὸν τύπο, ποὺ προκάλεσε — «κατ’ ἐντολήν» Ἀσλανίδη, τότε ὑφυπουργοῦ τῆς Ἀπαιδείας (μὲ ὑπουργό, φυσικά, κι αὐτὴν ἡς, τὸν «πανεπιστήμονα» καὶ πανυπουργὸ τῶν πάντων Παπαδόπουλο) — δῶξέ μου ἀπ’ τὴν πάντα προθυμότητι γιὰ τέτοια εἰσαγγελικὴ ἀρχή, «ἐπὶ περιυβρίσει» — τί ἄλλο; τὸ ἴδιο τροπάρι καὶ ξόρκι ἔχουν ὅλοι τους! — «τῆς Ἀρχῆς».² Ἄκου νὰ λέω «Ἀπαιδεία» τὴν τόσο λαμπρὴ ἀνέκαθεν «Ἐθνικὴ» μας «Παιδεία», καὶ «ὑπουργεῖο τῆς Ἀπαιδείας» νὰ γράφω, ἐν μέσῳ δ’ «ἐθνοσωτηρίας» μας «Ἐπαναστάσεως», τέτοιας πανυπερσέβαστης «Παιδείας» μας τὸ μακάριο ὑπουργεῖο! Ἄ, βεβαιότατα καὶ «περιύβριση τῆς Ἀρχῆς» — τὸ λιγώτερο! — τέτοια κουβέντα, κ’ ἦταν σύμφωνος μὲ τὸν πρῶν δασκαλάκο Ἀσλανίδη κι ὁ «φοβερός καὶ τρομερός» Λαδᾶς μας — τοῦτος δὲ κι ἀπὸ παλιότερους δικούς του λόγους (*Ἀνθολογία τοῦ Διηγήματος* στὸν ἡμερήσιο τύπο, μὲ διηγήματα σὰν τὸν Α2 μου, ποὺ καναν ἑξαλλους τοὺς «σκληροὺς» ἰδιαιτέρᾳ τῆς χούντας μας) — γιὰ τὴν κεφαλὴ μου ὅπωςδὴποτε «ἐπὶ πίνακι», μὲ συνοπτικὴ διαδικασία!

Ἔ, ἡ μόνη δυστυχῶς «διαφορὰ» τώρα εἶναι : ποὺ μόνο ἡ δῶξη — γιὰ τὴν ὥρα — δέ θ’ ἀσκηθῇ ἐναντίον μου — «ἔχουμε» ἀγκαλὰ «Δημοκρατία»! δέν τὸ πιστεύετε; — , ἀλλὰ ἡ Ἀπαιδεία; Νά! Καλὰ κρατεῖ, «ἀκλόνητη», καὶ ζῇ καὶ βασιλεύει καὶ τὸν κόσμον κυριεύει!..

Ἄς ἀντικρύσουμε τὰ πράγματα καταπρόσωπο· κι ἂς ἀφήσουμε ὅλοι, κάθε πλευρᾶς καὶ κοινωνικοπολιτικῆς τοποθέτησης, τίς δειλίες ν’ ἀντιμετωπίσουμε τὸ πραγματικό, καὶ τίς κοῦφες ἐλπίδες πὼς ὑπάρχει τάχα ἔβγα ἀπ’ τὴ ριζικὴ αὐτὴ ἀθλιότητά μας χωρὶς γενναῖες προσπάθειες ὅλων μας — χωρὶς ὑπεράνθρωπες πιά θὰ ἔλεγα, κεῖ ποὺ καταντήσαμε — καὶ νὰ δοῦμε!.. Ἀθλιότητα, ποὺ ἂν δέ βγοῦμε ἀπὸ δαύτην, ἂν δέν τὴν ἄρουμε· τὸ ταχύτερο, μ’ ὅποιεςδὴποτε θυσίες σ’ ἄλλους τομεῖς (ὅσοδὴποτε «βασικούς» μ’ ἄλλα κριτήρια τῆς ζωῆς), δέν πρόκειτ’ ἐδῶ νὰ φυτρώσῃ χορτάρι γιὰ πολλές γενιές, κι ὁ Τόπος — ἡ «Πατρίδα» σας, τῶν πατριωτῶν ὅλων, ἡ Ἑλλάδα, τῶν ἐλλήνων ὅλων, ὁ λαὸς αὐτὸς ὅλος φοβᾶμαι — θ’ ἀ φ α ν ῖ σ τ ῇ, καὶ σὰν *ἐλληνικό* καὶ σὰν *ἀνθρώπινο*, καὶ μὴ βαυκαλιζέστε πὼς «κάπως» τάχα «θὰ ξεφύγῃ», «γιατί» — δῆθεν — «ἡ Ἑλλάδα πάντα ξεφεύγει κι ἀνασταίνεται»! Αὐτὰ εἶν’ ὄνειρα ἀπατηλά! Ἡ Ἑλλάδα, καὶ οἱ Ἕλληνες, νά : τεπρακόσια

χρόνια ὑπὸ τὸν Ὀθωμανὸ δέν ἐσῆκωσαν κεφάλι — κι ὅταν «ἐσῆκωσαν» (ὅπλα, ὅχι πράγματι κεφάλι), χωρὶς ν' ἀκούσουν πρῶτα (ἀλλὰ καὶ καιμιά στιγμή σοβαρὰ ἔστω μετὰ) τὸν ἀνεκτίμητό τους Κοραῆ³, νά τί ᾄδειο «κεφάλι» (καί τρισάδειο ἀκόμα! καί τί ἀνελεύθερο βαθύτατα ἀκόμα!) τάχα «σῆκωσαν»!.. Καί παλιότερα, ἡ Ἑλλάδα καί οἱ Ἕλληνες ὅλοι, χίλια τετρακόσια χρόνια δέν ἐσῆκωσαν κεφάλι πράγματι — ἢ μήπως θέλετε χίλια ἐφτακόσια, γιά νά πιάσουμε ἀπ' τὸ Μεγαλέξαντρο; — κ' ἦταν ἡ χώρα, κ' οἱ κάτοικοί της, ἐπὶ Βυζαντίου (καί νά μὴν τὰ κρύβουμε!), ζώντας ἐξαγριωμένοι — ξανά — «ἐξαγριευμένοι» ποὺ τόγραφαν οἱ παλιοὶ τῆς παράδοσής μας — μιὰ «ἡσιόδεια Ζωή» — κ' εἶναι καὶ πολὺ καὶ τὸ «ἡσιόδεια» γιά τέτοια Ζωή κάτω κι ἀπὸ τὸ μηδέν πεσμένη σ' ὅλα! — κι ὁ τόπος ἦταν τὸ πιὸ ὑπανάπτυκτο «θέμα» τῆς μεγάλης Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ πιὸ φτωχὸ κι ἀπολίτιστο, τὸ πιὸ ἄμοιρο πιά κάθε ποιότητας ἐξανθρωπισμοῦ καὶ καλλιέργειας⁴, ἄλυνιζόμενο ὁλοένα ἀπὸ τοῦ διαόλου τίς ὀρδές καὶ τοὺς βαρβάρους καὶ τοὺς κουρσάρους μιᾶς ὑπερδεκάδας ἀλλόφυλων ἐπιδρομῶν ἀπ' τὰ πέρατα τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, καὶ ποιά «Ἑλλάδα»; ποιοὶ «Ἕλληνες»; ποιοὶ «ἄνθρωποι» κἂν ἐδῶ; Σοβαρά; Ἐπειδὴ θέλουμε δηλαδὴ νά βαυκαλιζόμαστε καὶ νά μὴν ἀντικρύζουμε ποτέ κατὰισα τὸ πραγματικὸ, ποὺ ὥστόσο μᾶς προσδιορίζει καὶ ποτέ δέν τοῦ ξεφεύγουμε;.. Μόνο κάποια παλιότατα σπέρματα καὶ καταθυσιασμένοι πυρῆνες ἀπόμεναν νά ψευτοδροῦν μαραγκιασμένα ποῦ καὶ ποῦ, καταπλακωμένα, ἀνήμπορα, μέσ σὲ μιὰ «παράδοση» ποὺ πότε-πότε μισοαναφαίνονταν νά βογκάη ἀπ' τὸ βάθος «λαϊκὴ παραδοση», θαμποαναδίνοντας γιά λίγο, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, κάποιες ποιότητες, κ' εὐτύς πάλι σθῆνοντας, *ὀλίγο φῶς καὶ μακρινὸ σὲ μέγα σκότος κ' ἔρμος*, παίρνοντάς τα ξανά μαζί της κάθε τόσο, σά νάτανε σκιά ὀνείρου ἢ ἀπεΐκασμα πνεύματος περιγελαστικοῦ νά τυραννᾷ βαθύτερα στὴ δυστυχία - *μέ ξαστοχυσμένες μνημεις*; ἢ κοῦφες φαντασίες τῶν ἄθλιων; νά, ἔτσι ἦταν ἡ Ἑλλάδα κ' οἱ Ἕλληνες, νά μὴν κοροϊδεύεστε καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια πῆθαινε, δέ Ζοῦσε, μέ φάσματα καὶ φριχτὰ φαντάσματα, βασανιστικά, ἀπ' «ἀνεξήγητες» στὴν ἀσυνειδησία τῆς οὐσίας ἢ ψήγματα καὶ «σά σημάδια» πανάρχαιων καταβολῶν κάποιας χαμένης ἀνθρωπιάς...

Αὐτὴ ἡ ἄλγεια, κι ὅχι ὅ,τι σᾶς λέγαν καὶ σᾶς ψευτομάθαν.

Καὶ νά μή σᾶς ξεγελᾶνε, μήτ' οἱ ἴδιες σας οἱ ἐλπίδες — ποὺ τίς ὑπαγορεύει «τὸ πνεῦμα τοῦ θάρους» θάλεγ' ἓνας Νίτσε: ἡ δειλὴ ἀποφυγὴ ἀκριβῶς ἀντικρύσματος τοῦ πραγματικοῦ —, μήτ' ἄλλοι, ὅποιοι, μ' ὅποιαδήποτε ψευτοαισιόδοξα σκαιώνουνε διαρκῶς καὶ καταστρώνουν ὑπουλά γιά νά σᾶς ταΐζουμε πρὸς τὰ συμφέροντά τους.

Τὸ θέμα εἶναι τόσο μεγάλο καὶ τόσο κρίσιμο — *καθαυτὸ θανᾶσι μὲ* γιά τὸν Τόπο μας καὶ τὸ λαό του καὶ τὸ *ἐλληνικὸ* ἐν γένει σπὸν

κόσμο ἐφεξῆς, ἂν δὲν ἀντιμετωπιστῇ ἀποτελεσματικά — ὥστε δὲ μὲ παίρνει κι ὁ χῶρος νὰ τὸ καλύψω στὸ πρῶτο αὐτὸ ἀντίκρουσμά του. Θὰ προσπαθήσω στὸ τεῦχος τοῦτο νὰ θέσω κάποια βασικά κ' ἐνδεικτικά του, ὅσο γίνεται πιό συνοπτικά· καὶ σ' ἐπόμενα θὰ κοιτάξω, ὅσο μπορῶ, νὰ δώσω, βαθαίνοντας καὶ πλαταίνοντας — καὶ πάντως μὴ ἀφήνοντας ἔξω κανέναν παράγοντα καὶ ὑπαίτιο (γιατὶ πρέπει πιά κάποτε ν' ἀρχίσουμε νὰ βλεποῦμε, πέρα ἀπὸ ἐκλογές, προπαγάνδες, ψήφους καὶ θορυβοποιές ἐπικράνειες) — τίς διαστάσεις καὶ τὴν ἔνταση τοῦ κακοῦ ὅλη, μὴπως καὶ καταστοῦν κάποια στοιχεῖα συνείδηση σὲ κάποιους, ἀσχέτως ὅποιωνδήποτε πολιτικῶν ἢ γενικώτερα ἰδεολογικῶν τους θέσεων. Γιατὶ — δυστυχῶς γιὰ ὅλες τίς «θέσεις», «προσανατολισμούς» κι «ἀποπροσανατολισμούς», αὐτές ἢ ἐκείνες ἢ ὅποιες κοινωνικοοικονομικές σκοπιμότητες κι ἀθλιότητες, ἢ στρατόπεδα καὶ παρατάξεις, φανατικές ἢ φανατικώτερες ἢ φανατικώτατες, ποὺ ἐντάσσουν τὸ πᾶν στὶς λογῆς-λογῆς καταδυναστευτικές «γραμμές» καὶ «θεωρίες» τους, ἀξιῶνοντας πῶς γιὰ ὅλα τάχα ἔχουν «λύσεις» καὶ «κλειδιά» καὶ μαγικές «σωτηρίες» — ἡ Παιδεία κ' ἡ Καλλιέργεια, ἡ Ἠμέρωση κι ὁ Ἐξανθρωπισμός ὁ πραγματικός, δέν ἐντάσσονται, δέν διατάσσονται, δέν «προγραμματίζονται» τυραννικά, καὶ δέν ταῖζονται σὲ χαπάκια γιὰ «νούμερα» καὶ κομματικούς ὀλοκληρωτικούς ἢ «καταναλωτικούς» μαζοπίθηκους, ὅποιουδήποτε χρώματος κ' ἑτεροπροσδιορισμοῦ — καθὼς δά κ' ἡ Ἐλευθερία ἀνέκαθεν, κ' ἡ Ἑκέψη κ' ἡ Συνείδηση ὅλη, μῆτε «παράγονται» ντετερμινιστικά, μῆτ' ἐντάσσονται σκοπιμοθηρικά (ἂν μιλάμε δηλαδὴ γιὰ τίς πραγματικές, ὄχι τίς πλαστές ποὺ ἰσχυρίζονται οἱ προπαγανδιστὲς «παραδείσων» πῶς τάχα «ἀνθοῦν», μετὰ ἀπὸ εἰδικές μαζοκαλλιέργειες καὶ παραμύθια γιὰ μικρά παιδιά περὶ «δομικῶν ἀλλαγῶν» καὶ τὰ ρέστα κούφια καὶ βερμπαλιστικά, σ' αὐτούς ἢ σ' ἐκείνους τοὺς διατεταγμένους «κόσμους» καὶ ψευτοπολιτισμούς) — , ἀλλὰ καὶ ριζικά ὑπόκεινται, σὰν «ἐκ τῶν πραγμάτων συνθήκη», *sine qua non* κάθε οὐσιαστικῆς-ποιοτικῆς μεταβολῆς ποτέ, τῆς ἀτομικῆς καὶ τῆς ὁμαδικῆς ζωῆς, τῶν προσώπων καὶ τῶν κοινωνιῶν, ὅποιουδήποτε καιροῦ ἢ χώρου. Κι αὐτό, δέν τὸ λέει ἀπλῶς, τὸ φωνάζει, ἡ Ἱστορία ὅλη, τῶν ἡπείρων ὅλων καὶ τῶν πραγματικῶν πολιτισμῶν ὅλων, ἀνεξαίρετα, εἴπερ τὸ βλέπει (ἢ δέθεται νὰ τὸ βλέπῃ κι ἀλλοιοθωρῇ) ὁποῖος ἐγγελευνισμός-ὀλοκληρωτισμός τῆς θεωρίας ἢ τῆς πράξης, ἢ ἀστισμός ἢ καπιταλισμός, ὁποῖος ρασιοναλισμός, ντετερμινισμός ἢ τελολογισμός, εἴτε τὸ ἀναπέμπουν διαρκῶς φαρισαϊκά σ' ἐν' ἀέναια φεῦγον κι ἄφταστο «μέλλον» — θεωρῶντας τὸ τάχα «ἐποικοδόμημα» καὶ «παράγωγο» καὶ τὰ ρέστα ὑποκριτικά (ἢ ὅπωςδήποτε πλανερά) — ὅποιες ὑλιστικές-οικονομιστικές «σχολές» ἢ τάσεις, ὅποιες θεωρίες ἢ πράξεις πολιτικές, ἀνελεύθερες καὶ μαζοποιές οὕτως ἢ ἄλλως, ἀπ' ὅποιαδήποτε προέλευση καὶ μ' ὅποιαδήποτε κατεύθυνση.

Λοιπὸν ἐ δ ὦ — γιὰ νὰ ἐντοπίζουμε τίς υπαιτιότητες καὶ τίς υπευθυνότητες ὁ λ ε ς, ὅχι νὰ γενικολογοῦμε αἰώνια κι ἀναποτελεσματικά σά γεροφαῦλοι (καθὼς σταθερά διδάσκει ἡ ψευδοκριτική κ' ἡ φαιρσαϊκή ψευτοπνευματικότητά μας ἐπὶ συναπτές δεκαετίες τώρα τῆς σηπτικώτατης ἐκπτώσεώς μας, σ' ὅλα τοῦ τρισάθλιου μεταπολέμου μας) — , πρὶν ἀπὸ εἴκοσι καὶ πλέον χρόνια, Καραμανλῆς μας φρέσκος — ἔβαζ' ἀκόμα, λέγαν, τὸ πουλόβερ μ έ σ α ἀπὸ τῇ Ζώνη, κ' ἡ Ναντίνα ἐκείνη Τσαλδάρη τοῦ ὑποδείκνυε : « "Ὅχι μέσα! Ἄ π ι ό ξ ω, Κωστάκη! » — , «δυναμικός», λοιπὸν, ἐργολαβικώτατος καὶ «νεότευκτος» — τοῦ ἔσω κ' ἔξωθεν «μαγειρείου» — τῆς ἀνερχόμενης νεοΔεξιᾶς μας — διαδόχου τῆς Δεξιᾶς τοῦ Αἵματος, τῆς Κιποχῆς καὶ τοῦ Ἑμφυλίου, πούχαν προκαταστρώσει τὴν κυριαρχικὴ τῆς προϋπόθεση: τὸ «ἔδαφος» ἀνωργωμένο βαθιά μὲ τὰ πυραχτωμένα πηροῦνια τῆς «πάση θυσία» ἐπιβολῆς, μ' ὅποιαδήποτε περιστάσιακά προσχήματα («ἀπελευθερωτικός» τάχα «ἀγών», «κομμουνιστικὴ ἐπιβουλή» καὶ «ἀνταρσία», «παιδομαζώματα» κι ἀντιπαιδομαζώματα, «ἐκκαθαρίσεις» καὶ κόντρα «ἐκκαθαρίσεις», «ὑπολειμμάτων» καὶ «ἀπομενόντων πυρήνων» καὶ τὰ γνωστά), καὶ μὲ τὴν ἀναφανδὸν φυσικὰ ὑποστήριξη, καὶ μὲ ὅπλα καὶ μὲ χρήματα καὶ μ' ἐπιτελικούς τῆς νεοκαπιταλιστικῆς Δύσεως — , μιλῶντας στῇ Θεσσαλονίκῃ ἂν δέν κάνω λάθος, «ἐπὶσημαινε» — γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ στόματος πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ Τόπου (καὶ δὴ: «συντηρητικῆς»!) — ὅτι : « "Ἐχουμε Παιδεῖα πού δέν ἀ ν τ α π ο κ ρ ί ν ε ι τ α ι στὶς κοινωνικὲς μας ἀνάγκες! » (Κι αὐτά, βέβαια, προφερόμενα πάντα, ὅπως καὶ σήμερα, «μὲ τὰ τσαρούχια στὸ στόμα» πού λένε, ἔτσι πού περισσότερο βουλγάρικα νὰ μοιάζουνε, ὅχι ἑλληνικά - καὶ πού, πάντως, μόνο παιδεῖα, νὰ πάρῃ ὁ διάολος, δέν πιστοποιοῦν μὰ καὶ δέν προσωνίζονται, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε κι ὅσο κι ἂν θὰ τὸ θέλαμε!..)

Τὸν ἴδιον καιρὸ περίπου (τὸ '60), μὲ προφορά «λογία ἑλληνική» αὐτός — ἀναμφισβήτητα, ὅσο καὶ μὲ τὸ σνομπίστικο ψευτοαριστοκρατικό (ἢ καὶ γνησίως «στιγματικό») «γῶ» ὅπου «ρῶ» — ὁ τότε μὴ ἀκόμα ἐνδιαφερόμενος νὰ ἐμφανίζεται καὶ τόσο δημοκοπικός καὶ χαϊδολογικός τῶν κατωτερικῶν λαϊκιστικῶν μας τάσεων Κανελλόπουλός μας (ὁ μέχρι καὶ «Ζήτη κι ὁ Ἑμφύλιος!» τώρα, τοτίνός μας «Υπουργός Ἑ θ ν ι κ ῆ ς Ἀ μ ὺ ν η ς», ὅχι ἄλλο, πού δίχως ὑπογραφή του καμμιὰ ἐκτέλεση «δολιοφθορέως τοῦ Ἑθνους» κι «ἀγωνιστῇ τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ», ἔ; μὴν τὰ ξεχνᾶμε δά καὶ τόσο εὐκολα!) — ἐδήλωνε, πολὺ «ὠργισμένος» — «σωστός ὠργισμένος» Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεώς μας», ὅπως τὸν ἔγραφα — , στὸν «παρθενικό» του, θαρρῶ, πρὸς τῇ Νεκράκαδημίᾳ μας — πού μόλις τὸν εἶχε «εἰσδεχθῇ» καὶ τὸν ταρνάνιζε (εἶδος : «καμάρι της!») — , ὅτι οὔτε λίγο οὔτε πολὺ : «Χρειαζόμαστε Παιδεῖα... ἀ ν τ ι κ ο ι ν ω ν ι κ ῇ! » — νὰ ἐπενεργῇ ἂ ν α σ τ α λ τ ι κ ᾶ, ἴσως ἤθελε νὰ πῇ ὁ «ἀκρός», ἀντιδρῶντας στοὺς διαλυτικούς αὐτοὺς ἀνέμους τῶν καιρῶν, ἀλλὰ τάλεγε (ἔερω γώ:

τί νά πῶ; πῶς νά τόν ἐρμηνεύσω;) ὅσο «ἀντιδραστικώτερα» τοῦ φώτιζε δουλικό φαίνεται ἐνδιάθετο, γιά νά εὐχαριστήσῃ τὰ θλιβερά ρετρό πού να-νουρίζονταν μέ δαῦτα του, πνέοντας τ’ «ἀθάνατά» τους λοίσθια μέ ροχαλητά καί ρογχασιμούς ἀπ’ τοὺς καιάξερους ἀκαδημαϊκοὺς τους θώκους — , κι ὁ κό-σμος — ἰδιαίτερα ὁ «συντηρητικός» κόσμος τοῦ τρελλοῦ αὐτοῦ Τόπου — κα-τάπληκτος διάβαζε στήν «Καθημερινούλα» του τήν «ἐμπιστή» — πού τοῦ κανοναρχοῦσε πάντα «ὕπεύθυνα» τὸ «ἐθνικό φρόνημα», ἀπ’ τὸν πρῶτο του ὡς τὸν τελευταῖο του, κι ὡς τὸν ἔσχατο μπασκίνα ἢ καραθανά, πού σέ λίγο τοῦ ὅσῃνε καί τήν ἀπαραίτητη «ἐθνοσωτήρια» δικτατοριούλα του (γιά νά-χουν ὅλοι νάβγουν ὕστερα καί... «δημοκράτες», ἀναβαφτισμένοι σέ τέτοιαν «ἀντίσταση», «φοβερή καί τρομερή», κατὰ «χούντας», πούπεφτ’ ἀπ’ τὸν Ἄρη, ξέρετε, δέν ἦταν δ ι κ ι ἄ τ ο υ ς, δικούλα τους, ὁ λ ὁ δ ι κ ι ἄ τ ο υ ς!) — τίς ἐξωφρενικά ἀντιφατικές αὐτὲς περὶ Παιδείας δηλώσεις τῶν δυὸ ὑπευθυνότερων — Πρόεδρου κι Ἀντιπρόεδρου τῆς Κυβερνήσεως τοῦ «Σοφοῦ» καί τοῦ Ἐργολάβου μαζί (τί πιό «ὕπεύθυνο» γιά «γραμμή»; τί «ἀνώτερο», σὰ «σύνθεση» κ’ «ἐπιταγή» ἀπὸ Πάνω;) — τοῦ «συντηρητι-σμοῦ» του!

Ἐδῶ ἔχουμε τὸ πρῶτο σύμπτωμα τῆς ἐκδηλωμένης ἀναφανδόν πιά κι ἀσυμμάζευτης μεταπολεμικῆς Ζάλης καί παραζάλης! Ἡ ἐργολαβική, συμ-πλεγματική, «σκράπα» σέ ὅλα καί «κουμπούρα» καί τρίςβαθα ἀνέργαστη νεο-Δεξιὰ τῶν δρόμων καί τῶν διαδρόμων, τοῦ «πόσο κάνει;» τὸ κάθε τί, τοῦ «πιάστα, φτιάξου καί σώπαινε!», «κάν’ τὴν κορόιδα, στῆς’ τὴν κομπίνα σου νά χεστής σπὸ χρεῖμα, καί γαῖα πνυρὶ μυχθήτω μετὰ, τσιμέντο νά γίνη!» (ἔ, κ’ ἐγίνε, ὄντως, νά: σ κ έ τ ο τ σ ι μ έ ν τ α, ἡλίθιοι!), λοιπὸν αὐτὴ ἀκριβῶς ἢ μετεμφύλια ξεκαπιστρωμένη νεοΔεξιὰ ἐ κ φ ρ α ζ ό τ α ν ε ὑ-θ έ ω ς κ α ι γ ν η σ ι ώ τ α τ α, πηγαιότατα, μέ τήν «παραχτική» αὐτὴ «παρόλα» — ἢ... (νά μὴν πῶ τί!) — τοῦ «ρεαλιστῆ» Καραμανλῆ τῆς πάντα λίγο χοντροκέφαλης κι ἀργόστροφης στήν Καλλιέργεια καί στὴ Μόρφωση Μακεδονίας μας. Ὅχι! δέν ξεχνᾶω διόλου τὸν μέγιστο τῶν αἰῶνων σταγίριτῃ νοῦ Ἀριστοτέλη — μὰ θυμᾶμαι καί τὸ μάγο τῆς Ἀκαδημίας, τὸν Ποιητὴ Παιδείας (καί στῶν ἰδεατῶν πυρήνων τῆς τῆ δημιουργοῦ ἐρωτικῆ σύλληψης, καί στὴ μυστικῆ-διαλεκτικῆ-μαιευτικῆ ἐφαρμογῇ, τὴν ἐντελέστε-ρη στοὺς αἰῶνες) ἄ θ η ν α ῖ ο Πλάτωνα! Καί παραπέμπω τοὺς ἴσως θυ-μωμένους σπὸν τόσο καταδυναστευτικῶ τῶν πνευμάτων καί τῶν συνειδησε-ων καί τῶν σωμάτων καταδυναστευτικῶ Μεσαιῶνα, πού μέ Ἄ ρ ι σ τ ο τ έ-λ η, ἔ:, ὅχι μέ Πλάτωνα (μέ λύσσα μάλιστα, ἱεροεξεταστικῇ καί «τῆς Πυ-ρᾶς», κατὰ τοῦ ριζικῶ ἐ λ λ η ν ι κ ῶ τ α τ ο υ Πλάτωνα) ἔκανε λαμπρά τὴ θεοκρατικώπατη «δουλειά» του! Καί βεβαιότατα δέν ξεχνᾶω τὸν μέγιστο τῶν αἰῶνων μεγαλοφυᾶ ἐκπολιτιστῆ-ἐξανθρωπιστῆ Μεγαλέξαντρο, ἴσα-ἴσα γιὰ τὴν θυμᾶμαι ἀκριβῶς, καί πού καί πότε, σέ κάθε περίσταση καί ὑπερελλη-

νικό θέμα, πῶς τὸ πνεῦμα τὸ τοπικιστικό τῆς Μακεδονίας, τῆς Ὀλυμπιάδας, τῆς στενῆς Ἑλλάδας, τοῦ ἴδιου τοῦ πιθανώτατα δηλητηριαστῆ τοῦ Ἀριστοτέλη (νὰ μελετοῦμε καὶ νὰ ὁμολογοῦμε, ὅχι νὰ κρύβουμε), τὸν ὑπονόμευε καὶ τὸν παρεμπόδιζε διαρκῶς, τὸν τρικλοπόδιαζε συνέχεια καὶ τὸν ἐνέδρευε, τοῦ ῥιχν' ἄμμο πάντα σπὰ γρενάζια καὶ τὸν ἀνέσπειλ' ἐντέλει πρὸ τοῦ "Υφαιση, μὰ γιατί δὲ ν τὸ ν κ α τ α λ ά β α ι ν ε βέβαια, δὲν μπορούσε ν' ἀρθῇ ψηλότερ' ἀπ' τὴ Μακεδονία πού πολεμοῦσε τοὺς Σκύθες καὶ τοὺς Τριβαλλοὺς στὰ ρουμάνια τῆς στενῆς πατρίδας, καὶ νὰ πιάσῃ τίς δυό χιλιάδες χρόνια μπρός δραστικές ἀκόμα δημιουργίες του, τίς ἀκόμα ἐξανθρωπίζουσες στὰ βάθη τῆς Ἀσίας κι ὡς τὰ πέρατα τῆς γῆς, μέσῳ τῆς γεννημένης ἀπ' τίς μητρες τῶν δ ι κ ῶ ν τ ο υ γενναίων ἐκπολιτιστικῶν καταβολῶν ρωμαϊκῆς πειραιτέρῳ Εὐρώπῃς — πολιτικὰ δ ι κ ι ᾱ ς τ ο υ καὶ σήμερα, σὲ κάθε τῆς ἀνεπίγνωστα *ἐλληνιστικό* βῆμα (μυριάδες ποιότητες νὰ δείξῃ κανεὶς μέσα τῆς μὲ τίς δικές του σφραγίδες τίς ἀνεξίτηλες, τίς πυρωμένες ἀκόμα στὴ φλόγα πού τὸν παρανάλωνε τὴν *πανανθρώπινη*, τὴν πιό πυρηνικά *ἐλληνική* δηλαδή)⁵ — διό καὶ τὸν ἔφαγαν — ἀσφαλῶς οἱ ἴδιοι δύσνοες τοπικιστές — στὴ Βαβυλῶνα τροπαιοῦχο, τριαντατριῶ μόλις χρονῶ τὸν αἰώνιο δ η μ ι ὀ υ ρ ὅ κ ὅ σ μ ο υ ἔφηβο πάνω στ' ἄλογο τῆς πηγαϊότερης πού ξετινάχτηκε ὑπερεθνικῆς μεγαλοφυΐας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς πράξεως αἰματηρά συνενωμένων σ' ἓνα, καὶ τί μέγα ὀρμητικό *Ἔνα*, π' ἀκόμα ἐκρήγνυται κοσμοποιοῦ καὶ παράγει, ἀκόμα μᾶς περιέχει καὶ μᾶς ὀρίζει καὶ μᾶς ἀναπλάθει ἀστέρευτο!⁶ (Γιὰ νὰ βλέπουμε δηλαδή — ἂν θέλουμε πράγματι καὶ Παιδεία, ὅχι λόγια! — μ ἐ τ ᾱ μ ᾱ τ ι α τ ῆ ς Ἱ σ τ ο ρ ί α ς ὅ ν τ ω ς, ὅχι μὲ παραμορφωτικούς φακοὺς τῆς μισοῖστορίας, μικροῖστορίας, ἀντιστορίας, καταθαμμένης ἢ ἀλλοιωμένης, παραχαραγμένης Ἱστορίας, «ἐθνικιστικά» παραχαραγμένης, «μαρξιστικά» στραγγαλισμένης, μαγειρεμμένης καὶ σερβιρισμένης σ' ὅσους τρῶν κουτόχορτο, κ' ἐν γένει ὅπωςδήποτε μαρο-«ιστικά», ὅποισυδήποτε *κακουεργοῦ* τῶν πραγμάτων «-ισμοῦ» τὴν πλαστοποιεῖ ὅπως τὸν βολεύει προπαγανδιστικώτερα τῶν «θέσεων» καὶ τῶν «γραμμῶν» του.)

Τὸ ἄθλιο παιδευτικό παρελθόν μας πολλῶν δεκαετιῶν — καὶ θέλω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴ ἀκριβέστερα: στὸ ἄθλιο «ἐκ παιδευτικό», καὶ τὸ «δ ι δ α σ κ α λ ι κ ὅ» συλλήβδην· δηλαδή τῆς Ἐκπαιδεύσεως εἰδικώτερα καὶ τῆς Διδασκαλίας, κάθε διδασκαλίας καὶ κάθε λογῆς «δασκάλων» μας εἰδικώτατα (καὶ θ' ἀναλύσω, παρακάτω, διεξοδικά, ποιό ἀκριβῶς κακὸ ἐννοῶ πῶς ἀπ' τοὺς τομεῖς αὐτοὺς ἔπαιξε κρισιμώτατο ρόλο, κι ὥστόσο ἀπ' ὅλους ἀφέθηκε ριζικά ἀναντιμετώπιστο, μὲ τελικὴ κομπογιαννίτικη συνέπεια: νὰ κατεδαφίζουν ὅλοι τὴν πολυτιμότερη ὕλη τῆς Παιδείας πού ψωροδιαθέταμε, ἀντὶ νὰ κοιτάζουν νὰ θεραπεύσουν γενναῖα τὴ δ ι δ α σ κ α λ ι α κι αὐτηνῆς κι ὅποιες ἄλλης μας, πού δὲν πήγαινε δά καὶ καλύτερα! (ἀλλὰ

θά τὰ δοῦμε ὅλ’ αὐτά, ἐπισπαμένως, στή θέση τους) — , λοιπόν : τὸ ἄθλιο παιδευτικὸ παρελθόν μας ἦταν τόσο κακὸ καὶ κακοποιό, ποῦ ἡ ξετιναγμένη ἄξαφνα ἐν μέσῃ Θεσσαλονίκη «κρίση» ἐκείνη τοῦ ἄξεστου κι ἀμόρφωτου μακεδονικοῦ «τέκνου» ἔμοιαζε κιόλας νάχη «πολύ δίκιο», νάναι «καθαυτὸ ρεαλιστική» καὶ «γενναία» : «Ἐπιτέλους! Ἕνας τολμηρὸς τὰ λέει!..».

Τὰ στοιχεῖα ποὺ συμβάλλονται δῶ εἶναι δύο: Ἐφ’ ἐνός, ἡ βαθύτερη — ἀνέκαθεν — ἀδιαφορία τῆς Δεξιᾶς, καὶ τῆς Συντηρήσεως γενικώτερα, γιὰ τὴν Παιδεία, τὴ Μόρφωση, τὸ Πνεῦμα σὲ κάθε του μορφὴ καὶ φανέρωμα, ὅλα — γιὰ τὸ χωροφύλακα ποὺ κρύβει πυρηνικὰ τῆς κάθε συνείδηση Δεξιᾶς στὸν ἀνελεύθερο καὶ ἀπολίτιστο Τόπο μας — «ἐπὶ ἐπαναστατικότητι» καὶ τὰ λοιπὰ γνωστὰ καὶ θλιβερώτατα. Ἡ ἀδιαφορία αὐτή, τὴν ὥρα κείνη ποῦ ἡ μετεμφύλια Δεξιὰ χρειαζόταν κάποια «φόλα» νὰ ρίξη στὴν ἡττημένη δυναμικά, ἀλλὰ πάντα σοβοῦσα καὶ λανθάνουσα Ἐξανάσταση — Révolte ἔχουμ’ ἐμεῖς ἐδῶ πάντα (κ’ εἶναι τὸ μόνο μας ὑγιεινὸ σημάδι, μ’ ὅλα του τὰ κακὰ), ὅχι Révolution ποτέ — ποῦ ξαναπαράγει διαρκῶς κάθε λογῆς «Ἀντιπολίτευση» καὶ παιδική «Ἀριστερά» — ἄλλο τὶ βγαίνει μ’ αὐτὴ τὴν ἀλυσιτελῆ ἀναπαραγωγὴ «τοῦ αὐτοῦ», ποὺ δέ μετουσιώνεται καὶ ὀργανικά σὲ νέα οὐσία, νέα ποιότητα καμμιὰ, ζωῆς ἀξιόπερης, ἀνώτερης, ἐλευθερωμένης κ’ ἐλευθερωτικῆς, ἐξανθρωπιστικῆς πράγματι — , λοιπόν ἡ ριζικὴ αὐτὴ ἀντιπνευματικὴ καὶ τὸ τρίσβαθα ἀκαλλιέργητο τῆς ντόπιας μας Συντήρησης (ποὺ τὴν καθιστᾷ καὶ καθαυτὸ Ἀντίδραση σ’ ὅλα) ὑπαγορεύει τὴν «ἐκχώρηση» τούτη, διὰ στόματος τοῦ νεοδεξιοῦ «ἡγέτη», πρὸς τὴν ὀπωσδήποτε φιλελευθερώτερη καὶ προοδευτικώτερη μερίδα ἢ τάση τοῦ λαοῦ. Πάντοτε ὅταν ἡ Δεξιὰ κινδυνεύῃ, ἢ ἔχῃ ἀνάγκη νὰ ξαναπαρασύρῃ μᾶζες εὐπιστες, γιὰ ν’ ἀνανεωθῇ, νὰ ἐπανδρωθῇ μὲ νέο ἀποπλανημένο αἷμα, κάνει ἄξαφνα «ἐκχωρήσεις» τέτοιες : «πολιτιστικές», «πνευματικές», «κουλτουριάρικες» γενικά (ὅπως τίς λέει τώρα, μὲ θάναυση στὸ βάθος περιφρόνηση τοῦ ἄξεστου πρὸς κάθε κουλτούρα), «παιδείας» κιόλα σ’ ἐμᾶς ἐδῶ — τοὺς ἰδιαιτέρως ἀνόητους κι ἀνυποφίastos τῶν σημασιῶν τῶν παραγόντων, ὅσοι δὲν εἶναι «χειροπιαστοί» νὰ γδέρνουν τὰ χέρια γεωργῶν ἢ σκυτοτόμων!.. Τὴ ν Π α ι δ ε ί α : λοιπὸν ἐπέλεξε, γιὰ νὰ παραστήσῃ στὸ χῶρο τῆς τὸν «φωτισμένο» καὶ τὸν «προοδευτικὸ» τάχα, τὸν «φιλελεύθερο» καὶ «κοινωνιστικὸ» ἀκόμα, τὸν «ἱκανὸ ν’ ἀναγνωρίζῃ» δῆθεν «γενναίᾳ τὴν πραγματικότητά» — σιγὰ! ποιά «πραγματικότητά»; ποιᾶς ἀσύστατης κατωτερικῆς «κοινωνίας» μας, ἀνυπομίσσας σ’ ὅλα τὰ οὐσιαστικά καὶ τ’ ἀξιώτερα τοῦ κόσμου, τίς τάχα «μορφωτικὲς ἀνάγκες»; ἀνάγκες μ α ζ ο π α ι δ ε ί α ς κ α τ α ν α λ ω τ ι κ ῶ ν ἀ ν θ ρ ω π ο ε ι δ ῶ ν ποὺ νοοῦσε μέσα του (ὅπως καὶ τὸ ἀπέδειξε, μ’ ὅλη μαζὶ τὴν παράταξη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντιπαράταξή τους τώρα); — , καὶ νὰ ἐξαπατήσῃ ἔτσι, νὰ κερδίσῃ τὸν ἀπαραίτητο γιὰ τὰ ὠμὰ ἐ ρ γ ο λ α β ι κ ᾶ χρόνο καὶ ἀνοχή τῆς βάσης, ὁ νεόπνευκτος

καὶ νεότροπος στὰ τερτίπια τῆς πολιτικῆς ἐπιφάνειας «ριζοσπαστικός» δῆθεν ἡγέτης τῆς μετεμφύλιας νεοΔεξιᾶς μας, τῆς κατὰ τ' ἀμερικάνικα τώρα καταναλωτικά πρότυπα καπιταλιστικῆς «ἀναπτύξεως». Τοῦτο δὲ καὶ γιατί ἀπὸ μέσα του — κι ἀπὸ μὲς ἀπ' τὴν ὅλη παράταξή του — συνηγοροῦσε κι ὁ ἄλλος σταθερὸς παράγων : τῆς θαθεῖδς ἀσχετοσύνης κάθε Συντηρήσεως ἐδῶ, πρὸς τὸ Πνεῦμα, τὴν Παιδεία, τὴν Καλλιέργεια, τὴ Μόρφωση, τὸν Ἀνθρωπισμό, στὴν ἀναγεννησιακὴ μάλιστα ἐκείνη πρώτη σημασία τοῦ ὅρου : τῆς κατεξοχὴν ἀνθρωπιστικῆς Ἀρχαιο-ελληνικῆς Παιδείας — ἀνθρωπιστικῆς ἀβανο, καὶ δῆτε ὅχι κἄν τὸν Πλάτωνα, ποὺ ξανάβρε θεμελιακὸ μπρὸς τῆς ἡ ἐλευθερωτικῆς τοῦ Νέου Ἀνθρώπου μεγάλη Ἀναγέννηση τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης μετὰ ὡς σήμερα, ἀλλὰ νά! τοὺς πολὺ καταβολικώτερους Ἴωνες καὶ προσωκρατικούς ἐν γένει : τὸν μέγα Ἡράκλειτο, τὸν μάγο Ἐμπεδοκλῆ, τὸν πανεπιστήμονα, τὸν ἱατρό τοῦ ὁλοῦ ἀνθρώπου, ὅχι τοῦ κορμιοῦ του μόνο, γίγαντα διαλεκτικὸ Ἰπποκράτη, τοὺς μέγιστους Ἀμφισβητίες τῶν δογμάτων καὶ τῶν στείρωτικῶν τοῦ πνεύματος δογματισμῶν ὅλων : τοὺς γενναίους Σοφιστές (κι ἄς *κακουργεῖ*, «μὲ τὸ δικαίωμά του», ὁ κορυφαῖος ἀνάμεσά τους, ὁ «ἀντισοφιστής» πάχα Πλάτων, τοὺς ὑπέροχους λόγους καὶ ποιότητες τους), ποὺ θεμέλιωσαν τὴν Ἀρνηση σὰ μέθοδο Κρίσης ἐσαεῖ, καὶ κάθε ριζικὴ ἐκμόχλευση ὅλων τῶν δυναστευτικῶν τῆς συνειδήσεως «ἀξιωμάτων» κ' ἐξωθεν «ἀρχῶν» καὶ καταπιεστικῶν «δεοντολογιῶν», ποὺ κλόνισαν ὅλα τ' «ἀπόλυτα» κι ἀκόνισαν σὲ τρομερὸ λεπίδι, σπαθί, νυστέρι τὸν Ἑλληνα Λάγο, πάνοπλον, πανέτοιμο ἀθηναῖο ἀθέρα πυρωμένο ἀπασπράπτοντα γιὰ νὰ ὀρμήσῃ στὴν ἐντελέστερη Ρητορεία τῶν αἰώνων καὶ στὴν οἰζύντερη Κριτικὴ Σκέψη τοῦ εἶδους πάνω στὸν πλανήτη, ἀξεπέραστη ἔκτοτε (διαβάστε τὸ ρωμαῖο Κικέρωνα, νὰ δῆτε πόσο εὐλαβικά τὴν ἀποστηθίζει τὴ Σκέψη καὶ τὸ Λόγο αὐτό,⁷ ποὺ παράγει κι ἀνατέμνει μαζί τὴ Συνείδηση πανελευθερὴ κι ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τῆς διαρκῶς!) — , ἀλλὰ βέβαια! γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ τέτοια παιδεία ἦταν κ' ἡ πρώτη ποὺ δέχτηκε τὰ φονικώτερα τῶν πληγμάτων καὶ θανατώθηκε, ἀπ' τὴν ἴδια τὴν καπιταλιστικὴ πολιτικὴ τοῦ κατωτερικοῦ καταναλωτισμοῦ στὸν τόπο ὅπου γεννήθηκε, συνηγορούντων βέβαια καὶ πανηγυριζόντων ὅλων τῶν ἀγράμματων — καὶ διαλεκτικά καὶ μαρξιστικά ἀγράμματων — ψευτομαρξιστῶν τῆς δεκάρας, τῶν κομμουνιστῶν μας αὐτῶν βαλκάνιου κι ἀνθυποβαλκάνιου ἐπιπέδου παντοίας ἀθλιότητας, καὶ τῶν σαλτιμπάγκων «συνοδοιπόρων» τους, καθὸ παιδεία ἀντικαταναλωτικῆ ἴσα-ἴσα, ἀφοῦ ἀντιμαζικὴ στοὺς ποιτικώτερους καὶ δυναμικώτερους δραστικούς πυρῆνες τῆς, «ἀντιεργολαβική» — ἀντιεργολαβικώτατη! — γιὰ νὰ μιλάμε «ρωμέικα», ὅχι ἐλληνικά (γιατί δὲν εἴμαστε Ἕλληνες ἐμεῖς! ρωμοὶ ραγιαῖδες εἴμαστε, ὄντας τέτοιοι ποὺ καταντήσαμε καὶ θέν νὰ μᾶς ἀποκαταντήσουν στίς ἄμεσες γενιές

τῶν παιδιῶν μας), παιδεΐα μορφωτική, π ρ ο σ ῶ π ω ν, πού δέ βολεύουν, «δέν εἶναι συνεργάσιμα», δέ δέχονται «γραμμές» καί δόγματα — ὅλ' αὐτά εἶν' ἐβραϊκά, σημιτικά φανατικά! δέν εἶν' ἑλληνικά, τῆς ἀθηναίας μας Ἀθηνᾶς, πανελεύθερα! — , «ὅλο ἀντιρρήσεις ἔχουν» — μά σάν ἑ λ λ η ν ε ς ἀκριβῶς! — , «ἀτομιστές ἀνιάτοι εἶναι» — μ' «ἀνιάτοι», ναι! δέν παίρνουν ἀπό «λογική» τῆς δουλείας! — , «δέ στρώνουν» (οἱ σταρεσίαντες Μήδων ὕβριν Ἐλευθερίας), «δέν κατασιγάζονται», κουνᾶν διαρκῶς τὸ δάχτυλο καί παραπέμπουν σέ κάθε λογῆς ἀνταρσία κι ἀνεξαρτησία, διδασκόμενες λέν «ἀπό καταβολῆς» μας — σάν ψωμοτύρη τῆς καθ' ἑλληνικῆς ἡμέρας, π' αὐγάζει πάμφτωχη σ' ἐφόδια ζωῆς κάτ' ἀπ' τὸν ἄγριον ἥλιο, μά γι' αὐτό καί πανελεύτερη, μιά καί τόσο πάντα κοντά στό θάνατο, μέ τέτοιο βράχο δῶ, κι ἄνεμο γυμνωτικό ἀπ' ὅλα, κι ἀνέχεια σ' ὅλα! — νά! καί γι' αὐτό δά, σέ κάθε λογῆς ἀνάγουν οἱ «τρελλοί» αὐτοί ἀ ν τ ι ο ι κ ο ν ο μ ι κ ῆ — «κι ἀντιδιαλεκτική ἄλλο τόσο!» πετάγεται ὁ μαρξιστάκος μας τῆς μπιρασιούρας — «ἀνεξαρτησία» κι ἄλλα («ἀσαφῆ» κι «ἄπιαστα»). «ἰδεαλιστικά» παρόμοια!

Καί νά κ' ἡ ἄμεση — καί τόσο ἀποκαλυπτική τῆς πραγματικῆς ὕφανσης τοῦ τί ἀ κ ρ ι β ῶ ς μ ᾶ ς σ υ ν ἔ β η ἔ δ ῶ — συνέχεια :

Ὁ τόσο «ριζασπαστικός» καί «ρεαλιστής» ἐργολαβικός «ἡγέτης» τῆς νεοΔεξιᾶς μας, ἐπιδεικνύοντας προπαγανδιστικώτατα καί «ὑπερκομματικότητά του» τάχα, καί «πνεῦμα πολυφωνικό» δῆθεν, «ἀνοχῆς» νά ποῦμε, καί «μὴ μισαλλοδοξίας» — βέεεβαια! ὅλ' αὐτά χρειάζονται γιὰ τὸ χρύσωμα τῶν χαπιῶν! — , σκαρώνει στὸ πῖ καί φι μιά πολύτροπη καί πολυπρόσωπη ἐπιτροπή — μέ κάθε καρυδιᾶς καρύδι μέσα καί πνευματικό εὐνοῦχο, «ἡμέτερο» (ἢ «ἡμέτερο» πάντως τῶν «ἀξικωματικῶν» πολιτικῶν του «ἀντιπάλων»! τὸ ἴδιο κάνει, ἂν μὴ καί καλύτερο!) — , κοτσάρει ἐπικεφαλῆς τῆς σάν... «προοδευτικώτατο», δῆθεν, κ' «ἐπαναστατικώτατο»! — ποιόν; ἓναν πτυχιούχο τῆς Θεολογίας! παπαδοθρεμμένο, καί σπῆ σκέψη παπαδοευνουχισμένο! — «μὴ ἡμέτερό του» κομματικά (ἀλλὰ «ἡμετερώτατό τους» ὅλων ποιοτικά καί σὰ δούλο ἦθος) : τὸν — συνεργάτη ἐνθερμο, ἐξ ἄλλου, τῆς μεταξικῆς ἐκείνης δικτατορίας ἀνερευθρίαστα (ὅσο ἀνερευθρίαστα καί «δημοκράτη» μετά, καί τοῦ «Βλαξόκ» ὡς χτές, προτοῦ ἀποδημήσει στὸ θεό του) : στὸ «Νέον Κράτος» τῆς Τετάρτης Αὐγούστου «περινούστατα» θεωρητικά του ἄρθρα καί δοκίμια ἐνυπόγραφα!⁸ — , μά ναι! τὸ «σοφὸ» τάχα κύριο Εὐάγγελο Παπανοῦτσο! Κ' ἡ ξαδιάντροπη τότε αὐτὴ «Ἐπιτροπὴ Παιδείας» τῶν εὐνούχων καί τῶν σοῦπερ-«πνευματικῶν» μας κηφόνων βγάζει σέ κάμποσους μῆνες — ἔ! νά φάμε καί κάμποσο μέλι!⁸ — τὸν θρασὺ φετφά της : «Νά καταργηθῇ ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφέων ἀπ' τὰ κείμενα, καί ν' ἀντικατασταθῇ» — σὰ νάταν ποτέ δυνατό ν' ἀντικατασταθῇ ὁ Σαίξπηρ λογουχάρη, ἀπ' τὸ Βασιλάκη μας τὸ Ρῶτα! κι ὁ Νιπάντσε, ἀπ' τὸν Κιαλογοῦρο! κι ὁ Νίτσε, ἀπ' τὸν Καζαντζάκη! κι ὁ Θερβάντες, ἀπ' τὸν Καρθαῖο!

ἢ ὁ Αἰσχύλος, ἀπὸ τὸ Γρυπάρη! κι ὁ Πλάτωνας, ἀπ' τὸ Συκουτρή καὶ τὸ Βάρναλη! κι ὁ Θουκυδίδης ἀπ' τὸν Κακριδάκο μας! καὶ δὲν ξέρω ποιὸς ἄλλος μέγιστος, ἀπὸ ποιὸν ἀνεπερκέστατο κ' ἐλάχιστο σημερινό μας, τοῦ μεγέθους μας καὶ τοῦ μπογιῶ μας! — «ν' ἀντικατασταθῇ», λοιπόν, ἀπὸ τὴ διδασκαλία τους «ἐκ μεταφράσεων»!

Δηλαδή: Ν ἄ κα τ α ι ρ γ η θ ῇ ἡ Κ λ α σ σ ι κ ῆ Π α ι δ ε ῖ α — ἢ Ἀρχαιοελληνικὴ Παιδεία, κ' ἡ παιδεία στὶς μῆτρες τοῦ ὁ λ ο υ καὶ ἐ ν ὁ ς Ἑλληνικοῦ Λόγου — σπὴν Ἑλλάδα!

Ναί, ναί! Τὸ πρῶτο δολοφονικὸ πλῆγμα δόθηκε ἀπ' τὴν κυβέρνησις ἐκείνη τῆς νεοδεξιᾶς ΕΒΡΕ - τί ἀπορεῖτε; Ἡ «δὲν θυμᾶστε», τάχα, οἱ παλιότεροι; (Μὰ νὰ θυμᾶστε, νὰ θυμᾶστε! Γιατὶ σ υ ν ε ν έ χ ε σ θ ε, πάμπολλοί σας, μὲ τίς βασικὲς πολιτικὲς τοποθετήσεις σας, σ' ὅσα σᾶς κάνουν σήμερα, μὲ τόσο «ἀσθενεῖς μνήμες» ὡς πρὸς τίς σ υ μ π ρ ᾶ ξ ε ι ς σ α ς, νὰ κλαῖτε — εἰλικρινᾶ τούλάχιστον; ἔστω κι ἄργά; — καὶ νὰ οδύρεστε!)

Καὶ σπὴν ἄθλια «Ἐπιτροπὴ Παιδείας» ἐκείνη δὲ ντράπηκαν — καὶ δὲν ἔκαναν χαρακίρι ποῦ συμμετεῖχαν, βγάζοντας τέτοια ἀπόφαση! — «ἄνδρες» — τί νὰ πῶ; — ποῦχαν «γαλουχηθῇ», ὑποτίθεται, ὅλη τὴ Ζωὴ τους, στοὺς μαστοὺς τῆς μεγάλης Ἀρχαιοελληνικῆς Παιδείας! Τί Θεοδωρακόπουλοι — τῆς κρονόληρῆς μας... Academia Magulana (!) μετὰ — , τί Ζακυθηνοὶ «βασιλικοὶ» μας «ἄνδρες», τί ἄλλοι κι ἄλλοι!.. Κ' ἓνας τους — οὐτ' ἓνας τους, ἀπ' τοὺς «ἀρχαιοθρεμμένους» μας αὐτοὺς, τοὺς δίχως ἀδένες (*Τίσυ φιλοσοφεῖς; Ὁ ρ ε χ ε σ ι!* Ἀλλὰ ποῦ ἀπὸ τέτοια!) — ἔ ν α ς διέ βρέθηκε, δὲ ἀκέφτηκε, δὲ μπόρεσε, δὲν κατάφερε νὰ ὑψώσῃ φωνὴ ἀντρίκειας στάσης μέσα δῶ, ἀντρίκειας ἀντίστασης στὸ φονικώτερο ἐγκλημα κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτῆς Παιδείας, στ' ὄνομα τῆς ὁποίας — τῆς «Ἐθνικῆς» τους! — ὠμνῦσαν οἱ ψευῆτες μας μιά Ζωή!..

Κ' ἐπὶ Τσάτσου «προέδρου» τῆς τάχα «Δημοκρατίας μας», ἐπὶ κυβερνήσεως ἄρχοντος «ἐλευθερωτῆ» Καραμάν Ἀλή μας, δόθηκε ἡ χαριστικὴ βολή, δι' «ὑπερουντηρητικώτατου» καὶ «ὑπερπατριωτικώτατου» Γάμα Γάλλη — ἄλλο τόσο ἄ μ ο ι ρ ο υ ἀληθινῆς παιδείας! (καὶ ποῦ τώρα κιόλας Ἀρχαιοελληνικῆς! ποῦ μορέ; στὰ Θησεῖα καὶ στὶς Γαργαρέτες, μὲ τοὺς «Χίτες»; δὲν εἴμαστε καλὰ, μὲ τέτοια «δασκαλιστικά» νὰ χάνουνε τὴν ὥρα τους οἱ «σκληροὶ» Ἀττικάγγες μας!) — καὶ π έ θ α ν ε, ὑπὲρ ΚουκουσέΕ κάθε λογῆς, ἡ έ λ ε υ θ ε ρ ω τ ι κ ῶ τ ε ρ η — δοῦλοι! — παιδεία τῶν αἰώνων, μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἀμαρτωλὸ τόπο ὅπου γεννήθηκε, κι ὅς ἦταν ἡ μ ο ν ὸ δ ι κ ῆ τοῦ ξεπεσμένου λαοῦ του, καὶ μαζὶ κ' ἡ μοναδική του ἱστορικὴ ταυτότητα — ἄλλη δὲν ἔχετε! καὶ μὴν ἐλπίζετε γιὰ καμμιά καινούργια χωρὶς αὐτὴ σὰν προϋπόθεση μέσα σας! — ποῦ χωρὶς αὐτὴ, ναί, οὔτε τοῦ Χαμεϊνὶ φανατικὸς ὄχλος ἢ πολτός ὁ χαμᾶλης μας αὐτός ἐδῶ τέτοιας πατρογονικῆς κληρονομιάς!

(Θὰ συνεχίσω σ' ἐπόμενα τεύχη.)

1. Νά τὸ γράμμα μου ἐκεῖνο (13.12.72), σταλμένο σ' ὅλο τὸν τύπο καὶ δημοσιευμένο ἀκέραιο ἀπ' τὴν Ἀκρόπολη (16.12.72), χάρη στὸ ἀπροσδόκητο κρουράγιο τοῦ τότε διευθυντῆ της Χρήστου Φιλιππίδη — ἄς τὸν μνημονεύουμε σὰν τίμιο ἄνθρωπο καὶ μὲ καρδιά — ποῦ ἡ ψευτοΔημοκρατία μας κυνικώτατα πέρασι ἔκοψε (καὶ λίγο πρὶν τὸν γονατίση ὁ καρκίνος) ἀπ' τὸ ἀμπελοχώραφὸ της τὴν ἀπόλυτα ἐλεγχόμενη Τηλεόραση, ὅταν κάποιες δίκαιες (κι ἀπαλές ἄλλωστε) κρίσεις τοῦ ἐνώχλησαν ὅλο μας τὸ Κυνοβούλιο συλλήβδην, καὶ σ' αὐτὰ εἶν' ὁμόφωνοι ὅλοι τους ὡς γνωστόν, ἀπὸ κάθε τοῦ πλευρά, «συντηρητικοί» καὶ «προοδευτικοί» καὶ «σοσιαλιστές» μας καὶ «κομμουνιστές» κ' «ὑπερδημοκράτες», τάχα, συμποῦρμπουλοι «ὑπερϑυαίσθητοι» καὶ δὲ συμμαζεῦνται, ἀφοῦ δά κι ὁ λαὸς αὐτός δέν τοὺς συμμαζεῦει, ὁ ἄλλο τόσο — καὶ σὲ τόσα πιά! (γιά νὰ τὰ λέμε!) — ἀσύστατος, ἄκριτος κι ἀσυμμάζευτος σ υ ν υ π α ῖ τ ι ο ς γιά τὴ «μοῖρα» τοῦ ὅλη, καὶ σήμερα καὶ χτές καὶ αὔριο :

Μετά τὸ ἐξοργιστικό εἰς βάρος τῆς Μαργαρίτας Λυμπεράκη, πὸν τῆς τύπωσαν κομμένα καὶ παραλλαγμένα τὰ κείμενά της σὲ ἀναγνωστικὰ τῶν σχολείων, ἀπαγαγεῦν στὸ Ἑπουργεῖο Παιδείας, καὶ σ' ὅποιοδῆποτε ὄργανισμὸ ἐκδόσεως σχολικῶν βιβλίων, τυχὸν δημοσίευση ὅποιοιδήποτε γραφτοῦ μου ποτέ. Ἀναγκάζομαι νὰ κάνω τὴ δήλωση αὐτή, γιὰτὶ εἶναι γνωστὴ παλιότερή μου, ἀπὸ χρόνια, ὅτι διαφωνῶ μὲ κάθε νόμο περὶ «πνευματικῆς ιδιοκτησίας», καὶ ἄρα ὅποιοιδήποτε μποροῦσε ν' ἀναδημοσιεύη ὅ,τι ἤθελε δικό μου καὶ χωρὶς τὴν ἄδειά μου. Ἐδῶ ὅμως βλέπω ὅτι τίποτα δὲ σέβονται πιά καὶ τίποτα δὲ μὲ προστατεύει ἀπ' τὴν αὐθαίρεσιν τέτοιων ἀνυποψίαστων τῆς λογοτεχνίας, τῆς γλώσσας, τῆς αἰσθητικῆς γενικώτερα, πὸν θαρροῦν ὅτι μποροῦν ἔτσι ν' ἀλλοιώνουν τὰ κείμενα καὶ τὸ ὕφος τους, ἢ τὸν γλωσσικὸν τοῦ τύπου, κατὰ τὶς ἰδεοῦλες καὶ τὰ κακὰ ἑλληνικά πὸν γράφουν οἱ ἴδιοι, καὶ νὰ βάζουν ἀπὸ κάτω ἀσύστολα τ' ὄνομα τοῦ «συγγραφέα». Καὶ ναὶ μὲν ἡ θρασύτατη αὐτὴ ἀλλοίωση γίνονταν στ' ἄθλια ἀναγνωστικὰ τῶν Σχολείων καὶ τῶν Γυμνασίων μας ἀπὸ χρόνια — αὐτοὶ ἀλλοιώνουν καὶ τὰ δημοτικά μας τραγούδια γιά νὰ τὰ «προσαρμόσουν» στὶς καθαρευουσιάνικες ἐπιβολές τους —, ἀλλὰ περιωρίζονταν, ἀπὸ κάποιο φόβο γι' ἀντιδράσεις ζωντανῶν, σὲ κείμενα πρὸ πολλοῦ πεθαμένων (καὶ δίχως μαχητικούς κληρονόμους). Τώρα ὅμως νὰ πὸν τὸ θράσος κορυφώθηκε, καὶ τὸ ἀγράμμα αὐτὸ Ἑπουργεῖο Ἀπαιδείας μας βάζει χέρι καὶ σὲ γραφτὰ ζωντανῶν (προφανῶς χωρὶς κανένα φόβον πιά γιά ὅποιαδήποτε ἀντίδραση «γυψωμένων»...). Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι ὅλοι ὅσοι κινδυνεύουν νὰ πάθουν τὸ ἴδιο μὲ τὴ Μαργαρίτα Λυμπεράκη πρέπει μὲ κάθε τρόπο καὶ μὲ τὴ μεγαλύτερη ἔνταση ν' ἀντιδράσουν προαπαγορευόντας πάντως τέτοιες θρασύτητες, μήπως καὶ τὸ χωνέψη τέτοιο κράτος ὅτι θάχη

συνεχῶς ν' ἀντιμετωπίζη ἀ ν τ ῖ σ τ α σ η σ' αὐτά, πού θά τὸ ἐξευτελίζη συστηματικὰ - καὶ ἄρα νὰ μαζεύεται!... "Ἄν καὶ φοβᾶμαι ὅτι μὲ τίποτα δὲ συντέλλεται τὸ ἀσύστολο στὴν Παιδεία μας Κι ἀκό καὶ δὲν ξέρω τί λογῆς πύρρην ξεμόλεμμα χρειάζεται.

Καὶ βέβαια, πρέπει τώρα νὰ πῶ, τὸ ἀσήμαντο «κείμενο» τῆς (κατὰ πάντα ἀπορριπτέας κατ' ἐμέ) Λυμπεράκη δὲν ἄξιζε οὔτε κουθέντα, ὅχι νὰ δώσῃ κι ἀφορμὴ γιὰ τέτοια, καθὼς τόβαλαν οἱ κ' ἐπὶ χούντας ἴδιοι ἀνόητοι τῆς σταθερῆς Ἀπαιδείας μας καὶ σ' ἀναγνωστικά, μπᾶς καὶ δὲ διδαχτοῦν «ὕφος» τάχα, «κουλτουριάρικο», ἀπὸ τέτοια σκαλαθύρματα καὶ ψευτοαριστοκρατικο-κηφισιώτικα ἐξαμβλώματα σπυριάρικης «ἀπομνημονευματικῆς» παράλογοτεχνίας, τὰ παιδιὰ μας! Ἡ ἀλλοίωση ὅμως ἀ λ λ ο ῖ ω σ η. Καὶ τὸ θέμα — ἢ ὁ κίνδυνος (παρὰ καὶ πού δὲ θεωρῶ πιθανὸ νὰ θάζανε ποτέ γραπτὸ δικό μου δοῦλοι φαρισαῖοι σ' ἀναγνωστικά! μὰ καὶ πού ξέρεις, πῶς δουλεύει ἄξαφνα καμμιά φορὰ κ' ἡ εὐρύτερη ἀλλοίωση μὲ τὰ «εὐκφρέστερα» χρυσώματα χαπιῶν λογῆς - λογῆς;) — εἶχε πάντως λοιπὸν τεθῇ, ἔστω κι ἀπὸ τέτοια ἀνάξια ἀφορμὴ, καὶ μ' ἀνάγκαζε ὅπωςδὴποτε νὰ πάρω τὰ μέτρα μου, προαπαγορεύοντας στὸ κράτος τὴ δημοσίευση ποτέ ὁποιοῦ γραφοῦ μου.

Τὸ *Βῆμα* ἐπίσης δημοσίευσέ τὸ γράμμα μου (16.12.72), ἀλλὰ φοβήθηκε τὸ ἐπιθετὸ «ἀγράμματο», πού ἔγραφα γιὰ τὸ ἄθλιο «Υπουργεῖο Ἀπαιδείας» μας, καὶ τόκοψε! Μὲ δειλὲς περικοπὲς ἐπίσης τόβαλε κ' ἡ *Θεσσαλονίκη* τῆς Θεσσαλονικῆς (16.12.72), ἐνῶ ἡ δειλόπατη ψευτοαντιστασιακὴ *Βραδυνή* ἔβαλε ὀχτάστιχη, μὲ τῶν ἑξ, λογοκριμένη «περίληψή» που, καὶ μόνο ἡ ἐπαρχιακὴ *Ἡμέρα τῶν Πατρῶν*, διευθυνόμενη τότε ἀπ' τὸ φιλελεύθερο Χρίστο Ριζόπουλο (ὄχι τὸν φανατικὸ καὶ πολιτευόμενον κατόπιν γιό του Ἀντρέα), τὸ δημοσίευσε, σὰν τὴν *Ἀκρόπολη*, αὐτοῦσιο, χωρὶς κοψίματα, λίγο ἀργότερα (21.12.72). Λογοκριμένο ἐπίσης τόβαλε μετὰ (27.12.72) κ' ἡ *Ἀπογευματινὴ*.

2. Ἡ δίωξη ἐναντίον μου, καὶ κατὰ τοῦ *Βῆματος* μόνο, ἀπ' ὅσες ἐφημερίδες δημοσίευσαν τὸ γράμμα μου (αὐτά, βλέπετε, εἶναι καὶ τὰ ἡλιθιωδέστατα «ἡρωοποιῶντα», τοὺς ἀχρεϊότερους δέ, ὅχι ποτὲ τοὺς ἐντιμότερους!), ἀσκήθηκε διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. 2347(16.2.73) «κλητηρίου θεσπίσματος». Καὶ μετὰ, «ὁ παρὰ τοῖς ἐν Ἀθήναις Ἐφέταις Εἰσαγγελεὺς» Ἀνδρέας Κόλλιας, βασιζόμενος καὶ εἰς τὰς «ἐν τῇ δικογραφίᾳ μαρτυρικὰς καταθέσεις» κάποιων Ἀντωνίου Ἀντουνταίου καὶ Χρήστου Ἀνδρεάδη — ποιοὶ αὐτοί, οἱ τόσο «ὑπεύθυνη» τάχα ἔχοντες γνώμη γιὰ «Παδεία» μέσα δῶ, δὲν ἔμαθα ποτέ! (τοὺς ξέρετε σεῖς;) — ἔβγαλε τὴν ὑπ' ἀρ. 330/31.3.73 ἀπόφασή του, ἀπορριπτικὴ τῆς ὑπ' ἀρ. 154/73 προσφυγῆς μου «κατὰ τοῦ κλητηρίου θεσπίσματος», κρίνων λέει ὅτι «ἐξετέλεσα τῷ ὄντι», ὁ ἄθλιος, «τὴν ἀξιόποιον προᾶξιν τῆς περιουρίας τῆς ἀρχῆς»! Τὸ ἂν δὲν δικάστηκα ἐν τέλει, χρω-

στιέται στὸν λαμπρότερο εἰσαγγελέα τοῦ Τόπου — δὲ γράφω τ' ὄνομά του, γιατί εἶν' εἰσαγγελέας, καί στὸ μακάριο Τόπο μας οἱ ἐν ἁρ ε τ σ ι ἴσα-ἴσα κινδυνεύουν κατεξοχήν γιὰ κάθε κουράγιο καὶ πράξη τους γενναϊότερης ἀρετῆς (σὰ νὰ μᾶς θέλουν δ ο ὕ λ ο υ ς ὅλοι κι ὅλοι! καὶ καλύτερ' ἀχρείους παρά παλληκάρια, αὐτό μοιάζει νὰ βγαίνει ἀπ' τὴν ἄθλια δημόσια Ζωή μας!) — , πού ἔστειλε ἀποφασιστικά στὸ ἀρχεῖο τῆ δικογραφία ὅλη, τὴν 22.8.73 (μόλις δέκα μέρες πρὶν ἀπ' τὴ δίκη), ἀνάγων μὲ οὐσιαστικότητα τὸ ὅλο θέμα στὰ παραγραφόμενα «πολιτικά ἀδικήματα», ἐφόσον μέσα στὸ γράμμα μου ἔγραφα λέει καὶ περί... «γυψωμένων» κ.τ.λ. (Καὶ ὀφείλω ἐπίσης νὰ πῶ — πρὸς τιμὴν ἐνόε ἀκόμα ἐνάρετου ἀφανοῦς, πού τοῦ τηρῶ τὸ διὰ βίου ὅλου ἰδανικό του «τῆς ἀ ν ὡ ν υ μ ῆ ς ἀρετῆς» — πὼς ὑποψιάζομαι κι αὐτουνοῦ τὴν ὑπαρξή, μ' ὅλη του τὴν ἀνώτατη δύναμη τότε, πίσω ἀπ' τὴν ἀναμφισβήτητη γενναία ἐνέργεια τοῦ εἰσαγγελέα. Βλέπετε, ὁ π ἁ ρ χ ο ὕ ν ἄ ν θ ρ ω π ο ι, καὶ σ' ὅλα τὰ καθεστῶτα, καὶ σ' ὅλα τὰ κυκλώματα - καὶ τῆς Ἐξουσίας ἀκόμα, καὶ τοῦ Νόμου. Κι ὀφείλουμε κι αὐτό λοιπὸν νὰ τ' ἀναγνωρίζουμε, ὅταν τὸ συναντᾶμε. Ἀκριβῶς γιατί πρέπει νὰ δ ι σ κ ρ ῖ ν ο υ μ ε, ν' ἀναζητοῦμε πάντα μὲ τὸ φανάρι τοῦ Διογένη, μήπως καὶ βροῦμε ἄ ν θ ρ ω π ο, καὶ νὰ ξεχωρίζουμε τίς ποιότητες, ὅχι νὰ ἐξομιοῦνουμε ἀνεύθυνα, γιὰ νὰ «ἐπαληθεύουμε» ὅπως-ὅπως τίς ὁσοδήποτε σωστὲς γενικὲς ιδέες μας «ὀλοκληρωτικά», παναπῆ φ α ν α τ ι κ ἄ καὶ ἀ π ἄ ν θ ρ ω π α!.. Ἀλλιῶς, τί ἐλέγχουμε καὶ κατηγοροῦμε, ἂν εἴμασθ' ἔνοχοι στὰ ἴδια;)

3. Βασικὴ θέση τοῦ Κοραῖ: *Πῶς ἐλευθερία χωρὶς μόρφωση;*

4. Βλ. στὸ βιβλίο μου *Κλειδιά* τὴ μονογραφία γιὰ τὸν Κοσμά τὸν Αἰτωλό, καὶ εἰδικώτερα στὶς σελίδες 41-42 καὶ 49-50.

5. Κ' εἶν' ἐν προκειμένῳ χαρακτηριστικὸ τῆς φριχτῆς μορφωτικῆς μας ἔκπτωσης καὶ τῆς ὅλης ἀπαιδεΐας μας, τ' ὅτι ἀπ' τὸ 1899, πού πρωτοβγήκε στὴν περίφημη Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ τὸ λαμπρὸ τετράτομο τοῦ Ντρούζεν: *Ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ* — ἦτοι: *Ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου* (α' τόμος), *Ἱστορία τῶν Διαδόχων* (β' τόμος), *Ἱστορία τῶν Ἐπιγόνων* (γ' τόμος, σὲ δύο ἡμίτομους) — , ἔργο ἱστορικὸ μοναδικό, ὑποδειγματικὸ στὴν ἐπιστημολογία του καὶ τὴν ὅλη πνευματικὴ του ποιότητα καὶ τὸ ὕφος — ὁ Ντρούζεν ὑπῆρξε σοφὸς καὶ προικισμένος ἱστορικός, τεκμηριωτὴς ἐπίμονος κ' εὐσυνεϊδήτορας τῆς ὕλης του καὶ μὲ πνεῦμα εὐρύ συνθετικὸ, ρεαλιστικὸ κ' ἐμπνευστικὸ μαζί, βαθύτατα φιλοσοφημένο κι ἀνερευνητικὸ τῶν ἀντικειμενικῶν δεδομένων, τῶν αἰτίων καὶ τῶν προϋποθέσεων, τῶν πραγματικῶν κινήτρων κάθε ἱστορικῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχολο-

γικῶν, τῶν πολιτικῶν, τῶν οἰκονομικῶν, καὶ τῶν ἄλλων ὅλων ποὺ συμβάλλονται διαρκῶς στὴν ἱστορικὴ πρόβαση — , ἓνα σχεδὸν αἰῶνα τώρα εἶν' ἀνεύρετο, σπανιώτατο στὴν ἑλληνικὴ βιβλιαγορά, ἐνῶ ἐκδίδεται κ' ἐπανεκδίδεται ἀπανωτά, καθαλλητά, ἡ Ταχτοῦ μας κ' ἡ Μπέτυ μας, οἱ φοβερές! ἢ ὁ ἄθλιος Ντέ Σάντ! ἢ ὅλα τὰ «Πῶς νὰ τὸ κάνετε καὶ νὰ σᾶς τὸ κάνουνε!» ἢ οἱ κατωτερικώτερες δυνατές μαρξιστικὲς μπροσαῦρες τῆς κακῆς ὥρας, τῶν Κορδάτων καὶ τῶν Ξένων ἀνάλογων Κορδάτων κι ἀνθυποΚορδάτων, ἢ οἱ διάσπροφες λογιῆς-λογιῆς θερμπαλιστικὲς ὀμφαλοσκοπιὲς καὶ θρωμιές τύπου Ρόλλαν Μπάρτ, κι ἀποτέτοιῶν κι ἀναποτέτοιῶν ἓνα σωρό!.. Γιατί ἔχουμε χάσει καὶ τ' ἄβγά καὶ τὰ πασχάλια, μᾶς ἔχει στρίψει καὶ τίποτα δέ μᾶς μαζεύει πιά καὶ διαλυόμαστε χλιχλίζοντας μὲς στὰ Ζουμιά μας καὶ τὰ Ζουμιά τῆς σαπίλας μας, τῆς ὑποτιθέμενης «προώθησης» κι «ἀπελευθέρωσης μας» σ' ὅλα κι ἀπ' ὅλα! Ποιὸς διαβάζει πολύτομα ἱστορικὰ ἔργα τώρα! Καὶ στὴν καθαρεύουσα! Καὶ ποιὸς τὴν ξέρει πιά, ποιὸς τοῦ τὴ δίδαξε; Ἡ καὶ τὴ δημοτικὴ κᾶν, ποιὸς τοῦ τὴ διδάσκει, στὰ σοβαρά; Κ' ἔτσι φτάνουμε ἄνετα, λοιπόν, στὸ φαιδρὸ «ἀντιδήμαρχο» Θεσσαλονίκης, τίς προάλλες, ποὺ γύρεψε ὁ ἐρίφης ν' ἀλλάξη λέει τὸ ἔμβλημα τοῦ δήμου τῆς πόλης, γιατί αὐτός ὁ «φασίστας» ὁ Μεγαλέξαντρος ἦταν ἀδίσταχτος «ἰμπεριαλίστας» καὶ «μακελλάρης τῶν λαῶν» - ἄμέ! (Ἐνῶ ἡ σύγχρονή μας «προοδευτικὴ» Θεσσαλονίκη, τοῦ ρεμπέτα τοῦ Τσιτσάνη νὰ ποῦμε, καὶ τοῦ Σαββόπουλου, μὲ τὰ «μπουρμπούλια» του, τὰ παρανοϊκά! «Ἕλλησση!» «Ἀπίθανη!»..) Καὶ τώρα, νὰ τοὺς ἔλεγε κανεὶς : «Διαβάστε Ντρώζεν!» λογουχάρη. Ξέρετε πῶς ὁ Καβάφης μας αὐτοῦ σι ποιήματά του, γνωστότατα, μὲς ἀπὸ κεῖ, ἀπ' τίς λαμπρές σελίδες τοῦ τρισένδοξου *Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ*, ἀπὸ συγκεκριμένους παραγράφους τοῦ ποιητικώτατος — μὲ τὴ σπουδαία, τὴ μεγάλη ποίηση τῶν πραγμάτων, τὴν αὐτογενῆ μὲς στὶς ἰσχυρές ἱστορικὲς στιγμές — , κι ἀπ' τὸν ὑπέροχο γερο-Πλούταρχο, σχεδὸν αὐτολεξι παίρνει καὶ κάνει στίχους;.. Ἀλλὰ τί ξέρετε, καὶ τί διαβάζετε - καὶ ποῦ νὰ διαβάσετε τίποτα τῆς προκοπῆς πιά! «Φασίστας» ὁ Μεγαλέξαντρος κ' «ἰμπεριαλίστας» — τόπ' ἡ μπροσαῦρά σας! — , «φαύρη ἀντίδραση» ὁ Ἀριστοτέλης κι ὁ Πλάτωνας, «ρετρό» θὰ πῆτε ὁ Πλούταρχος καὶ «φαφλατάς παπποῦς» αὐτοῦ, μὲ τίς «τρίχες» καὶ τίς «ἠθικολογίες» του, ποὺ δέν ἤθελε ν' ἀπαυτώνωνται τὰ παιδιὰ, δέν ἤξερε τὰ «φρικιά» καὶ τοὺς «κυριλέδες» μας - τὴ γλύκα τους καὶ τὰ γούστα τους, τὰ «μανούλια» μας! Νά ἡ Ταχτοῦ μας κι ἀπ' τὴν Τηλεόραση νὰ ψωνίζεται στὴ λεωφόρο Συγγροῦ τὰ βράδια «τραβεστί» μὲ ταγεράκι, καὶ τὸ πρωὶ νὰ μεταφράζη Αἰσχύλο ἀπ' τ' Ἀγγλικά ἢ θρασύτατη, καὶ νὰ τὸ δηλώνη «περήφανα», καὶ νὰ παίζεται κιόλα τὸ ἐξάμβλωμά της στοῦ Ἡρώδη, καὶ νὰ τὸ πληρώνετε σεῖς, κορόιδα, μὲ τοὺς φόρους ποὺ σᾶς βουτᾶνε καὶ γιὰ τὸν ἀποτέτιο «ἐκπολιτισμό» τῶν παιδιῶν σας, σὺν τοῖς ἄλλοις! Ἄν τὰ παιδιὰ σας δέν

ἀποχτήσουνε τὰ βίτσια καὶ τὰ σέστα, δὲν ἀπολάμπουνε τίς βαθεῖες «ἀπελευθερωμένες» ἡδονές τῶν «μανουλιῶν» τοῦ Μάνου μας καὶ τῆς Ταχτσοῦς καὶ τῆς Ἰωάννου μας, καὶ δὲν «τὴ βροῦνε» κ' ἔτσι, χωρὶς τίποτα «νὰ τοὺς τὴ σπάη» στὸ «ἔτσι» πιά, πῶς θὰ πᾶμε μπρός; Πῶς θὰ πάη ἡ «Δημοκρατία» μας μπρός, ἡ «Κουλτούρα» μας μπρός (τῶν Κούν καὶ Τσαρούχηδων τῶν ἐσατζήδικων φαλλῶν καὶ γλουτῶν) - τὸ π ἰ σ ῶ μας πῶς θὰ πάη μπρός ἐν γένει, καὶ τὸ μπρός μας πῶς μας; Λοιπόν, ὄχι, ὄχι Ντρούζεν καὶ Μεγαλέξαντρος, καὶ τὰ τέτοια «μακελλάρικα τῶν λαῶν», στὰ παιδιὰ παρὰ ἀ π σ ι δ ε ῖ α ἀκριβῶς στὰ «μανούλια» παιδιὰ! «Παιδικὰ» στὰ «καλὰ» παιδιὰ καὶ μπροσαῦρα καὶ Ρόλλαν Μπάρτ, μὲ «παραβολές» τάχα τῶν «δομῶν» τῆς σκέψης τοῦ Ἰγνάτιου Λοῦόλα καὶ τοῦ Σπινόζα μὲ τοῦ ἐκφυλοπαράφρονα Ντὲ Ίσάντ, περινούστατα ἐτοιμάζοντος τὴν ὑφή τῶν κοπράνων — ἄ! ε ἰ δ ῖ κ ῶ ν κοπράνων ξέρετε ποῦ ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν κοπροφαγία τῶν ἀλγοлагνειῶν του — στὰ Σόδομα ἐκεῖ τῶν ὀργίων του!.. Βέεεεβα!.. Τέτοια μᾶς χρειάζονται στὸ Ἑλλάντα σήμερα! Ὅχι ἀρχαῖα κείμενα κ' ἱστορίες νὰ βασανίζουν τὰ παιδιὰ «μὲ τ' ἄστρο στὸ μέτωπο», καθὼς τοὺς ἔλεγε πῶς «ἔχουν, ὀναμφισβήτητα!» ὁ γεροπόρνος τοῦ Καλεντζίου, καὶ ὡς ἐκ τούτου δέ χρειάζεται νὰ κοπιάζουν διόλου στὰ σκολεῖα καὶ νὰ λιώνουνε καρέκλες στὸ διάβασμα, παρ' ἀρκεῖ νὰ γίνονται «καρέκλες» ποῦ τὸ λένε, «πεῦκα»-στοῦρνοι οἱ ἴδιοι, καὶ νὰ παίρνουν τὰ κωλόχαρτα τὰ ψευτοδιπλώματα τῶν τάχα «ἐπιστημῶν» μας ὁ λ ῖ ο ὓ, ἀνεξαίρετα, γιὰτ' εἶναι... «δημοκρατικό τους δικαίωμα» νάχουν κι ἀπόνα τέτοιο «παλιόχαρτο» στὸ χέρι παρμένο «ἀβρόχοις ποσί» — καὶ χάρη σ' ἐκεῖνο τὸ «ἄστρο», ποῦ ἀπὸ γενεσιμιοῦ τους ὡς γνωστόν ἔχουν ὅλ' οἱ «σπόροι» καὶ τὰ κουτάβια καὶ τὰ «στραβάδια» τὰ δικά μας, τέτοιου αὐτοπροικισμένου λαοῦ «κορυφαίου» ὅλων τῶν «περιούσιων» τοῦ κόσμου! — , ὄχι νὰ τοὺς τ' ἀρνιοῦνται «φασιστικώτατα» γυρεῦντας καὶ λίγη μελέτη αὐτῶν τῶν ἔρμων τῶν «ἐπιστημῶν» ποῦ τάχα «σπουδάζουν» στὰ τόσα χάνια «πανεπιστήμια» κι «ἀνώτατες σχολές» μας τὰ κανακάρικὰ μας, μὴ μᾶς βασκαθοῦν ἔτσι ποῦ τὰ καταντήσαμε βγάζοντάς τους τὰ μᾶτια οἱ ἴδιοι, σωστοὶ «κρόνοι» πους - «ἀντιπατερναλιστικοί» ὅμως! ἄ, ὅλα κι ὅλα! τότε κι ὁ Ἀντρίκος μας! «ἀντιπατερναλιστικώτατοι» (μὲ τὸ κόμμα ἀπ' τὸ μπαμπάκα, τὸ «Βλαξόκ»!..)

6. Κ' εἶναι τί ἀστεῖο, νὰ πάρ' ὁ διάλογος, ποῦ ὁ φαιδρός Λαδὰς μας ἔλαβε καὶ «ὑπὸ τὴν προστασία» τῶν τόσο «καθαρῶν» χειρῶν του τέτοιον μεγαλοφυᾶ σάν τὸ Μεγαλέξαντρο — λίγο παρακάτω δὲν μπορούσε νὰ «στοχεψῇ», κι αὐτός κ' ἡ ρέστη χοῦντα μας; (αἴσθησις τοῦ γελοίου δὲν ὑπάρχει φαίνεται στὸν Τόπο μας) — κάνοντάς τους καὶ «ἥρωες» — «ἥρωες» βαφτίζονται τὰ θύματα πιά σ' ἐμᾶς ἐδῶ, τοὺς τόσο δά «παλληκαρᾶδες»! — καὶ «μὲ τὸ ἀζημίωτο» φυσικά, τώρα, στὴ «δημοκρατικὴ» μας συνέχεια! —

τοὺς ἀσημαντοὺς ποὺ καλοῦσε — κι αὐτοὶ οἱ «νεμναῖοι» πήγαιναν! — καὶ σκαμπίλιζε ὁ πρᾶμποῦκος στὸ γραφεῖο του, σὰ γενικὸς γραμματεὺς ὑπουργείου «Δημοσίας Τάξεως» τῆς μεταξωτῆς ἐκείνης δικτατορικῆς «ἀταξιοῦ-
 λας» τῆς νεοΔεξιᾶς μας, ἐπεὶ δὴ — ἐντελῶς ἀσύστατα βέβαια, οἱ μικροὶ καὶ φτηνοὶ, κάνοντας «ἀντίσταση», τάχα, καθὼς ἰσχυρίζονταν, μὲ τέτοια (καὶ «ἀντίσταση»: ἀπ' τὶς ἐπιχειρησιακὰς τοὺς «Εἰκόνες»! πούχαν ἀγορά-
 σει ἀπ' τὴν κυρία μας Ἑλεονίτσα τοὺς, τὴ χτεσινὴ ἀφέντρα τοὺς!) — γρά-
 φανε ὁμοφυλοφιλικὰ ὑπονοούμενα, τ' ἀντράκια, γιὰ τὸ Μεγαλέξαντρο, ἱστο-
 ρικῶς ἀνεπέρειστα ὁλότελα, καὶ γιὰ Εὐλο τὸ λιγώτερο, ναί, μὰ ὄχι κι ἀπὸ
 Λαδὰ, βρέ ἀδερφέ, ποὺ θ' ἀπαξίωνε νὰ τὸν ἀνασκολόπιζε ὄχι κἂν ὁ Ἀλέ-
 ξανδρος ὁ ἴδιος, ἀλλὰ κι αὐτὸς ὁ κλέφτης Ἀρπαλος ἀκόμα, μὲ τόσο πιό
 «πεντακάθαρα» χέρια, βουτηγμένα σὲ πέντε χιλιάδες τάλαντα — καὶ σὲ
 πόσα, πόσα ἄλλα πιό «παστρικά», μὲ τίς πιό «παστρικὲς» τῶν Ἀθηνῶν
 Πυθιονίκες! Ἔ, οὔτε καὶ δαῦτος θὰ τὰ λέρωνε, λέω, στὰ σοβαρά, γιὰ Λαδὰ!

7. Κ' εἶν' ἐνδεικτικὸ, ἐν προκειμένῳ, ἓνα μοναχὰ index νὰ δῆτε, τῶν
 ἐλληνικῶν λέξεων, ὄρων, ἐκφράσεων, ποὺ βρίθουν τὰ κείμενα τοῦ ἐλληνο-
 σπουδαγμένου κορυφαίου ρήτορα τῆς Λατινικῆς Γραμματείας. Λ.χ. : τὸ τοῦ
 Ἰωάννου Αὐγούστου Ἐρνέστου, στὴν κλασσικὴ τοῦ ἐκείνη editio bīrontina
 τοῦ 1787, στὸ τέλος τοῦ ιγ' τόμου της, 64 ὅλες σελίδες, μὲ πάνω ἀπὸ μιά
 χιλιάδα ἀρχαιοελληνικὲς λέξεις, ὅρους ἐννοιῶν, εἰδικούς ἐλληνισμούς κ.λ.π..

8. Βλ. στὸ *Καπηγορῶ* μου, σ. 41, καὶ *στὰ Νέα Ἑλληνικά*, τεύχος 12
 (Δεκ. '66), σ. 889.

9. Διαβάστε τὸ λαμπρὸ τοῦ Λέοντος Τολατοῦ : *Οἱ δυὸ διαφορὲς ἐκδό-
 σεις τῆς ἱστορίας μιᾶς κυψέλης μὲ τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα, στὰ
 Νέα Ἑλληνικά* μου, τεύχος 5 (Μαΐου '66), σ. 364-367. Ὅπου ξεκαρδι-
 στικὰ γιὰ τὸ πῶς οἱ κηφῆνες τρῶνε μέλι, «φοβερά καὶ προμερὰ ἐργαζόμε-
 νοι» — τάλε κουάλε σάν τοὺς δικούς μας, κι ὅλους τοὺς κηφῆνες τοῦ κό-
 σμου καὶ τῶν αἰώνων! — «ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς κυψέλης» καὶ τὰ ρέστα
 συνήθη τοῦ βόμβου πάντα τῶν κηφήνων!

Ξένος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Ἐκ τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἰσραὴλ
τῷ Ρένου Ἡρακλῇ Ἀποστολίδῃ

Προτοῦ ἐκτραγῆ σ' ἐμᾶς τὸ Σαράντα, εἶχε πλακώσει τὴν Εὐρώπῃ ὁ πόλεμος. Κι αὐτός ὁ πόλεμος δὲν εἶχε γιὰ μᾶς — θὰ ἐξηγήσω τὴν ἀκριβῆ ἐννοια αὐτοῦ τοῦ *μᾶς* — τὴν ἴδια σημασία μὲ κανέναν ἄλλο στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου ποὺ ξέραμε. Ἄν καὶ ἀντικειμενικὰ εἶχε ἀνάλογη, δὲν εἶμαι σὲ θέση οὔτε σήμερα νὰ τὸ πῶ — ἐγὼ τοῦλάχιστον (κ' ἐδῶ, ἴσως, διασπέλλομαι τώρα μ' ἐκεῖνο τὸ *μᾶς*, τὸ τότε). Ὑποκειμενικὰ ὅμως, μέσα *μας* κάποιων — μπορεῖ κι ἀνύπαρχτων περ' ἀπὸ μένα καὶ τὸν πατέρα μου, μὰ ποῦ ἐγώ, τότε, τοὺς θεωροῦσα μὲ βεβαιότητα ὑπαρκτοὺς αὐτοὺς τοὺς *κάποιους* *σάν* κ' ἐμᾶς —, ὁ πόλεμος ἐκεῖνος εἶχε μιὰ καθ'αυτὸ *κοσμογονικὴ* σημασία: ἀνέτρεπε — πιστεύαμε (καὶ σὲ πόσα δὲν εἶχαμε δίκιο!) — αὐτὸ τοῦτο τὴν *τάξιν τοῦ κόσμου*, ἀπ' τὴν Ἀναγέννηση ὡς τίς πρωτόφαντα κ' ἐωσφορικά ἄγριες μέρες μας!

Κάναμε λάθος;.. «Κάναμε λάθος», λέν, ἂν τὸ καλοσκεφτῆτε, μ' ὅλα τοὺς τὰ — *ἀνυπαγίστα* τὰ λέω ἀκόμα ἐγώ — καμώματα κι ὀρνιθοσκαλίσματα ὁ λ ο ι στὸν Τόπο μας (ἢ σχεδὸν ὅλοι, μὲ σχεδὸν ὅλα τοὺς).

Ὅστος ἐγώ, καὶ σήμερα, λέω πὼς δὲν κάναμε λάθος. Καὶ πὼς ἡ *ἐωσφορικότητα* ἐκεῖνη τῶν ἔτσι *δαιμονισμένων* κι *ἀγριων* ἐκείνων πνοῶν ὅλως *ἄ λ λ ο υ* *Καιροῦ*, ποὺ φύσαγαν ἄξαφνα κατὰ πάνω μας, καὶ *θέταν τέρμα*, καὶ σφράγιζαν βαριά, μ' ἀπσάλινες πυραχτωμένες βοῦλλες ὅλων τῶν ἐκφάνσεων καὶ τῶν ὀπλων τοὺς, ὅλων τῶν μορφῶν ποὺ φέρναν, καὶ τῶν ποιότητων πους, στὸν ἄξονα τοῦ ἐφιάλτη μας — τοῦ ἐφιάλτη ποὺ *Ζήσαμε*, *ἀγγίξαμε* μὲ τὰ ἴδια μας τὰ δάχτυλα, *δένωνε* *ιρε* *υ* *τῆκα* *με* (κ' ἐκτοτε δὲν ξεχνᾶμε, δὲ σβήνει μὲ τίποτα) —, ὅλα, ὅλα *βεβαιώναν* *πὼς* *δέν* *κάναμε* *λάθος*: «Ὅλα ἦταν *ἀληθινά* κι ὅμως *ἀσύλληπτα* μὲ τίς *κατηγορίες* τοῦ παλιοῦ νοῦ, *ἀνέκφραστα* μὲ τίς ποιότητες τοῦ παλιοῦ λόγου!.. Ἀληθινά, ἀσύλληπτα, ἀνέκφραστα — κι ὅμως *ἐπιζοῦσα* *με*!

Μά — ὀλοφάνερος! Ἐπιζήσαμε, γιατί ἀκριβῶς: *Γίναμε* *ἄλλοι*!.. Ἄλλοι — ποὺ τέτοιοι, φοβᾶμαι, δὲν εἶναι, καὶ δὲν ὑποψιάζονται ἀκόμα, ὅλοι οἱ γύρω μας, ὅσοι ἀπόηχοι θορυβοῦν καὶ *περισσεύουν*, προπολεμικά *ρεπάλια* τοῦ ὑπανάπτου λαοῦ μας, ἢ *ὁμοιόζωα* βρυκολακιάσματα κόσμου ὁ ρ ι σ τ ι κ ᾶ π α ρ ε λ θ ὶ ν τ ο ς, ποὺ μόνο στὰ πάροχθα καὶ στ' ἀπόνερα μποροῦν νὰ στήνουν καὶ νὰ συντηροῦν τίς γλοιώδεις σαπροφυτικές τοὺς κροῦσπες, σὲ βάλτους στενιούς καὶ παράμερες λασιόλουμπες *σάν* τοὺς δι-

κούς μας τόπους καὶ στενοχώριες μαραγκιασμένης ψευτοζωῆς, ὅπου κάτι μ ε γ ά λ ο πράγματι διάβηκε κάποτε, κι ἄφησε βαριά, βαθιά τὰ πατήματά του, τὶς ροδιές-μνημεῖα του, ποὺ χάραξαν καὶ θέσαν σ' ἄλλες τροχιές τὴν Ἱστορία, μὰ ἐδῶ ἄφησαν μόνο λαϊκκοῦβες, τὴν κάποτε μήτρα μόνο, τρίς-βαθὰ σημαδεμμένη ἀπ' τὸ ἰσχυρὸ τέκος ποὺ τῆς ἀποσπάστηκε βίαια, μὲ οὐλές δύσμορφες νὰ γεμίζουν αἰώνια ἔμπυα καὶ ἄφρες ἀλόγιστων φιλοδοξιῶν, χούφταλιν ἀναμνήσεων, πιθηκικῶν καὶ σαλτιμπαγκικῶν ψευτοαναπάσεων κατ' ἐκεῖνο ποὺ ἔλαμψε κάποτε γιγάντια σὲ διάπυρο ὀρίζοντα, χωρὶς ὅμως δύναμη πιά ἀναπλαστική, ἀναδημιουργική, χωρὶς ἰούτε στοιχειώδεις προϋποθέσεις ἀκολουθίας καὶ συρρύθμισης ἔστω, μ' ἐκεῖνο ποὺ ἐδῶ γεννήθηκε, ναί, μὰ χωρεῖ ἀκατάπαυστα πέρα, δέν περιμένει...

Αὐτό, νομίζω, εἶν' ἡ ἀληθινὴ ταυτότητά μας, ἡ «ἐθνική», κι ὄχι ἐκεῖνα τ' ἀνόητα καὶ βαυκαλιστικὰ φτερά τὰ οὐρανοφόρα τὰ μεγάλα, ποὺ τάχα, κατὰ τὸν πιό κουφολόγο ἀπ' ὅλους μας Παλαμᾶ, ὅταν ἔχουμε κατέβη πιά σπὸ βυθὸ τῆς σκάλας τοῦ κακοῦ, αὐτὰ δῆθεν μᾶς φυτρώνουν σπὰ πλευρά, καὶ μᾶς ἀνεβάζουν!.. Τρίχες! Ψέμαπα καὶ φλύαρες χαζοπαρηγόριες, ἐνὸς λογᾶ, ποὺ σκάρωνε σὲ ρίμεις φωνακλάδικες τὰ «εὐχάριστα» καὶ τὰ «ἐπιθυμητά» ἐνὸς ἀνεπρόκοπου λαοῦ, γιὰ νὰ βλογᾶ, μὲ τὸ διαβουκολικὸ ἀποτέλεσμα καὶ τὰ παλαμάκια τῶν ἑστῶ ψευτοπαρηγορούμενων ἀναντρωῖν κι ἀνιάτα παιδιζόντων, τὰ ἴδια του τὰ γένεια, σάν «ποιητής», τάχα «ἐθνικός», «βάρδος» κι αὐτός «τῆς ἀθάνατης Ρωμιοσύνης» καὶ τὰ θλιθερά παρόμοια κι ἀνάλαγα πάντα ἐδῶ, μισόν αἰῶνα τώρα ποὺ τ' ἀκούω τὰ ἴδια κι ὅλο καὶ χειρότερα παραμυθιαζόμενα, ἀπὸ ἴδιους κι ἀνάλογους, Ἐλύτδεις, Ρίτσους, Θεοδωράκηδες, κι ὅλο μαζί τὸ «νέο» μας ὑποτίθεται «λαϊκὸ τραγούδι», κι ὅλη μαζί τὴ φαρισαϊκὴ μωροκουλτούρα μας, καὶ τὶς κλάψες, καὶ τὰ ψευτοδάκρυα, καὶ τὶς ψευτοελπίδες, ὅλων τῶν «αἰσιόδοξων» δῆθεν παρηγορητῶν κι αὐτοπαρηγορητῶν, δεξιῶν, ἀριστερῶν καὶ σαλταροεπιδέξιων πάντα «κοσμοδιορθωτῶν», αἰώνια ἀδιόρθωτων, τοῦ ἀμετακίνητου ἀδιορθωμοῦ μας.

Δέν κἀναμ ε λ ά θ ο ς, λοιπόν. Ὁ πόλεμος αὐτό ἔφερνε: τὸ τέρμα τοῦ κόσμου ποὺ ἄρχισε μὲ τὴ λαμπρὴ Ἀναγέννηση· ἢ, σωστότερα: ἔβαζε τὶς καφτές σφραγίδες στὸ συντελεσμένο κιόλας ἐν Εὐρώπῃ τέρμα, κ' ἔκλεινε ὀριστικὰ τὸ σεντούκι. Τ' ἀκούγαμε νὰ πέφτουνε βαριά τὰ κλειστρά! Τὸ βλέπαμε, μαῦρα φτερά στὸν οὐρανό, σάν τοὺς προφητικούς ἐφιάλτες τοῦ Ἱερώνυμου Μπός, ἀπὸ πέντε αἰῶνες πίσω! Τὸ ἤμαστε μέσα μας οἱ ἴδιοι αὐτό τὸ σφράγισμα τοῦ νεκροσέντουκου, ποὺ μᾶς περιεῖχε κιόλας! Αὐτὸ εἶναι τὸ παρανοϊκὸ, καὶ τὸ ἀκατανόητο μὲ τὶς ἀντιδιαλεκτικές κατηγορίες τοῦ παλίου κι ὀρθολογιζόμενου τάχα νοῦ!

Καιμιά ἔννοια, καιμιά ἀξία τοῦ παλίου κόσμου δέν ἴσχυε πιά μέσα μας· ὅλες εἶχαν γκρεμιστῇ, συντριφτῇ, ποδοπατηθῇ, λυῶμα εἶχαν γίνεи, κάτω ἀπ'

τις έρπύστριες του "Αξονα" μά δέ Ζούσαν δά στ' αλήθεια καί πριν κινηθούν οί έρπύστριές του! Κι αυτές οί έρπύστριες, άλλωστε, πού κινήθηκαν, ά π ό π ο ι ο ύ ς παρήχθησαν, άπό ποιούς τροφοδοτήθηκαν; 'Ο ίδιος ό ύποτιθέμενος «πολιτισμός» καί «κόσμος» πού τις έπρωγε καταπάνω του τώρα νά του άργάζουν τό πομάρι άνελέητα, ό ίδιος κ' οί «άρχές» του, αυτός κ' οί πάγιοι «τρόποι» του, ή ίδια του ή αιύτοκαταλυτική φύση, οί έσωτερικές του άντινομίες καί τό βαθύτατα άξεσπό του κάτω άπ' τις άπισσάμπουσες έπιφάνειες του τάχα «άνθρωπισμοϋ» καί τών τάχα τόσο άνεβασμένων μακρυά άπ' τό κτήνος βιοτικών του έπιπέδων, όλα τώρ' αυτά στίς φλόγες του πολέμου έλυωναν, κέρνινα ήταν, όλα κέρνινα καί χάρτινα καί φενακιστικά! όλες οί «αλήθειες» του ήταν ύποκρισίες, όλες οί «λεπταισθησίες» συγκάλυπταν ώμές βαρβαρότητες! οί «πνευματικώτατοι» τών εύρωπαϊών μας ήταν ούννοι καί δειλοί, φονιάδες στυγνοί καί πουλημένοι έκφυλοι, άνετα οί μέν κάναν σαπούνια τούς δέ, κι άνετα οί δέ πουλούσαν στά σαπωνοποιεία τούς ίδιους τούς δικούς του γιά νά σώσουν τά δικά τους «πολύτιμα σαρκία»!.. "Όλα τ' άνήκουστα, τά χειρίστα, τά κάκιστα, τ' άπανθρωπότερα τών αίωνων, τής ιστορίας όλης πάνω στόν πλανήτη, τά σκληρότερα, τά πιό άνάλγητα, τά πιό άναίτια, τά πιό παράλογα όλα, τά πιό ένάντια πρós τήν καλύτερη άνθρώπινη φύση, γ ί ν ο ν τ α ν σ τ' ό ν ο μ α ό λ ω ν τ ω ν έν α ν τ ι ώ τ α τ ω ν τ ο υ ς ! " Άρα : Μας φταίγαν κ' οί λέξεις! "Ός κ' οί λέξεις! Γιατί στ' όνομά τους, τών πιό αγαθών, τών πιό τίμικων, τών πιό έξανθρωπιστικών λέξεων, γίνονταν τά πιό αντίστροφα! Στ' όνομά τους, άλλα καί κατευθείαν άπόρροιές τους, αϋτών τών τόσο περήφανα διακηρυγμένων λέξεων κ' «έμβλημάτων» πολιτισμοϋ, γίνονταν όλα τής κόλασης πού ξετυλίγονταν άκατάσχετη καί μάς πλάκωνε! Λοιπόν, όχι μόνο ό Χίμλερ νά σηκώνη τό λύκο τοϋ μπιστολινοϋ που σάν άκουε τή λέξη «συνείδηση». Κ' έ μ ε ι ς άλλο τόσο! Καί νά βροϋμε καί μπιστόλι, γιά νάχουμε λύκο νά σηκώνουμε, σάν άκοϋμε τήν ίδια λέξη, κι όλες τις ίδιες ποτέ λέξεις τοϋ ψευτοπολιτισμοϋ, όποτε τις ξανακούσουμε!..

Μά τό χειρότερο είναι πού καί τό πιστέψαμε κιόλας: πώς δέ θά ξαναποτολμηθούν ποτέ οί ίδιες λέξεις! πώς ποτέ δέ θά ξανάρθη ό ίδιος ψευτόκοσμος, πού έτσι χρεοκόπησε καί ξεμασκαρεύτηκε, πού σέ τέτοια καταλυτικά τοϋ άνθρώπου σέ όλα του κι άπ' όλα του έφερε! Τό πιστέψαμε, μά τό θεό καί τό διάολο πού τό μαστόρεψε, στ' αλήθεια οί παράφρονες, πώς ά λ λ ο ς λέει κόσμος θαρχότανε νά μάς βρῃ, άν έπιζούσαμε! Πώς ποτέ πιά ό παλιός! Κόσμος ν έ ο ς, «άξιός τοϋ όνόματος»! Γι' αυτό, δέν έμενε — όλο κι όλο τό «πρόβλημα» λοιπόν αυτό ήτανε! — παρά : ν ά ζ ή σ ο υ μ ε : νά καταφέρουμε νά φτάσουμε ζωντανοί ως τό τέλος! Φτάνει αυτό, καί θάμασπαν αυτόματα πιά μέτοχοι τοϋ παραδείσου!..

Κάθουμαι πολλές φορές καὶ σκέφτομαι ἀκόμα : πῶς γίνεται, ἄνθρωποι τόσο νοήμονες, τόσο εὐαίσθητοι, τόσο ἔμπειροι — πού τόσα εἶδαν τὰ μάτια τους, τόσα βλέπαν, τόσα τράβαγαν — , μαζί, συγχρόνως, νάχουν καὶ τόσες ἀφέλειες, τόσο ἀνόητες πίστεις κι «ἀκράδαντες βεβαιότητες»;... Φαίνεται εἶν' ἐνέδρα τοῦ ἐνστίκτου, πού ναρκώνει τὸ νοῦ γιὰ νὰ μὴν ἀναστείλῃ δυνάμεις ἀντοχῆς ἀπαραίτητες ὅλες γιὰ τὴ φοβερὴ μάχη τῆς ἐπιβίωσης. Φαίνεται πρὲπει νάμιασ' ἡλίθιοι στὶς κρίσιμώτατες στιγμές, γιὰ νὰ θέλουμε ἀκόμα νὰ ζήσουμε - ἄλλιῶς δέ θὰ θέλαμε καὶ δέ θὰ τὸ καταφέρναμε!..

Μὰ ὅλ' αὐτὰ εἶν' ὕστερες σκέψεις, τωρινές καὶ χθεσινές, τοῦ *μ ε τ α - πολέμου*, ὄχι τοῦ πολέμου - πού καὶ μὲ διαστέλλουν ἀκριβῶς ἀπὸ κεῖνο τὸ *μᾶς*, τὸ τοτινό καὶ τὸ *κ ο ι ν ὀ*.

Τὸ *κ ο ι ν ὀ* ἐκεῖνο *ὑποκείμενο*, πού λειτουργοῦσε πανίσχυρο μέσα μας τότε, ἦταν μολαταῦτα *α ἰ σ ἰ ὀ δ ο ξ ο* ! Ἡλίθια, ὅσο θέλετε, ἀλλὰ *α ἰ σ ἰ ὀ δ ο ξ ο*, τρελλὰ αἰσιόδοξο! Κι ὅσο αἰσιοδοξώτερο ἦταν, τόσο πῖο *κ ο ι ν ὀ* καὶ πῖο δυνατὸ, πῖο ἐνωτικὸ ἄπλωνε! Κι ὅσο πῖο κοινὸ, πῖο σφιχτοενωτικὸ, πῖο φλογερό, τόσο πῖο αἰσιόδοξο ἀκόμα!..

Χμ!.. Κατηγοροῦσαμε τοὺς φασιότες ἐχθροὺς μας γιὰ «μαζικούς» κι «ἀγελαίους». Ἀλλὰ τί γινόμεσταν σιγά-σιγά κ' ἐμεῖς γιὰ ν' ἀντισταθοῦμε, ν' ἀντέξουμε; Δέν ἦταν κι αὐτὸ ἄλλο τόσο μαζικότητα κι ἀγελαιότητα; Τοὺς κατηγοροῦσαμε γιὰ «δαιμονοπληξία» μὲ τὴν πίστη τους πῶς θὰ νικοῦσαν καὶ θὰ καθυπόταζαν ὅλον τὸν κόσμον στὴ δικιά τους «νέα τάξη πραγμάτων» - καὶ γελοῦσαμε, περιγελοῦσαμε τὴν «παραφροσύνη» τους! Ἀλλὰ τ' ἦταν ἡ δικιά μας ἐκείνη αἰσιοδοξία; Δέν ἦταν μιὰ ἰσοδύναμη «δαιμονοπληξία» ἐπίσης - πού φανταζόμασταν, καὶ πιστεύαμε, μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς τρελλῆς καρδιάς μας, κι ὅλοι μαζί ἐνωμένοι, σὰν ἓνα σῶμα καὶ μιὰ συνείδηση, πῶς οὔτε λίγο οὔτε πολὺ θὰ ζούσαμε σ' ἓνα ἄ λ λ ο ν κόσμον, μὲ τὴ δικιά μας «νέα τάξη πραγμάτων»;... Πού δέν τὴ λέγαμε «νέα τάξη πραγμάτων» ἐμεῖς, παρὰ: «καινούργιον κόσμον», «δίκαιον κόσμον» καὶ τὰ τέτοια, τί; Ο ἰ λ έ ξ ε ις λοιπὸν πάλι κυβερνοῦσαν; Οἱ λέξεις, πού μᾶς γέλειαν, ἀνθρωπότητα ὀλάκερη, πετραπέρατη - α ὑ τ ές διακρίναν, τάχα, καὶ κυβερνοῦσαν πάλι;..

Μὰ κι αὐτὰ εἶν' ὕστερες σκέψεις - τωρινές κι αὐτά! "Ὅλ' ἡ νοημοσύνη κ' ἡ σκέψη μου, εἶν' ὕ σ τ ε ρ ῆ σκέψη καὶ νοημοσύνη... Τότε, φαίνεται, δέν ὑπῆρχε σκέψη καὶ νοημοσύνη προσωπική. Μόνον *κ ο ι ν ῆ* «ψυχὴ» καὶ *κ ο ι ν ῆ* «συνείδηση»! Καὶ μπροῶ ὅσο θέλω τώρα νὰ τίς βάζω καὶ τίς δυὸ σὲ εἰσαγωγικά, μ' αὐτές δέ νοιάζονταν τότε γιὰ πέτοια τοὺς ἔφτανε πού ἦταν *κ ο ι ν ές*: κι αὐτὸ τίς θέρμαινε, αὐτὸ τίς φλόγιζε, αὐτὸ τίς κράταγε ζωντανές, καὶ μᾶς βγάλαν πέρα ζωντανούς, γιὰ νὰ ὑπάρξουν' ἐμεῖς μετὰ, τώρα, χτές, αὔριο, ὅσο θέμε «προσωπικοί» καὶ διεσταλμένοι ἀπὸ κεῖνο τὸ αὐτόθετο : *μᾶς*.

Μ' αὐτές τίς πλάνες λοιπόν : Οἱ «ἐχθροί μας», ποῦ μᾶς ἦταν «ἀνεξήγητοι» καὶ μᾶς μέναν «ἀνερμήνευτοι» - πῶς οἱ πῶ πολυτισμένοι αὐτοὶ γίναν «κτῆνη, μᾶζα, πολτός, δίχως προσωπική συνείδηση κανεὶς τους»; Κ' ἐμεῖς, ποῦ γίναμ' ἄλλο τόσο «ἐχθροὶ βεβαίως τῶν ἐχθρῶν μας» - ἐμεῖς ὄχι ἄλλο τόσο καὶ «ἀνεξήγητοι» καὶ «ἀνερμήνευτοι», ὁλόμοια, γιὰ τοὺς ἐχθροὺς μας, ὅπως ἀκριβῶς κι αὐτοὶ γιὰ μᾶς; Λοιπόν, ποῦ ἡ διαφορά; Στὸ τί πιστεύαμε ἐμεῖς γιὰ μᾶς «καλό», καὶ γι' αὐτούς «κακό»; Μὰ ὅμοια κι αὐτοὶ δέν πίστευαν «καλά» γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους, καὶ γιὰ μᾶς τοὺς ἐχθροὺς τους «κακά»; Π ο ῦ οἱ «διαφορές»; Στὰ π ε ρ ι ε χ ό μ ε ν α τῶν πίστεων; Ὅταν ὅμως π ί σ τ ε ι ς εἶναι κ' οἱ ἀπὸ δῶ κ' οἱ ἀπὸ κεῖ;..

Ἄλλα ποῦ νὰ σκεφτοῦμε τότε ἔτσι π ο ῦ ν ᾶ σ κ ε φ τ ο ῦ μ ε τ ὅ τ ε ! Κ' ἐμεῖς, ὅσο κι αὐτοὶ, δέ σκεφτόμασταν! Γκρεμίζαμε τὸν κόσμο, τὸν κόσμο μας τὸν ἴδιο ποῦ μᾶς περιεῖχε ᾧ π ὅ κ ο ι ν ο ῦ τ ὸ ν γ κ ρ ε μ ί ζ α μ ε - μὲ πάθος καὶ δαιμονισμό πιθήκων!.. Ἄδικο τάχα εἶχε ὁ Ντογέσκι, ποῦ γιὰ ἐπικεφαλῆς οἰωνό στοὺς *Δαιμονισμένους* του, τοὺς προφητικούς τοῦ αἰῶνα μας, ἔβαλε τὴν εὐαγγελικὴ ἐκείνη *ἀγέλη χοίρων*, τὴν *κατὰ κρημνοῦ* ἀγόμενη ἀπὸ τὰ δαιμόνια ποῦ τῆς φυτεύτηκαν; Καὶ *ἀγέλη χοίρων* δαιμονιζόμενη καὶ *κατὰ κρημνοῦ* ἀγόμενοι ἤ μ α σ τ α ν ὅ λ ο ι - ὅλοι μαζί «ὁ κόσμος μας» ποῦ γκρεμίζονταν, ὄχι μόνο οἱ ἐχθροὶ μας!..

Νά, αὐτὰ λέω ποῦ δέν κατάλαβαν, δέν *ὑποψιάστηκαν* ἀκόμα κἂν, ὅλοι αὐτοὶ ποῦ καὶ τότε περισσεῦαν καὶ σήμερα ξαναβρυκολακιάζουν· καί, σ' ἔσχατη ἀνάλυση: ἡ δ ι ᾱ σ τ α ῖ σ η ᾧ π ᾶ ὑ τ ο ῦ ς, κυριώτατα, τ ο ῦ ς *ἀνυποψίαστους* τῶν πραγματικῶν διαστάσεων, μᾶς ὀρίζει, καὶ πυρηνώνει, βασικά, τὴν πράγματι *ἄλλη* συνείδησή μας - ὄχι τόσο ἡ πρὸς τοὺς τότε ἐχθροὺς ἢ κι ὅποιους ποτὲ ἀντιπάλους στίς ἰδέες, στίς γνῶμες, στίς θέσεις ἢ στίς ἀρνήσεις.

Στὸν πόλεμο μπαίναμε, μὲ τ ἑ τ ο ῖ ο υ ς *ἀνυποψίαστους* στὰ κλειδιά νὰ μᾶς κανοναρχᾶνε· σ' ὅλα τὰ κλειδιά· καὶ μὲ τέτοιους *ἀνυποψίαστους* σ' ὅλα τὰ κλειδιά, βρισκόμασθ' ἀκόμα ἐδῶ : τέτοιους στὰ κλειδιά — καὶ τ' «ἀντικλειδιά» (: τὰ «μελλοντικά» κλειδιά!) — τῆς πολιτείας — ποιᾶς πολιτείας στ' ἀλήθεια δηλαδῇ; — καὶ τέτοιους τοῦ τάχα «πνεύματος» καὶ τῆς τάχα «τέχνης», τέτοιους *ἀνυποψίαστους* τέτοιων νοημάτων, τέτοιων ἀμφιστομῶν ποιότητων, τέτοιων ἀμφίστροφων θέσεων-ἀρνήσεων παντοῦ!

Δυναστευόμενοι, πολιορκημένοι ἀπὸ τέτοιους, *ἀνυποψίαστους* ἐνὸς πράγματα ᾧ λ λ ο υ κόσμου νοημάτων, ποιότητων, *κατηγοριῶν*, γεύσεων κι ἀποχρώσεων, ἡθῶν καὶ ὑφῶν, δεχόμεσταν καταπρόσωπο τὴ λαίλαπα ἐνὸς ὁλότελα παρανοϊκοῦ πολέμου, ἀποτελέσματος ἄλλο τόσο, ἔσχατου, τῆς ἴδιας

ἐκείνης ἀνυποψίας καὶ μετατρεπόμαισπαν, κατ' ἀρχήν, σὲ ὁμοίους δαιμονόπληκτους μ' ἐκείνους, ποὺ πρῶτοι σήκωναν τὰ ὅπλα ἐναντίον ὄλων, μὲ τὸν ἄδηλο χρόνο μόνο κριτὴ: ποιοὶ θὰ ἐπιζήσουν, καὶ ποιοὶ ἐλάχιστοι ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἐπιζήσουν καὶ μὴ δαιμονόπληκτοι ἢ ἀντιδαιμονόπληκτοι, τῆς ἀντίθετης δαιμονοπληξίας - ἂν εἰν' «ἀντίθετο» στήν παραφροσύνη *ἄλφα* ἢ «ἀντίπαλη» τῆς *ἄλφα* παραφροσύνη *ῥῆτα*.

Μὰ ὁ λ ο ι δὲν εἶχαμε τάχα ἀπὸ τότε οὔτε ἶχνος συνείδησης αὐτῶν ποὺ ὀνομάζω τώρα «ὕστερνές μου σκέψεις»;.. Ἦ κάποιοι, ἐλάχιστοι, κάποιες εἶχαμε, καὶ δὲν εἶναι δὰ καὶ τόσο — ἦ: δὲν εἰν' ὅλες — ὕστερνές αὐτὲς οἱ σκέψεις καὶ διακρίσεις;

Ἄν ὄχι, τότε πῶς μ ε ἰ ν α μ ε ὅ ξ ω, καὶ τότε καὶ μετὰ καὶ πάντα ὡς τὰ σήμερα, καὶ γι' αὐτό καὶ σήμερα, ἂ π' ὅ λ ε ς τ ῖ ς μ ᾶ τ α ἱ ε ς ψ ε υ τ ο α ν τ ῖ μ α χ ῖ ε ς τοῦ ἴδιου τοῦ Κακοῦ μὲ τὸν ἑαυτό του, τοῦ Κακοῦ ψευτοχωρισμένου ἐκάστοτε σ' «ἀντίπαλα» στρατόπεδα, κι ἀλληλομαχόμενου-αὐτομαχόμενου, αὐτοκαταλυόμενου λυσσαλέα κι αὐτοαναδημιουργούμενου ἀκατάπαυτα;

Γιατὶ περὶ αὐτοῦ πρόκειται - κι ὄχι περὶ τῶν «ἀντιθέσεων», πῶν τάχα «πραγματικῶν», ὅπου μᾶς καλοῦν ἐκάστοτε οἱ πιστοὶ κ' οἱ δαιμονόπληκτοι: «νὰ συλλάβουμε, νὰ ζυγιάσουμε, καὶ νὰ πάρουμε θέση».

Ἄλλ' ἂ π' ὅ λ α μ ε ἰ ν α μ ε ὅ ξ ω; Ἦ ὑπῆρξαν καὶ κάποια στὰ ὁποῖα βρεθήκαμε *ῥοθυμαδόν* σύμπνοοι;..

Τὸ Σαράντα, νὰ ποῦμε;

Νάλεγε κανεὶς τί ἄλλο τὸ Σαράντα; Νάλεγε *ναί*;.. Ἔστω κι ἂν ἤξερε καὶ τὸ μάταιο τοῦ ἀγῶνα, κι ὄλων τῶν πολέμων — θελημένων κι ἀθέλητων — τὸ μάταιο, πῶς νάλεγε *ναί*; Μὲ ποῖο στόμα νάλεγε *ναί*; Τί νόημα θάχε, τί δικό του θὰ ἐξέφραζε αὐτό τὸ *ναί*;

Ἄλλὰ μὲ ποῖο δικαίωμα θέτω στὸν ἑαυτό μου τέτοιο πρόβλημα, χωρὶς τὰ ἐφόδια τῆς συγκεκριμένης ἐμπειρίας — τοῦ μὲ τὴν ἴδια μου τὴν πράξη *Ῥοχι* — γιὰ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσω; Ἐγὼ δὲν ἐζήσα τὴν Ἀλβανία, τὸ χειμῶνα τοῦ φοβεροῦ Σαράντα - πῶς νὰ πῶ; τί; Τ' *Ῥοχι* τὸ δικό μου θάνατο χωρὶς κομμένα πόδια ἀπ' τὰ κρυσπαγήματα, χωρὶς τὸ νεκρό μου ἄθαφτο σπὰ χιόνια, χωρὶς τὴ μάνα μου νὰ μὲ κλαίῃ νεκρό ἀπὸ τότε. Καὶ τὸ *ναί* μου - ποῖός τόζησε ἀπ' ὅλους μας τέτοιο *ναί*, γιὰ νάχη νὰ πῇ;.. Δὲν τόζησαν πράγματι οὔτε τὰ μέλη τότε κ' οἱ πιστοὶ τοῦ Κ.Κ., ποὺ τάσσονταν «ἐνάντια» τάχα σ' ὅλους, γιατί ἔπρεπε, κατὰ τὴ «λογικὴ» του, νὰ ὑποστηριχτῇ τὸ σύμφωνο Ρίμπεντροπ-Μολότωφ κ' ἡ συμμαχία τῶν δυὸ ὀλοκληρωτικῶν κρατῶν, κόκκινου καὶ μαύρου. Πράγματι οὐτ' αὐτοὶ δὲν τόζησαν, ἀφοῦ δὲν τόπραξαν -

δέν τοὺς δόθηκε δυνατότητα ἢ εὐκαιρία νὰ τὸ πράξουν καὶ νὰ τὸ ἐμπειρωθοῦν. Ἐμείνι, ἀπλῶς, στὰ χαρτιά τους, σὰν ἄλλη μιὰ ἐξωφρενικὴ «μονολιθικότητα» τοῦ σοβιετικὰ πάντα διατεταγμένου κόμματος καὶ γραμμῆς του, γιὰ νὰ «καταδικαστῇ» — ἢ καταγγελθῇ σὰν «πλαστὴ γραμμῆ» — ἀργότερα.

Ὅμως, δέν ξέρω τίποτε δέν ξέρω, γιὰ τίποτε ποὺ δέν ἐζησα. Κ' ἐγὼ τὸ Σαράντα τόζησα παιδί, δεκάξη χρονῶ, ἀστράτευτο, μ' ἀδερφό, μόνο, στρατιώτη, ποὺ μᾶς γύρισε κάποτε μισός καὶ καταπειριασμένος, μισόνεκρος μισοζώντανος ἔκτοτε ὥσπου πέθανε. Κι αὐτός — πάλι δέν ξέρω, ἀλλὰ θυμᾶμαι τὰ λόγια του «ποῖς μετρητοῖς» (δηλαδὴ τίς λέξεις του θυμᾶμαι, δέν πιάνω τὸ νόημά τους μ' αἶμα ἀπὸ μέσα τους) — αὐτός ἔλεγε «ναί! βεβαίως ὄχι Ὅχι! οὔτε ναί, οὔτε τίποτα! ὅταν ὁ ἄλλος ἔχη πάψει νάναι ἄνθρωπος, κ' ἔχη γίνει λύκος, ἐ σ ὺ λ ὺ κ ο ς, μιὰ φορά, ν ἂ μ ῆ γ ῖ ν η ς, αὐτό ξέρω γώ!» ἔλεγε, χωρὶς νὰ νοιάζεται, ἀφοῦ καὶ δέ μπορούσε νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τοῦ *πραγτέου* παραπέρα, μετὰ τὸ «ὄχι Ὅχι» του, τὸ προμερό μὰ κι ἀληθινώτατο.

Τόλυσε ἡ Γαλλία, μὲ τὸ «πουρκουά» της;

Οὐτ' αὐτὸ τὸ ξέρω... Πολλές φορές ὑποψιάζομαι, κι ἀναρωτιέμαι. Μὰ δέν εἶμαι οὔτε γάλλος, καὶ πάλι δέν ἔχω τὰ ἐφόδια τῆς εἰδικῆς ἐμπειρίας... Ξέρω μόνο, πὼς μπαίνοντας ἀπ' τὴν Ἑλβετίαν στὴ Γαλλία, καὶ διασχίζοντάς τὴν ἀπὸ νοτιοανατολικά πρὸς βορειοδυτικά, γιὰ τὸ Παρίσι, τὸ '77, σχεδὸν σαράντα χρόνια μετὰ τὸν πόλεμο, μ' αὐτοκίνητο, ἔβλεπα, ἔβλεπα, κ' ἐ ν α, δυνατό, μοῦ μεταδίνονταν: «Νά τ' εἶν' ὁ πόλεμος, λοιπόν!...» Κι αὐτὸ λ ῖ γ ο, ὅσο πέραγα τὴν κατὰ τὸν πόλεμο «μὴ κατεχόμενη» Γαλλία. Μὰ π ο λ ὺ π ε ρ ὶ ὅ τ ε ρ ο, φωναχτότερο, ἀπ' τὴν ἴδια τὴν ἐπιφάνεια τῆς γαλλικῆς γῆς, ὅταν μπῆκα καὶ διάσχιζα καὶ τὴν κατὰ τὸν πόλεμο «κατεχόμενη», πούχε ὑποστῇ καὶ τίς μάχες καὶ τοὺς περσότητες βομβαρδισμούς... Ἐχουν περάσει σαράντα χρόνια! ('Ἄλλ' «αἱ πληγαὶ τοῦ πολέμου παχέως ἐπουλῶνονται» μᾶς λέγαν, καὶ μᾶς λένε — καὶ φοβᾶμαι πάντα θὰ λέν οἱ ψεῦτες δολοφόνοι «ῥιμοι» — στὰ σκολειά...)

Τότε ὅμως τὴ βρίζαμε τὴν «παρακμασμένη», τὴ «διαλυμένη» ἐκείνη Γαλλία, τὴν «ἐκφυλὴ γεροπόρνη», ποὺ «παραδόθηκε» μὲ τὸ «ἡττοπαθές» καὶ πεμπτοφαλαγγίτικο βρωμο«πουρκουά» της! Τὴ βρίζαμε μὲ πεποίθησι, μὲ βεβαιότητα! Χωρὶς καμμιά ἀμφιβολία ἢ ὑποψία γιὰ τὸ δίκιο μας νὰ τὴ βρίζουμε, τὴ Γαλλία ποὺ «μᾶς εἶχε προδώσει»!.. Τώρα, βέβαια, ἡ Γαλλία, σ ῆ μ ε ρ α, μ' ὅλο ποὺ «διαλυμένη» τότε, καὶ τόσο «ἐκφυλὴ», καὶ τόσο «ἀνίκανη πιά γιὰ τὸ παραμικρό», ε ἶ ν α ἰ σ τ η μ ῆ ν η σ τ ἂ δ υ ὅ τ η ς π ὶ δ ῖ α π ο λ ὺ σ τ ε ρ ε ῶ τ ε ρ α π ἄ ν τ ω ς ἀπὸ μᾶς, τοὺς μὴ τόσο «διαλυμένους» κ' «ἐκφυλούς» καὶ «γεροπόρνους» τότε;.. Τί διάολο λοιπὸν συμβαίνει;.. Ἡ «ὑπέρλογη» λογικὴ μας τοῦ σθεναροῦ ἐκείνου Ὅχι; Δέν ἦταν γιὰ τὸ μέλλον, παρὰ μόνο γιὰ τὸ παρὰχρῆμα;..

Νά, βλέπετε;.. Αὐτὰ θάπρεπε νὰ τοὺς βασανάζουν, τοὺς ψευτοβασανιζόμενους μὲ τόσα ἀπλοϊκὰ καὶ φαρισαϊκὰ — μονόθετα ἢ *μονοαρνητικά* νὰ τὰ πῶ — «συντηρητικούς» ἢ «ἐπαναστάτες», τάχα, τῆς σκέψης καὶ τῆς πολιτικῆς μας, τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς κριτικῆς μας, τῆς ποίησης καὶ τοῦ θεάτρου μας. Ὅχι τὰ εὐκόλᾳ ἐκεῖνα, τ' ἀραρούτια κ' οἱ μονοσήμαντοι χυλοὶ, πού μᾶς ταίζουν, μ' ἑνα-δυὸ ψευτοναί-ψευτοόχι γαρνιρισμένα δῆθεν γιὰ «προβληματισμό» - πράγματι δέ γιὰ ὑπνοκι ἀποκοίμισμα τῶν συνειδήσεων πάντα.

Η ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΠΑΡΑΚΑΛΕΙ

Ὁ Ρένος Ἡρ. Ἀποστολίδης καὶ οἱ γιοὶ του, φιλόλογοι, Ἡρακλῆς καὶ Στάντης, παρακαλοῦν θερμὰ τοὺς καλοὺς ποιητὲς καὶ πεζογράφους μας, νέους καὶ παλιότερους, νὰ τοὺς ἔστελναν ὅσες συλλογές τους Ποίησης καὶ Πεζογραφίας δέν τοὺς ἔχουν τυχὸν στείλει ὡς τώρα, ἢ καὶ ἀνέκδοτά τους ἀκόμα ποιήματα καὶ πεζὰ (φτάνει νὰ κρατᾶν ἀντίγραφα), γιατί οἱ ἀνθολόγοι ἐτοιμάζουν ἔκδοση συμπληρωμάτων τῆς ἐπτάτομης Ἀνθολογίας τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας — τρίτομη Ποιητικῆ, ἀπὸ τὸ Μεσαίωνα ὡς τὶς μέρες μας, καὶ τετράτομη τοῦ Διηγήματος, ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ εἵδους ὡς σήμερα — καὶ θὰ ἤθελαν νὰ μὴν τοὺς ξεφύγῃ τίποτα καλὸ, παρὰ πού βέβαια παρακολουθοῦν πάντα συστηματικὰ ὅ,τι ἐκδίδεται καὶ βλέπουν, φυσικά, ὅ,τι σχετικὸ κατατίθεται κατὰ νόμον στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη καὶ τὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς. Μολαταῦτα, κ' ἐπειδὴ ἄνθρωποι εἴμαστε, καὶ πάντα ὑπάρχει κίνδυνος κάτι νὰ ξεφύγῃ, ἅς μποῦν στὸν κόπο οἱ φίλοι λογοτέχνες νὰ στείλουν ὅ,τι νομίζουν πῶς δέν ἔστειλαν, ἀπὸ ἐκδεδομένα κι ἀνέκδοτά τους — γιατί ἡ ἀνθολόγησις γίνεται, πάντα, κι ἀπὸ ἀνέκδοτα — στὴ γνωστὴ διεύθυνση: Μηθύμνης 43 (ἔκτος ὄροφος), πλατεῖα Ἀμερικῆς, Ἀθῆναι, (τ.τ. 823), τηλέφωνα: 8646977, 8676053. (Παρακαλοῦνται, ὅμως, ὄχι «συστημένα». Ἀπλὰ. Δέ χάνεται τίποτα στὸ Ταχυδρομεῖο, ἐνῶ ταλαιπωρία εἶναι, καὶ καθυστέρηση, ἢ παραλαβὴ «συστημένων»).

Οἱ ἀνθολόγοι εὐχαριστοῦν. Καὶ γιὰ ὅσα κρατήσουν, σὰν «κατ' ἀρχὴν ἀνθολογήσιμα», θὰ ἐνημερώσουν πάλι προσωπικὰ τὸν καθένα, ὅπως πάντα.

Μετewρισμοί

Μπορούμε νά φωνάξουμε, μαζί με τόν Φρειδερίκο Νίτσε, «κάτω ή ήθική», άν ήθική σημαίνη άποκλειστικά ένα πλέγμα τεχνητών, συμβατικών αξιών, αλλά δέν μπορούμε νά καυχηθούμε, μαζί με τόν Γερμανό φιλόσοφο, ότι οί «άνηθι-κολόγοι», οί άρνητές της ήθικής, στη γενικώτατη έννοια του όρου, μεταξύ τών όποιών κατέτασσε με ύπερηφάνεια τόν έαυτό του, μπορούν νά γίνουν οί δημιουργοί ενός νέου, ελεύθερου και άληθι-νού κόσμου. Καί τουτό, γιατί ένας κόσμος, γιά νά είναι ελεύθερος και άληθι-νός, δέν μπορεί παρά νά είναι έναρμονι-σμένος πρós τη φύση, την έσωτερική άν-θρώπινη φύση και την έξωτερική γενικά — άλλιώς δέν μπορεί νά υπάρξη, ούτε καν νά νοηθή. "Αν λοιπόν αυτή ή φύση είναι όχι μόνο ή μοναδική γνήσια έκ-φραση, αλλά και ή μοναδική αυθεντική έγγυήτρια της ελευθερίας και της αλή-θειας, ή ή θ ι κ ή, με την έννοια του φυσικού τρόπου ζωής, της φυσικής — πρωτογενούς συμπεριφοράς, άποπελεϊ θασικό γνώρισμά της, είναι γενικώτατος νόμος του φυσικού φαινόμενου της ζω-ής. Δέν υπάρχει κανένα είδος του ζωϊ-κού ή του φυτικού θασιλείου, από τά απλούστερα και μονοκυτταρικά μέχρι τά τελειότερα, που νά μήν έχη τόν δικόν του ή θ ο ς, μιιά Ιδιαίχουσα δηλαδή ένότητα τρόπων αντίδράσεως και συμ-περιφοράς, που είναι κοινή σ' όλα τά ά-τομα του είδους. "Η φυτολογία και ή ζωολογία, κατά μέγα μέρος, ασχο-λούνται μ' αυτό τόν ή θ ο ς τών όργα-νισμών — γιά νά μή μιλήσουμε και γιά τόν άνόργανο κόσμο, όπου επίσης παρα-τηρείται τόν ίδιο φαινόμενο, με συνέπεια

οί φυσικές έπιστήμες και ή τεχνολογία νά μήν είναι στην πραγματικότητα τί-ποτ' άλλο από μελέτη και γνώση αυτής άκριβώς της «συμπεριφοράς» και τών «αντιδράσεων» τών διαφόρων χημικών στοιχείων και υλικών. "Η κήρυξη, λοι-πόν, του πολέμου κατά της «ήθικής» μπο-ρεί νά έχη την έννοια της άρνήσεως κά-θε μη φυσικής αξίας, κάθε συμβατικής — δογματικής κατασκευής, που είναι ύ-ποπροϊόν της Ιστορίας και της κοινω-νίας, ενώ παυτόχρονα άποτελεϊ παρέκ-κλιση και διασπρέθλωση της ανθρώπι-νης φύσεως. Τέτοια ύποπροϊόντα, καθιε-ρωμένα μέσα στους αιώνες ά π ό τ ή ν έ ξ ο υ σ ί α — την παρά φύσιν αύτή μορφή διασπρέθλωσης της έναρ-χης όμαδικής συμβιώσεως του ανθρώπι-νου είδους — είναι πάρα πολλά, έξου-σιάζουν και έκφυλίζουν τη φύση μας και άφαιρούν την αλήθεια και την έλευ-θερία από τη ζωή μας. "Ομως ή «άνηθι-κολογία» με την έννοια της άνυπαρξίας κάθε φυσικής ένότητας πρόπων ζωής και συμπεριφοράς είναι όχι απλώς ά-ναρχική έπιδίωξη της σύγχρονης κοι-νωνίας, αλλά και έχθρός της ελευθερίας και της αλήθειας έξ ίσου επικίνδυνος με την τεχνητή, παρά φύσιν, δογματική ή-θική.

Η παραπάνω τοποθέτηση του θέμα-τος «ήθική» — θέματος πρωταρχι-κού και κορυφαίου, αφού μέσα στην έννοια της ήθικής έμπεριέχεται όλόκληρη ή ζωή, από την πολιτική και την κοινω-νία μέχρι την άτομική και ψυχική ζωή και από την "Επιστήμη και την Τέχνη

μέχρι το θάνατο ή την δικαιώνιση του είδους — είναι άκριτως έναρμονισμένη με τη φύση και την αλήθεια. Πρόκειται θασικά για την κλασική αρχαιοελληνική αντίληψη περί ήθικης. Πραγματικά ελληνικότητα στην Τέχνη, την Έπιστήμη, την πολιτική, τον πόλεμο, γενικά στην άτομική και ομαδική ζωή δεν σημαίνει τίποτ' άλλο από **δ ι ό ρ θ ω σ η** της πορείας του ανθρώπου και της ιστορίας, ώστε τυχόν παρεκκλίσεις από τη φύση, την ελευθερία, την αλήθεια να αποκαθίστανται, τυχόν αφύσικες καταστάσεις στην κοινωνία και το άτομο να εξαλείφονται, τυχόν πλάνες και δογματικές παραισθήσεις της σκέψης να αίρωνται.

Η είδοποιός κεντρική ιδέα της κλασικής ελληνικής σκέψης, τέχνης, δράσεως είναι άκριτως αυτή: **πί σ ω, σ τ ή ν α λ ή θ ε ι α κ α ι τ ή ν ε λ ε υ θ ε ρ ί α**. Ξεχωτό πεχνητό, το φτιαχτό, πλασματικό: 'Ολόκληρο το μήνυμα που έστειλε στον κόσμο ή 'Ελλάδα συνοψίζεται σ' αυτά τα δύο συνθήματα — ή μάλλον στο ένα σύνθημα, αφού το δεύτερο σκέλος αποπελεί την άρνητική διατύπωση του πρώτου. 'Ολόκληρο το ελληνικό πνεύμα, είτε σαν θεωρία, είτε σαν τέχνη, είτε σαν έπιστήμη, δεν είναι τίποτ' άλλο από ένας συνεχής αγώνας έπισημάνσεως και αποβολής, αφ' ενός, του ξένου προς τη φύση, του **ν ε ο π λ ά σ μ α τ ο ς**, του ήθικού και πνευματικού καρκίνου και αφ' άλλου ενός συνεχής αγώνας γνώσεως και καταξιώσεως του πρωτογενούς, του γνήσιου, του φυσιολογικού. Γιαυτό κανένας κλασικός δεν καυχήθηκε ποτέ ότι άμειβε σπούς «άνηθι-κολόγους»: άνηκαν όλοι στους έρευνητές της εξαληθευτικής και ελευθερωτικής ήθικης και όχι στους θιασώτες της άρνήσεως και απορρίψεως πάσης ήθικης. Τουτό έντέλλεται το **Έ λ λ η ν ι κ ό Μ έ τ ρ ο**.

Η άμετρη σκέψη του Νίτσε και του πλήθους των άλλων «άνηθικολόγων», που κατά καιρούς αναφάνονται και έπηρεάζουν θαθεία την ανθρώπινη δράση και συμπεριφορά, κηρύσσοντας την ήθική άναρχία, κρατά μια «σταθερή», μέσα στο πλήθος των «μεταβλητών» που άναγκαστικά διέπουν την άνηθικότητα: **τ ό έ ν σ τ ι κ τ ο** και δη το κυριαρχικό ένστικτο. "Εως εδώ καλά, αφού το ένστικτο είναι φύση. "Ομως αυτό και μόνο δικαιούται να υπαγορεύει την άτομική και ομαδική συμπεριφορά, αυτό και μόνο άποτελεί την μοναδική πηγή της «ήθικης» και, έπομένως, αυτό και μόνο πρέπει να άνακηρυχθή ο «ήθικός άπουργός» του νέου κόσμου που δραματίζονται; Άλλά ο κόσμος που άρνούται, ο κόσμος της συμβατικής, της **έ ξ ο υ σ ι α σ τ ι κ ή ς** ήθικης, ή άλλο είναι, όπως είπαμε, εκτός από πλαστό δημιούργημα της έξουσας, μ' άλλα λόγια **τ ό ν κ υ ρ ι α ρ χ ι κ ό ν έ ν σ τ ι κ τ ω ν**; Τί άλλο είναι το Ισχύον, το κατεστημένο πλέγμα πολιτικών, κοινωνικών, οίκογενειακών, θρησκευτικών, ήθικών αντίληψεων από ένα άναγκαστικό **MODUS VIVENDI** που ύφαναν και καθιέρωσαν δια μέσου των αίωνων — ποιός ξέρει με πόση θία, αίμα, καταπίεση και δόλο! — τα κυριαρχικά ένστικτα γενεών έξουσιαστών, για να έξουδετερώσουν την ελευθερία, τη φυσική άπομικη και ομαδική συνείδηση και να κάνουν άνεκτούς, ή και συνειδητά άποδεκτούς, διάφορους τύπους «ήθικης συμπεριφοράς» τόσο άφύσικους, τόσο παράλογους, τόσο γελοίους που να άπορη κανείς για το θαύμο εξαλλοτριώσεως της άνθρωπινής φύσεως και για την έκταση της αναλήψεως και της άνελευθερίας στον κόσμο μας; Τό ένστικτο, λοιπόν, δεν μπορεί να υπαγορεύει άποκλειστικά την ήθική — μάλλον την άνηθικότητα μιας νέας ζωής καλύτερης από τη σημερινή — γιατί άκριτως το ένστικτο ύπηρε ή πη-

γή καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ θεμέλιο τῆς σημερινῆς ἠθικῆς, τῆς ψεύτικης, ἀνελεύθερης καὶ δογματικῆς ἠθικῆς.

Η ἀλήθεια, ἡ φυσικὴ ἀλήθεια, δὲν καλύπτεται ἀπὸ τίς διάφορες τυφλές ὁρμές, ἢ τῇ «θέλησιν τῆς δυνάμεως», ὅπως συνοπτικὰ ὠνόμασε ὁ Νίτσε τίς ἐνστικτώδεις τάσεις ἀτόμων ἢ ὁμάδων — ὁρμές, ποὺ μπορεῖ, ὡς γνωστόν, νὰ εἶναι καὶ νοσηρές, διεστραμμένες ἢ ἐκφυλισμένες. Οἱ Ἕλληνες κλασσικοὶ στὸν γιγάντιο ἀγῶνα τους νὰ ξεχωρίσουν τὸ ἀληθινὸ ἀπὸ τὸ ψεύτικο βρῆκαν μέσα σπῆ φύση καὶ τὸ σύμπαν διάχυτες πρὸ συγκεκριμένες καὶ σταθερές ἐκφάνσεις τῆς φυσικῆς ἀληθείας καὶ σ' αὐτὲς στήριξαν τὴν κριτικὴ τῆς ἠθικῆς, μὲ σκοπὸ, νὰ τὴν ἀποκαθάρουν ἀπὸ τὸ «ἐποικοδόμημα», ἀπὸ τὸν ὄγκο τοῦ τεχνητοῦ, τοῦ συμβατικοῦ, τοῦ ἐξουσιαστικοῦ.

Ὁ Ἡράκλειτος, ἰνδαλμα τοῦ Νίτσε μέχρι τοῦ τέλους τῆς θλιθερῆς ζωῆς του, εἶδε ὅχι τὸ ἐνστικτο — ποῦ, ἄλλωστε, ἀποτελεῖ ἔννοια τοῦ νεώτερου ψυχολογισμοῦ καὶ ἐπιστημονισμοῦ — ἀλλὰ τὸ λογὸν σάν τὴν κύρια οὐσία καὶ ἐκφραση τῆς ἀληθείας· καὶ αὐτὸν τὸν λόγον, ποὺ εἶναι διάχυτος στὸ σύμπαν, στὸν ἀνόργανο καὶ ὀργανικὸ κόσμον, ἅρα ποὺ διαποτίζει καὶ τὴν ἐσωτερικὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου, κάλεσε τοὺς ἀνθρώπους νὰ τὸν ἀκούσουν, νὰ τὸν γνωρίσουν, γιατί βρίσκεται μέσα τους, ὥστε νὰ «ὁμολογήσουν» (= νὰ συντονισθοῦν) καὶ νὰ ἀνακαλύψουν τὸν ἀληθινὸ τρόπο σκέπτεσθαι καὶ ζῆν, τὴν ἀληθινὴ ἠθικὴ. Καὶ ὁ Πλάτων πρὸς «ἐν τῇ ψυχῇ λόγους», ὅχι τὸ ἄλογο ἐνστικτο, βρῆκε σάν τὸν ὁμφάλιο λώρον ποὺ συνδέει τὸν ἀνθρώπον μὲ τὸ δημιουργό του, δηλαδὴ τὴν Ἀλήθεια καὶ τὴν Ἐλευθερίαν, καὶ ἐπομένως σ' αὐτοὺς τοὺς λόγους παρέπεμπε τίς ἀνθρώπινες φύσεις ποὺ ἔφαχναν γιὰ νὰ ἀνακαλύ-

ψουν τὴν γνήσια ἠθικὴ πρὸς ταυτότητα — ἅρα νὰ καθορίσουν καὶ τὴν ἠθικὴ τους. Καὶ μαζί μὲ τὸν Πλάτωνα ὁλος ὁ Ἕλληνισμὸς σὲ ἰδέες καὶ ἀξίες καθολικῆς ἰσχύος, γενικώτατου κύρους, διάχυτες στὸ σύμπαν, στὸν ἀνόργανο καὶ ὀργανικὸν κόσμον (ἁρμονία, κάλλος, ἐλευθερία, δίκη, ἀλήθεια, μέτρο, ἄτη) ἐβλεπε τὴν ἐγγύτητα τῆς ἀληθινῆς ζωῆς καὶ τὴν ἐξάλειψη τοῦ ψευδοῦς, τοῦ τεχνητοῦ, τοῦ νεοπλάσματος καὶ ὅχι στίς ἐνστικτώδεις ὁρμές.

Καὶ βέβαια, ὁ σημερινὸς κόσμος, ὁ ἀναρχο-ἐξουσιαστικός, ὁ βουλευσιοκρατικός, ὁ ἀφύσικος, ὁ ἀνελεύθερος, ὁ δογματικός, ὁ κόσμος τοῦ κυριαρχικοῦ ἐνστικτοῦ, εἶναι ὁ κόσμος ποὺ ὠριαματίσθηκε ὁ Νίτσε. Ἄν ζοῦσε σήμερα ὁ Γερμανὸς θεωρητικὸς τῆς θελήσεως, ὁ «ἀριστοκράτης» αὐτὸς τῆς ἀναρχοἐξουσιαστικῆς κοινωνίας (σ.ἐ.: ὁ «Δαυλὸς» ἔχει ἤδη ἐπισημάνει ὅτι τὰ φαινόμενα ἀναρχία — ἐξουσία εἶναι δύο ὀψεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ νομίσματος, διαστρεβλώσεις τῆς φυσικῆς ἐναρχῆς κοινωνίας), θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ πανηγυρίζη γιὰ τὴν δικαίωση τῆς προβλέψεώς του ἢ μᾶλλον γιὰ τὴν θαυμάσιαν ἐπίδραση ποὺ ἄσκησε ἡ σκέψη του στὴν δημιουργία τοῦ ἰσχύοντος σήμερα παγκόσμιου ἠθικοῦ καθεστώτος. Ὅμως δὲν θὰ πανηγύριζε γιὰ τὸ ἄλλο σκέλος τῆς διαπιστώσεως — προβλέψεως ποὺ συνώδευε καὶ αἰτιολογοῦσε τὴν θεωρητικὴ του κατασκευή περὶ θελήσεως καὶ ἐνστικτο : «Ἐπιστρέφουμε σήμερα ὅλοι ἐκεῖ (στοὺς Ἀρχαίους Ἕλληνες) — ἔγραφε, στὸ βασικὸ ἔργο του, στὴ «Θέληση τῆς Δυνάμεως» — σ' αὐτὲς τίς θεμελιώδεις ἐορμενεῖς τοῦ συμπαντος ποὺ ἐπινόησε τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα μέσω τοῦ Ἀναξίμανδρου, τοῦ Ἡράκλειτου, τοῦ Παρμενίδου, τοῦ Ἐμπεδοκλή, τοῦ Δημόκριτου καὶ τοῦ Ἀναξαγόρα. Ἀπὸ μέρα σὲ μέρα γινόμαστε περισσότερο Ἕλληνες, πρῶτα ἀσφαλῶς στίς ἀντιλήψεις μας καὶ

τις αξιολογήσεις μας, σάν νά εἴμαστε ἀκριβῶς ἐλληνίζοντα φαντάσματα. Ἀλλά ὅς ἐλπίζουμε, ὅτι κάποτε θά γίνουμε φυσιολογικά Ἑλληνες! Εἶναι αὐτό καί πάντοτε θά εἶναι αὐτό πού περιμένω ἀπό τὸν γερμανισμό!».

Ὅχι, ἡ πρόβλεψη, ἡ διαπίστωση, ἡ εὐχή τοῦ Νίτσε δὲν δείχνει σημάδια πραγματοποίησεως. Ὁ κόσμος δὲν γίνεται φυσιολογικά ἐλληνικός, οὔτε κἀν μεταβάλλεται σὲ ἐλληνίζον φάντασμα...

Γιατί ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶναι ἔνστικτο, θέληση, ἐξουσία, δόγμα, αὐτὰ πού κήρυσσε ὁ Νίτσε, ψευδευγράφοντάς τα ὡς ἐλληνικά. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι λόγος καί

μέτρο καὶ ἀλήθεια καὶ ἐλευθερία, ὅ,τι ἀκριβῶς ἀρνήθηκε ὁ σύγχρονος βουλησιακρατικός κόσμος, ὁ ἄθλιος νιτσεϊκός κόσμος.

Τὴν Ἑλλάδα πρέπει νά τὴν ἀνακαλύψουμε, προτοῦ νά τὴν ἐπιδιώξουμε σάν ἰδανικό. Ὁ Νίτσε δὲν τὴν ἀνακάλυψε ποτέ. Ἀλίμονο στὸν καταρρέοντα κόσμο μας, ἂν δὲν ἴσχυρε νά πιασθῇ καὶ νά στηριχθῇ στὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἐλευθερία — τὴν ἐ λ λ η ν ι κ ῇ ἀλήθεια καὶ τὴν ἐ λ λ η ν ι κ ῇ ἐλευθερία...

Μετέωρος

Ἐπιστημονισμός -ἀκαδημαϊσμός: τό ἄδοξο τέλος τῆς Ἐπιστήμης

Θὰ ἦταν δίκαιο νὰ μὴ θεωρήσουν θιγομένους τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς οἱ ἐπιστήμονες ἀπὸ μερικές παρατηρήσεις ποὺ θ' ἀναπτύξω στὸ συνοπτικὸ αὐτὸ ἄρθρο γύρω ἀπὸ τὸν τρόπο λειτουργίας τῆς ἐπιστήμης γενικά, γιατί ἡ κριτικὴ μου δὲν ἀφορᾷ τοὺς ἴδιους, σὰν ἄτομα καὶ σὰν σύνολο, ἀλλὰ τὴν κατεστημένη ἐπιστημονικὴ τάξη ἀξιῶν καὶ πραγμάτων ποὺ ἰσχύει στὴν ἐποχὴ μας. Αὕτῃ ἡ τάξη πραγμάτων εἶναι «πνεῦμα» καὶ νοστορπία, μέθοδοι καὶ σκοποί, ἰσχύων τρόπος ἀντιλήψεως περὶ ἀλήθειας, εἶναι ὁ σύγχρονος ἀκαδημαϊσμός—ἐπιστημονισμός, θῆμα τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπιστήμης, οἱ λειτουργοὶ τῆς.

Ὀνομάζω ἐπιστημονισμό — ἀκαδημαϊσμό τὸ καθεστῶς τῶν ἀξιῶν ποὺ διέπουν τὴ σύγχρονη ἐπιστήμη σὰν λειτούργημα καὶ σὰν δέον. Ὅλοι γνωρίζουμε, ὅτι ἐπιστήμη ἀνεξάρτητη, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ οἰαδήποτε σκοπιμότητα ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ ἐκείνου ποὺ ἀπὸ τὴ φύση του ἀποτελεῖ τὸ ἐπιστημονικὸ ἀντικείμενο — καὶ ἀντικείμενο τῆς ἐπιστήμης δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ μόνον ἡ ἀλήθεια, ἀποκλεισμένου παντός ἄλλου — δὲν ὑπάρχει σήμερα. Ἡ νόθευση τοῦ ἰδανικοῦ τῆς ἀλήθειας, σὰν μοναδικοῦ σκοποῦ τῆς

ἐπιστημονικῆς ἐρευνας καὶ ζωῆς, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τίς συγκεκριμένες διαστρεβλωτικὲς καὶ νοσηρὲς μορφές ποὺ παίρνει στὴν ἐπιστημονικὴ δεοντολογία καὶ πράξη ἡ ἀπώλεια τῆς ἐπιστημονικῆς ἀνεξαρτησίας.

Προσδιοριστικὸ ἐκφυλιστικὸ σύμπτωμα τοῦ ἐπιστημονισμοῦ — ἀκαδημαϊσμοῦ εἶναι τὸ φαινόμενο τῆς συνδέσεως, συγχύσεως καὶ ἀλληλεξαρτήσεως δύο πραγμάτων, ἀπὸ τὴ φύση τους ἑνὼν μεταξύ τους καὶ ἀσυμβίβαστων: τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐξουσίας. Καμμιά δυνατότητα, κανένας τρόπος δὲν νοεῖται, ποὺ νὰ ἐπιτρέπη τὴν συνύπαρξιν αὐτῶν τῶν τόσο ἀνόμοιων,

Τοῦ

ΛΕΥΤΕΡΗ ΔΙΚΑΙΟΥ

τόσο διαφορετικῶν μορφῶν σκέψεως καὶ ζωῆς. Ἄν κορυφαῖο χαρακτηριστικὸ, εἰδοποιὸ καὶ ἀπολύτως ἀπαραίτητο, τῆς πρώτης εἶναι τὸ δίπτυχο ἐλευθερία — ἀλήθεια, τὸ εἰδοποιὸ καὶ ἀπολύτως ἀπαραίτητο γνώρισμα τῆς δεύτης εἶναι τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετο: τὸ ζευγμα δύναμη — δόγμα. Δὲν νοεῖται πραγματικὴ ἐπιστήμη ἐξαρτημένη ἀπὸ τὴ σκοπιμότητα τοῦ ἐξουσιάζειν, δηλαδὴ τοῦ δουλοῦν καὶ δουλοῦσθαι, ἐφ' ὅσον ἀπόλυτη προϋπόθεσις τῆς ἐπιστημονικῆς ἀλήθειας εἶναι ἡ ἐλευθερία, ἡ ἔλλειψη δηλ. πάσης ὑποκειμενικῆς καὶ ἀντικειμενικῆς (ἐξουσιαστικῆς) δουλείας.

Ἡ μετάπτωση τῆς ἐπιστήμης σὲ θεοσπαινίδα τῆς ἐξουσίας ἐκφράζεται κυρίως μὲ τὴν εἰσαγωγή στὸ χωρὸς τοῦ ἐπιστημονικοῦ δέοντος τῆς

οικονομικῆς καὶ ὀργανωτικῆς σκοπιμότητας — δύο στοιχείων καθαρὰ ἐξουσιαστικῶν. Ἀντιπαρέρχομαι τὸ πρῶτο στοιχεῖο, τὴν υποδοῦλωση τῆς ἐπιστήμης στὴν οἰκονομία, γιατί εἶναι ὀφθαλμοφανέστατο καὶ στὴν ὑποκειμενικὴ του μορφή — «ἐμπορικὴ» ἐπιστήμη καὶ τεχνικὴ — καὶ στὴν ἀντικειμενικὴ του ὑπόσταση — χρησιμοποίηση τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας ἀποκλειστικά ὡς μέσων τῆς ἐξουσιαστικῆς οἰκονομίας —, καί, ἐπομένως, θὰ κινδύνευα νὰ κατηγορηθῶ σάν κοινοτοπικός, ἂν ἐπεκτεινόμουν πάνω σ' αὐτὸ τὸ σημείο. Θὰ ἐπιμείνω συνοπτικά πάνω στοῦ δευτέρου σημείου, τὴν εἰσαγωγή τῆς ὀργανώσεως στὸ χῶρο τῆς ἐπιστημονικῆς ἀλήθειας, γιατί, πρῶτον, τὸ σύμπτωμα αὐτὸ τοῦ σύγχρονου ἐπιστημονισμοῦ — ἀκαδημαϊσμοῦ, δὲν εἶναι ἀμέσως ἀντιληπτὸ καί, δεύτερον, γιατί ὑποδηλώνει νόσημα πολὺ βαρύτερο τοῦ ἐπιστημονικοῦ οἰκονομισμοῦ.

Ἡ «ὀρνάνωση», ὅπως ἔχουμε ἀποδείξει, ⁽¹⁾ ἀποτελεῖ διαστροφή τοῦ φυσικοῦ φαινομένου τῆς ὁμαδικῆς ζωῆς. ἄρνηση τῆς φυσικῆς ἀλήθειας καὶ τῆς φυσικῆς ἐλευθερίας ποὺ διέπουν τὴν ἐναρχὴ ζωὴ καὶ τὴ λειτουργία ἐνὸς συνόλου — τοῦ ἐπιστημονικοῦ συνόλου, ἐπὶ τοῦ προκειμένου — καὶ ἐπιβολὴ μιᾶς ἀφύσικης ἀναρχοἐξουσιαστικῆς καταστάσεως κατὰ τὴν ὁποία ἡ ζωὴ τῆς κοινότητος διακανονίζεται ἀπὸ τὴ θέληση τῆς δυνάμεως, τὴν ὁρμὴ ἐπιβολῆς τῶν μὲν — ἀτόμων ἢ ὑποομάδων — ἐπὶ τῶν δέ. Στὸ φαινόμενο τοῦ σύγχρονου ἐπιστημονισμοῦ — ἀκαδημαϊ-

σμοῦ ἢ ὀργάνωση ἐκφράζεται μὲ τὸν σχολαστικισμό, τὴν ἀναγκαστικὴ καὶ ὀλοκληρωτικὴ ὑποταγὴ δηλαδὴ τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως, ἐρευνας καὶ πράξεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, στὰ διάφορα ἐπιστημονικὰ δόγματα, στὶς διαφορὰς «σχολές».

Αὐτὲς οἱ ἐπιστημονικὲς «σχολές» ἔερετε τί εἶναι; Εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ διαπιστώσετε, ἂν ἀναζητήσετε καὶ βρῆτε πῶς ἐκφράζονται καὶ ποιά κατεύθυνση δίνουν στοὺς ἀνὰ τὸν κόσμο «ἐπιστημονικοὺς ὑπηκόους» τους, οἱ ἐπιστημονικοὶ ἀρχηγοί, οἱ κορυφαῖοι τῶν «σχολῶν» αὐτῶν. Θὰ δῆτε, ὅτι τὰ διάφορα ἐπιστημονικὰ δόγματα τοῦ ἐπιστημονισμοῦ — ἀκαδημαϊσμοῦ, ὅχι μόνο σὲ τομεῖς ποὺ ἀπὸ τὴ φύση τους εἶναι πλησιέστεροι πρὸς τὸ πολιτικὸ φαινόμενο, ὅπως οἱ πολιτικὲς, κοινωνικὲς, οἰκονομικὲς καὶ ἱστορικὲς ἐπιστῆμες, ἀλλὰ καὶ σὲ τελείως ἄσχετους, κατὰ τὸ φαινόμενο, ὅπως π.χ. ἡ βιολογία, ἡ ἱατρικὴ, ἡ τεχνολογία γενικά, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἀπλὰ «πνευματικά» συμπληρώματα ἢ ἐπιστημονικοφανεῖς ἐδραιώσεις πολιτικῶν ιδεολογιῶν, κοσμοθεωριῶν καὶ γενικά τῶν κατεστημένων ἀντιλήψεων περὶ ζωῆς καὶ περὶ κόσμου, ποὺ συνθέτουν τὸ πλέγμα τῶν ἐξουσιαστικῶν «ἀξιῶν» βάσει τῶν ὁποίων κυβερνᾶ καὶ ἐκμεταλλεῖται τὸν σύγχρονο κόσμο ἡ παγκόσμια κρατοῦσα τάξη πρᾶσιμάτων. Ἑκατοντάδες βιβλία καὶ θεωρίες «ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας» («βιολογικῆς», «οἰκονομικῆς», «ἀτομικῆς — πυρηνικῆς», «ψυχολογικῆς», «φυσιοκρατικῆς», «χημικῆς», «βιταλι-

(1) Βλ. τὴ σχετικὴ ἀνάλυση στὸ ἄρθρο «Ἡ παρόνσια, ὁ μεγαθάνατος καὶ τὸ ψυχομαχητὸ τοῦ μεγάλου», στὸ «Δαυλό», τεύχος 6 (30), Ἰούνιος 1982, σ. 248 - 257.

στικής» κλπ.) ἐκδίδονται κάθε χρόνο, γιὰ νὰ ἐδραιώσουν, ἀπὸ κοσμοθεωρητικὴ ἄποψη, τὴν «ἀλήθεια» ἢ «ἀναλήθεια» τοῦ α ἢ β ἐπιστημονικοῦ δόγματος, καὶ ἐπομένως γιὰ νὰ δικαιώσουν τὴν α ἢ β ἐπιστημονικὴ «σχολή».

Δὲν θὰ ἀναπτύξω ἐδῶ λεπτομερεῖς ἀπὸ τὸ φαινόμενο τῆς ἰδεολογικῆς ἐξαλλαγῆς τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης. Τοῦτο θὰ πράξουμε συστηματικὰ στὰ ἐπόμενα τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ», παρουσιάζοντας σύγχρονα κορυφαία ἔργα ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας καὶ ἐπιστημονικῆς θεωρίας, στὰ ὁποῖα δυστυχῶς καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστῆμη ἐκμηδενίζονται καὶ κακουγοῦνται ἀπὸ τὸ πολιτικο-κοινωνικὸ δόγμα ποὺ ὑπηρετεῖται μέσῳ τῶν ἔργων αὐτῶν. Τοῦτο μόνον θέλω νὰ τονίσω ἐδῶ, ὅτι ὁ ἰσχύων, σήμερα, πολιτικὸς δογματισμὸς τοῦ σύγχρονου σχολαστικισμοῦ δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖται πλουραλιστικὸς ἢ κατατετμημένος — μὲ μοιραῖο παραπλανητικὸ συμπέρασμα γιὰ τὸν στοχαστὴ τὴν ἄποψη ὅτι ὑπάρχουν δηθὲν στὸ ἰδεολογικὸ φάσμα τῆς ἐξουσίας πολ-λές κοσμοθεωρητικὲς διακρίσεις καὶ θέσεις — δὲν πρέπει ὁ ἐπιστημονικὸς δογματισμὸς νὰ ταξινομῆται σὲ ἐπὶ μέρους ἰδεολογικὰ στρατόπεδα, π.χ. μαρξιστικά, καπιταλιστικά, ὑπαρξιακά, ὑλιστικά, ἰδεαλιστικά καὶ ὁποιαδήποτε ἄλλα. Ἀλλὰ πρέπει ἡ φύσις τοῦ σχολαστικισμοῦ νὰ γίνῃ ἀντιληπτή, ὅπως πράγματι εἶναι, δηλαδὴ νὰ ἀναχθῇ στὴν μίαν, μοναδικὴ καὶ καθολικῶς ἰσχύουσα ἀντίληψη περὶ ζωῆς καὶ περὶ κόσμου, πάνῳ στὴν ὁποία ἀνεγείρεται ἡ παγκόσμια κρα-

τοῦσα τάξη πραγμάτων, ἀνεξαρτήτως μαρξιστικῶν ἢ καπιταλιστικῶν τύπων· στὴν λογοκρατικὴ ἀντίληψιν, τὴν ἄλογον, δηλαδὴ, δογματικὴν, βουλευσιοκρατικὴν, ἐξουσιαστικὴν νοοτροπία ποὺ προσέβαλε σὰν μαζικὴ παράκρουση ὁλόκληρην τὴν ἀνθρωπότητα, ἀνεξαρτήτως ἰδεολογίας, καὶ θέτοντας τὰ πάντα στὴν ὑπηρεσίᾳ τοῦ σκοποῦ, ἐδίωξε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὴ ζωὴ μας.⁽²⁾ Αὕτῃ ἡ δογματικὴ λογοκρατία, αὐτὸς ὁ ἰδεολογικὸς ἀντίποδας τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀλήθειας, σὰν οἰκονομιστικὸ — ἐξουσιαστικὸ πνεῦμα, ἀποτελεῖ κατὰ βάθος τὴν μοναδικὴν κοσμοθεωρητικὴν πηγὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον ὑπάρξεως τοῦ σύγχρονου ἐπιστημονισμοῦ — ἀκαδημαϊσμοῦ, ἂν δεχθῶμε ὅτι ἡ λογοκρατία εἶναι τὸ κοινὸ γνῶρισμα ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν κοσμοθεωριῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὴν πνευματικὴν ὑποδομὴν τοῦ σύγχρονου «στάτους κβό» τοῦ κόσμου.

Ὑποταγμένη κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ δουλείαν, καταπλακωμένη ἀπὸ τὸν ὀγκόλιθο τῆς ἐξουσιαστικῆς σκοπιμότητος, ἡ ἐπιστῆμη ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸν ὀμφάλιο λῶρον τῆς, τὴν ἀλήθειαν, χάνει τὴν ἴδιαν φύσιν της, καὶ παρουσιάζει συμπτώματα γενικῆς ἐσωτερικῆς διασπάσεως, πνευματικῆς ἀναρχίας καὶ καθολικῆς λειτουργικῆς ἀνωμαλίας. Μέσα στὰ καταθλιπτικὰ πλαίσια τοῦ δόγματος καὶ τῆς «σχολῆς» ἡ ἐλευθερία τῆς ἀπεριόριστης, χωρὶς ὅρια, ἀναζητήσεως, συντρίβεται καὶ ἐκλείπει, ἀντικαθιστάμενη, ἀπὸ ἓνα ὑποκατάστατο τῆς ἐπιστήμης, ποὺ ἐξαν-

(2) Γιὰ τὸ σύγχρονο παγκόσμιο πνευματικὸ καθεστὼς τῆς λογοκρατίας βλέπε στὴν ἀνάλυσιν «Λόγος καὶ Λογοκρατία», ἐστὶ «Δαυλό», τεύχος 4 (28), σ. 166-173. Βλέπε ἐπίσης στὸ Δοκίμιον Ἑλληνικῆς Ἰδεολογίας «Ἀναζήτησις» τοῦ Δημήτρη Ι. Λάμπρου, ἐκδ. «Δαυλός», Ἀθήνα 1981, σ. 23-31.

τλεῖ τῇ δραστηριότητά του στὴν ἔρευνα ποσοτήτων καὶ ὄχι ποιοτήτων. Αὐτὴ ἡ ἐπιστήμη—ἐρζάτε, παίρνει τὴν τυπικὴ μορφή τῆς παραεπιστήμης τῆς **στατιστικῆς**, τῆς ἔρευνας δηλαδή ποὺ στηρίζει ἀναγκαστικὰ τὴν μέθοδο καὶ τὰ συμπεράσματά της ἀποκλειστικὰ στὸν **ἀριθμὸ**, ἀδυνατώντας νὰ μὴ στῇ ὀριοθετημένη ἢ ἀπαγορευμένη ἀπὸ τὸ δόγμα **οὐσίᾳ** τοῦ ἀντικειμένου της.

Δὲν εἶμαι γιατρός καί, ἐπομένως, μπορεῖ κανεὶς νὰ μὴ μοῦ ἀναγνωρίσῃ τὸ δικαίωμα νὰ κρίνω τὴν σύγχρονη ἱατρικὴ σὰν ἐπιστήμη, ἀλλὰ ὅς μοῦ ἐπιτραπῇ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ ἐλεύθερου πνεύματος νὰ ἐκφράσω τὴν ἀπογοήτευσή μου, ὅταν διαβάζω κορυφαίους τῆς ἱατρικῆς ἔρευνας (ὅπως π.χ. τίς ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις ποὺ δημοσιεύονται στὰ διμηνιαῖα τεύχη τῶν **MEDICAL CLINICS OF NORTH AMERICA**), καθὼς ἀναπτύσσουν πλῆθος στατιστικῶν λεπτομερειῶν ἀπὸ τὰ πολλαπλὰ πειράματα τῶν ὁμάδων ἐρεύνης ποὺ διευθύνουν, ἐνῶ εἶναι ἀπολύτως ἀνίκανοι νὰ ἐρμηνεύσουν ποῦ ὀφείλεται τὸ κάθε στατιστικὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐφαρμοζόμενης πειραματικῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τους, τί συμβαίνει δηλαδή μέσα στὸν ὑποβαλλόμενο σὲ θεραπεία ὀργανισμό—πειραματόζωο καὶ ποιὲς λειτουργικὲς διαδικασίες καὶ ἀντιδράσεις ἐπιφέρουν τὴν τυχὸν ἴαση ἢ παράταση ἐπιβιώσεως. Καὶ ὅμως, ἀπὸ ἀποψη καθαρῆς ἐπιστήμης καὶ ἀλήθειας, οἱ ποσοσταίως διαπιστώσεις δὲν ἐνδιαφέρουν καθόλου, δὲν ἐνδιαφέρει καν καθεαυτὴν ἡ τυχὸν ἴαση τοῦ ἀσθενοῦς, ἂν παραμῆνῃ ἐπιστημονικὰ ἀνερμήνευτη, ἀλλὰ πρῶτιστα ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια, ἡ ἱατρικὴ — θεραπευτικὴ ἀλήθεια ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Καὶ — γιὰ νὰ ἀναφέρω ἓνα ἀκόμη λεπτομερειακὸ σύμπτωμα τοῦ ἐπιστημονισμοῦ - ἀκαδημαϊσμοῦ — δὲν μπορῶ νὰ ἀποφύγω τὸ αἶσθημα ἀπογοητεύσεως ποὺ μὲ κατατρώχει, ὅταν διαπιστώνω, ὅτι ὅλα τὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς μας, «πρωτοποριακὰ» καὶ μὴ, στὴν πραγματικότητά δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἐπαναλήψεις μέσα στὸν ἴδιο καμβά, ἢ συρραφές παραπομπῶν σ' ἄλλα ὁμοιά τους καὶ στὰ ὁποῖα ἡ ὀγκώδης «βιβλιογραφία» ἀποτελεῖ τὸ πιὸ «ἱερὸ» καὶ ἀπαραίτητο στοιχεῖο τους — λές καὶ ἐπιστήμη σημαίνει ἐπανάληψη τῶν δημοσιευμένων, τῶν καθιερωμένων καὶ παραδεδεγμένων καὶ ὄχι συνεχῆς ἐποψῆ τῆς ἀλήθειας μὲ παρθένο κάθε φορὰ μάτι, συνεχῆς βίωση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀντικειμένου, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ πῶς εἶδαν τὸ ἴδιο πρᾶγμα οἱ ἄλλοι. Ἐπιστήμη, λοιπόν, εἶναι νὰ ξαναλέω σὰν πιστὸς καὶ νομιμόφρων ὁπαδὸς τῆς «σχολῆς» τὰ ἤδη λεχθέντα; Καὶ ἐπιστημονικὴ δεοντολογία καὶ ἐγκυρότης εἶναι νὰ συρράπτω χωρία, συμπεράσματα καὶ θεωρίες ἄλλων; Τότε ἐγὼ τί ρόλο παίζω σὰν ἐλεύθερο πνεῦμα; Πρῶ εἶναι ἡ ἀνεξαρτησία, ἡ αὐτοδυναμία, ἡ εὐθύνη καὶ ἡ τόλμη τῆς ἐπιστημονικῆς μου συνειδήσεως; Καὶ σὲ τί διαφέρει ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη, αὐτὴ ἡ **μικρὴ** «βιβλιογραφικὴ ἐπιστήμη», ἀπὸ τὸν σχολαστικισμό τοῦ Μεσαίωνα, σὲ τί διαφέρει ἀπὸ τότε ποῦ ὁ κάθε «υποχαστής» ἢ «ἐρευνητής» περιοριζόταν νὰ «τσιτάρῃ» ἢ νὰ ἀναπλάθῃ μόνον ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν Παλαιὰ ἢ Καινὴ Διαθήκη, ἢ ἔστω τὸν Ἀριστοτέλη, γιατί, ἂν ἔλεγε κάτι πρωτότυπο, δημιουργικὸ, **δικό του**, κινδύνευε νὰ βρεθῇ στὴν πυρὰ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως;

Μήπως, λοιπόν, τὸ πνεῦμα τοῦ σύγχρονου ἐπιστημονικοῦ σχολαστι-

κισμού, τῆς ἐπιστήμης τῶν δογμάτων καὶ τῶν «σχολῶν», ἀποτελεῖ ἀναβίωση τοῦ μεσαιωνικοῦ, μέσα στὰ πλαίσια τοῦ Νέου Μεσαίωνα, ὅπου βυθίζεται χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει ἡ ἀνθρωπότητα, τρέφοντας τὴν αὐταπάτη ὅτι ζῇ στὴν ἐποχὴ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀλήθειας;

Ἀσφυκτιᾷ ἡ ἐπιστήμη καθὼς στὸ δρόμο της συναντᾷ τὸ ἀξεπέραστο φράγμα τῆς ἐξουσίας. Ἀσφυκτιᾷ, σταματᾷ, ἀκίνητοποιεῖται, ἀναρχοποιεῖται μπροστὰ στὸ ἐξουσιαστικὸ δόγμα καὶ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της, σὰν τὸ γατάκι ποὺ κυνηγᾷ τὴν οὐρά του.

Ἡ περιοχὴ τῆς γνώσεως ποὺ ἀφορᾷ τὴν οὐσία, ἡ ἀλήθεια καθολικοῦ κύρους καὶ γενικώτατης ἰσχύος, ἡ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε περιορισμό, ἡ ἀπολύτως ἐλεύθερη ἀλήθεια, εἶναι ἀπαγορευμένος καρπὸς γιὰ τὸν σύγχρονο ἐπιστημονισμό — ἀκαδημαϊσμό, τὴν διαστροφή αὐτῆς τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως, ἔρευνας καὶ ζωῆς, τὴν ὑπηρέτρια αὐτῆς τῆς δυνάμεως, τῆς ἐξουσίας.

Ἡ ἐπιστήμη βρίσκεται στὸ τέλος τῆς, πεθαίνει. Κατολισθαίνει συνεχῶς πρὸς τὴν κατάσταση τῆς ὀλοκληρωτικῆς δουλείας, τὴν ἐκφυλισμένη μορφή τῆς Τεχνοκρατίας, προσφέροντας ἀπλῶς τίς διατεταγμένες ἐκδουλεύσεις τῆς στῆν ἐξουσία (οἰκονομία, προπαγάνδα, ἐξουσιαστικὴ τεχνολογία, διοίκηση — ὁργάνωση, πλοῦτος), ἀλλὰ τὸ ἰδανικὸ τῆς ἀλήθειας, τὸ μόνον ἰδανικὸ πάσης ἐπιστήμης, ἀπομακρύνεται συνεχῶς ἀ-

πὸ τὰ ὁράματα τοῦ ἐπιστήμονος, γίνεται ἄπιαστη χίμαιρα, μεταβάλλεται σὲ «ζώνη πυρός», θανάσιμη ἢ ἐπικίνδυνη.

Καὶ ὁ ἐπιστήμονας μετατρέπεται σταδιακὰ σ' ἓνα παράσιτο τοῦ πνεύματος, χωρὶς καμμιά δυνατότητα καὶ προϋπόθεση δικιᾶς τοῦ πρωτότυπης δημιουργίας, σ' ἓνα πνευματικὸ ἀπολίθωμα, ποὺ θὰ ἐπιβιώνῃ καὶ θὰ «δικαιώνεται» ὅχι γιατί θὰ συνεχίζῃ τὸ δρόμο τοῦ πρὸς τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ γιατί θὰ τρέφεται πνευματικὰ ἀπὸ τὸν μόχθο τῶν προγενέστερων ἐλεύθερων πνευμάτων, ἐξαργυρώνοντας τὸν σὰν κλεπταποδόχος γιὰ λογαριασμό τῆς ἐξουσίας ποὺ θὰ τὸν συντηρῇ ὑλικά, ὑπὸ τὸν ὄρο τῆς πνευματικῆς ὑποταγῆς του.

Βλέπω στὸ χῶρο γενικὰ τοῦ πνεύματος καὶ εἰδικὰ τῆς ἐπιστήμης μιὰ παγωμένη ἔκταση νὰ ἀπλώνεται συνεχῶς σὰν κηλίδα καὶ νὰ ἐπικαλύπτῃ τὰ πάντα. Ἀνθρώπινες μονάδες, ἐλεύθερες, φωτεινὰ καὶ ἰσχυρὰ πνεύματα πιθανὸν νὰ ἐπιβιώνουν ἀκόμη μέσα στὸν πάγο, ἀπομονωμένα, παραγκωνισμένα, διωκόμενα, ἀπειλούμενα. Ἀλλὰ ἡ κηλίδα τοῦ παγετῶνα, ἡ κηλίδα τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐξουσίας, δὲν θέλει νὰ ἀφήσῃ τίποτα ἔξω ἀπ' αὐτήν. Κυρίως δὲν θέλει νὰ ἀφήσῃ νὰ ζοῦν τοὺς μοναδικούς ἀντιπάλους της, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν, τὰ ποιητικά, ἀλλὰ καὶ τελικὰ αὐτὰ αἰτία κάθε δημιουργίας καὶ κάθε γνώσεως ἀληθινῆς. Ὁ Θεός, οἱ αὐλές ἰδέες τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Ἀλήθειας, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, νὰ βάλουν τὸ χέρι τους!...

Ἄργοναῦτες

Ἀφήσαμε τὴν Κοχλίδα,
τὸν Ἰάσωνα
μαζὶ μὲ τὸν Ἀνταῖο
τοὺς δυὸ γιοὺς τοῦ Φρίξου
καὶ τὸν Τελαμῶνα
νὰ παλαίψουν γιὰ τὸ «χρυσόμαλλο»
καὶ οἱ ἄλλοι.
κρυφὰ ἀπὸ Θεοὺς κι' ἀνθρώπους,
φύγαμε μυστικά
γιὰ τὸν κύριο σκοπὸ τῆς ἀποστολῆς μας.

Ἐπρεπε νὰ φτάσουμε ἀπαρατήρητοι
στὸν Καύκασο.
Ἐπρεπε νὰ βροῦμε τὸν Προμηθέα
νὰ τοῦ δροσίσουμε τὴ λάβρα
τῶν σωθικῶν του,
νὰ τὸν ἀπαλλάξουμε ἀπ' τὰ δεσμά του
καὶ νὰ τὸν ρωτήσουμε, νὰ τὸν πείσουμε
νὰ μᾶς πεῖ τό: Γιατί.

Τί εἶχαν νὰ φοβηθοῦν ἀπὸ μᾶς οἱ Θεοί;
Μήπως δὲν ἦσαν ἀθάνατοι;
Μήπως δὲν ἐξουσίαζαν τὸ Χρόνο;
Τοὺς Κεραυνούς;
Τὸν Οὐρανὸ καὶ τὴ Γῆ;
Τόσο λοιπὸν σπουδαία ἦταν
αὐτὴ ἡ μικρὴ σπίθα
ποὺ βρῆκε μέσα μας ὁ Προμηθέας
καὶ τοὺς τὴν ἔκρυψε;
Ἀξίζει τόσο πολὺ;

Ζυγώνοντας στὸν «μαρτυρίου τόπον»
τὸν βρήκαμε ἄδειο.
Τὸ «Συμβούλιο» εἶχε διατάξει
νὰ ἐκτοπιστεῖ ὁ Προμηθέας
σὲ ἄλλο Γαλαξία.

Λευτέρης Μαργατσούρης

Οι ἐλευθερίες τῆς δουλείας

Ο φορέας τοῦ συνδικαλιστικοῦ πνεύματος ἐξ ὀρίσμου ἔχει ἀποδεχθῇ τὴν ὑλικὴ ἐξάρτησή του ἀπὸ τὸν ἐργοδότη του — Κράτος ἢ ἰδιώτη — καὶ δὲν ἀποσκοπεῖ στὴν ἀπόκτηση παραγωγικῆς αὐτεξουσιότητος. Συνδικαλιζέται μὲ μοναδικό του σκοπὸ νὰ βελτιώσῃ ὅπωςδῆποτε μέσα στὰ πλαίσια τῆς οἰκονομικῆς του ἐξαισθητικῆς τῆς ὑλικῆς παροχῆς ποὺ τοῦ παραχωρεῖ κάποιος — ἀπαραιτήτως — ἀφεντικό. Συνδικαλιστικὴ δράση ποὺ ἐπιδιώκει τὴν ἀποτίναξη τῆς ὑλικῆς ὑποδουλώσεως τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τοὺς πᾶτρωνές του καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς παραγωγικῆς του ἐλευθερίας καὶ αὐτενέργειας εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴν ἐννοια τοῦ συνδικαλισμοῦ. Ὁ ὅρος «συνδικαλιστικὲς ἐλευθερίες» ἀποτελεῖ σχῆμα ὀξύμωρον καὶ στερεῖται περιεχομένου, ἐφ' ὅσον ὅχι μόνον δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ ἀντίθετα προϋποθέτει τὴν οἰκονομικὴ δουλείαν τους.

Ἐπομένως ὁ συνδικαλισμὸς προϋποθέτει τὴν δογματικὴν διάκρισιν τῶν ἀνθρώπων σὲ παραγωγικά ἐλεύθερους καὶ σὲ παραγωγικά κατευθυνόμενους. Ἡ λειτουργία τοῦ συνδικαλισμοῦ συμπίπτει μὲ τὴν ρύθμισιν, τὴν «μεθόδευσιν» τῶν σχέσεων τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν. Καὶ τέλος, σκοπὸς τοῦ συνδικαλισμοῦ δὲν εἶναι ἡ κατάργησις, ἀλλὰ ὁ «διακανονισμὸς» τῆς διακρίσεως αὐτῆς.

Γιὰ νὰ θυμηθοῦμε μιὰ παρομοίωσιν ποὺ καὶ ἄλλοτε χρησιμοποιήσαμε, σὲ ἄλλη περίπτωσι, ὁ συνδικαλισμένος — ἄτομον ἢ ὁμάδα — μοιάζει μὲ τὸν δεσμένο σκύλον ποὺ γαυγίζει καὶ περι-

στρέφεται γύρω-γύρω ἀπὸ τὸ σημεῖον ὅπου εἶναι προσαρτημένη, ἡ ἀλυσίδα του, ὅχι γιὰ ν' ἀπελευθερωθῇ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν κύριόν του νὰ τοῦ ρίξῃ τροφή. Καὶ ἀφοῦ ὁ σκύλος δὲν ἀγωνίζεται γιὰ νὰ σπάσῃ τὰ δεσμά, κατὰ λογικὴ ἀναγκαιότητα στὴν ἀποκλειστικὴν διάκρισιν τοῦ κυρίου παραμένει τὸ ἂν καὶ πόση τροφή θὰ ἐξασφαλίσῃ ὁ δεσμότης. Μ' ἄλλα λόγια, ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ ἐργοδότη καὶ τῆς δυνατότητός του νὰ κἀν παραχωρήσεις ἀπὸ τὰ «πλεονάσματα» του ἐξαρτᾶται τὸ τί θὰ «ἐπιτύχῃ» ἡ συνδικαλιστικὴ δράσις καὶ ὅχι ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν συνδικαλιστικὴν δράσιν. Ἀπόδειξις τῆς μὴ ἐμφανοῦς ἐκ πρώτης ὄψεως διαπιστώσεως αὐτῆς εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ μακροχρόνιοι συνδικαλιστικοὶ ἀγῶνες ποὺ διεξήχθησαν σ' ὅλες τῆς χώρες ἀπὸ τότε ποὺ «ἀνακαλύφθη» ὁ συνδικαλισμὸς ἕως σήμερον ὅχι μόνον δὲν ἐμείψαν τὸ ἄνοιγμα μετὰ τοῦ εἰσοδήματος τῶν παραγωγικῶν αὐτεξουσιῶν (τῆς ἐργοδοσίας) καὶ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐξαρτημένων (τῶν ἐργαζομένων), ἀλλὰ ἀντίθετα, ὡς γνωστόν, τὸ ἄνοιγμα αὐτὸ διευρύνθηκε καὶ διευρύνεται συνεχῶς. Ἄλλωστε, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ συνδικαλιστικὴ δράσις φέρῃ κάποιον ἄμεσον, θετικὸν ἀποτέλεσμα γιὰ τοὺς δρώντας, οἱ ἐργοδότες τοὺς τὸ ἀφαιροῦν ἔμμεσα μὲ πολλοὺς τρόπους (πληθωρισμὸς, νομικὲς φαλκιδεύσεις κλπ.).

Καὶ ἐπομένως ἡ βελτίωσις τῶν ὀρων ἐργασίας καὶ τῆς ἀμοιβῆς ποὺ σημειώνεται μεταγενέστερα σὲ σύγκρισιν πρὸς τὸ παρελθόν, δὲν ὀφείλεται στὸν συνδικαλισμόν, ἀλλὰ σὲ κάτι ἄλλο, ξένο πρὸς τῆς καθεαυτοῦ ἐπιδιώξεως του: στὴν ἐξ ἀντικειμένου

αὔξηση — λόγω τῆς τεχνολογικῆς καὶ ὀργανωτικῆς «προόδου» — τῆς παραγωγῆς, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάλογη αὔξηση τῆς δυνατότητας τοῦ Κατεστημένου νὰ παραχωρῇ περισσότερα «πλεονάζοντα» ἀγαθὰ τοῦ στοὺς παραγωγικὰ ἐξαρτημένους (χωρίς, πάντως, τοῦτο νὰ ἀποβαίνει εἰς βάρος τῶν ποσοστιαίων κερδῶν του). Σχετικά, ἡ λογικὴ ποὺ διέπει τὸ ὅλο πρόβλημα εἶναι, ὅτι ἔνα καλοθρεμμένο καὶ καλοζωισμένο σκυλί εἶναι πιὸ ἐξυπηρετικό καὶ ταυτόχρονα πιὸ πιστό καὶ ὑπάκουο σ' ἓνα ἀφεντικό ποῦ τοῦ διαθέτει ὅ,τι τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ καλοτραφῇ.

Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἔχει καὶ πολιτικὴν ἀπόδειξη : τὸ γεγονός ὅτι ὁ συνδικαλισμός σ' ὅλες τὶς χώρες ποὺ εἶναι ὑποδουλωμένες στὸ Διεθνὲς Κατεστημένο ποὺ ἐκμεταλλεύεται καὶ κυβερνᾷ τὸν σύγχρονο Κόσμο — δηλαδὴ σ' ὅλες τὶς χώρες τῆς Ὑψηλίου — ὄχι μόνο δὲν καταπολεμεῖται ἀπὸ τὴν ἔξουσία, ἀλλὰ ἀντίθετα ἐνισχύεται καὶ ὑποστηρίζεται. Πράγματι, σ' ὅλα τὰ Συντάγματα καὶ σ' ὅλες τὶς νομοθεσίες ἡ νομολογία ποὺ ἀφορᾷ στὴν θεσμικὴ κατοχύρωση καὶ θεμελίωση τοῦ συνδικαλισμοῦ κατέχει σημαντικὴ θέση («Συνδικαλιστικὸ Δίκαιο»), συχνὰ μάλιστα ἡ ἔνταξη στὰ συνδικατὰ τῶν παραγωγικὰ ὑποδούλων εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀπὸ τὸν νόμο. Εἶναι φανερό, ὅτι ὁ συνδικαλισμός ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο ὀργανικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ἐπιβίωση τῆς σύγχρονης κρατούσης τάξεως πραγμάτων καὶ τὴν διαίωνιση τῆς κυριαρχίας τῶν ἐξουσιαστῶν ποῦ κόσμου, λειτουργώντας κατὰ κάποιον τρόπο σὰν μέσον ἐλέγχου καὶ «βαλβίδα ασφαλείας» τῶν κοινωνιῶν καὶ συντηρήσεως τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἐξουσίας.

Πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ συντήρηση

τῆς κυριαρχίας τοῦ Διεθνoῦς Κατεστημένου μέσω τοῦ συνδικαλισμοῦ; Τοῦτο θὰ φανῇ, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψη τὸ ἔμμεσο πολιτικοκοινωνικὸ ἀποτέλεσμα ποὺ προκαλεῖ ἡ ἔνταξη τῶν μελῶν τοῦ συνόλου στὶς διάφορες συνδικαλιστικὲς ἐνώσεις : ἡ διάσπαση τῶν κοινωνιῶν καὶ Ἐθνῶν σὲ ὑποομάδες, «εἰδικότητες», κάστες καὶ κλίκες. Μία κοινότητα σὰν σύνολο (Ἐθνός καὶ ἐθνικὴ κοινωνία), στὴν ὁποία ἐπιβάλλονται ἡ ἰδεολογία, ὁ θεσμός καὶ ἡ πρακτικὴ τοῦ συνδικαλισμοῦ, παύει αὐτόματα νὰ ἐνεργῇ σὰν σύνολο. Ὁ ὀριζόντιος κατατεμαχισμός της σὲ πολυάριθμα κομμάτια μὲ βάση τὸ στενὸ ἐπαγγελματικὸ ἢ καστικὸ συμφέρον καὶ ἡ ἀλληλοεξουδετέρωση τῶν κομματικῶν αὐτῶν ποὺ ἐπέρχεται σὰν συνέπεια τῆς συγκρούσεως τῶν συμφερόντων τους, καταστρέφει τὴν ἐσωτερικὴ συνοχή, στρέφει τοὺς μὲν ἐναντίον τῶν δὲ καὶ μεταβάλλει τὸ σύνολο σ' ἓνα θρυμματισμένο ὄργανισμό, στὸν ὁποῖο κάθε κάστα, κάθε μέλος μάχεται ὄχι γιὰ τὴν λειτουργία καὶ ἐπιβίωση τοῦ ὀργανισμοῦ ἀλλὰ γιὰ τὴν δική του ἐπιβολὴ εἰς βάρος τῶν ἄλλων μελῶν. Τὸ Ἐθνός, μέσα στὰ σπλάχνα τοῦ ὁποίου ὑποβόσκει ὁ συνδικαλισμός, ἀποτελεῖ ὄντοτητα διαβρωμένη, ἀποδιοργανωμένη καὶ παραλυμένη, σὲ σύγκριση μὲ τὸ Ἐθνός ποὺ δὲν ἔχει καστοποιηθῇ συνδικαλιστικά.

Ὁ συνδικαλισμός παίζει σὲ κοινωνικὸ ἐπίπεδο ἀνάλογο διασπαστικὸ ρόλο πρὸς ἐκεῖνον ποὺ παίζει σὲ πολιτικὸ ἐπίπεδο ὁ κομματισμός. Ὅπως ὁ διαχωρισμός τοῦ Ἐθνους σὲ κόμματα (Κοινοβουλευτισμός) κατατεμαχίζει τὴν ἐθνικὴ θέληση καὶ συνεπῶς τὴν ἀποδυναμώνει, κάποτε μάλιστα τὴν ἐκμηδενίζει ἐντελῶς, ἔτσι καὶ ὁ συνδικαλισμός, ἐνεργώντας

τρόπον τινά σάν ἐπίκουρος τοῦ Καινοβουλευτισμοῦ, συμπληρώνει τὸ καταλυτικὸ καὶ «παραλυτικὸ» ἔργο τοῦ πρώτου. Μὲ τὴν βοήθειαν τῶν δύο αὐτῶν θεσμῶν — καὶ ὠρισμένων ἄλλων — ἡ Διεθνὴς Ἑξουσία μετατρέπει τὰ Ἔθνη σὲ ἓνα εἶδος «πολιτικῆς σαλάτας», τὰ ἀνακατεῦει μὲ τὴν κουτάλα τῆς καὶ τὰ κυβερνᾷ εὐκολώτερα. Ἀλλωστε τὰ δύο αὐτὰ φαινόμενα, στὴ σύγχρονη μορφή τους, παρουσιάσθηκαν σχεδὸν ταυτόχρονα καὶ στὸν ἴδιο γεωγραφικὸ χῶρο. Εἶναι καὶ τὰ δύο τέκνα τοῦ νεώτερου Διεθνισμοῦ ποὺ ἐμφανίσθηκε στὴ Δύση, ὅταν ἐπεβλήθη, μὲ τὴν «βιομηχανικὴ ἐπανάσταση», τὸ οἰκονομιστικὸ — λογοκρατικὸ πνεῦμα στὴν ἀστικο-καπιταλιστικὴ καὶ τὴν μαρξιστικὴ μορφή του.

Ὁ διεθνιστικὸς χαρακτήρας τοῦ συνδικαλισμοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ιστορικὴν, ἔχει καὶ πολιτικὴν ἀπόδειξη: Οἱ ὀργανωτικὲς του ρίζες φύονται σὲ ἀνεθνικὸ ἐπίπεδο, ὁ συντονισμὸς γίνεται ἀπὸ διεθνή κέντρα καὶ ἡ ὀργανωτικὴ του δομὴ ἀνυψώνεται πάνω ἀπὸ Ἔθνη καὶ Κράτη. Τὰ κατὰ τόπους ὑποπρακτορεῖα που πειθαρχοῦν στὶς διαταγὲς τῆς κεντρικῆς συνδικαλιστικῆς ἑξουσίας, ποῦ εἶναι εἴτε παγκόσμια εἴτε πολυεθνικὴ (Διεθνὴς Ὁργάνωση Ἑργασίας μὲ ἔδρα τὴν Ἑλβετία, Παγκόσμια Συνδικαλιστικὴ Ὁμοσπονδία, μὲ ἔδρα τὴν Πράγα κ.ἄ.). Ἐθνικὸς συνδικαλισμὸς, ποῦ ἐνεργεῖ ἀνεξάρτητα — καὶ ἐπομένως καὶ ἀντίθετα — πρὸς τίς ἐντολὰς τοῦ διεθνιστικοῦ συνδικαλισμοῦ οὔτε νοεῖται, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ πουθενά. Ἡ νεώτερη ἐβραιογενὴς Λογοκρατία, εἴτε σάν ἄπατρι πολυεθνικὸ κεφάλαιο εἴτε σάν διεθνιστικὸς (προλεταριακὸς) ὕλισμός, εἶναι ἐξ ὀρισμοῦ ἐχθρὸς τῶν Ἑθνῶν, διότι προϋπόθεση τῆς ἐπιβολῆς τῆς εἶναι ἡ

ἀνυπαρξία τῆς ιστορικῆς — ἰδεαλιστικῆς ὀντότητας Ἑθνός.

Τὸ ὅτι ὁ συνδικαλισμὸς σάν πνεῦμα καὶ «φιλοσοφία» ἀποτελεῖ ἔννοια ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴν ἔννοια Ἑθνός, καταφαίνεται καὶ ἀπὸ φιλοσοφικὴ σκοπιά: ἀπὸ τὴ φύση του ἔχει καθαρὰ ὕλιστικὸ περιεχόμενο καὶ εἶναι ἐντελῶς ξένος πρὸς ὅτιδήποτε τὸ ἰδεαλιστικόν. Ὁ φορέας τοῦ συνδικαλιστικοῦ πνεύματος ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν μοναδικὴ ἰδεολογικὴ ἀφετηρία τοῦ ὕλικου συμφέροντος. Ἀνώτερα ὑπερυλικά ἰδανικά δὲν ὑπάρχουν στὴν «συνδικαλιστικὴ φιλοσοφία». Ἐπομένως, τὰ ἔθνικα ἰδανικά, ποῦ εἶναι, ὡς γνωστόν, καθαρὰ ἰδεαλιστικῆς φύσεως, δὲν μποροῦν μὲ κανένα τρόπο νὰ ἐνταχθοῦν στὸ συνδικαλιστικὸ «ἰδεῶδες», τὸ ὁποῖο στέκει ἀνεξάρτητο ἀπέναντί τους, καὶ στὶς πρακτικὰς ἐκδηλώσεις του συγκρούεται μοιραῖα πρὸς αὐτά.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συνειδητὴ παραγωγικὴ ὑποδούλωση καὶ τὴν οἰκονομικὴ ἐξάρτηση τῶν ἀτόμων, τὴν διάσπαση τῶν συνόλων καὶ τὴν διεθνιστικὴ, ἀντιεθνικὴ, ὕλιστικὴ καὶ ἀντιιδεαλιστικὴ φύση ποὺ συνοδεύουν ἐξ ὀρισμοῦ τὸν συνδικαλισμὸ, ἡ λειτουργία του προϋποθέτει καὶ τὴν ἰσοπέδωση τῶν ἀτόμων ποὺ ἐντάσσονται σ' αὐτόν. Ὁ συνδικαλισμὸς, δηλαδή, ἐξ ἀντικειμένου, ἀρνεῖται τίς διαφορὰς ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ἀτόμων σὲ σχέση μὲ τὴν ἰκανότητά τους νὰ παράγουν ἔργο — καί, κατὰ λογικὴν ἀναγκαιότητα, ἀρνεῖται τὴν κοινωνικὴ ἀξιοκρατία — καὶ θεωρεῖ ὅλους τοὺς συνδικαλισμένους σάν παραγωγικά ἰσοδύναμους. Μαζοποιεῖ τὰ αἰτήματά τους ἐπιδιώκοντας τὴν ἐξίσωση τῶν ἀπολαυτῶν τους (συλλογικὲς συμβάσεις). Γιὰ τὴν «συνδικαλιστικὴν φιλοσοφίαν», ὁ ἐργαζόμε-

νος, πού εἶναι ἱκανός, φιλόπονος, παραγωγικός, πρέπει νά ἀμειβέται τὸ ἴδιο μὲ τὸν ἀνίκανο, τεμπέλη, ἀντιπαραγωγικό συνάδελφό του. Ἡ μόνη διάκριση πού ἀποδέχεται στηρίζεται σὲ καθαρῶς τυποκρατικά κριτήρια: ἔτη ὑπηρεσίας, ὡράριο ἐργασίας, τίτλους σπουδῶν καὶ ἄλλα παρόμοια. Κοινωνικὴ ἔκφραση τοῦ συνδικαλισμοῦ εἶναι στὴν πράξη ἡ ἀναξιοκρατία. Οἱ ἐβραϊκὲς δογματικὲς ἀρχὲς τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐργασίας ἀποτελοῦν τὸ νοσηρό, ἀφύσικο καὶ παρὰλογον ἰδεολογικὸ θεμέλιον τοῦ συνδικαλισμοῦ καὶ τὴν αἰτιολογίαν τῆς ὑπάρξεώς του. Πρόκειται γιὰ καθαρὰ ἀντιδραστικὸ ἐξουσιαστικὸ φαινόμενο καὶ ἐκδήλωση παρακμῆς τῶν κοινωνιῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Συνοψίζουμε τίς κρίσεις πού συνοδεύονται ἀπὸ τὴν παραπάνω ἀνάλυση τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ συνδικαλισμοῦ:

α. Ὁ συνδικαλισμὸς ἀποτελεῖ κατεστημένη θεωρία προοριζόμενη γιὰ τοὺς παραγωγικά ὑποδούλους καὶ ἀντιπαρέρχεται τὸ αἶτημα τῆς παραγωγικῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτενέργειας τοῦ ἀνθρώπου.

β. Ἡ κατεστημένη ἀντίληψη περὶ συνδικαλιστικῶν ἐλευθεριῶν ἀποτελεῖ καθαρὴν ἀπάτη.

γ. Ἡ συνδικαλιστικὴ ὁργάνωση καὶ δράση ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή της ἕως σήμερα ὄχι μόνον δὲν ἐπέτυχεν τὴν σμίκρυνση τοῦ ἀνοίγματος μεταξὺ

τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐργοδοσίας καὶ τῶν ἐργαζομένων, ἀλλὰ, ἀντίθετα τὸ αὐξήσεν.

δ. Πολιτικὸ ἀποτέλεσμα τοῦ συνδικαλισμοῦ εἶναι ἡ διάσπαση καὶ ἀποδυνάμωση τῆς συνοχῆς τῶν ἐθνικῶν ὁλοτήτων καὶ ὁ εὐχερέστερος ἐλεγχὸς τοὺς ἀπὸ τῆ Διεθνῆ Ἑξουσία.

ε. Ὁ συνδικαλισμὸς ἀποτελεῖ γνήσιο διεθνιστικὸ φαινόμενο καὶ ἄρνηση τῆς ιδέας καὶ ὁλότητος Ἑθνός, ἀπὸ ἱστορικὴ δὲ σκοπιὰ εἶναι ἀντιδραστικὸς καὶ σύμπτωμα κοινωνικῆς παρακμῆς.

στ. Ἡ ἰδεολογικὴ βάση τοῦ συνδικαλισμοῦ εἶναι προῖον τοῦ ἐβραϊκοῦ πνεύματος (ἰσότης, ἐργασία) καὶ ἀντίκειται πρὸς τὴν ἀρχὴ τῆς ποιότητος καὶ τὴν ἀντίληψη περὶ ἀξιοκρατίας.

∴ ∴ ∴

Ο συνδικαλισμὸς γιὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἐντελῶς ξένο φρούτο. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ δὲν παρουσιάσθηκε ποτὲ στὴν ἑλληνικὴ ἱστορία, ἐν ὅσῳ ὁ Ἑλληνισμὸς διατηροῦσε τὴν ἰδεολογικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτοδυναμία του. Σύγχρονοι ἀστοκαπιταλισμοὶ, στὲς κοινωνιολόγους καὶ ἱστορικοὺς, θέλοντας σῶναι—καὶ—καλὰ νὰ βροῦν ἑλληνικὰς ρίζες σπὸν συνδικαλισμὸν—ὅπως ἄλλωστε πράττουν καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους θεσμοὺς πού εἰσέχθησαν στὴν Ἑλλάδα—βρίσκουν ὁμοιότητες μεταξὺ τῶν σημερινῶν συνδικάτων καὶ τῶν ἀρχαίων «ἐράνων» (!) καὶ «θιάσων» (2) ἢ τῶν νε-

(1) Οἱ «ἐρανοί» ἀποτελοῦσαν οἰκονομικὲς ἐνώσεις μὴ ὁμοτέχνων ἀτόμων, τῶν ὁποίων τὰ μέλη χρησιμοποιοῦσαν κοινὸ κεφάλαιον γιὰ εἰδικούς σκοπούς (προικοδότηση, ἀπελευθέρωση δούλων κ.ἄ.). Ἐμφανίζονται ἤδη ἐπὶ Ὀμήρου καὶ παίρνουν τὸ ὄνομά τους ἀπὸ τὸν ἐπικεφαλῆς τῶν μελῶν τους «ἐρανάρχην» (π.χ. «ἐρανός Ἀπολλοδώρου»).

(2) Οἱ «θιάσοι» ἀντιστοιχοῦσαν στὴν Ἀθήναι πρὸς τὰ «γένη» καὶ ἀποτελοῦσαν θρησκευτικὲς ἐταιρίαις γιὰ τὴν λατρεῖαν διαφόρων θεοτήτων.

ωτέρων συντεχνιών και συναφιών,⁽³⁾ και τέλος αποτολμοῦν συγκρίσεις μεταξύ συνδικαλιστικής «φιλοσοφίας» και ἑλληνικοῦ συνεταίριαστικοῦ πνεύματος.⁽⁴⁾ Πρόκειται γιὰ συνειδητὸς παραχαράξεις τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἱστορίας.

Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνικὴ ἰδεολογία στηρίζεται σὲ ἀρχές, μὲ τίς ὁποῖες ἡ συνδικαλιστικὴ θεωρία ἔρχεται σὲ πλήρη σύγκρουση. Ἐχουμε, ἐν μέρει, ἐπισημάνει καὶ ἀναλύσει ἤδη τίς ἀρχές αὐτές. Θὰ τίς συνοψίσουμε ἐδῶ:

Πρώτη ἀρχὴ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνικῆς ἰδεολογίας εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔργου, τοῦ ἀποτελέσματος δηλαδὴ — ὑλικοῦ ἢ πνευματικοῦ — πού ἐπιτυγχάνει τὸ παραγωγικὰ δρῶν ἄτομο ἢ ομάδα. Ἡ «ἐργασία», ἡ ἀπασχόληση, αὐτὴ καθ' ἑαυτή, — πού μπορεῖ νὰ μὴν δημιουργῇ ἔργο ἢ ἀκόμη μπορεῖ νὰ παράγῃ ἀρνητικὸ ἔργο — εἶναι ἀδιάφορη κοινωνικὰ γιὰ τὸν Ἑλληνισμό καὶ ὁποῖδήποτε τὸ καθαρὰ «ἐργασιακὸ» (ὥρες ἀπασχολήσεως, χρόνος ὑπηρεσίας, τυπικὰ γνωρίσματα τοῦ ἐργαζόμενου κλπ.) δὲν ὑπάρχει οὔτε σὰν ἐννοια στὴν ἑλληνικὴ σκέψη, δὲν ὑπάρχει κἂν σὰν λέξη στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὅπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἡ λέξη «ἐργασία» μὲ τὴν νεώτερη, ἑννη, ἐννοιά της. Τὸ «εργασίον» εἶναι ἡ λέξη, ἡ ἐννοια καὶ ἡ ἀξία πού ἀντιλαμβάνεται ὁ Ἑλληνισμός ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια, ἐνῶ τὴν «ἐργασία» τὴν ἀγνόησε. Ἡ συν-

δικαλιστικὴ θεωρία, στηριζόμενη ἀποκλειστικὰ στὴν ἐργασία καὶ ἀγνοώντας ἐντελῶς τὴν ἀξία ἔργο, δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἑλληνικόν, ἀποτελεῖ ἄρνηση, ἰδεολογικὸν ἐχθρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀντιλήψεως γιὰ τὴν κοινωνία καὶ τὴν παραγωγή.

Δεύτερη ἀρχὴ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνικῆς ἰδεολογίας εἶναι ἡ ἐνότητα τῆς κοινωνίας. Κοινωνικὲς «τάξεις» μὲ τὴν ἀστοκαπιταλομαρξιστικὴ ἐννοια τοῦ ὅρου δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια μέχρι τὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα (ἀπότε τὸ φραγκολεβαντίνικο Κατεστημένο πού ἐγκαθιδρύθηκε στὸ Νεοελληνικὸ Κράτος διέσπασε, μὲ τὴν εἰσαγωγή ξένων κοινωνικῶν δομῶν, τὴν πατριοπαράδοτη ἐσωτερικὴν ἐνότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ). Δὲν ὑπάρχει ὀριζόντιος κοινωνικὸς κατατεμαχισμός ὅπως δὲν ὑπάρχει καὶ ὀριζόντιος πολιτικὸς κατατεμαχισμός (Κοινοβουλευτισμός). Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία ὑπῆρξε πάντοτε ἀταξική, ἀκριβῶς διότι ὁ χαρακτήρας τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος εἶναι καθαρὰ ἀντιεξουσιαστικός, ἀντιοικονομιστικός καὶ ἀντιλογοκρατικός. Ἡ συνδικαλιστικὴ θεωρία, στηριζόμενη στὴν ἰδέα τῆς διεσπασμένης ταξικῆς κοινωνίας, ἀντιφάσκει ἐκ θεμελίου πρὸς τὴν ἑλληνικὴ κοινωνικὴ θεωρία, ζωὴ καὶ πράξη.

Τρίτη ἀρχὴ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνικῆς ἰδεολογίας εἶναι ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης. Ὁ καθένας δικαιούται ἀ-

(3) Τὰ συνάφια καὶ οἱ συντεχνίες ἦταν ἐνώσεις ἐλευθέρων ὁμοτέχνων ἐπαγγελματιῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀκόμη καὶ ἐπὶ Βυζαντίου, δηλαδὴ παραγωγικὰ αὐτοδύναμων καὶ ὄχι ἐξαρτημένων ἀτόμων καὶ ὑπηρετοῦσαν κυρίως τὸν σκοπὸ τῆς ἀλληλοβοήθειας μεταξύ τῶν μελῶν τους καὶ ὄχι τῆς διεκδικήσεως συνδικαλιστικῶν αἰτημάτων.

(4) Ὁ ἑλληνικὸς συνεταίριασμός ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀποτελεῖ ἐνωση κεφαλαίου καὶ ἐργασίας καὶ τὰ μέλη του εἶναι αὐτοδύναμα καὶ ὄχι ἐξαρτημένα παραγωγικά.

νάλογα πρὸς αὐτὸ ποὺ προσφέρει (= παράγει). Ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης — καθολικὴ ἀξία τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ πολιτικὴ, κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ἔκφραση — εἶναι ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴν ἰσοπέδωση τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἐξομοίωση τῶν παραγωγικῶν δρώντων ἀτόμων. Ποτὲ δὲν νοεῖται ἐξίσωση δικαιωμάτων μεταξὺ ἀτόμων, ἀπλῶς λόγῳ κοινῶν τυπικῶν γνωρισμάτων (ἴσος χρόνος ὑπηρεσίας, ἴση διάρκεια ἐργασίας, ὁμοία τυπικὰ προσόντα κλπ.), διότι ποτὲ δὲν ὑπάρχει ἀντικειμενικὰ ἐξίσωσή τους στὴν δυνατότητα παραγωγῆς ἐργοῦ. Οἱ δυνατότητες καὶ τὸ ἔργο τοῦ καθενὸς εἶναι πάντοτε διαφορετικὰ ἀπὸ τίς δυνατότητες καὶ τὸ ἔργο τοῦ ἄλλου. Ἡ ἐξίσωση ἀποτελεῖ ἀδικία, εἶναι ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴν ἰδέα τῆς δικαιοσύνης — καὶ ταυτόχρονα ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴ φύση, τὴν λογικὴ, τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἐλευθερία. Ἡ συνδικαλιστικὴ θεωρία, θεμελιωμένη πάνω στὴ βάση τῆς ἰσότητος δικαιωμάτων τῶν ἐργαζομένων μὲ κοινὰ τυπικὰ χαρακτηριστικά, ἀποτελεῖ καθαρὴν ἄρνηση τῆς ἐλληνικῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως καὶ μέσον ἐξαλλοτριώσεως τῆς ἐλληνικῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Τέταρτη κεφαλαιώδης ἀρχὴ τῆς ἐλληνικῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως εἶναι ἡ ταυτότητα κοινωνίας — Πολιτείας. Τὸ ὕλιστικὸ σχῆμα κοινωνία, μὲ τὴν ἔννοια τοῦ συνόλου ποὺ στηρίζεται ἀποκλειστικὰ στὴ σύμπτωση καθαρὰ ὕλικῶν συμφερόντων τῶν μελῶν του, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ ἔθνους, ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ ἱστορία. Ἡ κοινωνικὴ — παραγωγικὴ δράση τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς ομάδας νοεῖται σὰν ἐθνικὴ παραγωγικὴ λειτουργία καὶ οἱ κοινωνικὲς ἀξίες σὲ καμμιά περίπτωση δὲν μποροῦν νὰ τεθοῦν πάνω ἀπὸ τίς πολι-

τικὲς ἰδέες. Τοῦτο, ἄλλωστε, καταφαίνεται ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ πολιτικὴ σκέψη. Οἱ Ἕλληνες θεμελιωτές τῆς πολιτικῆς θεωρίας καὶ Ἐπιστήμης, μὲ κορυφαίους τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη, ἀντιπαρέρχονται τὴν μελέτη τῆς κοινωνίας, σὰν ὕλιστικοῦ — οἰκονομιστικοῦ σχήματος καὶ ἀναφέρονται μόνον δευτερευόντως σ' αὐτὸ — καὶ πάντοτε σὲ συνάρτηση μὲ τὴν Πολιτεία. Στὴν πραγματικότητα, ἐλληνικὴ κοινωνιολογικὴ — οἰκονομολογικὴ σκέψη, μὲ τὴν σημερινὴ ἔννοιά της, δὲν ὑπάρχει στὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα. Ὁ κοινωνισμὸς — οἰκονομισμὸς εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς σκέψεως τῆς Δύσεως καὶ ἀναπτύχθηκε τεραστιῶς στὴν νεώτερη ἐποχὴ, μετὰ τὴν καταστροφή τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος καὶ τὸν θρίαμβο τῆς ἐβραιογενεοῦς Λογοκρατίας. Ἡ συνδικαλιστικὴ θεωρία, γνήσιο τέκνο τοῦ ἐξουσιαστικοῦ κοινωνισμοῦ — οἰκονομισμοῦ τῆς Λογοκρατίας, ἀπορρίπτεται ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ Λόγο, ἀποτελεῖ ἀντίφαση πρὸς τὸν ἀντιλογοκρατικὸ — ἰδεαλιστικὸ χαρακτήρα τῆς ἐλληνικῆς σκέψεως.

Λ ἐν μπορούμε νὰ μιλάμε γιὰ ἀναγέννηση τῆς Ἑλληνικότητος καὶ ἀνάδειξή της γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ στὴν ἱστορία, σὲ ὁδηγὸ καὶ πρωτοπόρο τοῦ ἄρρωστου καὶ παραπαίοντος σημερινοῦ Κόσμου, ὅταν τὸ ψεύτικο παίξει ρόλο ἀληθινοῦ, τὸ νοσηρὸ ἐπέχη θέσιν ὑγιοῦς καὶ τὸ ἀδικο ἐκτοπίζη τὸ δίκαιο ἀπὸ τὴν κοινωνία. Ἡ συνδικαλιστικὴ θεωρία καὶ πράξη ἀποτελεῖ, ὅπως ἀποδείξαμε, ἕναν ἀπὸ τοὺς ἰδεολογικοὺς στυλοβάτες τῆς ψευτιάς καὶ τῆς ἀδικίας, τῆς ἰσοπεδώσεως καὶ τῆς μαζικοποίησης, τῆς δουλοποίησης καὶ τῆς ἀντιδραστικότητας, ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν ἀρ-

ρωστημένη εξουσιαστική κοινωνία.

Κοινωνία τῶν δημιουργῶν, τῶν παραγωγικῶν αὐτεξούσιων ατόμων, πρέπει νὰ εἶναι ἡ Ἑλληνική Κοινωνία τοῦ Μέλλοντος.

Τὸ ταπεινότερο ἐπάγγελμα καὶ τὸ ὑψηλότερο λειτούργημα θὰ προσφέρουν τὴ χαρὰ τῆς δημιουργίας, διότι θὰ ἀξιολογοῦνται σὰν ἔργο καὶ ὄχι σὰν ἐργασία.

Τὸ παραγωγικὸ αὐτεξούσιο μέλος τῆς πρέπει νὰ εἶναι ἐργάτης ἐνός καὶ μοναδικοῦ «ἐργοδότη», καὶ «συν-οικαλισμένος» σ' ἓνα καὶ μοναδικὸ «σωματεῖο», τὴν Ἑλληνική Πολιτεία, ἱεραρχημένος φυσικά, ἀληθινά, ἀξιοκρατικά καὶ ἐλεύθερα σὰν αὐτοδύναμη προσωπικότητα καὶ ὄχι ἰσοπεδωμένος σὰν ἀπρόσωπος μαζάνθρωπος τῆς συνδικαλιστικῆς δουλείας.

Οἱ ἐλληνικὲς ιδέες τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Ἀλήθειας, τῆς Ἐλευθερίας καὶ οἱ ἀρχές ποὺ ἀπορρέουν ἀπ' αὐτές (ὅπως οἱ κοινωνικὲς ἀρχές τοῦ ἔργου καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀξιοκρατίας) πρέπει νὰ ἀναστηλωθοῦν καὶ νὰ

γίνουν τὸ ἰδεολογικὸ θεμέλιο τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας. Τὸ σαθρὸ ὑπόβαθρο τῶν σικνιστικῶν εξουσιαστικῶν ἀρχῶν πάνω σὸ ὁποῖο στηρίζεται ἰδεολογικά ἡ κρατοῦσα τάξη πραγμάτων τῆς Λογοκρατίας καὶ τοῦ οικονομισμοῦ, ἀρχῶν ποὺ ὁ μοναδικὸς καὶ ἀνομολόγητος πρακτικὸς σκοπὸς τοὺς εἶναι ὁ ὀριζόντιος καταπεμαχισμός, ἡ διάσπαση τῶν Ἑθνῶν, ἔχει σαπίσει καὶ τὸ κοινωνικὸ ἀστοκαπιταλομαρξιστικὸ καθεστῶς θὰ κλείσῃ τὸν κύκλο τῆς ἱστορίας τοῦ. Ἄς συνειδητοποιήσουμε, ὅτι ἡ ἀφετηρία γιὰ τὴν ἀλήθεια ταυτίζεται μὲ τὴν Ἑλληνικότητα καὶ ὅς ἀρχίσουμε νὰ χτίζουμε τὰ ἐλληνικὰ ἰδεολογικά θεμέλια τῆς μέλλουσας ὑγιοῦς ἐλληνικῆς κοινωνίας, τῆς ἐναρχῆς κοινωνίας, ποὺ θὰ διαδεχθῇ τὴν σημερινὴ ψεύτικη ἐξουσιαστικὴ κοινωνία τοῦ Ἀστοκαπιταλομαρξισμοῦ καὶ Καταναλωτισμοῦ.

(Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὸ Δοκίμιο Ἑλληνικῆς Ἰδεολογίας «Ἀ ν α ζ ῆ τ η σ η», τοῦ Δημ. Γ. Λάμπρου, ἐκδ. «Δαυλός», Ἀθήνα 1981, σ. 196—204).

Κατὰ πατατοπωλῶν

Εχω τὴν γνώμην
ὅτι ὁ μπακάλης τῆς γειτονιάς μας
μᾶς κοροϊδεύει.
Πουλᾷ πατάτες
τυλιγμένες σὲ κόκκινο χοντρὸ χαρτί
στοὺς ἐργάτες
καὶ πάλι πατάτες
σὲ γαλάζιες σακκοῦλες
στοὺς στρατιῶτες.
Καὶ στοὺς θρησκευομένους
πατάτες, ἐπίσης, πουλᾷ
σὲ μαῦρο περιτύλιγμα.
Μὰ καὶ τοὺς καθὼς πρέπει
— τοὺς κοινωνικῶς καθὼς πρέπει —
γελᾷ
πουλώντας τοὺς πατάτες
σὲ πολύχρωμα σελοφάν.
Νομίζω
ὅτι ὁ μπακάλης
μᾶς ἐξαπατᾷ ὅλους
ἐξ ἴσου.

* * * *

Ἡ δουλειὰ εἶναι δουλειὰ
θὰ μοῦ πεῖτε
(μεταφράζοντας σόλοικα
ἀμερικάνικους ἀφορισμούς).
"Ὁμως, κύριε,
σᾶς διαβεβαιῶ
βαρέθηκα τὴν πατατοφαγία.
Θέλω ἓνα βατόμουρο
κομμένο ἀπ' τὸ χέρι μου
κι ἓνα κυκλάμινο
στὴ μπουτονιέρα
τοῦ σακκακιοῦ.
Σᾶς εὐχαριστῶ
ποῦ μ' ἐννοεῖτε.

Λάμπρος Κοιράνης

Επικαιρα και ανεπικαιρα

Ιδού, λοιπόν, ό Ρένος μεθ' ήμῶν ἀπό τό περασμένο τεύχος τοῦ «Δαυλοῦ». Γεγονός σημαντικόν, φίλοι, πού πρέπει δεόντως νά χαιρετισθεῖ. Χρόνια εἶχε νά ἐμφανισθεῖ ό Ρένος στά περιοδικά. Τά ἀπόφευγε, τόν ἀπόφευγαν. Λίγες ἀσημιανότητες πού χρόνια τώρα καπιαρτίζουν, ἀπαρτίζουν καί διαχειρίζονται τή «διανόηση» τοῦ τόπου, τόν ἀγνοοῦν «εὐγενικά» ἢ τόν μισοῦν ἀνοικτά. Γιατί ό Ρένος κρατᾶ στατήρα δίκαιον καί καμμιᾶ, μᾶ καμμιᾶ φύρα δέν θά θαρύνει γι' αὐτόν, ὅσο κι ἂν «μεγάλο» ὄνομα τῆς ἔχουν φτιάξει κάποιοι ἀσπάλακες τῶν κουλτουροπολιτικῶν κυκλωμάτων. Ό Ρένος, φίλοι, εἶναι ἡ λυδία λίθος, πού πάνω της δοκιμάζεται ὅ,τι λάμπει στή νεοελληνική σκέψη. Εἴτε πενεκές, εἴτε χρουσός. Κι ὅ,τι ἀξίζει, θά μείνει στήν «Ἀνθολογία» — στό ἔργο ζωῆς τριῶν γενεῶν Ἀποστολίδων.

Καλωσορίζω, λοιπόν, τόν Ρένο — πού ἀπ' τήν πρώτη κι ὅλας εὐθύβολη ἀναψε φωτιές στά μπατζάκια τοῦ γύρωθεν θολεμενοεπαναστατικοῦ κουλτουροπολιτικοῦ νεοελληνικοῦ ἀλαλούμ. Μπά! Φαντασά σας (μας)! Οἱ ποιοῦτοι τοῦ ποιούτου περιγύρου μας δροσίστηκαν κι ὅλας — σᾶς διαβεβαίω — ἀπ' τό σάλιο τοῦ Ρένου.

* * *

Παρά λίγο, ἡ μικρή τούτη στήλη θά ἔλειπε ἀπό τό ἀνά χεῖρας τεύχος.

Δέ θάχανε, ἀσφαλῶς, θελόνι ἡ Βενετιά, μᾶ θάταν μιᾶ ἀσυνέπεια ἐκ μέρους μου. Πού λέτε, τίς τελευταῖες μέρες κατάρθωσα νά ἀπομακρυνθῶ γιά λίγο ἀπ' τή φεστιβαλιζόμενη ἀθηναϊκή θρωμιά σέ μιᾶ ἀκτή — ἀπ' τίς λίγες πού δέν κούρσειψε ἀκόμα ό εὐρωελληνικός τουρισμός. Πέντε - ἕξ σπιτάκια, δυό - τρεῖς θάρκες, δύσβατος δρόμος, ό «πολιτισμός» μας σ' ἐτοῦτα τὰ μέρη εἶναι τόσο μακρινός, ὅσο τοῦ Ἄρη, ἄς ποῦμε. Θάλασσα, ἀνθισμένη κάπαρη, λυγαριά, ψημένο χταπόδι οἱ ὁσμές καί τὰ θεάματα, τό λυωμένο φεγγάρι στό ἥσυχο πέλαγο καί τοῦ ἥλιου τό χρύσιμα μέχρι πέντε ὀργιές θαθεῖα καί πιό κάτω ἀκόμα. Ὡ-

Τοῦ

Μ. ΣΤΡΑΤΑΚΗ

χοι ό φλοῖσθος, ἕνας πετεινός πῶ πρῶτῃ, κάποια πουλιά. Γεύσεις ὠριμων φρούτων, οὔζου, ψημένων καθουριῶν.

Κοντολογίς, κάπως ἔτσι τό ὄνειρο ἐνός θρήσκου γιά τόν Παράδεισο.

Ἀντιλαμβάνεσθε, τί «ἐπικάιρα καί ἀνεπικάιρα» νά σκίεφθῶ σ' ἐπούτη τή γωνιά πού διατηρεῖ τή λάμπη τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουργίας. Σπατάλη χρόνου, ἄχρηστες ὅλες οἱ σκέψεις μέσα στήν τέτοια καθαρή, παρθένα Φύση. Ζῆς ἀπλῶς στήν ἀγκαλιά της, μῦριο τοῦ Ὁλου, ἐν ἀρμονίᾳ με ἔμψυχα καί ἄψυχα. Ποιά «ἄψυχα» τάχατες; Ἡ θάλασσα, τ' ἀστέρια, τὰ θράχια, τὰ δέντρα — ὅλα ἔμψυχα, πολύ ἔμψυχα, χέρι - χέρι πιασμένα σ' ἕνα ἀέναο χορῶ ἀρμονικῆς

ἐναίτιας. Ὁ χρόνος κάνει αἰσθητὴ τὴν ἀνυπαρξία του, ὁ θάνατος, μιὰ διαδικασίᾳ πῆς ζωῆς — ἔτσι ἀπλᾶ! — ἡ ζωὴ — ὅπως τὰ πάντα — ρεῖ... Ἡ νύχτα, κυνηγημένη στὸν «πολιτισμένο» μας κόσμο ἀπὸ τὴν ἐφεύρεση τοῦ Θωμᾶ Ἑντισσον, θρῖσκει ἐδῶ τὴ μεγαλοπρέπειά της τὶς θέσεις της. Τὰ πάντα ἓνας φυσικὸς βιο-ρυθμικὸς χορὸς...

Οὐφ, φίλοι, δὲν φαντάζεσθε πόσο ἐντονα κουραστικὸ εἶναι νὰ ἀναπνέω καυ-

σάερια, μὲ τὰ μάτια κολλημένα στὸ ρολόγι, μὲ τὰ τηλέφωνα νὰ χτυποῦν, μὲ τὶς βιοτικὲς μέριμνες — τίς ἀπὸ μὲνα φτιαγμένες, θέβαια — νὰ μὲ κυνηγοῦν, πόσο ἐξουθενωτικὸ εἶναι, φίλοι, νὰ προσπαθῶ νὰ θάλω σὲ λόγια μιὰ φυσικὴ ἐμπειρία, ἓνα ἀγνό, φυσικὸ κομμάτι ζωῆς. Καημός, σᾶς λέγω ἀγιάτρευτος. Σταματῶ, ὥσπου τὰ «ἐπίκαιρα καὶ ἀνεπίκαιρα» νὰ ἐπανέλθουν στὸν «κανονικὸ» τους ρυθμό.

Ἡράκλειτος -Σωκράτης: Δυὸ κλαδιὰ τοῦ ἴδιου δρυ

Πέρασαν πολλοὶ αἰῶνες ἀφ' ὅτου τὸ μαγικὸ ραβδί τῆς Κίρκης καὶ τὸ κρεβάτι τοῦ Προκρούστη κατάφεραν ν' ἀποπροσανατολίσουν τὸν ἄνθρωπο, νὰ τὸν ἐκτρέψουν ἀπὸ τὴ φυσικὴ του πορεία καὶ νὰ τὸν μεταβάλουν σὲ ἀπλὸ μηχανιστικὸ ὄν, σὲ ὄχλο καὶ μαζάνθρωπο.

Ὅπως εἶναι φυσικὸ, σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς αἰῶνες δὲν ἔλειψαν οἱ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι, οἱ ἀνθεκτικὲς ψυχές, ποῦ, παρὰ τὸ βάρος τοῦ Ζυγοῦ τῆς σκληρῆς πνευματικῆς τυραννίας τοῦ κατεστημένου, εὗρισκαν τὸ κουράγιο νὰ ἀναθροῦν καὶ νὰ διαλέγωνται μὲ τὰ αὐτὰ πρᾶξιτέλεια ἀγάλματα τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ ἀνθρωπιστικοῦ πνεύματος.

Μοιραῖα, ἡ σκέψη τους διασταυρωνόταν μὲ τὴ σκέψη τῶν γιγάντιων μορφῶν τοῦ πνεύματος, τοῦ Ἡράκλειτου καὶ τοῦ Σωκράτη, μορφῶν ποὺ ποτὲ δὲν καταδέχτηκαν νὰ ζητήσουν κάτι ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ποῦ τόσο ἀνάγκη τίς ἔχουμε.

Ἄν καὶ φαινομενικὰ οἱ δύο αὐτοὶ κορυφαῖοι τῆς σκέψεως παρουσιάζουν αἰσθητὲς διαφορές, μὲ μιὰ ἐξεταστικὴ ματιὰ ἀνακαλύπτει κανεὶς, ὅτι ἀποτελοῦν ὁμογάλακτα τέκνα τοῦ ἴδιου πνεύματος, ποῦ ἀνάγει τὴ γέν-

νησὴ του στὴν ἰδέα τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἀρετῆς. Πρόκειται γιὰ δυὸ διαφορετικὰ κλαδιὰ τοῦ ἴδιου δέντρου, φορτωμένα καὶ τὰ δυὸ μὲ ἄφθονους χυμῶδεις καὶ ἀρωματικούς καρπούς, μόνο ποὺ τὸ ἓνα εἶναι πανύψηλο καὶ ἀπλησίαστο στοὺς πολλούς, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἀπλώνεται τόσο, ὅσο νὰ χαρίζη ἀπλόχερα τοὺς καρπούς του σ' ὅλους τοὺς διψασμένους.

Ὁ Ἡράκλειτος παραμένει στὸν αὐστηρὰ θεωρητικὸ χώρο τῆς ἐλλογῆς γνώσης. Εἶναι περήφανος καὶ ἀσύγκριτος, ἀνεξήγητος καὶ ἀνεξάντλητος, τὸ θαῦμα τῶν αἰώνων.

Ὁ Σωκράτης ἀποτελεῖ τὸ μοναχικὸ τύπο τῆς ἀγορᾶς, τὸν πολυμερῆ καὶ πολυδιάστατο δάσκαλο τοῦ πρα-

Τοῦ

Σ. ΠΑΝΑΓΟΥ

κτικοῦ λόγου, τὸν φυσικὸ, ἀπλὸ καὶ ἀνεπιτήδευτο συμβουλάτορα τῆς Ἀθῆνας, ποῦ ἰσχυρίζεται πῶς δὲν ἔδρει τίποτε αὐτὸς ὁ πολυγνώστης, ὁ θαυμασὸς τῶν αἰώνων.

Καὶ οἱ δύο τους εἶναι πρωτόφαντοι καὶ πολυμερεῖς τύποι καὶ οἱ σκέψεις τους εἶναι βγαλμένες ἀπ' τὴν πρωταρχικὴ οὐσία τῆς αἰώνιας Ἀλήθειας, γι' αὐτὸ καὶ σὰν φῶς ἀπλώθηκαν στὴν αἰωνιότητα. Εἶναι αὐτόφωτοι καὶ οἱ ἰδέες πους δὲν ἔχουν σχέση μὲ τὴ βιβλιακὴ σοφία, τίς ἐπιστημονικὲς διατριβές καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ὄργανα. Μὲ φυσικὴ αὐτοδυναμία καὶ διορατικότητα, ἀλλὰ καὶ αὐτοκυριαρχία ἐμβάθυναν μὲ τὸν πιὸ δυνατό τρόπο στὴ Ζωὴ καὶ στὸν κόσμον καὶ ἀνακάλυψαν καὶ ἀποκάλυψαν ὅσα εἶπαν ἔκτοτε καὶ ὅσα θὰ ποῦν στὸ μέλλον οἱ Ἐπιστῆμες καὶ

οἱ Τέχνες.

Πρόκειται γιὰ ἐκρήξεις καὶ κυματισμούς τῆς γενεσιουργοῦ οὐσίας, ποὺ ἐνοιῶσαν ἐνοπτικά ὅλα τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς καὶ ἐγίναν κάτοπτρα τοῦ Λόγου. Εἶναι μυθικές μορφές ποὺ σφυρηλάτησαν μόνοι τους τὸ δικό τους πραγματικό μῦθο, μῦθο ποὺ πρόκειται νὰ καταστῇ καλούπι τοῦ ἀνθρώπου τοῦ αὐρίου.

* * *

Ο Ἡράκλειτος εἶναι ἀνθρωπίνως περήφανος, ἀλλὰ ἀπάνθρωπα τέλειος καὶ μυθικός. Περιφρονεῖ κάθε διαστροφή τῆς κοινωνίας, εἶναι ὀχλολοῖδωρος καὶ ἀποστρέφεται κάθε μορφὴ ἀτομικισμοῦ, ψεύδους καὶ ἀδικίας. Εἶναι ὁ ἀκούραστος λειτουργὸς τοῦ λόγου, ὁ ἐμπνευσμένος ἱεροφάντης τῆς Ἀλήθειας, ὁ ἀσυμβίβαστος στρατιώτης τῆς Ἐλευθερίας καὶ τοῦ Δικαίου. Χωρὶς νὰ γυμνῶνῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἱερότητα καὶ ὑπερφυσικότητά του, καταπατεῖ τὰ δόγματα καὶ τὶς δογματικές ἐξουσίες, ἐξευτελίζει τοὺς λαϊκοὺς μύθους καὶ δοξασίες καὶ ἐλέγχει τὶς ἐκκεντρικότητες τῶν κατεστημένων αὐθεντιῶν, ἐμπαίζοντας τοὺς κούφιους ρομαντισμούς καὶ τὶς κενότητές τους.

Ὑπερβολικὰ λιτοδίαιτος καὶ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ κάθε μορφὴ πάθους καὶ ἐπιθυμίας, περιφρονεῖ τὸν κληρονομικὸ βασιλικὸ σκίπωνά του⁽¹⁾ καὶ ἐπιστρέφει εὐγενικώτατα τὰ βασιλικά δῶρα καὶ τὶς τιμές τοῦ Πέρ-

ση βασιλιᾶ.

Ἀληθινὸς στοχαστής, βλέπει τὴν ἀλήθεια κατὰματα καὶ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ κάθε πάθος καὶ σκοπιμότητα, τὴ διαλαλεῖ κάθε στιγμή, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴ γνώμη τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας.

Ἀδικοῦν τὸν Ἡράκλειτο ὅσοι δοξογράφοι ἢ βιογράφοι του τὸν παρουσιάζουν μισάνθρωπο, δυσαρεστημένο ἢ μελαγχολικό. «Τὰ χυδαῖα πνεύματα οὕτως ἢ ἄλλως ἔχουν τὴν ἀποκρουστικὴ ἱκανότητα νὰ μὴ βλέπουν, ἀκόμα καὶ στὸν πιὸ βαθυστόχαστο καὶ στὸν πιὸ πλούσιο λόγο, παρὰ τὴν τετριμμένη καὶ κοινότοπη γνώμη τους» (Ζάν-Πῶλ). Βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Ἐφέσιος ἀπεχθάνεται τὸν ὄχλον καὶ τὶς φανατισμένες μάζες, ποὺ σὰν «κύνες καταβαύζουσιν ὧν ἂν μὴ γινώσκωσι», τοὺς ταπεινοὺς μαζάνθρωπους, ποὺ «κεκόρηται ὀκωσπερ κτήνεα» καὶ τοὺς χυδαίους ἀνθρώπους, ποὺ σὰν «ὕες βορβόρῳ ἡδονται».

Ἀπεναντίας ὁ φιλόσοφος τρέφει μεγάλη ἐκτίμηση στοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους, στίς ἀγαθὲς προσωπικότητες, στὰ ἐλεύθερα ἄτομα. Ὁ θαυμασμός τοῦ φιλόσοφου δὲν ἐκφράζεται παρὰ μόνο γιὰ τοὺς ἀριστούς, γιὰ τοὺς πρώτους.

Δὲν πρόκειται γιὰ ἐκλεκτικὸ, ἀριστοκράτη τοῦ πνεύματος, ὅπως τὸν χαρακτηρίζουν, ἀλλὰ γιὰ φίλον ὄλων τῶν ἄξιων τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ σπάζουν τὰ δεσμὰ τῆς ἀγνοίας καὶ τῶν προλήψεων, ποὺ γκρεμίζουν τὰ σκοταδιστικὰ κάστρα

(1) Ἡ οἰκογένειά του καταγόταν ἀπὸ πλὴν Ἀθήνα καὶ τὰ μέλη τῆς ἦταν ἀπόγονοι τοῦ Κόδρου, ἀπὸ τὸ γιό του Ἀνδροκλο, ποὺ ἦταν ὁ οἰκιστὴς τῆς Ἐφέσου. Ὁ Ἡράκλειτος εἶχε κληρονομήσει τὸ βασιλικὸ ἀεῖμα καὶ τὸν σκίπωννα, ποὺ ἦταν εἶδος ἀκῆπτρου καὶ ποὺ βέβαια ὀποποιήθηκε.

τῶν βάρβάρων καὶ δογματικῶν ἐξουσιαστῶν, ποὺ ἀνοίγουν ἀσφαλτοὺς δρόμους γιὰ τὴ γνῶση καὶ τὴν τελειοποίηση τοῦ ατόμου τους καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καί, τέλος, αὐτῶν ποὺ στήνουν τὸ αὐτί τους καὶ ἀφουγκράζονται τὸν ἔμφυτο καὶ κοινὸ σ' ὅλους λόγῳ τῆς ψυχῆς.

Ἀναζητώντας τὸν ἑαυτό του ὁ Ἑφέσιος ἀνάμεσα στὴ δίνη τῆς διαρκοῦς καὶ ἀδιάκοπης ροῆς καὶ πάλης τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν του στοιχείων, συνάντησε τὴν ἀλήθεια στὴν ὁλότητά της καί, σὰν διωρισμένος ἀπ' τοὺς θεοὺς ἱεροφάντης, τὴν ἀποκάλυψε στοὺς ἀνθρώπους, λακωνικά καὶ σιβυλλικά, καθοδηγώντας τους πρὸς τὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοφίας, χωρὶς ὡστόσο νὰ δημιουργῇ κανένα ἥρακλειτεῖο σύστημα. Ἀλήθειες ὥμές, ἀποκαλύψεις ἀσύνδετες, ιδέες ἐλεύθερες καὶ αὐτοδύναμες συνθέτουν τὸ ἥρακλειτικὸ ἔργο, ποὺ ἐνωμένες σὲ σύνολο, καλύπτουν ὅλους τοὺς χώρους τοῦ ἐπιστητοῦ, γνωστοῦς καὶ ἄγνωστους.

Δὲν εἶναι ὁ Ἡράκλειτος φυσιολόγος ἢ θεολόγος ἢ ἀστρολόγος ἢ πολιτικός, ὅπως τὸν παρουσιάζουν καὶ οἱ ἥρακλειτικοὶ ἀκόμα. Πρόκειται γιὰ Ἕλληνα στοχαστὴ πού, σὰν τέτοιος, ἀγκαλιάζει τὸν κόσμο στὴν ὁλότητά του καὶ ποτὲ μφοικά. Ἀλλωστε αὐτὸς δὲν εἶναι πού ἔφθασε στὸ τολμηρὸ συμπέρασμα ὅτι "Ὀν καὶ μὴ Ὀν" εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα, γιὰ νὰ τ' ἀρνηθῇ καὶ τὰ δυό, μετὰ τὴ διαπίστωση, ὅτι τίποτα ἀπ' αὐτὰ δὲν ὑπάρχει. Πράγματι, μέχρι πού νὰ σκεφθῇ κανεὶς τὸ ὄν, τὸ ἥρακλειτεῖο ποτάμι ἤδη τῷχει συμπαρασύρει καὶ τὴ θέση του ἔχει καταλάβει τὸ μὴ ὄν. Καμμιά οὐσία, κανένα στοιχεῖο καὶ καμμιά στιγμή δὲν ὑπάρχει,

παρὰ μόνο γιὰ νὰ καταστραφῇ ἀπὸ τὴν ἀμέσως ἐπόμενη της, ποὺ κι ἐκείνην τὴν περιμένει ἡ ἴδια μοίρα. Ἡ ὕλη τοῦ κόσμου δὲν εἶναι παρὰ ἐνέργεια, αἴτιο μεταβολῆς καὶ ἀποτελεσμα. Οὔτε χάος, οὔτε σταθερὸ δημιούργημα, οὔτε παραδείσιοι κῆποι, οὔτε τόποι τιμωρίας τοῦ ὄντος, οὔτε ζωὴ, οὔτε θάνατος, παρεκτός τὸ αἰώνια μεταβαλλόμενο γίνεσθαι. "Ὅσο κι ἂν ψάχνῃ ὁ στοχαστὴς μέσα στὸ θέατρο τοῦ πολυμορφισμοῦ τοῦ κόσμου καὶ τῶν φαινομένων του, δὲν βλέπει παρὰ τὸν ἕνα καὶ μοναδικὸ Κόσμο, τὴ μία Σοφία, τὸν ἕνα καὶ Ἀπολλώνειο (ἀπλὸ) Λόγο. Ὁ Ἑφέσιος παραμένει πάντοτε ἀπόλυτα καὶ καθολικά «ἐνιστήρ».

Ἡ μεταβολὴ καὶ ἐναλλαγὴ τῶν στοιχείων τοῦ ὄντος γίνεται μὲ βάση ἀλάνθαστους νόμους καὶ βεβαιότητες, μὲ συμμετρία καὶ τάξη, μὲ συνέπεια καὶ ἀλληλουχία, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ δικαίωση τοῦ γίνεσθαι. Ἡ πάλη τῶν στοιχείων ἀποτελεῖ τὴν ἀκρότατη δικαιοσύνη καὶ διέπεται ἀπὸ τὸν Κοσμογονικὸ Νόμο, ἀπὸ τὸ Λόγο, ἀπὸ τὴ μία καὶ μοναδικὴ Ποιότητα, ποὺ «ἐθέλει καὶ οὐκ ἐθέλει λέγεσθαι Ζηνὸς. Ὀνομα».

Ἡ ἀντιδικία καὶ ἀντιμαχία τῶν ποιότητων ἀποτελεῖ τὴν ἀναπνοὴ καὶ τοὺς χτύπους στῆς καρδιᾶς τοῦ κόσμου, ποὺ τὸ σταμάτημά τους συνεπάγεται τὸ θάνατο. Ὁ πόλεμος αὐτὸς γίνεται, ὅπως εἶπαμε, μὲ βάση αὐστηροὺς καὶ ἀπαραβίαστους νόμους καὶ διακανονισμοὺς, τῶν ὁποίων ἡ ὑπέρβαση εἶναι ἀδύνατη καὶ

για τὸν ἥλιο ἀκόμη. Ἡ θεὰ Δίκη, ἡ εἰμαρμένη, ὁ Λόγος, παρακολουθεῖ σὰν ἀλάνθαστος καὶ ἀπαθὴς διαιτητὴς τὴν πάλη μὲ ἀγρυπνο μάτι, ἐτοιμος νὰ ἐξαπολύσῃ τίς ἐρινύες καὶ τὴ νέμεση ἐναντίον τοῦ τυχὸν ὕβριστη. Ἡ θεὰ Δίκη εἶναι τὸ ἄλλο πρόσωπο τοῦ ἴδιου νομίσματος, εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα μὲ τὸ Λόγο. ἢ τὸ Νόμο ἢ τὸ Ρυθμό, καὶ κατὰ συνέπεια ὑπάρχει, ὅσο ὑπάρχει καὶ τὸ ὄν. Οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀνακάλυψαν στὴ φύση καὶ τὸ ὄνομά της εἶναι σ' ὅλους γνωστό, πρᾶγμα ποὺ καταμαρτυρεῖ τὴν ἀλήθεια τῆς ὑπαρξέας της.

Ὁ στοχαστὴς βλέπει τὸν πόλεμο σὰν ὑπέρτατη κοσμολογικὴ, κοινωνικο-πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ δύναμη, ποὺ διέπει καὶ διαποτίζει κάθε στιγμή τὸ Σύμπαν. Πρόκειται γιὰ τὴ θεϊκὴ γενεσιουργὸ αἰτία τοῦ γίγνεσθαι, ποὺ τόσο θεσπέσια ὑμνήθηκε ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα στὴ Μυθολογία καὶ στὶς Τέχνες, μὲ τίς ἀτέλειωτες γιγαντομαχίες καὶ τίς τιτανομαχίες, μὲ τίς ἀθλητικὲς παλαίστρες, μὲ τοὺς στίβους τῶν πολιτικῶν — κοινωνικῶν καὶ πνευματικῶν ἀντιδικιῶν καὶ ἀντιμαχιῶν. Διὰ μέσου τοῦ Ἡράκλειτου ὁ πόλεμος περνᾷ στὸ χῶρο τῆς ἀφηρημένης σκέψης καὶ καταλαμβάνει τὴν ὑπέρτατη θέση, σὰν πατέρας καὶ δημιουργὸς τῶν πάντων. Ὁ πόλεμος εἶναι τὸ αἶτιο τῆς δημιουργίας τῶν ὄντων καὶ ὁ δικαιοτάτος δικαστὴς, ποὺ ἀπονέμει σ' ὅλα τοὺς τὰ δίκαιά τους, ἀναδεικνύοντάς τα σὲ θεοὺς ἢ ἀνθρώπους, σὲ ἐλεύθερα ἢ ἀνελεύθερα ἄτομα. Ἡ φυσικὴ πραγματικότητα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκάστοτε πολιτικο-κοινωνικὴ κατάσταση δὲν εἶναι, παρὰ ἀποτέλεσμα ἀσυμφωνίας καὶ δυσαρμονίας, ἀντιμαχίας καὶ ἀν-

τιδικίας τῶν ἀντιθετικῶν τοὺς δυνάμεων, ποὺ κάτω ἀπὸ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ πρᾶξι μου ὁ μόνος οὖν καὶ εἰρηνεύου.

Ὁ Ἡράκλειτος δὲν εἶναι δοσίλογος ἐναντὶ κανενός. Εἶναι λειτουργὸς τοῦ Λόγου, ἐλεύθερος στοχαστὴς, αὐτόκλητος ἱεροφάντης τῆς Ἀλήθειας. Δὲν αἰσθάνεται τὴν παραμικρὴ ἐπιθυμία ἢ υποχρέωση νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν κόσμον καὶ τὰ φαινόμενά του σὰν καλὰ ἢ κακὰ, σὰν ὠραῖα ἢ ἄσχημα. Ἀφοῦ ἔτσι εἶναι ἀναποτρεπτί, ἄρα ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι. Καμμιά αἰσιοδοξία ἢ ἀπαισιοδοξία, καμμιά ἀν᾽ ἐξελεγκτὴ ἐπιθυμία ἢ ὑστερόβουλη σκοποθεσία δὲν βασανίζει τὸν Ἐφέσιο. Αὐτὰ ἀπασχολοῦν τοὺς δοξοθηῖρες καὶ θεσιθῆρες καὶ πλουτοθῆρες, τοὺς ματαιόδοξους φημοκνηγοὺς φιλόσοφους τῆς Λογοκρατίας, ποὺ ἀναγκάζονται νὰ προσαρμόζονται σύμφωνα μὲ τίς ἐπιθυμίες τῆς μάζας καὶ τίς ἀπαιτήσεις τῆς ἐξουσίας, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ σταθοῦν στὴν ἀγορὰ τοῦ Πνεύματος.

Ὁ Ἡράκλειτος μένει μακριὰ ἀπὸ τίς σοφιστείες καὶ τὰ συνθήματα τοῦ εὐδαιμονισμοῦ καὶ τῆς εἰρήνης, ποὺ ἐξαπολύει ἡ λαοπλάνος καὶ μαζοποιὸς Λογοκρατία.

Τὰ ἡχητικὰ κύματα τοῦ πολεμικοῦ ἐμβατήριου τῆς Ἀλήθειας διατρυποῦν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τ' αὐτιά ὄλων τῶν ὄντων, προσκαλώντας τα στὶς γραμμὲς τοῦ πολέμου, ὅπου θὰ δεῖξουν τίς ἱκανότητες καὶ τὴν ἀξία τους, γιὰ νὰ κατακτήσουν καὶ τὴν ἀνάλογη θέση. Ὅσοι κοιμοῦνται ἢ προσποιοῦνται ὅτι δὲν καταλαβαίνουν ἢ ἀρνοῦνται νὰ ὑπακούσουν στὸ κάλεσμα αὐτό, πλανημένοι ἀπὸ τὰ ψεύτικα δόγματα τοῦ εὐδαιμονισμοῦ,

τοῦ καλοζωϊσμοῦ καὶ φιλοζωϊσμοῦ, ὅπως εἶναι φυσικό, χάνουν τὴν ἐλευθερίαν τους καὶ μεταβάλλονται σὲ ὑπηρέτες καὶ συνεργούς, τῶν ὧν συμβαίνουν στὸν κόσμος. Ἡ ἀναγνώριση, ἡ δόξα καὶ οἱ τιμές ἀνήκουν στοὺς ἀκούραστους πολεμιστές, σ' αὐτοὺς ποὺ ἀναπτύσσουν τόσο πολὺ τὴν φυσικὴ αἴσθηση τοῦ ὀρθοῦ, ὥστε νὰ αἰρῶνται πάνω ἀπὸ τὰ ταπεινά καὶ ἐφήμερα καὶ κατανικώντας τὸ φτηνὸ ἀτομικισμό τους, νὰ μπαίνουν στὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ τοῦ κόσμου ὁλόκληρου. Πρόκειται γιὰ τοὺς ἥρωες, τίς «ἀρήφατες» ψυχές, ποὺ μάχονται γιὰ τὸ Δίκαιο καὶ τὴν Ἐλευθερίαν τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ τῆς κοινωνικῆς ὁμάδας.

Ἡ κοινωνικὴ ὁμάδα, ἡ «Πόλη», εἶναι φυσικὴ ὄντοτητα ποὺ περιέχει τὸ λόγο καὶ τὸ νόμο, ποὺ εἶναι ἀπ' ὅλους παραδεκτὸς σὰν προέκταση τοῦ θεοῦ Λόγου καὶ ἀντικατοπτρισμὸς τοῦ Κοσμογονικοῦ Νόμου. Ἡ πόλη δὲν εἶναι σχῆμα καὶ γεωγραφικὸς χάρτης, οὔτε ἀπλὸ συμβολικὸ ἔμβλημα ἢ ὕμνος — μιὰ καὶ οἱ κάτοικοί της δὲν εἶναι ἀπλοὶ ὑπῆκοοι ἢ συμπολίτες, ποὺ τοὺς ἐνώνουν τυχαῖα ἱστορικὰ περιστατικά ἢ γλωσσικά καὶ παραδοσιακά σύμβολα. Ἡ πόλη εἶναι σύσταση καὶ συνισταμένη, χρυσὴ τομὴ καὶ κέντρο βάρους τῶν πολιτῶν, εἶναι κανόνας συμπεριφορᾶς καὶ τρόπος ἀντίδρασης καὶ λειτουργίας, εἶναι ἐνοποιὸς δύναμη καὶ συνεκτικὴ αἰτία. Ἡ πόλη εἶναι Νόμος καὶ Ρυθμὸς, παλμὸς καὶ ἐρέθισμα, πηγὴ κοινοῦ συναισθηματισμοῦ καὶ συγκινήσεων καὶ δύναμη, ποὺ ὠθεῖ τὰ ἄτομα πρὸς τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν τελειοποίησή τους.

Σὰν Νόμος, ἡ πόλη, εἶναι διαρκῶς ἐξελεξιμὴ καὶ ποτέ στατική, ποτέ ἐ-

λώδης κατάστασις, στάτους κβό! Ὁ Ἡράκλειτος ἀρνεῖται πάντοτε νὰ γράψῃ νόμους γιὰ τοὺς ἑφεσίους, ποὺ αὔριο κιόλας θὰ φανοῦν ἀναχρονιστικοὶ καὶ ἀντιδραστικοί.

Ὅπως ὁ Νόμος τῆς πόλης εἶναι κοινὸς καὶ ἀνάγει τίς ρίζες του στὸ Φυσικὸ Νόμο, ἔτσι καὶ ὁ λόγος εἶναι κοινὸς καὶ διαποτίζεται ἀπὸ τὸ Θεῖο Λόγο. Ὁ λόγος τοῦ Ἡράκλειτου εἶναι σκέψη καὶ σοφία, αἴτιο καὶ νόμος, σύνδεσμος καὶ ἀλληλουχία. Ὁ λόγος ξυπνᾷ τὴν ἀφηρημένη σκέψη, ἀνάβει τὸ δαυλὸ τῆς γνώσης, συνδέει τὰ φαινόμενα τόσο μεταξὺ τους, ὅσο καὶ μὲ τὴ γενεσιουργὸ τους αἰτία καὶ καθιστᾷ τὸν Κόσμο κατανοητό. Σὰν προέκταση τοῦ Θεοῦ Λόγου εἶναι «ξυνός» (= κοινός, διάχυτος) καὶ ἀπλός, κατανοητὸς ἀπ' ὅλους τοὺς εὐγενικοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ ἀνθρώπινος λόγος τότε μόνον εἶναι ἀληθινός, ὅταν διατηρῇ τὸ σύνδεσμό του μὲ τὸ Λόγο τοῦ γίνεσθαι καὶ ὅταν φανερώνεται μὲ τὸν ἴδιον τρόπο στὸ σύνολο. Οἱ ἰδιαίτεροι λόγοι εἶναι ψεύτικοι καὶ ἀπατηλοί, ὅπως καὶ οἱ ἰδιαίτεροι νόμοι εἶναι παραπλανητικοὶ καὶ ὑστερόβουλοι. Μ' αὐτὸ δὲν λέγει ὅτι ἡ γνώμη τῆς κοιμισμένης μάζας εἶναι ὀρθή, ὅπως δὲν ἐννοεῖ, ὅτι ἡ γνώμη τοῦ ἐνὸς ἀνώτερου ἀτόμου, ποὺ τόσο πολὺ ἔχει ἐνεργοποιήσῃ τὸν ἑαυτοῦ του γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ συνόλου, εἶναι ψεύτικη. Ἀντίθετα ὁ κόσμος θὰ πρέπει νὰ πειθαρῇ στὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐνός, ὅταν αὐτὸς εἶναι ἄριστος, ἀλλὰ νὰ μένῃ παράλληλος καὶ ξύπνιος γιὰ νὰ ἀντιδράσῃ

σ ἐ κ ά θ ε ἐ κ τ ρ ο π ή.

Ἡ θέση αὐτῆ τοῦ ἀνθρώπου ἀναμφίβολα εἶναι τραγική, μιὰ καὶ τὸν ὑποχρεώνει νὰ βρίσκεται σὲ συνεχῆ ἐγρήγορση, ἀλλὰ ταυτόχρονα εἶναι συνεπὴς καὶ ἀληθινή. Ὁ εὐδαιμονισμὸς καὶ ἐφησυχασμὸς δὲν συνταίριαζονται μὲ τὴν ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας καὶ τὸ αἰσθηματῆς περηφάνειας τοῦ ἀνθρώπου. Φυσικὴ εἶναι, λοιπόν, ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἐγρήγορης καὶ τοῦ ἀδιάκοπου συνδεδεμένου τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ λόγο.

Ὁ ἔμφυτος λόγος τῆς ψυχῆς οὐτε ἐπινοεῖται, ἀλλὰ οὔτε καὶ μεταγίσκεται μὲ βάση τὴν ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων, ἀρχὴ ποὺ ἀσφαλῶς ὁδηγεῖ στὴ μετάγγιση πληροφοριῶν καὶ συνθημάτων «ρευστῆς» καὶ ἀμφίβολης ἀξίας.

Ὁ Ἡράκλειτος δὲν ἀρνεῖται τὴν ἀξία τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ἐμπειρίας, μόνο ποὺ τὴ θεωρεῖ δευτερεύουσας σημασίας καὶ πάντοτε σχετικὴ μὲ τὴν εὐγένεια καὶ τὴν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς. Χωρὶς νὰ μηδενίζῃ τίποτα ὁ Ἐφέσιος, παραχωρεῖ τὸ προβάδισμα στὸν ἐσωτερικὸ λόγο τῆς ψυχῆς, στὸν ὁποῖο κι αὐτὸς ὑπακούοντας συνέλαβε τίς ὑπερχωρο-χρονικὲς ἀλήθειες ποὺ μᾶς παρέδωσε. Π ρ ό κ ρ ε ι τ α ι γ ι ά ἀ λ ή θ ε ι ε ς ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὸν ἐλευθέρο καὶ ἀνιδιοτελεῖ ἔρωτα τῆς ψυχῆς νὰ κατακτήσῃ τὴν ἀνώτερες σφαιρὲς καὶ νὰ συνδιαλεχθῇ μὲ τὴν αἰώνια καὶ συμπαντικὴ ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ.

Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ὁμῶς δὲν σκέπτονται ἔτσι, ἀλλ' ἀκολουθοῦν τοὺς εὐκόλους δρόμους, ποὺ νομίζουν ὅτι

τοὺς συμφέρουν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κατατρακυλοῦν στὰ σκοτάδια τοῦ ἀγνωστικισμοῦ καὶ νὰ γίνωνται δέσμιοι τῶν ἰσθῶν τῆς ἀράχνης τῶν βάρβαρων καὶ πονηρῶν ἐξουσιαστῶν καὶ δογματικῶν. Ἐναντίον αὐτῶν στρέφεται ὁ ἔλεγχος τοῦ Ἡράκλειτου, τῶν βλακῶν, ποὺ εἶναι πρόθυμοι νὰ θαυμάσουν τὴν κάθε ἄνόητη θεωρία, νὰ ἐπευφημήσουν τὸν κάθε δημαγωγό, νὰ χειροκροτήσουν τὸν κάθε ἐξουσιαστὴ καὶ νὰ ἐπιδοκιμάσουν τὸ κάθε ψεύτικο καὶ ἀφύσικο δόγμα. Ἐναντίον αὐτῶν τῶν βλακῶν «ἐφεσίων» τὰ βέλη τοῦ φιλόσοφου, ποὺ πείθονται ἀπὸ τοὺς λαοπλάτους «Δημάδηδες» καὶ «Βένθουλους» — ὄργανα τῆς Περσίας — καὶ ἐκδιώκουν τὸν ἄριστο καὶ μοναδικὸ Ἑρμόδωρο — μὲ τὸ ἴδιο αἰτιολογικὸ ποὺ οἱ Ἀθηναῖοι ἐξώρισαν τὸν Ἀριστείδη — γιὰ νὰ ἀπολαύσουν τὴ «δημοκρατίαν» τῶν τυράννων.

Ὁ λειτουργὸς τοῦ Λόγου δὲν καλλιεργεῖ αὐταπάτες καὶ πλάνες· περιφρονεῖ τοὺς δόλιους Πέρσες κατακτητές, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀρνεῖται τὴν πρόσκληση τῆς Ἀθήνας, ποὺ τοῦ ἐξασφάλιζε τὴν «ἐλευθερία» του καὶ τὴν ἄνετη ζωή. Ὁ Ἡράκλειτος θὰ μείνῃ γιὰ πάντα κοντὰ στὸν ποταμὸ Κάυστρο, στὸ οἰκογενειακὸ του κτῆμα, ποὺ βρισκόταν διπλὰ ἀκριβῶς στὸ ναὸ τῆς Ἀρτέμιδας, ἀπ' ὅπου θὰ ἀσκήσῃ τὸ ἀκέραιο τὸν φυσικὸ του ρόλο. Ἀπεχθάνεται τὸ δόλο καὶ τὴ βία, ἀλλὰ ἐλέγχει ψυχραῖμα τοὺς Ἐφέσιους. Ἀρνεῖται νὰ ρητορεύσῃ στὸ Δῆμο καὶ σιωπᾷ, ὑποδεικνύοντας στοὺς δοκησίσοφους ὑπνοβάτες «νὰ λαλοῦν ἐκεῖνοι», ἐνῶ αὐτὸς — πρὸς μεγάλη ἐκπληξή τους — ἀσχολεῖται μὲ τὸ αἰώνιο παιχνίδι τοῦ χρόνου — «αἰὼν παῖς παίζων ἀεὶ πεττεῦων» — παίζοντας ἀστραγάλους («βῶλους»)

μέ τὰ ἀγνὰ καὶ ἐλεύθερα παιδιὰ καὶ θεωρώντας τὴν ἀπασχόληση αὐτῇ καλύτερη ἀπὸ τὸ «νὰ πολί- τεύεται» μέ τοὺς αἰώ- νια ἀστείους καὶ ἀνε- λεύθερους καὶ ἀνῆθι- κούς ἐὺδαιμονιστές. Ἕνας τέτοιος λαὸς εὐκολόπιστος καὶ εὐκολοπροδομένος, «πτοούμενος ἐπὶ παντὶ λόγῳ», ἀπόλεμος καὶ νω- χελής, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κερδί- σῃ τὴν ἐκτίμηση τοῦ Ἐφέσιου· γιὰ κείνους δὲν μένει παρὰ «ἡβηδὸν ἀ- πάγασθαι πᾶσι καὶ τοῖς ἀνῆθοις τὴν πόλιν καταλιπεῖν».

Ἡ φωνὴ τοῦ Ἡράκλειτου εἶναι «σι- βυλλικὴ» καὶ τὰ «ἀγέλαστα» καὶ «ἀ- καλλώπιστα» καὶ «ἀμύριστα» φθέ- γματά του πάντα νέα, πάντα ἐπίκαι- ρα. Ἡ δυστυχία τοῦ καιροῦ μας, τὰ ἄγχη καὶ ἡ παρακμὴ, ἡ ἀνελεύθερη καὶ ἐξαχρειωμένη ζωὴ μας δικαιώ- νουν τὸν Ἡράκλειτο καὶ τὴν ὑπόδειξή του: «Τοῖς ἀνῆθοις τὴν πόλιν κα- ταλιπεῖν».

Ἡ σκέψη του φωτεινὴ καὶ πρωτό- φαντὴ λάμπει μέσα στὸ ζόφο τοῦ κα- θολικοῦ δογματισμοῦ, κι ἄς τὸν χα- ρακτηρίζουν σκοτεινὸ καὶ δύσβατο Ἄρκεϊ:

«Μὴ ταχύς Ἡρακλείτου ἐπ' ὀμφαλὸν
(εἶλεε βύβλον
τοῦφεσις· μάλα τοι δύσβατος ἀστρα-
(πιτός.
Ὅρφνῃ καὶ σκότος ἐστὶν ἀλάμπειτον»
(ἦν δέ σέ μύστης
εἰσανάγη, φανεροῦ λαμπρότερον
(ἡελίου».

* * * * *

Αφοῦ λοιπὸν ὁ λόγος εἶναι «ἐυ- νός» καὶ ἡ σωφροσύνη ἐπίκτη- τη, μιὰ καὶ «δεῖ τὴν παιδεῖαν ἕτερον

ἥλιον τοῖς πεπαιδευμένοις», καθὼς λέγει ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Σωκράτης θὰ μορφώσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ καταστῇ ὁ μόνιμος καὶ ἄμισθος δάσκαλος τῶν Ἀθηναίων, ποὺ θ' ἀ- νοίξῃ τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἔλλογη πρά- ξη καὶ θὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἔννοια τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς ἡθι- κῆς συνειδήσεως, ἀπο- καλύπτοντας στὸν ἀνθρώπο τίς δυ- νατότητες τῆς λογικῆς του νὰ τὸν κάνουν ἐπάξιο τοῦ ὀνόματός του, κατὰ ποὺ τὸν ἤθελε ὁ Ἐφέσιος.

Ἡ Ἐφεσος καὶ ἡ Ἀθήνα στρέ- φουν τὴν ἐλληνικὴ σκέψη ἀπὸ τῆ φύση — ἀποκλειστικά — καὶ πρὸς τὸν ἀνθρώπο — ταυτόχρονα, ἀνα- γνωρίζοντας τὴν διπλὴ φύση του, ἡ- τοι τὴν πνευματικὴ καὶ φυσικὴ, τὴ θνητὴ καὶ ἀθάνατη. Ἐκτοτε ὁ νέος ἄν- θρωπος—δημιούργημα τοῦ ἐλληνι- κοῦ πνεύματος εἶναι ἀρμονικὴ σύ- ζευξη καὶ συνισταμένη τῶν φυσικῶν του δυνάμεων καὶ τῶν πνευματικῶν του δυνατοτήτων, ποὺ χωρὶς νὰ ἀρ- νῆται ἢ νὰ καταστρέφῃ τὰ ἐνστικτά του, ἀνακαλύπτει μέσα του καὶ καλ- λιεργεῖ τὸ δικό του αὐτοσυνειδητο πνεῦμα, τὴ δική του συναίσθηση, ποὺ κρίνει καὶ ἀποφασίζει μέ βάση τοὺς δικούς του προσωπικοὺς νόμους.

Ὁ Σωκράτης πρῶτα διδάχθηκε καὶ νίκησε τὸν ἑαυτό του καὶ κατό- πιν στράφηκε πρὸς τοὺς ἄλλους, τοὺς ὁποίους γοήτευε μέ τὸ λόγο καὶ τὴ φρόνηση, τὴν αὐτοκυριαρχία καὶ αὐτοσυγκράτησή του, ἀρετὲς ποὺ τὸν κατέστησαν αἰώνιο πρότυπο τοῦ φιλόσοφου ἀνδρός. Ἦταν ντυμένος πάντα ἀπλᾶ μέ τὸν — ἐκτοτε — φι- λοσοφικὸ τρίβωνα καὶ ἀνυπόδητος βάδιζε πρὸς τὴν ἀγορὰ, στὸ στίβο τοῦ ἀπλοῦ καθημερινοῦ ἔργου του, τῆς διαπαιδαγώγησης τῶν ἀνθρώ- πων, ἴσως γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ἐξωτε-

ρική — φαινομενική ὁμορφιά εἶναι ἀνάξια καὶ ἀσήμαντη μπροστά στοῦ ἐσωτερικοῦ κάλλος τῆς ψυχῆς.

Ἡ Ζωή του ὅλη εἶναι μιὰ διδασκαλία γενναιότητος καὶ ἀρετῆς. Εἶναι πάντα πρόθυμος νὰ υπερασπίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδας του καὶ καταφρονεῖ τὸ θάνατο, ἐνῶ περιφρονεῖ κάθε μορφὴ φιλοδοξίας, ὠφελιμισμοῦ καὶ ἐξουσίας. Ἀντίθετα, εἶναι ὁ ἀκαταπόνητος ἐραστής τοῦ ἀγαθοῦ, ὁ ἐπιθυμητὴς τῆς φρονήσεως, ὁ φαρμακερὸς εἰρωνας, μὰ καὶ δεινὸς γόης, ποὺ μπροστά του τιθασσεύονται ὅλες, καὶ οἱ πιὸ φλογερὲς ψυχές, σὰν τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τοῦ Πλάτωνα. Εἶναι ἡ πυκνὴ μορφὴ μὲ τὸ ἀπειροδύναμο βάθος, τὸ αἰώνια ζωντανὸ ὁμιλητικὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθήνας καὶ — σήμερα — τῆς οἰκουμένης, ποὺ φυσικὰ καὶ ἀνεπιτήδευτα καταμαρτυρεῖ πὼς ὁ ὅλος τοῦ τῆς Ζωῆς δὲν ὑπάκουσε ποτὲ καὶ σὲ κανένα, παρὰ μόνον στοῦ λόγου ἐκείνου, ποὺ τοῦ φαινόταν καλύτερος μετὰ ἀπὸ ἐξέταση.

Εἶναι ὁ πᾶνῳριος μύθος, ποὺ ἡ Ζωή του ἔμεινε αἶνιγμα, καὶ γιὰ τοὺς μαθητὲς του ἀκόμη, ποὺ μπερδεύεται ἀκόμη περισσότερο ἐξ αἰτίας τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τῆς Φαιναρέτης! Εἶναι ὁ οἰκουμενικὸς φιλόσοφος ποὺ ἀναψε τὸν ἀσβεστο πῶσο στὴς ψυχές τῶν ἀνθρώπων νὰ καταστοῦν ἐλεύθεροι ἄνθρωποι, ὑπεύθυνοι γιὰ τίς πράξεις τους καὶ εἶναι ὁ παγκόσμιος παιδαγωγὸς τοῦ ὁποῖου ἡ σκέψη καὶ οἱ μέθοδοι ὅλο καὶ περισσότερο συγκλοῦν καὶ κατακτοῦν τὸν κόσμον.

Ἐνα τυχαῖο περιστατικὸ, κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, στάθηκε ἀφορμὴ ποὺ ὁ

Σωκράτης στράφηκε πρὸς τὴ Φιλοσοφία καὶ τὴν Παιδαγωγική. Πρόκειται γιὰ τὴν πυθικὴ ρήσιν ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τοὺς Δελφούς: «... μηδὲνα ἀνθρώπινον σφώτερον εἶναι (Σωκράτους)», ποὺ τὸν ἔβαλε σὲ μεγάλο συλλογισμό καὶ φροντίδα. Μὴ ἀμφισβητώντας ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ πολὺ ἔλεγχου καὶ ἐρευνας διαπίστωσε ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι πράγματι αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Γνωρίζοντας τὴν ἀπεραντοσύνη καὶ τὴν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ ὁ φιλόσοφος εἶχε, ὡς γνωστόν, φθάσει στὸ σημεῖο νὰ ξέρῃ πὼς τίποτα δὲν ξέρει ἄρα ἤξερε κατὰ τί! Ἐνῶ οἱ κομμαστὲς καὶ υπερφίαλοι σοφιστὲς καὶ πολιτικοὶ δὲν ἤξεραν οὔτε αὐτὸ τὸ κάτι, γι' αὐτὸ καὶ «ὕβριστικά» διατείνονταν ὅτι τὰ ξέρουσαν ὅλα.

Τόσο ὁ Ἐφέσιος, ὅσο καὶ ὁ Σωκράτης ἀνακάλυψαν τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Μεναδικοῦ Λόγου — ἀνεξάρτητα πρίσματος ἐνοπτικῆς — ποὺ διαχέεται καὶ διαποτίζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπινους λόγους. Εἶναι σὲ θέσιν νὰ γνωρίζουν, ὅτι ἡ κατὰκτηση τῆς ἀπόλυτης σοφίας δὲν εἶναι δυνατὴ ἀπ' τὸν ἀνθρώπινον λόγον, ποὺ μπορεῖ ν' αὐξάνῃ, ὅσο εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὴν πηγὴ του, ὅσο εἶναι ἐραστής τοῦ σοφοῦ, φιλόσοφος. Ἡ αὐξηση τοῦ λόγου, ἡ γνώση τῆς ἀλήθειας, προϋποθέτει ἀγρυπνὴ προσοχὴ καὶ αὐτοκυριαρχία, ὥστε νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τίς ἀνεξέλεγκτες θελήσεις καὶ σκοποθεσίες, καθὼς καὶ μεγαλοκαρδία καὶ γενναιότητα, ὥστε νὰ μπορῇ ν' ἀποβάλλῃ τίς πλάνες καὶ τὰ δόγματα, ποὺ μέχρι χθὲς θεωροῦσε «σοφίες» του.

Δὲν διαφωνεῖ ὁ Σωκράτης μὲ τὴ λογοκρατικὴ ἄποψη ὅτι οἱ

«π λ ε ῖ σ τ ο ι» ἄ ν θ ρ ω π ο ι ε ῖ ν α ι «κ α κ ο ῖ», καὶ πῶς κακοὶ ἀκόμη οἱ «πολύξεροι» καὶ δοκησίσοφοι ρήτορες, σοφιστὲς καὶ πολιτικοί. Διαφωνεῖ ὅμως καὶ ἀποκρούει τὴν, ἐπίσης λογοκρατική καὶ ὑστερόβουλη, ἄποψη ὅτι αὐτοὶ ε ἴ ν α ι «φ ὕ σ ε ι» καὶ θ ε λ η μ α τ ι κ ἄ κ α κ ο ῖ. Εἶναι ἀπαράδεκτο γιὰ τὸ Σωκράτη νὰ γνωρίζη κανεὶς τὸ ἀγαθὸ καὶ νὰ πράττῃ τὸ κακόν· ἂν αὐτὸ συμβαίη, εἶναι γιὰ τὸν οἱ ἄνθρωποι νομίζουσιν τὸ κακὸ γιὰ καλόν, πρόκειται δηλαδὴ γιὰ «ἐ ν δ ε ῖ α ν ἐ π ι σ τ ῆ μ η ς», γιὰ ἡ μ ῖ μ ἄ θ ε ῖ α καὶ ἄ γ ν ο ῖ α.

Ἡ θέσις αὕτη τοῦ Σωκράτη δὲν ἔχει τὴν ἐννοιαν τοῦ παιδαγωγικοῦ μέσου, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀλήθεια, πού αἰτιολογεῖται ὡς ἐξῆς: Τὸ ὄ ν τ ω ς ἀ γ α θ ὸ ε ἴ ν α ι κ ἄ τ ι π ο ὗ π ο τ ῆ δ ἔ ν σ τ ρ ῆ φ ε τ α ι τ ο ὕ λ ἄ χ ι σ τ ο ν κ α τ ἄ τ ο ὦ ἑ α ὑ τ ο ὦ τ ο υ. Τὸ ἀγαθὸ εἶναι αὐτὸ πού σάν σκέψῃ καὶ σάν πράξῃ συμφωνεῖ καί, τόσο σάν σκέψῃ, όσο καὶ σάν πράξῃ καὶ ἀποτέλεσμα, βρίσκει τὴν ψυχὴ ἐπίσης σύμφωνη· ποτὲ δὲν δημιουργεῖ ψυχικὸ πόλεμον καὶ διχασμό, ἀναστολὲς ἢ μετάνοια. Τόσο κατὰ τὴν ἐκτέλεσην βρίσκειται ἡ ψυχὴ σὲ ε ὑ π ρ α ξ ῖ α, όσο καὶ μετὰ τὴν ἐκτέλεσην σὲ ε ὑ ε ξ ῖ α. Ἡ εὐπραξία καὶ ἡ εὐεξία εἶναι αὐτὰ πού μεταβάλλουσιν τὸ Σωκράτη σὲ γίγαντα, π ο ὗ ἄ δ ι α φ ο ρ ε ῖ γ ι ἄ τ ῆ γ ν ὡ μ η καὶ τ ῖ ς ἀ π ο φ ᾶ σ ε ι ς (τὸ ἴδιον καὶ ὁ Ἡράκλειτος) ὁ λ ο υ τ ο ὦ κ ὄ σ μ ο υ καὶ τ ῆ ς ἱ σ τ ο ρ ῖ α ς καὶ ἀποβαίνει ὁ ἥρωας, πού μέσα του κρύβει τὸ δικό του ἀπόλυτον δίκαιον τοῦ δικοῦ του αὐτοσυνειδητοῦ πνεύματος, τῆς συνειδήσεως πού ἀποφασίζει καὶ πράττει αὐτόνομος καὶ αὐθύπαρκτος.

Αὐτὸς βέβαια εἶναι ὁ λόγος πού

στὸ δικαστήριον δὲν δέχεται τὴν ἀνάκρισιν καὶ τὸ δίκαιον τῶν, ὁποίων, δικαστῶν. Δὲν ἐπιθυμοῦσε τὸ θάνατον ὁ Σωκράτης, οὔτε καὶ σκέφθηκε νὰ ἀφήσῃ ἓνα παράδειγμα μὲ τὸ θάνατό του, κατὰ πού πάντες νὰ τοῦ προσάψουν (Νίτσε)· αὐτὰ ἀποτελοῦν ἴδιον ἄλλου πνεύματος καὶ ὄχι τοῦ Σωκρατικοῦ. Ὁ Σωκράτης μένει σταθερὸς στὶς θέσεις του καὶ μὲ ἐμφαση ὑποστηρίζει τὴ σκέψιν του καὶ τὴ Ζωὴν του. Ὁ δάσκαλος τῆς ἠθικῆς—πνευματικῆς ἐλευθερίας θάταν τραγελαφικὸ ν' ἀπολογηθῇ καὶ νὰ ὁμολογῇ τὴν πίστην του στὴν Ἀθηνᾶ ἢ στὸν Ἀπόλλωνα, κατὰ πού ἠθέλε ὁ Γκ. Μάρτιν. Κι ἂν διατηρῇ τὸ δεσμόν του με τοὺς Ὀλύμπιους θεοὺς, ε ἴ ν α ι π ρ ο σ ω π ι κ ῆ τ ο υ ὑ π ὸ θ ε σ η· ἴσως θὰ δεχόταν ν' ἀπολογηθῇ, μόνο ἂν κάτι ἄδικο ἢ ἀνόσιο ἔπραττε, πράγμα βέβαιον ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴ σωκρατικὴ ἀρετὴ.

Οἱ ἄνθρωποι εἶναι κακοὶ λοιπὸν «ἐνδεῖα ἐπιστήμης», γι' αὐτὸ καὶ δυστυχοῦν καὶ ἄγχονται καὶ κατανοῦν τὴ Ζωὴν τους ἀβίωτη, ἐπεὶ δὲ δὲν γνωρίζουσιν τὸ ἀγαθὸ καὶ περνοῦν τὸν καιρὸν τους μακρὰν τῆς ἀρετῆς, ἐνῶ ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ρέπει πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν ἀρετὴν, πού εἶναι ἡ γενεσιουργὸς τῆς αἰτίας. Ἡ καταδίκη τοῦ Μιλτιάδη, ἡ ἐξορία τοῦ Θεμιστοκλῆ καὶ ὁ ἐξοστρακισμὸς τοῦ Ἀριστείδου ἀποτελοῦν τὴν ἐπιβράβευσιν τῆς ἀλήθειας, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν γνωρίζουσιν τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ. Ὅπως εἶπαμε, ἀγαθὸν εἶναι ὅ,τι κατὰ τὴν πράξιν δημιουργεῖ εὐεξίαν καὶ μᾶς βρίσκει συνειδησιακὰ ὁμόλογους. Τὸ ἀγαθὸν ποτὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ στραφῇ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ μας τουλάχιστον, ἀλλ' οὔτε βέβαιον καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Νὰ ὁ-

μως πού οἱ πράξεις τῶν παραπάνω Μαραθωνομάχων, τοὺς ὠδήγησαν στήν καταδίκη; Ἄρα οἱ πράξεις τοὺς δέν μπορεῖ νά ἐνεῖχαν τήν ιδέα τοῦ ἀγαθοῦ!

Ἡ μεταστροφή τοῦ Πλάτωνα στο ἀντίκρουσμα τοῦ Σωκράτη ποῖό νόημα εἶχε ἄλλωστε; Ὁ Πλάτωνας μπορεῖ νά εἶχε διδαχθῇ σοφιστική καί ποίηση, ἀλλ' αὐτὰ δέν εὗρισκαν ὁμολογοῦν τὸν ἑαυτό του· τὸ κάψιμο τῶν ποιημάτων του, πού τὰ βρῆκε ἀνούσια καί μηδαμινά, καί ἡ στροφή του πρὸς τὴ διαλεκτική, ἀλλὰ καί ἡ ἐξέλιξη τοῦ Πλάτωνα σὲ «Θεῖο», ἐπιβεβαιώνουν τὴ θέση τοῦ δασκάλου, πού ἐπισφραγίζεται καί ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ Ἀλκιβιάδη, τοῦ ὁποῖου οἱ πράξεις ἐρχονται σὲ ρήξη μὲ τὴ συνείδησή του, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν αἰώνιο διχασμὸ καί τὴ δυστυχία του, ὅπως ὁ ἴδιος τὴν ἀποκαλύπτει στὸ «Συμπόσιο».

Αὐτὸ τὸ ἀγαθὸ ἐπιθυμεῖ ν' ἀποκαλύψῃ στοὺς ἀνθρώπους ὁ Ἀθηναῖος καί αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού ἐλέγχει τοὺς ἡμιμαθεῖς, τοὺς δοκησίσκοφους πολιτικούς καί σοφιστές. Δέν διστάζει νά στραφῇ ἐναντίον ὅλου τοῦ κατεστημένου, τὸ ὁποῖο σάν ὁδοστρωτήρας τὸ ἰσοπεδώνει.

Ἡ πολεμικὴ του θά στραφῇ ἀρχικά κατὰ τῶν πολιτικῶν, πού θεοπίζουν νόμους γιὰ νά ἐξασφαλίσουν τὰ καλὰ καί συμφέροντα, καί ἐναντίον τῶν δασκάλων καί ποιητῶν, πού κρατοῦν τὸν κόσμον μακρὰν τῆς ἀλήθειας καί, τὸ χειρότερο, ζοῦν κι αὐτοὶ στὸ σκοτάδι. Δέν εἶναι μόνο ὁ Σωκράτης «ποῦ ἀπορρίπτει τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, πού εἶναι μὲ τίς μορφές

τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Πινδαροῦ καί τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Φειδίου, τοῦ Περικλέους, τῆς Πυθίας καί τοῦ Διόνυσου τὸ ἀπύθμενο χάος καί ἡ πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ γεμάτου θαυμασμὸ προσκυνήματός μας»! (2) Εἶναι καί ὁ Ἡράκλειτος πού τοὺς ἀπορρίπτει, καί μαζί μ' αὐτοὺς καί τὴν πολυμάθεια καί τὴν παράδοση στὸ σύνολό της χαρακτηρίζοντάς τα «νεκρὰ πράγματα» καί θεωρώντας τα ὡς «κοπρὶων ἐκβλητότερα». Ὁ Σωκράτης ἔχει καί τὴν αἰτιολόγησιν σὲ πρώτη Ζήτησις: τόσο οἱ πολιτικοί, ὅσο καί οἱ αὐθεντεῖς πού ἀναφέραμε δέν μπόρουν νά τελειοποιήσουν τὸν ἄνθρωπο, δέν τὸν ἔκαναν αὐτόβουλο καί ἀκυθέρνητο, δέν τὸν ἀπάλλαξαν ἀπὸ τὰ πάθη καί τίς μικρότητές του, δέν τὸν ἐλευθέρωσαν.

Ὁ Ἡράκλειτος καί ὁ Σωκράτης ἀνακάλυψαν τὴ σημασία καί τὴ βαρύτητα τοῦ Λόγου πού τὸν θεοποίησαν, μὲ ἀποτέλεσμα νά δημιουργήσουν τοὺς νέους τύπους τοῦ σοφοῦ ἀνθρώπου στὰ μέτρα τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Ἀριστοτέλη καί τοῦ Ἀλέξανδρου, πού ἀκολούθησαν τὰ χνάρια τους. Ἄν ἡ ἀνθρωπότητα φάνηκε ἐλαστικὴ καί ἐξετράπη — ὑποὺλα ἢ βία — τῆς Ἡρακλειτικο-Σωκρατικῆς πορείας, ἂν ἐπὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια προσκολληθήκαμε στὸν δογματισμὸ καί εὐδαιμονισμό, στὸ φιλοζωισμό καί καλοζωισμό — ἄκρως ἀντισωκρατικά — δέν εὐθύνεται βέβαια ὁ Σωκράτης. Προτιμώτερο νά ὁμολογήσουμε τὴν ἀνικανότητά καί ἀχρειότητά μας, παρὰ νά ψάχνουμε

(2) GOTTFRIED MARTIN, «Σωκράτης», ἑλλην. μετ., ἔκδ. Ὁργανισμοῦ Βασικῶν ἐκδόσεων, σ. 188.

γιά ἐξιλαστήρια θύματα.

Ὁ δρόμος πρὸς τὴ γνώση, πού μετέρχεται ὁ Σωκράτης, εἶναι ἀπλὸς καὶ κοινότοπος, ὅσο κοινότοπες εἶναι καὶ οἱ ἀλήθειες καὶ οἱ ἀρχές, πού χρησιμοποιεῖ ἐπαγωγικὰ προκειμένου νὰ φθάσῃ στὸν καθολικοῦ κύρουσος ὁρισμό. Οὐδέποτε διασπᾷ τὴν ὁλότητα ἀλλά, τὸ σπουδαιότερο, οὔτε καὶ τὴν κλεινεί, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ ἓνα ὁποιοδήποτε σύστημα. Μὲ ἐξαιρετική τέχνη, τὴν ὁποία κληρονόμησε καὶ ὁ Πλάτωνας, χρησιμοποιεῖ τὸ μῦθο, ὡς ὅτις ἡ ἀλήθεια κινδυνεύει ν' ἀκίνητοποιηθῇ καὶ νὰ μεταβληθῇ σὲ δόγμα. Παράλληλα, οὐδέποτε ἀποκαλύπτει τίς ἀλήθειες ὡμὰ καὶ αὐθεντικά, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ γιὰ κάτοπτρο, κάποια μυθική ἢ φανταστική μορφή. Μὲ τὴ διδασκαλία του ὁ Σωκράτης δὲν ἐπιδεικνύει πνεῦμα ἢ πολυμάθεια καὶ ἀποφεύγει πεισματικά νὰ μεταπρέψῃ τὸ λόγο σὲ ἀγωνιστικὸ διάλογο. Διαλεγόμενος ὁ φιλόσοφος δὲν ἀνταγωνίζεται, ἀλλ' ἀπλῶς ἀγωνίζεται κι αὐτὸς μαζί μὲ τοὺς συνομιλητές του νὰ κατακτήσουν τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ διώξουν τὴν ἀγνοία καὶ τὸ σκοταδισμό. Δὲν ἐπιδιώκει τὴν λογικὴ ὁρθότητα ἢ τὴν ἀληθοφάνειαν· τὸ ἔργο του εἶναι πέραν τῆς διάνοιας, ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθεια «καθ' ἑαυτήν», πού εἶναι ἔργο τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς του. Κατὰ τὸ διάλογο ἐργάζεται ὁλόκληρος ὁ Σωκράτης καὶ ὄχι ἓνα μέρος αὐτοῦ, ὥς ποῦμε νόηση, ἢ συναίσθημα ἢ βούληση ἢ ψυχὴ. Ἡ ὁντότητα ἄνθρωπος διατηρεῖ τὴν ἐνότητα τῶν ἐπιμέρους στοιχείων τῆς.

Ἄν καὶ γνωρίζῃ ἄριστα τὴν τυπικὴ σειρά τῶν σοφιστικῶν λόγων, ὁ Σω-

κράτης χρησιμοποιεῖ πρωτότυπα μέσα καὶ πρωτόφαντες μεθόδους. Ἡ παλινωδία ἀναμφίβολα εἶναι σωκρατική, ὅπως βέβαια καὶ ἡ προσηγοριὰ τού, πού δὲν ἔχει ἄλλο σκοπό, παρεκτὸς νὰ κατανοήσῃ ὁ συνομιλητὴς του τὴν ἀγνοία του.

Ἡ κατανόηση αὐτὴ ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ γίνῃ ἀφετηρία καὶ ἐναυσμα γιὰ τὴν ἀναζήτησιν τῆς γνώσης καὶ ὀχι φυσικὰ στὴν ἐκμηδένισιν τοῦ συνομιλητῆ, πρᾶγμα τόσο σύνηθες στὴ Λογοκρατία, πού ἐκμεταλλεύεται τὴν κατάσταση αὐτή, γιὰ νὰ ἐνσταλάξῃ τὰ δόγματα καὶ τίς δεοντολογίες τῆς μεταβάλλοντος τοὺς τυχαίους ἀκροατὲς τῆς σὲ «πιστοὺς».

Ἡ σωκρατικὴ παιδαγωγικὴ ἀπεναντίας ἀφήνει τὴ δυνατότητα σκέψεως καὶ ἐξωτερίκευσης στὸ συνομιλητὴ μὲ σκοπὸ τὴν καλλιέργεια καὶ αὔξησιν τῶν γνωστικῶν του δυνάμεων, πού προοδευτικά θὰ τὸν ὀδηγήσουν στὴν ἀτομικὴ—προσωπικὴ γνώση. Νὰ γιατί παρουσιάζεται τὸ παράδοξο φαινόμενο οἱ διάλογοι νὰ τελειώνουν, χωρὶς νὰ τελειώσουν ποτέ! Ὁ ἀναγνώστης ἢ ἀκροατὴς αὐτῶν τῶν διαλόγων τελειώνοντας γνωρίζει πολλὰ καὶ σ' αὐτὸν ἐναποκεῖται νὰ πάρῃ τὴν προσήκουσα θέσιν, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζητούμενο θέμα. Τοιοῦτοτρόπως, καὶ ὁ συνομιλητὴς ἢ ἀναγνώστης σκέπτεται, καὶ ὁ Σωκράτης ἀποφεύγει νὰ ἀπολήξῃ δογματικὸς.

Ὅπως ἤδη παρατηρήσαμε, πολλὰ πράγματα βρίσκονται πέραν τῶν ἀνθρώπινων δυνατοτήτων καὶ ἐπέκεινα τῆς λογικῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπινου λόγου. Ὁ Σωκράτης δὲν εἶναι ὀρθολογιστὴς σοφιστὴς ἢ ὑβριστὴς παντογνώστης. Οἱ ἐρμηνεῖες καὶ οἱ σοφίες τῶν «σοφῶν», ὅσον ἀφορᾷ τὸ χωρὸ τοῦ παράλογου καὶ τοῦ μυστηρίου,

ἀποτελοῦν παίγνια γιὰ τὸ Σωκράτη, ἀλλὰ τίς περιφρονεῖ σάν ἄξεστες καὶ χοντροκομμένες ἐξυπνάδες. Δὲν ἀσχολεῖται μ' αὐτὰ ὁ Σωκράτης, ἀλλ' ἀφήνει τὸ λόγο στὸ δαιμόνιο, ποὺ ἀποτρέπει τὸν ἴδιο νὰ πράξη κάτι κακὸ ἢ ἀνόσιο. Δὲν ἀποκλείεται καὶ τὸ δαιμόνιο ν' ἀποτελῇ ἐπινόηση ποῦ δαιμόνιου Σωκράτη, ποὺ ἴσως ἠθελε μ' αὐτὸ νὰ δείξη στοὺς ἀνθρώπους τὸ διουπίστατο τῆς φύσεώς τους, τῆς πνευματικῆς καὶ φυσικῆς, τῆς θνητῆς καὶ ἀθάνατης, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ὅρια καὶ τίς δυνατότητες τῆς κάθε μῖας ἀπ' αὐτές. Ἡ γνῶση αὐτῆς, δηλαδὴ ἡ αὐτογνωσία, ἀποτελεῖ τὴ μέγαλύτερη σοφία, ἀλλὰ ταυτὸ χρονα καὶ δυναμικὴ λειτουργία, διαρκὲς γίγνεσθαι καὶ κίνηση πρὸς τὴν ὁλοένα καὶ μέγαλύτερη γνῶση.

Ἡ πορεία πρὸς τὴ γνῶση γίνεται προοδευτικὰ καὶ παυτόχρονα μὲ τὴν ἀσκηση τοῦ λογικοῦ. Ἡ γνῶση, ἡ ἀληθινὴ γνῶση, εἶναι ζωὴ καὶ δὲν μεταδίδεται μηχανικὰ μὲ τὴ γνωστὴ μέθοδο τῶν συγκοινωνούντων δοχείων, ἀλλὰ κατακτᾶται. Πηγάζει ἀπὸ τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου ποὺ «φύσει τοῦ εἶδέναι ὀρέγεται» καὶ ἀπὸ τὸν ἔμφυτο καὶ ἔμψυχο λόγο, ποὺ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐπικοινωνοῦμε μὲ τὸν ἑαυτό μας, καὶ τὸν — ἐπίσης ζωντανὸ — προφορικὸ λόγο, ποὺ ἐπιτρέπει τὴν ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἄλλους.

* * *

Οπως γίνεται φανερό, ὁ Σωκράτης ἔκανε πλήρη μεταστροφή πρὸς τὸν ἄνθρωπο, τὴν ψυχὴ καὶ τὸ λόγο καὶ μαζὶ μὲ τὸν Ἡράκλειτο, αἰκυδόμησαν τὸ οἰκοῦμενικὸ

ἀνθρωπιστικὸ πνεῦμα, βασισμένον στὸ Λόγο καὶ τὴν ψυχὴ. Δὲν πρόκειται περὶ κατεδαφίσεως τοῦ προσηκουρατικοῦ πνεύματος καὶ πόλιτισμοῦ. Οἱ φιλόσοφοι διατηροῦν ἀρρηκτοὺς τοὺς δεσμούς τους μὲ τὴν ὀλύμπια αἵγλη, ποὺ κοντὰ τῆς προσθέτουν τὴ δική τους ἀνακάλυψη, τὴ δική τους προέκταση. Κέντρο τοῦ νέου πολιτισμοῦ καθίσταται ὁ ἄνθρωπος καὶ ὄχι ἡ φύση. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶναι φύση, ἀλλὰ καὶ ψυχὴ.

Ἡ τοποθέτηση τῆς ψυχῆς στὴν ἀνώτερη θέση τῶν ἀξιῶν ἀποτελεῖ τὸ τολμηρότερο βῆμα τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὴν ἐλευθερία καὶ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴ δουλεία τῆς ὕλης, τῆς ἐξουσιαστικῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῶν ἀνεξέλεγκτων ἐπιδικώσεων, στρέφοντας τὰ ἐνδιαφέροντά του πρὸς τὰ ἔσω, πρὸς τὴν ὁλοκλήρωση καὶ τελειοποίηση τοῦ ἑσωτερικοῦ μας κόσμου. Ἡ ψυχὴ λοιπόν, τὸ θέατρο αὐτὸ τῶν παθῶν, ἀντιθέσεων καὶ συγχύσεων, γίνεται κέντρο ἐνδιαφέροντος, μὲ σκοπὸ ἡ διαλεκτικὴ νὰ ἐνώσῃ τὰ «ἐναντία», τὰ κατακερματισμένα ἀντιθετικὰ τῆς στοιχεῖα, γιὰ νὰ Ζῇ ὁ ἄνθρωπος τὴν θεσπέσια καὶ ἄφατη ψυχικὴ ἀρμονία. Δὲν πρόκειται περὶ κατὰστροφῆς τῶν ἐνστικτωδῶν, ποὺ ἴσα-ἴσα ἐξυψώνονται, ἀλλὰ γιὰ συμφιλίωσή τους μὲ τὰ πάθη τῆς Ζωῆς, ποὺ γίνεται δυνατὴ μὲ τὴ παρουσία τοῦ λόγου τόσο αἰσθητικά, ὅσο καὶ πρακτικά.

Ἡ ψυχὴ, λοιπόν, ἀποτελεῖ τὴν πολιτικὴν βάση γιὰ τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Ἡράκλειτο, ποὺ, μὲ τὸν ὅλο αὐξανόμενο λόγο τῆς, ὁδηγεῖται πρὸς τὴν ὅλο καὶ τελειότερη ἀρετὴ. Ἡ Ἀρετὴ

ὅμως εἶναι μία καὶ ταυτίζεται μὲ τὸ Λόγο ἢ Ρυθμὸ ἢ Κοσμογονικὸ Νόμο ἢ Ἀλήθεια, Σοφία, Δικαιοσύνη! Τὸ σημεῖο αὐτό, τὸ κοινὸ σημεῖο ἀναφορᾶς βρέθηκε· ὅλες οἱ ὑποκειμενικὲς ἀρετὲς καὶ ἀρχὲς ὁδηγοῦν στὴ σύλληψη τῶν ἰδίων οὐσιῶν. Ἡ ἀνθρώπινη φύση, ποὺ ἀποτελεῖ δημιούργημα τῆς οὐσίας τοῦ Ἀγαθοῦ, εἶναι φυσικὸ νὰ ἀναζητᾷ τὴ πρώτη αἰτία, ποὺ μὲ τὴ βοήθεια τῆς γνώσης τὴ συλλαμβάνει. Γίνεται ἀμέσως αἰσθητὴ ἡ πίστη τοῦ Σωκράτη στὴν κοινότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσης καὶ ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀνθρωπογνωσίας, τοῦ «γνῶθι σ' αὐτόν».

Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ μεγάλο μήνυμα τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος: «Ἀνθρώπε, «ἐνδονσκοῦ», «δίῳθι σ' αὐτόν», ποὺ σὰν νόημα μεταφράζονται, κατὰ τὸ Ζ. Ρισπέν: «Ἀνθρώπε μᾶθες ποιοὺς εἶσαι,

γνώρισε τίς δυνάμεις σου καὶ γίνε θεὸς τοῦ ἐαυτοῦ σου».

Ὁ νέος τύπος ἀνθρώπου δημιουργήθηκε καὶ μαζὶ μ' αὐτόν καὶ οἱ νέες μορφές τῶν πολιτειῶν καὶ τοῦ κόσμου ὁλόκληρου. Ὁ Ἡρακλειτικὸ-Σωκρατικὸς τύπος ἀνθρώπου εἶναι ἐλεύθερος ὠφελιμιστικῶν καὶ ἐξουσιαστικῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἀπαλλαγμένος ἀνεξέλεγκτων θελήσεων καὶ ἐπιθυμιῶν. Δέν προσκυνᾷ κανένα, γιατί εἶναι αὐτὸς ἄρχοντας τοῦ ἐαυτοῦ του. Ἡ εὐδαιμονία του περνᾷ διὰ μέσου τῆς ἠθικῆς του ἐλευθερίας, ποὺ εἶναι προῖον τῆς εὐτολμίας του. Ὁ νέος ἀνθρώπος εἶναι συντεταγμένος μὲ τὸν Κοσμογονικὸ Νόμο καὶ ἀποβλέπει στὴν πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμὸ, «φιλοκαλῶν» ἀδιάλειπτα μὲ εὐκολία καὶ «φιλοσοφῶν» χωρὶς κούραση καὶ βαρυνεστημάρα. Σκοπὸς του εἶναι ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ μοναδικὰ του δεσμιὰ ὁ λόγος, ὁ δικὸς του λόγος, τὸ δικό του δίκαιο, τὸ δίκαιο τοῦ δικοῦ του αὐτοσυνειδήτου πνεύματος. (3) Ὁ λόγος, στὸν ὁποῖο

- (3) Σύμφωνα μὲ ἀνταπόκριση τῆς ἐφημερίδας «Βῆμα», φ. 14.2.69: «Τὸ Σύμπαν εἶναι ἡρακλειτικόν, ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ ἀνακοίνωσιν τοῦ Ἰνστιτούτου Κάρνεγκι ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων ποὺ ἐπραγματοποιήθησαν κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος μὲ τὸ γιγαντισίον τηλεσκοπίον τῶν 508 ἑκατοστομέτρων τοῦ ὅρου Παλόμαρ τῆς Καλιφορνίας. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ Ἰνστιτούτου ἀναφέρει ὅτι αἱ ἐν λόγω παρατηρήσεις ἐπιβεβαιώνουν ὀριστικῶς μίαν παλαιότεραν διαπίστωσιν ὅτι ἡ ἐπεκτατικὴ κίνησις τοῦ Σύμπαντος ἐπιβραδύνεται προοδευτικῶς καὶ μὲ ρυθμὸν δυνάμενον νὰ ὑπολογισθῇ. Ἡ ἐπιβεβαίωσις αὕτη, προσθέτει ἡ ἀνακοίνωσις, ἀποτελεῖ ἐπιχείρημα πειστικώτατον ὅχι μόνον ὑπὲρ τῆς θεωρίας ὅτι τὸ ἐπεκτεινόμενον Σύμπαν ἐγεννήθη ἀπὸ μίαν ἀσύλληπτον εἰς ἑκτασιν κοσμογονικὴν ἔκρηξιν, (ἀλλὰ καὶ) ὑπὲρ τῆς ἄλλης (ἐκ πρώτης ὁψεως ἀντιφατικῆς) θεωρίας: ὅτι τὸ ἱστορικόν τοῦ Σύμπαντος εἶναι παλαιότερον καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ Σύμπαν. Ἡ (...) παρατηρήσεις ἐκ τοῦ ὅρου Παλόμαρ καὶ οἱ (...) ὑπολογισμοὶ ποὺ ἐσπρίξαμεν ἐπὶ (...) αὐτῶν», γράφει ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ Ἰνστιτούτου, ἡμᾶς δύνουν τὴν εἰκόνα ἐνός Σύμπαντος, τὸ ὁποῖον ἔχει μὲν ἀρχὴν καὶ τέλος, τοῦ ὁποίου ὅμως παραδόξως ἡ ἀρχὴ δέν ἀποτελεῖ ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος δέν ἀποτελεῖ τέλος. Τὸ Σύμπαν αὐτό, συνεχίζει ἡ ἀνακοίνωσις, εἰς κανονικοὺς κύκλους τῶν 80 δισεκατομμυρίων ἐτῶν, ἀλληλοδιαδόχως διαστέλλεται, ὡς

→

ὑπάκουαν σ' ὅλη τους τῇ Ζωῇ ὁ Ἡ- γ α θ ὸ) κ α ι ἀ π ὸ τ ῆ ν ο ἰ-
 ράκλειτος καὶ ὁ Σωκράτης καὶ ποῦ κ ο γ ἑ ν ε ι α κ α ι ἀ π ὸ τ ῆ ν
 τὸν θεωροῦσαν σάν «τιμιώτε- π α ρ ᾶ δ ο σ η κ α ι ἀ π' ὅ λ α
 ρ ο κ α ι ἁ γ ι ὡ τ ε ρ ο κ α ι τ' ἄ λ λ α ἀ ν θ ρ ὴ π ι ν α ἀ-
 ἐ ν μ ε ῖ ζ ο ν ι μ ο ῖ ρ α (ἀ γ α θ ᾶ).

 ἀποτέλεσμα μιᾶς γιγαντισίας κοσμογονικῆς ἐκρήξεως, καὶ συστέλλεται, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν κοσμικῶν νόμων τῆς βαρύτητος. Ὅταν ὅλη ἡ ὕλη τοῦ Σύμπαντος συγκεντρωθῇ ἐντὸς κοσμικοῦ πυρήνος, ἐπέρχεται τόσον ἀφάνταστος συμπύκνωσις πῆς, ὥστε προκαλεῖται ἐσωτερικὴ κατάρρευσις τοῦ κοσμικοῦ πυρήνος, νέα ἔκρηξις καὶ νέα ἐπέκτασις, μὲ πλήρη ἐπανάληψιν τοῦ ὅλου κύκλου. Οἱ ἀστρονόμοι μάλιστα τοῦ Ἰνστιτούτου ὑπελόγησαν, ὅτι τὸ Σύμπαν, εἰς τὸ ὅποιον ἡμεῖς σήμερον ἀνήκαμεν, εἶναι σχετικῶς νέον - ἔχει ἡλικίαν μόλις 11-13 δισεκατομμυρίων ἐτῶν, ἀπὸ τότε ποῦ ἐξερράγη ὁ κοσμογονικός του πυρῆν. (...) Τὴν εἰκόνα αὐτὴν τοῦ παλλομένου αὐτοδιαδεχομένου Σύμπαντος ἔχει συλλάβει ἤδη ὁ (...) Ἡράκλειτος πρὸ 2500 ἐτῶν, χωρὶς μαθηματικὰ καὶ τηλεσκόπια τῶν 508 ἑκατοσταμέτρων, ὅταν ἔλεγε: Ὁ κόσμος οὗτος, ὁ ὅποιος δι' ὅλους εἶναι ὁ αὐτός, δὲν ἐδημιουργήθη ὑπὸ θεοῦ τινος ἢ ἀνθρώπου. Ὑπῆρχε πάντοτε, ὑπάρχει καὶ πάντοτε θὰ ὑπάρχη - μία φωτιὰ αἰωνία, ἡ ὁποία μόνη τῆς ἀναζωογονεῖται, συμφώνως πρὸς ὠριαμένους κανονικοὺς νόμους... Ἀπλώνει καὶ μετὰ πάλιν μαζεύεται, προχωρεῖ καὶ μετὰ πάλιν ὑποχωρεῖ. (Ὅπως ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ Ρένο Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη, εἰς «Τετράμην», τεῦχος 6-7 (Δεκέμβρης 1975), σ. 572, ὑποσημ.).

ΔΡΑΓΑΤΗΣ

Φύλακας, δραγάτης θά γενῶ
καὶ τὸ δένδρο στὰ βάθη τῆς γῆς θά φυλάξω.
Θά σπάσω τὰ πριόνια τῶν καλικάντζαρων,
θά ποτίσω μὲ τὸ αἷμα μου τὶς ρίζες του
καὶ θά κρύψω τοὺς πόθους μου στὶς φυλλωσιές του,
νὰ ψηλώσουν τὰ κλαδιά του,
τὰ τζιτζίκια νὰ τραγουδήσουν ξανά
καὶ τὰ πουλιά νὰ χαιρετίσουν
τὴ λάμψη τῶν ὀπλων, τώρα κρυμμένων
στὰ σεντούκια, τυλιγμένων μὲ τὸν πόθο τοῦ ἔρωτα.
Θά πιῶ τὸν χυμὸ τῶν φρούτων
κι ἡ ψυχὴ μου θά ξαναγεννηθῇ
στὴν κρυμμένη ἀνάμνηση.
Αἷμα στὶς φλέβες μου τὸ ἄρωμα
τῆς θεϊκῆς ἀνάσας ποὺ ἀνεβαίνει
ἀπὸ ρίζες βουτηγμένες σ' αἷμα λευτεριᾶς.
Δόξα, κομμένο κλαδί, κρεμασμένο
καριοφίλι κι ἀρετὴ θαμμένη
σ' ἄδειο πεινασμένο ταγάρι.

Τώρα τὸ δένδρο φθινοπώριασε
— κανεὶς δὲν τῶξερε γιὰ φυλλοβόλο —
Γύμνια! γύμνια! γύμνια!
Στὰ κλαδιά του μείνανε
λιγοστές φωλιές πουλιῶν, μηνύματα ἀνοιξης
τετετερίσματα, παλιὰ πανηγύρια.
Πέλεκυς πῶπεσε, αὐλακιά γεμάτη
δάκρυ, πόνο, χαμένος χυμὸς
μαζεμένος στάλα - στάλα
σὲ γέρικο ἀγέρωχο κορμί.

Κι αὐτὸ περιμένει, ἀντέχει
στῆς χρονοφθορᾶς τὸ μαστίγωμα,
περιμένει τὸ χελιδόνι
κι ἐγὼ τοὺς πρῶτους ἐλπιδοφόρους
βλαστούς, ποὺ θά καπλαντίσουν τὸν κόσμο.

Εὐριπίδης

Δημαγωγία και Πολιτική

Οσο εύκολο είναι να δώσουμε τὸν ὅρισμό τοῦ πολιτικοῦ καὶ νὰ προσδιορίσουμε μὲ ἀκρίβεια τὰ ὅρια τῶν καθηκόντων καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων του, τόσο εἶναι δύσκολο νὰ προσδιορίσουμε τὴν ἔννοια τῆς δημαγωγίας καὶ νὰ τὴν ἐντοπίσουμε ταυτόχρονα, σὲ μιὰ συγκεκριμένη περίπτωση. Βέβαιον εἶναι πῶς βρίσκεται στὰ σύνορα τῆς καλῶς ἐννοουμένης πολιτικῆς. Βέβαιον εἶναι, ἀκόμα, πῶς ὁ πειρασμός γιὰ ἓνα δημοφιλῆ καὶ ἱκανὸ πολιτικὸ νὰ διολισθησεὶ πρὸς τὴν δημαγωγίαν εἶναι πολὺ μεγάλος. Λίγοι τὴν ἀπέφυγαν. Λίγοι μπόρεσαν νὰ συγκρατηθοῦν ὡς τὸ τέλος καὶ δὲν κατέφυγαν κατὰ καιροῦς στὶς εὐκόλες λύσεις τῶν μεθόδων τῆς. Εἶν' ἀλήθεια, τέλος, πῶς ἡ δημαγωγία, καὶ ἡ σχεδὸν ταυτόσημή της δημοκοπία, εἶναι ἐγγενεῖς ιδιότητες τῆς πολιτικῆς. Γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ προσδιοριστοῦν οἱ ἐπιπτώσεις τους καὶ τὰ ὅρια τῶν κινδύνων ποὺ περικλείει ἡ σὲ ὑψηλὸ βαθμὸ ἄσκησή τους.

Δημαγωγία, πολὺ πρόχειρα, εἶναι ἡ συνειδητὴ προσπάθεια τοῦ πολιτικοῦ νὰ γίνῃ εὐχάριστος, ἀρεστὸς καὶ δημοφιλής. Μόνο ποῦ, στὴν ἐπιδίωξή του αὐτή, τὴν κατὰ τὰλλα θεμιτὴ καὶ εὐλογη, χρησιμοποιεῖ ταπεινὰ καὶ εὐτελῆ μέσα. Κολακεύει τὰ κατώτερα ἔνστιχτα. Ἐγκωμιάζει καὶ ἐπαινεῖ τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντες. Ὑπόσχεται πράγματα ἀνύπαρχτα ἢ ποὺ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ προσφέρει. Καὶ τὸ χειρότερο: Ἀποφεύγει τὴν ἀλήθεια. Ἀποκρύπτει τίς δυσάρεστες πλευρὲς τῆς κατάστασής της χώρας του, δίνει ἐλπίδες ἐκεῖ ποὺ δὲν θὰ ἔπρεπε, ἀποφεύγει κάθε τι

τὸ δυσάρεστο καὶ τὸ ζοφερό.

Προβάλλει τίς θετικὲς μόνο πλευρὲς τῶν γεγονότων. Μ' ἄλλα λόγια, ὁ δημοκόπος πολιτικὸς ξεγελάει συνειδητὰ καὶ συστηματικὰ καὶ ἀποπροσανατολίζει τὸ λαό. Τὸν ἀποκοιμίζει καὶ τὸν καθησυχάζει μὲ ψέματα καὶ ἀνακρίβειες. Χρησιμοποιώντας τὴν θέση του, ἐκμεταλλευόμενος τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν ἀνθρώπων ποῦ τοῦ ἐμπιστεύθηκαν τὴν τύχη τους, κáνοντας κατάχρηση τῶν ἐξουσιῶν του, προσπαθεῖ, ἀντὶ νὰ βοηθήσει καὶ

Τοῦ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΡΟΖΟΥ

νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ σύνολο, νὰ ἐπωφεληθεῖ ὁ ἴδιος. Πίσω ἀπὸ τὴν δημοκοπία κρύβεται ἡ ἰδιοτέλεια καὶ ἡ ἱκανοποίηση προσωπικῶν ἐπιθυμιῶν. Ὁ δημοκόπος καὶ ὁ λαοπλάνος πολιτικός, ἀπὸ ἓνα σημεῖο καὶ μετὰ, παύει νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τίς δημόσιες ὑποθέσεις καὶ τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας καὶ προσανατολίζεται ἀποκλειστικὰ στὴν ἐδραίωση τῆς προσωπικῆς του θέσης.

Τὸ κυριώτερο χαρακτηριστικὸ του εἶναι ἡ φιλοδοξία του νὰ διατηρήσῃ τὴν θέση του. Ὁ δημαγωγὸς πολιτικός εἶναι ἀπληστος γιὰ δόξα καὶ λατρεύει τὴν ἐξουσία καὶ τὴ δύναμη. Μεθάει, κυριολεκτικὰ, ἀπὸ τίς ἐπευφημίες τοῦ πλήθους καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ χρησιμοποιοῦσῃ ὅποιο-δήποτε μέσο γιὰ νὰ κερδίσῃ τὴν ἐπανέκλογή του στὸ ὅποιο ὑψηλὸ του ἀξίωμα. Δὲν διστάζει γιὰ νὰ τὴν ἐπιτύχει, νὰ μεταχειριστεῖ ψέματα, ἀπειλές, ἀκόμα καὶ τὴν βία.

Κάθε τι τὸ θεμιτό, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀθέμιτο τὸ χρησιμοποιεῖ χωρὶς δισταγμό. Ἡ συκοφαντία, ἡ ἐξαγορά, ἡ παρεμπόδιση τῶν ἀντιπάλων του, ἡ ὑποτίμηση τῶν ὑπηρεσιῶν τους, ἡ μεγιστοποίηση τῶν δικῶν του εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ συνηθισμένα μέσα ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ δημοκόπος καὶ φιλόδοξος πολιτικός γιὰ νὰ ἀνέβει στὴν ἐξουσία ἢ νὰ διατηρηθεῖ σ' αὐτήν. Βέβαια, τὸ νὰ ἐπιδιώκεις μὲ νόμιμα μέσα τὴν ἐξουσία δὲν εἶναι κάτι τὸ ἐπιλήψιμο, ὅπως δὲν εἶναι ὅταν προπαθεῖς, λέγοντας τὴν ἀλήθεια, νὰ πείσεις καὶ νὰ διαφωτίσεις τοὺς πολίτες ἢ τοὺς ψηφοφόρους σου γιὰ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἐνεργειῶν σου ἢ τὴν ὀρθότητα τῶν πολιτικῶν ἐπιλογῶν σου. Γίνεται, ὅμως, δημαγωγία ἀπὸ τὴν στιγμή ποὺ ὑπεισέρχεται ἐνσυνειδητὰ ἡ σκόπιμη διαστρέβλωση τῆς ἀλήθειας, ἡ παραποίηση τῶν γεγονότων, ἡ ἐσκεμμένη ἀπόκρυψη τῶν κινδύνων. Κατὰ βάθος ὁ δημοκόπος δὲν νοιάζεται γιὰ τὶς τύχες τῆς πατρίδας του, ὅσο γιὰ τὴν δική του καὶ τὴν ἰσχυροποίηση τῆς θέσης του. Θέλοντας νὰ γίνῃ ἀσσερὸς καλακεύει τὸ λαό, λιθανίζει ὅσους τὸν στηρίζουν, ἀπομονώνει ὅσους φοβᾶται, παραπλανᾷ, δημιουργεῖ ρόδινες προοπτικὲς γιὰ τὸ μέλλον, καθησυχάζει, σκορπίζει ὑποσχέσεις, ἀλλὰ καὶ ἀπειλές... Πάνω ἀπ' ὅλα ἀγωνίζεται γιὰ τὴν διαίωνιση τῆς θέσης του ἢ τὸ ὕψος του ἀξίωτά ποῦ, γιὰ κανένα λόγο, δὲν θέλει νὰ τὸ χάσει ἢ νὰ τὸ παραχωρήσῃ σὲ κάποιον ἄλλο.

Γι' αὐτὸ καί, κατὰ κανόνα, ὁ δημαγωγὸς πολιτικός προβάλλεται ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ τοὺς ἐγκάθετους φίλους του ποὺ τὸν στηρίζουν καὶ συνδέεται μαζί τους μὲ πολλὰς νόμιμες, ἀκόμη καὶ σκοτεινὲς ἀλληλοεξαρτήσεις. Ὁ ἴδιος καὶ οἱ φίλοι του τὸν θεωροῦν ὡς τὸν μοναδικὸ καὶ τὸ μόνο ἱκανὸ

νὰ σώσει τὴν πατρίδα. Εἶναι ὁ σωτήρας τοῦ ἔθνους. Χωρὶς αὐτόν, ὅλα θὰ πᾶνε ἄσχημα καὶ ὁ τόπος θὰ καταστραφεῖ. Φυσικὰ ὁ δημοκόπος κόπτεται γιὰ τὴν εἰλικρίνειά του, γιὰ τὴν ἀνιδιοτέλειά του, τὸν ἀγνὸ πατριωτισμὸ του σὲ ἀντίθεση μ' ἐκεῖνο τὸν κίβδηλο καὶ τὸν ὑποπτό τῶν ἀντιπάλων του.

Σὲ κρίσιμες μάλιστα περιόδους, σ' ἐποχὲς μεγάλων πολεμικῶν ἀναμετρήσεων ὁ δημαγωγὸς πολιτικός εἶναι ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνος. Δὲν διστάζει μπροστὰ σὲ τίποτα. Ἀδιαφορεῖ γιὰ τὶς θυσίες. Γίνεται ἀνόητα τολμηρὸς καὶ ἡ ὑπεροψία του, ἡ ἀνημπόρια ποὺ νὰ δεῖ σωστὰ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ σωστὰ τοὺς κινδύνους, μποροῦν νὰ παρασύρουν τὴν πατρίδα του σὲ ἐπικίνδυνες περιπέτειες.

Ποιὸς δὲν θυμᾶται τὸν Κλέωνα, τὸν Ἀθηναῖο δημαγωγὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου, ποὺ παρέσυρε τοὺς συμπατριῶτες του στὴν συνέχιση τῆς καταστροφικῆς τους ἀναμέτρησης μὲ τοὺς Σπαρτιάτες;

* * *

Προχωρώντας βαθύτερα στὴν ἀνατομία τῆς ιδιότητος τοῦ δημαγωγοῦ παρατηροῦμε πῶς προϋποθέτει ὄχι μόνο τὴν συνειδητὴ παραποίηση τῆς ἀλήθειας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπανάπαυση, τὴν ἀγνοία τῆς σοβαρότητας τῶν κινδύνων, ποὺ μποροῦν νὰ ἐπιδεινωθοῦν ἀκόμα περισσότερο ἀπὸ μιὰν ἐπιπόλαιη ἀντιμετώπιση τῶν δημοσίων προβλημάτων. Ὁ δημαγωγὸς ἐπαναπαύεται, συνήθως, στὸ παρὸν καὶ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ μέλλον. Μπροστὰ στὴ διαίωνιση τῆς δικῆς του παρουσίας στὴν ἐξουσία θυσιάζει τὰ μελλοντικὰ συμφέροντα τῆς πατρίδας του. Εἶναι ἔτοιμος νὰ παρασύρῃ στὸ χαμὸ τοὺς δικούς του,

καὶ τὸ κάνει ἀδίσταχτα, ἄρκεῖ νὰ βεβαιωθεῖ πῶς ἔτσι θὰ διατηρηθεῖ ὡς τὸ τέλος στήν ἐξουσία.

Φυσικά, δὲν ἀναγνωρίζει τὰ δικά του σφάλματα, θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του ἀλάνθαστο, καὶ γιὰ τὰ λάθη του ἢ τίς ὁποιοσδήποτε παραλείψεις του ὑπεύθυνος εἶναι μόνο οἱ ἐχθροὶ του καὶ τὸ πολὺ - πολὺ μερικοὶ μακρinoὶ συνεργάτες του. "Ὅλους αὐτοὺς δὲν διστάζει νὰ τοὺς θυσιάσει μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία φορτώνοντάς τους ὅλες τίς εὐθύνες καὶ κατηγορώντας τους γιὰ προδότες, ἐχθροὺς τῆς πατρίδας, ὑπονομευτὲς τοῦ ἔργου του.

Μ' ἄλλα λόγια, χρησιμοποιεῖ ὅλη του τὴν δύναμη, ὅλη του τὴν εὐγλωττία, γιὰ νὰ προκαλέσει σύγχυση καὶ νὰ θολώσει τὰ νερά. Καὶ πολλές φορές τὸ πετυχαίνει. Τὸ παράδειγμα τῶν δύο μεγάλων δημαγωγῶν τοῦ αἰῶνα μας, τοῦ Χίτλερ καὶ τοῦ Στάλιν, εἶναι πολὺ διδαχτικό. Ὁ πρῶτος πέτυχε νὰ παραπλανήσει ἓνα ὁλόκληρο ἔθνος καὶ νὰ τὸ σύρει στὸ ἐγκλημα καὶ τὴν ταπείνωση. Ὁ δεύτερος ἰδιοποιήθηκε μὴ ἐπανάσταση καὶ στραγγαλίζοντας τίς ἀπλοϊκὲς ἐλπίδες καὶ τίς προσδοκίες ἐνὸς ὁλόκληρου λαοῦ πέτυχε νὰ δημιουργήσει ἓνα ὁλοκληρωτικὸ Κράτος ποὺ ἡ τυραννία καὶ ἡ καταπίεση ποὺ ἐπέβαλε δὲν εἶναι ποτὲ ἄλλοτε ἐπιχειρηθεῖ σὲ τόση ἔκταση καὶ μὲ τόση σκληρότητα.

Μὴ ἄλλη ιδιότητα ποὺ χαρακτηρίζει τὸ δημαγωγὸ πολιτικὸ καὶ τὸν διαφοροποιεῖ ἀπὸ τὸν κοινὸ πολιτικὸ, τὸν χρῆσιμο καὶ τὸν ἔθνικα ὠφέλιμο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἰδιοτέλεια, τὴν φιλοδοξία καὶ τὴν δίψα τῆς ἐξουσίας εἶναι ἡ ἀσυνειδησία. Ὁ δημοκόπος πολιτικὸς εἶναι ἀσυνείδητος. Δὲν ἔχει αἴσθημα εὐθύνης, στερεῖται ἡ-

θους καί, κατὰ βάθος, περιφρονεῖ τοὺς συμπατριῶτες του. Δὲν νοιάζεται γι' αὐτοὺς. Στὴν καλύτερη περίπτωση θέλει νὰ τοὺς χρησιμοποιήσει ὡς ὄργανα ἱκανοποίησης τῶν δикών του προσωπικῶν φιλοδοξιῶν.

Φυσικά, ὅ,τι εἶναι ἄρεστο σ' αὐτόν, ὅ,τι τὸν ἐξυπηρετεῖ, τὸν κολακεύει ἢ ἐνισχύει τὴν θέση του εἶναι καὶ ἐθνικὰ ἐπωφελὲς ἢ ταυτίζεται μὲ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδας. Ὁ δημαγωγός, τέλος, δὲν ἔχει αἰσθήματα, δὲν ἀναγνωρίζει ἄλλους, δὲν ἔχει φίλους. "Ὅλους, γύρω του, τοὺς θέλει ὑπήκοους, πειθήνια ἐκτελεστικά ὄργανα τῶν ἐντολῶν του, ἄφωνα καὶ πειθαρχικά ἀνδρεῖκελα ἑτοιμα νὰ τὸν χειροκροτήσουν καὶ πρόθυμα πάντα νὰ τὸν ἐπαινέσουν καὶ νὰ τὸν δικαιώσουν. Κατὰ βάθος ὁ δημαγωγός δὲν πιστεύει στὴν δημοκρατία, περιφρονεῖ τοὺς ἐλεύθερους θεσμούς, ἀπεχθάνεται τοὺς ἐλεύθερους ἀνθρώπους, καὶ ὅλους ὅσους θέλουν νὰ ἔχουν δική τους γνώμη, δική τους προσωπικότητα. Πολὺ περισσότερο ἀποφεύγει τὸ διάλογο, τὴν κριτική, τὸν ἐλεγχο. Τοὺς ἐπικριτὲς του δὲν διστάζει νὰ τοὺς κατηγορήσει γιὰ ἐπαναστάτες, νὰ τοὺς διώξει καὶ ἂν, καὶ ὅσο μπορεῖ, νὰ τοὺς καταστρέψει. Μέσα στὰ ὅρια τῆς ἄσκησης μιᾶς δημαγωγικῆς πολιτικῆς εἶναι, ἀκόμα, ἡ δημιουργία προνομιούχων τάξεων, ἡ ὀξυνση τῶν ἀντιθέσεων, ἡ διάσπαση τῆς ἐνότητας τοῦ λαοῦ, ἡ τεχνητὴ δημιουργία κλίματος φοβίας καὶ κινδύνων.

Γύρω ἀπὸ τὸν δημαγωγό, κατὰ κανόνα, συγκεντρώνονται ὅλοι οἱ οὐτιδανοὶ καὶ οἱ φαῦλοι. Οἱ κόλακες καὶ οἱ τυχάρπαστοι ἀναδεικνύονται σ' ὅλα τ' ἀξιώματα καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ ἱεραρχία, ἡ μόρφωση, ὁ σεβασμός, ἡ ἐντιμότητα περιφρονου-

ται καὶ παραμερίζονται.

Σ' ἓνα τελικὸ στάδιο ὁ δημοκόπος πολιτικός πετυχαίνει νὰ μεταπρέψει τὸ «δῆμο» σὲ προσωπικὸ τοῦ φέουδο, ἓνα τελείως ὑπάκουο ὄργανο ἰκανοποίησης τῶν προσωπικῶν τοῦ ἐπιθυμῶν, ὄβουλο, ἀπονευρωμένο καὶ ὀλότελα ἀνίσχυρο. Ἡ κλίκα τοῦ καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἔχουν πάρει τὴν ἐξουσία στὰ χέρια τους καὶ τὴν χρησιμοποιοῦν ἀπροκάλυπτα — γιὰ τὸ δικό τους ὄφελος καὶ ὄχι γιὰ τὸ ὄφελος τοῦ συνόλου ἢ τῆς πατρίδας πού, ἄλλωστε, αὐτοὶ τὸ ταυτίζουν ἀπόλυτα μὲ τὸ δικό τους.

* * *

Υστερα ἀπὸ αὐτὴ τὴν σύντομη καὶ πολὺ συνοπτικὴ ἀνάπτυξη τοῦ θέματός μας μπορούμε νὰ καταλήξουμε σὲ τρία θεμελιώδους σημασίας συμπεράσματα.

Τὸ πρῶτο εἶναι: τὰ ὅρια ἀνάμεσα στὴν δημαγωγία καὶ τὴν σωστὴ πολιτικὴ εἶναι πραγματικὰ πολὺ δυσδιάκριτα. Εὐκόλα οἱ πολιτικοί, ἀκόμα καὶ οἱ πιὸ προικισμένοι, μπορούν νὰ τὰ ξεπεράσουν ἄθελά τους ἢ καὶ σκόπιμα καμμιά φορά. Αὐτὸ πού τοὺς διαχωρίζει ἀπὸ τοὺς κατὰ σύστημα δημοκόπους εἶναι ἡ συνειδητοποίηση τοῦ κινδύνου καὶ τὸ τελείως προσωπινὸ τοῦ ἀτοπήματος. "Ἄλλωστε, ἡ πιὸ συνηθισμένη κατηγορία πού προσάπτουν στοὺς πολιτικούς οἱ ὁμότεχνοί τους ἀντίπαλοι εἶναι ἀκριβῶς αὕτὴ ἡ κατηγορία: τοὺς λένε δημοκόπους καὶ δημαγωγούς. Γενικά, εἶναι δύσκολο νὰ κρίνεις κάθε φορά ὡς ποῦ φτάνει ἡ ἄσκηση τῆς πολιτικῆς καὶ ποῦ ἀρχίζει ἡ δημαγωγία. "Ὅσο αὕτὴ φαίνεται καθαρὰ σὲ μερικὲς ἀκραίες καὶ ὀριακές περιπτώσεις, δύσκολα ἐπισημαίνεται στὶς ἄλ-

λες καί, ἀκόμα, πιὸ σπάνια ὑπάρχει ὁμοφωνία στὴν ἀποδοχὴ τῆς. "Ἄν ὅλοι ξέρομε μερικοὺς μεγάλους δημαγωγούς καὶ δημεγέρτες πολιτικούς (Κλέων, Ἀλκιβιάδης, Κικέρων, Δαντόν, Μαρὰ ἢ τοὺς δικούς μας τὸν Δημ. Βούλγαρη ἢ τὸν Κωλέττη), ὅλοι θὰ διστάσουμε καὶ θὰ σκεφθοῦμε πολὺ νὰ χαρακτηρίσουμε ὡς τέτοιους μερικοὺς ἄλλους πού, ὡστόσο, ἐπίμονα, ἀπὸ συγχρόνους τους καὶ μεταγενέστερους, ἔχουν χαρακτηριθεῖ ὡς δημαγωγοί, ὅπως τὸν Βενιζέλο ἢ τὸν Περικλῆ, τὸν Κλεμανσώ ἢ τὸν Δημοσθένη.

"Ἐνα δεῦτερο συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀνάλυσή μας αὕτὴ εἶναι καὶ τοῦτο: τοὺς δημαγωγούς, γενικά, τοὺς διακρίνει ὄχι μόνο ἡ ἰδιότης καὶ ἡ ὑπέρμετρη φιλοδοξία, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐγωϊσμός, ἡ φιλαρχία, ἡ ἀδίσταχτη καὶ ἄκριτη ἀποφασιστικότητα, τὸ φιλοκατήγορο, ἡ ἐκδικητικότητα καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ ἐλλειψη πατριωτισμοῦ.

Καὶ τὸ τρίτο καίριο συμπέρασμά μας εἶναι τοῦτο: ὁ δημαγωγός, μὲ τὴν σύγχρονη ἔννοια, ἀνεβαίνει στὴν ἐξουσία μὲ τὴν κολακεία, τὸ ψέμα, τὴν παραπλάνηση καὶ τίς πολλές καὶ μεγάλες ὑποσχέσεις. Διατηρεῖται σ' αὐτὴν μὲ τὴν συκοφαντία, τὴν ἄσκηση βίας κατὰ τῶν ἀντιπάλων του, τὴν διαστροφή τῆς ἀλήθειας καὶ τὴν ἀπόκρυψη τῶν γεγονότων ἐκείνων, πού μπορούν νὰ τὸν ζημιώσουν ἢ νὰ τὸν ἀποκαλύψουν καὶ δὲν πέφτει παρὰ μόνο μὲ τὴν φυσικὴ του ἐξαφάνιση (φυσιολογικὸ θάνατο ἢ ἐξολοφονία), τὴν γενικὴ ἀποσύνθεση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, μιὰ μεγάλη καταστροφὴ ἢ ἓναν ὀλοκληρωτικὸ πόλεμο, πού δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὸν κερδίσει.

Ἡ νέα πρόκληση

Ἡ ἀχαλίνωτη ἐξέλιξη μιᾶς ὠφελιστικῆς ἐπιστήμης καὶ μιᾶς ἀνεξέλεγκτης τεχνολογίας, σὲ συνάρτηση μὲ τὴν παγκόσμια ἐξουσιαστικὴ κοινωνία τῶν διαφόρων κατεστημένων (ποὺ ἀντλοῦν ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ τὴν ὑπαρξή τους), ἔχουν ὀδηγήσει τὴν ἀνθρωπότητα σὲ ἀδιέξοδο.

Ἡ παραγωγή μέσων ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς, ἡ ἐπέμβαση (μὲ κίνδυνο ἀνατροπῆς τῆς φυσικῆς ἰσορροπίας) στὸ περιβάλλον, στὴ βιολογία, στὴ γενετικὴ κλπ., ἡ ἐξάντληση τῶν πηγῶν ἐνέργειας καὶ πρῶτων ὑλῶν καὶ ἡ πνευματικὴ δηλητηρίαση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τοὺς διάφορους —ισμούς, κάθε μέρα ποὺ περνάει μπάζουν καὶ πιὸ βαθεῖα σ' αὐτὸ τὸ ἀδιέξοδο.

Γιὰ νὰ ἀγνοῇ κανεὶς τὰ πάρα πάνω πρέπει ἢ νὰ ἔχει τελείως ἀποχαυνωθεῖ ἀπὸ τὴν καταναλωτικὴ κοινωνία καὶ νὰ ἐπαναπαύεται στὰ ἀγαθὰ τῆς, φροντίζοντας πῶς θὰ τὰ ἐπαυξήσει, ἢ νὰ τοῦ ἔχει ἀφαιρέσει τὴν ἱκανότητα σκέψης τὸ δόγμα τοῦ κάθε μορφῆς —ισμοῦ, προσφέροντάς του τὴ «μοναδικὴ ἀλήθεια», τὴ «μοναδικὴ λύση», τὴ «μοναδικὴ φιλοσοφία», ὑποσχόμενο ἐπίγειους ἢ οὐράνιους παράδεισους καὶ δημιουργώντας μεσαιῶνες.

Ἴσως καὶ νὰ μὴν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα μέσω μιᾶς ἀλόγιστης ἐξέλιξης φτάνει στὴν ὑπερτέλεια καὶ τὴν καταστροφή, γιὰ νὰ περάσει μέσα ἀπ' αὐτὴν καὶ νὰ ξαναρχίσει, πάλι ἀπ' τὴν ἀρχή, μὲ μόνη σύνδεση μὲ τὸ παρελθὸν λίγες ὀμιχλώδεις ἀναμνήσεις μέσα στοὺς θρύλους καὶ στίς θρησκευτικο-θολογίες τῶν λαῶν.

Θὰ ἦταν, ὅμως, εἴτε ἀπλοποίηση

εἴτε μοιρολατρία ἢ παροδοχή, ὅτι ἡ μοίρα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὅπωςδήποτε ἡ ὑπερτέλεια ἢ ὅτι δυνάμεις «ὑπερφυσικές» δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐξέλιξη καὶ τὴν πρόοδο πέραν ἀπὸ ὀρισμένα ὅρια καὶ ὀδηγοῦν στὴν καταστροφή.

Ἡ σκέψη, ποὺ γεννήθηκε σ' αὐτὸ τὸν τόπο, ὅσο κι ἂν ἔχει ἀποπροσανατολιστεῖ ἐπὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια, ὅσο κι ἂν τὴν ἔχουν σκιάσει νέφη καὶ νέφη, ὅσο κι ἂν προσπάθησαν νὰ τὴν ἐξοστρακίσουν ἢ μοιρολατρία, ἢ ἀπλοποίηση καὶ ὁ ὠφελιμισμός, εἶναι

Τοῦ

Α. ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗ

Πλοιάρχου Ε. Ν.

πάντα ἔτοιμη νὰ δεχτεῖ τὴν πρόκληση, ἔχει συνηθίσει νὰ παλεύει μὲ τὸ θάνατο. Καὶ στίς χειρότερες στιγμὲς τῆς ἱστορίας μας, μέσα στὰ σκοτάδια τῆς θεοκρατίας, παλεύσαμε μὲ τὸ θάνατο «σὲ μαρμαρέν' ἀλώνια».

Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἀδιέξοδο εἶναι θάνατος (καὶ μάλιστα ὁ ἀπόλυτος καὶ συλλογικὸς γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ὄχι ὁ μέχρι τώρα γνωστὸς τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς ομάδας), μιὰ καινούργια πρόκληση γεννιέται γιὰ τὴν ἐλληνικὴ σκέψη.

Θεωρῶ ἀπαραίτητο νὰ κάνω σαφές, ὅτι ἀναφερόμενος σὲ Ἑλληνικὴ Σκέψη — Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, μεταχειρίζομαι τὸν ὅρο μὲ τὴν πραγματικὴ του διάσταση, τὴν Οἰκουμενικὴ, ἔξω ἀπὸ κάθε ἐθνικισμό ἢ σωβινισμό, ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἐθνότητα, φυλὴ, χρῶμα, γλῶσσα, ἐλεύθερο καὶ ἀ-

πὸ ἀσιατικὲς θρησκευτικοπολιτικὲς ἐπιρροὲς καὶ ἀπὸ τὰ πλαίσια πού τὸ στρίμωξε ὁ ἐλληνογεννημένος μὲν, ἀλλὰ κατόπιν βιασμοῦ (μὲ πατέρα τὸ Ρωμαῖο λεγεωνάριο καὶ νονὸ τὸν Ἰουδαιοχριστιανὸ ρασοφόρο) ὠφελιμιστικὸς Δυτικὸς Πολιτισμὸς.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἐλληνικῆς σκέψης (ὅσο ἀκόμα εἶναι καιρὸς, πρὶν ἢ μαζικοποίηση σκεπάζει σὰ γλοιώδης κρούστα τὸν πλανήτη) θὰ μπορούσε θέτοντας στὸν ἑαυτὸ του ὀρισμένα ἐρωτήματα καὶ ψάχνοντας νὰ βρεῖ τίς κατάλληλες ἀπαντήσεις, νὰ βοηθηθεῖ στὸ νὰ μειώσει κατ' ἀρχὰς τὴν ταχύτητα πού πρέχει μέσα στὸ ἀδιέξοδο. Μὲ μειωμένη ταχύτητα κερδίζει χρόνο γιὰ τὴν ἐξεύρεση λύσης - ἴσως ἔτσι βρεῖ καὶ κάποια ἔξοδο, πού μπορεῖ νὰ ὑπάρχει καὶ τὴν ὁποία ἡ συνεχῶς αὐξανόμενη ταχύτητα δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ δεῖ. Βέβαια ἔξοδος ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο «μὲ τὴν ὀπισθεν» εἶναι ἀδιανόητη, τὸ ποτάμι τοῦ Ἡράκλει- του δὲ στρέφει πίσω!

Ἀλλὰ καὶ στὴ χειρότερη περίπτω- ση, κι ἂν ἀκόμα ἡ ἐπιτάχυνση δὲν ἐπιτρέψει τὴ μείωση τῆς ταχύτητας, τὴν ἔξοδο, τὴ σωτηρία, καὶ τότε ἀκόμα θὰ ἀξίζει τὸ πάλαιμα μὲ τὸ θάνατο, θὰ 'ταν προτιμώτερο καὶ ἀπὸ τὴν ἀναμονὴ τοῦ τέλους μὲ μοιρολατρία μέσα στὴν ἀσιατικὴ χλιδὴ τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας καὶ ἀπὸ τὴ στήριξη φρούδων ἐλπίδων πάνω σὰ διάφορα δόγματα, ὅλα ἀσιατικῆς προσελεύσεως, τῶν διαφορῶν —ισμῶν.

Ἀνταποκρινόμενοι στὴν πρόκληση θὰ μπορούσαμε νὰ θέσουμε πλῆθος ἀπὸ ἐρωτήματα καὶ νὰ ψάξουμε νὰ

βροῦμε τίς ἀπαντήσεις.

Ἑρώτημα, ὅπως : «πότε μῆκαμε στὸ ἀδιέξοδο;», θὰ βοηθοῦσε στὸ νὰ ἀντιληφθοῦμε, πότε ἡ ἐξέλιξή μας ἄρχισε νὰ παίρνει τὸ στραβὸ δρόμο καὶ ποῖες ἦσαν οἱ αἰτίες.

Ἑρώτημα ὅπως: «τί συνέπειες θὰ εἶχε ἓνα ἀπότομο σταμάτημα μέσα στὸ ἀδιέξοδο;», θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς προβληματίσει πολὺ, γιατί μαζὶ του θὰ ἦταν συνυφασμένη (ἐκτός ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα) καὶ ἡ χειρότερη μορφή τυραννίας πού γνώρισε ποτὲ ὁ ἄνθρωπος.

Κλείνοντας τίς παραπάνω σκέψεις μου θέτω τὸ δικό μου ἐρώτημα:

Θὰ ὀδηγοῦσε ποτέ σὲ ἀδιέξοδο ὁ δρόμος τῆς ἐξέλιξης πού χάραζε τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα;

Βιαιοζόμενο πάντοτε στὸ «μέτρον ἄριστον», στὸ «μηδὲν ἄγαν», θεωρώντας «ὑβρη» τὸ ξεπέρασμα τοῦ μέτρου καὶ ἔχοντας πάντα ἑτοιμὴ τὴν «Ἄτη» κατὰ τῇ «Ὑβρεως».

ἄσχετο ἀπὸ κάθε μορφῆς δογματισμό, χωρὶς «μοναδικὴ ἀλήθεια».

χωρὶς κύριο σκοπὸ, στὴν ἐρευνα τῶν σοφῶν του, τὸν ὠφελιμισμὸ.

ἔχοντας τὴ Δικαιοσύνη πάνω ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ μὴ ἔχοντας ποτέ, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν θεῶν του, θεοποιήσει τὴν ἰσότητα.

γνωρίζοντας, τέλος, νὰ θέτει τὴ χρυσή τομὴ μεταξὺ ἀτόμου καὶ συνόλου, ἔτσι πού χωρὶς τὸ ἄτομο νὰ χάνει τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του, νὰ σέβεται καὶ νὰ ὑπηρετεῖ τὸ σύνολο.

Θὰ μπορούσε ὁ δρόμος αὐτὸς τῆς σκέψης τοῦ ἀνθρώπου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ νὰ φέρει τὸν ἄνθρωπο σὲ ἀδιέξοδο;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι εὐκόλη: ὄχι.

Σελίδες διαλόγου

I

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, Η ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

Ἀπὸ τὸν κ. Παν. Πανούση, Φιλιατρά Τριφυλίας, πήραμε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή :

Ἀποστέλλω ὑμῖν τὴν παροῦσαν ὑπὸ τὴν ιδιότητα ὑμῶν, ὡς Διευθυντοῦ καὶ ἐκδότου τοῦ «Δ α υ λ ο Ὑ», τοῦ ὁποῖου εἶμαι συνδρομητὴς καὶ ἀναγνώστης ἀπὸ τοῦ Ιου τεύχους τῆς β' περιόδου αὐτοῦ, ἥτοι ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους.

Σκοπὸς τῆς παρούσης εἶναι ἡ ἐκθεσις καὶ γνωστοποιήσις ὑμῖν σκέψεων καὶ παρατηρήσεων, ἅς ἐγέννησέ μοι ἡ μελέτη τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων 6 τευχῶν τοῦ «Δ α υ λ ο Ὑ» τοῦ ἔτους 1982.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὀφείλω νὰ γνωρίσω ὑμῖν, ὅτι τὸ περιεχόμενον τῶν ἄρθρων τοῦ περιοδικοῦ, ὡς καὶ τοῦ ὑμετέρου δοκιμίου «Ἀ ν α ζ ῆ τ η σ η», τὸ ὅποιον ἐπίσης ἐμελέτησα, πρέπει νὰ χαρακτηρισθῶσι ὡς πρωτοποριακά, διότι ὅχι ἀπλῶς θέτουν προβλήματα πρὸς λύσιν καὶ ἐπομένως προβληματίζουν τὸν σκεπτόμενον ἀναγνώστην, ἀλλ' ἀποτελοῦν μίαν ἀναθεώρησιν τῆς μέχρι τοῦδε κρατούσης ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς συμβολῆς τῆς ἐλληνικότητος ὅχι μόνον εἰς τὴν ἐλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν. Δύναται τις νὰ διαφωνῇ πιθανῶς πρὸς ὑμᾶς, πλὴν ὅμως εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς σκέψεως καὶ τὸ θάρρος τῆς διακηρύξεως ἰδεῶν, γνωμῶν καὶ ἀντιλήψεων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀρέσκουν πολλοῖς, ἔρχονται δὲ εἰς σύγκρουσιν πρὸς «κατεστημένα» ἤδη συμφέροντα καὶ «κρατούσας» ἐρμηνείας τῆς ἱστορίας. Διὰ τὰ ἀνωτέρω ἀνῆκει ὑμῖν ἔπαινος.

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μακρηγορήσω πολὺ, ἵνα μὴ καταχρῶμαι τοῦ πολυτίμου ὑμῶν χρόνου, θεωρῶ ὅμως ἀναγκαῖον νὰ ἐπισημάνω σημεῖα τινά, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσι διευκρινήσεις.

Ιον. Θεωρεῖτε τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ὡς πρότυπον Ἑλλήνων καὶ ἐκπολιτιστοῦ. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀμφιβάλλω πολὺ περὶ τοῦ κατὰ πόσον ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν αὐτὰς τὰς ιδιότητες. Ἀφ' ἑνὸς μὲν, διότι δὲν φαίνεται ὅτι ἀφαιροῖσιν πλήρως τὸ ἐλληνικὸν ἰδεῶδες, οὔτε ὅτι ἐξέφρασε τὴν ἀλήθειαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὠραιότητα κλπ. τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τρόπον ἰδεῶδη, ὥστε νὰ εἶναι ὑπόδειγμα ἐλληνικῆς ἀρχῆς καὶ ἡθους. Πολλοὶ ἱστορικοὶ ἔχουν γράψει πολλὰ ἐναντίον του καὶ πολλοὶ τὸν ἔχουν καυτηριάσει διὰ τὰς ὑπερβάσεις τοῦ ἐλληνικοῦ μέτρου εἰς τὴν ζωὴν του.

Ἀφ' ἑτέρου, διότι ἐγένετο ἐκπολιτιστὴς λαῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀμφίβολον κατὰ πόσον ἐχρειάζοντο τὸν ἐλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν ἐξελληνισμόν, ὅστις ἐπεβλήθη αὐτοῖς διὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν νικῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ φορεὺς τῆς ἀληθείας διαδίδει, κηρύττει, διδάσκει τὴν ἀλήθειαν, δὲν τὴν ἐπιβάλλει ὅμως εἰς τοὺς ἄλλους, οὔτε τοὺς ἐξαναγκάζει, ὅσον δὴ ποτέ εὐγενῶς, νὰ τὴν δεχθῶσι καὶ ἐνστερνισθῶσι αὐτήν. Ἡ προσπάθεια τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ὁμοία πρὸς τὴν προσπάθειαν τῶν ἱεραποστόλων καὶ τῶν δογματικῶν νὰ ἐπιβάλλωσι τὰς πίστεις καὶ ἀληθείας των εἰς ἄλλους. Ἡ ἀλήθεια ἐπικρατεῖ μόνη. Δὲν χρειάζεται τὰ ὅπλα, οὔτε τὸν πόλεμον, οὔτε τὰς ἐκστρατείας, οὔτε τὴν ἀνατροπὴν κυβερνήσεων, οὔτε τὴν κατάκτησιν λαῶν καὶ τὴν διάλυσιν κρατῶν. Πιστεύω, ὅτι ὅπως καὶ σήμερον «εἰδωλολατρικοὶ» λαοὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκην τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ ἱεραπόστολοι φροντίζουν νὰ διαδώσωσι εἰς αὐτούς, οὕτω καὶ οἱ λαοὶ τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας δὲν εἶχον τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐλληνισμοῦ, ὃν ἔφερον αὐτοῖς ὁ Ἀλέξανδρος. Ἴσως φαίνεται παράξενος ἡ γνώμη μου, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔχει σημασίαν. Νομίζω, ὅτι οἱ λαοὶ πρέπει νὰ ἀφήνωνται εἰς τὴν ἰδίαν ἑκαστος δύναμιν, ἵνα ἀναπτύξωσι πολιτισμὸν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἰδιομορφίαν των καὶ τὴν πνευματικὴν δύναμίν των. Ἡ ἐπιβολή, ἡ ἀνάμειξις, ἡ διείδυσις ὑπὸ οἷαν δὴ ποτέ μορφήν τῶν πολιτισμῶν τῶν λαῶν ὀδηγεῖ εἰς νόθα δημιουργήματα, ὡς ὁ σύγχρονος «πολιτισμός», τοῦ ὁποῖου γευόμεθα τοὺς καρπούς. Ταῦτα περὶ Ἀλεξάνδρου.

2ον. Σκοπὸς τοῦ «Δ α υ λ ο ὤ» φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ διάδοσις τῆς ἐλληνικότητος, τῶν ἰδεῶν καὶ ἀξιών τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ ἀναζήτησις Ἑ λ λ ῆ ν ω ν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῆς σήμερον ἀνεξαρτήτως φυλῆς, χρώματος, θρησκείας κλπ., οἱ ὁποῖοι θὰ ἀποτελέσωσι τὴν «ζύμην» τῆς κινήσεως διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τοῦ ζόφου τοῦ δόγματος καὶ τῆς λογοκρατίας, εἰς ὃν εἶναι βεβυθισμένοι ἀπὸ αἰώνων. Ὁμολογουμένως ἡ προ-

σπάθεια και ο σκοπός ὑμῶν εἶναι ἐπαινετός και λίαν ὑψηλός. Τίθεται ὅμως τὸ ἐρώτημα: Πιστεύετε, ὅτι εἶναι ἐπιτεύκτος εἰς τοιοῦτος σκοπός; Νομίζετε, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπανέλθουμε εἰς μίαν κατάστασιν καὶ κοινωνίαν, εἰς ἣν, ὅπως συνέβη εἰς τὴν κλασσικὴν Ἑλλάδα (κυρίως εἰς Ἀθήνας), θὰ πρυτανεύη εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀλήθεια, ἡ δικαιοσύνη, ὁ σεβασμὸς τῆς προσωπικότητος καὶ ἡ προϋπόθεσις ὅλων τῶν ἀνωτέρω, τὸ περίφημον ἀπόκρθεγμα, τὸ ἔμβλημα τοῦ Σωκράτους: «γ ν ὦ θ ε ἰ σ' α ὑ τ ὀ ν», ὥστε ἕκαστος νὰ πείθεται περὶ τῆς δικαιοσύνης τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν κατέχει εἰς τὴν ζωὴν;

Πιστεύετε, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ διοικηθῶσιν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰς ιδέας καὶ τὴν ἀλήθειαν, νῦν ὅτε ἡ πλῆθις ἐγκειφάλου τόσων αἰώνων ἔχει μεταβάλει αὐτοὺς εἰς λύκους ἀλληλοσπαραιομένους; (HOMO HOMINI LUPUS—HOB-BES). Πιστεύετε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἢ πρόκειται νὰ γίνωσι ἢ ὑπῆρξαν ποτὲ ὄντα λογικά; Ἄν ἦτο τὸ πρᾶγμα εὐκόλον, ὁ Ροβεσπιέρος θὰ εἶχε λογικοποιήσει τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἤδη, ἂν καὶ δύναταί τις νὰ ἀμφιβάλῃ κατὰ πρόσον ὁ «Ἀδιάφθορος» ἦτο λογικὸς ἢ λογοκράτης, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἦτο Τέκτων, ἦτοι πράκτωρ τοῦ Αἰθνοῦς Σκιωτισμοῦ.

Ἐγὼ ἀντιθέτως φρονῶ, ὅτι δυστυχῶς τὸ πλῆθος μόνον δι' ἐτοίμων ἰδεολογιῶν ἢ θρησκευτῶν ἢ δογμάτων ἢ ὅπως θέλετε ὀνομάσατέ τα, κινεῖται εἰς δράσιν, πειθαρχεῖ, ὑπακούει, ἀκολουθεῖ τὸν ἡγέτην, γενικῶς διοικεῖται. Διατὶ συμβαίνει αὐτό; Ἀπλούστατα, διότι ὁ μέσος ἄνθρωπος καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ πλῆθος, ἡ μάζα, ὁ λαὸς κλπ., δὲν ἐσυνήθισε νὰ σκέπτηται, δὲν ἐδιδάχθη ποτὲ καὶ ἀπὸ οὐδένα νὰ σκέπτηται, οὔτε καὶ ἠθέλησε ποτὲ νὰ σκεφθῇ, διότι ἡ σ κ έ ψ ι ς κ ο υ ρ ά ζ ε ι. Δέχεται ἐπομένως παθητικῶς ἢ ἀπορρίπτει ἀναπιστολογήτως τὴν προσφερομένην ἐ τ ο ί μ η ν σ κ έ ψ ι ν. Πράγματι πᾶσα ἰδεολογία, πολιτικὴ, θρησκευτικὴ, φιλοσοφικὴ κλπ., δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο διὰ τὸ πλῆθος, εἰμὴ ἐτοίμη «κονσερβοποιημένη» σκέψις, ἡ ὁποία ἀ π α λ λ ά σ σ ε ι τὸν μέσον ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ κ ό π ο υ ν ά σ κ ε φ θ ῇ, διότι προσκρέρει αὐτῷ ἐτοίμους τὰς λύσεις τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι εἰς θέσιν ὁ ἴδιος νὰ λύσῃ. Εἰς αὐτό, ὡς καὶ εἰς συναισθηματικούς λόγους καὶ εἰς τὴν ἱκανότητα τῶν κηρύκων, τῶν «προπαγανδιστῶν», ὀφείλεται ἡ ἐπιτυχία καὶ ἡ διάδοσις τῶν διαφόρων ἰδεολογιῶν καὶ ἡ ἐπὶ μακρότερον ἢ ὀλιγώτερον χρόνον ἐπικράτησις των. Αἱ ἰδεολογίαι ἀποβάλλονται, ὅταν ἀντικαταστήσῃ αὐτὰς ἄλλη νεωτέρα, ἥτις φαίνεται, ὅτι ἅπαντὰ καλλίτερον εἰς τὰ προβλήματα τοῦ μέσου ἀνθρώπου. Γράφω «φαίνεται», διότι θεσπιάς εἶναι ἄλλο ζήτημα, ἂν αἱ διδόμεναι «λύσεις» εἶναι ὀρθαὶ ἢ ὄχι. Αὐτὸ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸ κρίνῃ ὁ μέσος ἄνθρωπος.

Ἄν λοιπὸν ἐπιτύχητε νὰ μάθητε τοὺς ἀνθρώπους νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ἀναγνωρίζουν τὴν ἀλήθειαν, τότε θὰ ἐπιτύχητε τοῦ σκοποῦ σας, ἄλλως θὰ πα-

ραφείνη ὁ «Δ α υ λ ὀ ς» ὡς ἐκφραστὴς μόνον μιᾶς εὐγενοῦς προσπαθείας καὶ ὡς βῆμα διακηρύξεως ὑψηλῶν ἀρχῶν καὶ ἀγάπης διὰ τὴν Ἑ λ λ ἁ δ α καὶ πᾶν τὸ Ἑ λ λ η ν ι κ ὀ ν.

3ον. Ἐφῆσα τελευταίαν μίαν παρατήρησιν, ἥτις δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τὸ γράμμα τοῦ «Δ α υ λ ο ὤ». Ἐννοῶ τὸ γλωσσικὸν ὕφος εἰς τὸ ὁποῖον γράφεται. Ἀπὸ τοῦ πρώτου τεύχους ἐξεπλάγην διαπιστώσας, ὅτι ἡ γλωσσικὴ μορφή ἐνὸς περιοδικοῦ, ἐξαίροντος ὑπὲρ πᾶν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ἑλληνικότητα καὶ προβάλλοντος τὰς ἀξίας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὡς μόνον διέξοδον ἀπὸ τῆς ὀδυνηρᾶς συγχρόνου πολιτιστικῆς καλλιπ. ἀβύσσου, δὲν ἐγράφετο εἰς γλώσσαν, ὅσον θὰ ἔδει ἑλληνικὴν. Ζητῶ συγγνώμην, ἀλλὰ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ προχωρήσω ὀλίγον εἰς τὸ θέμα τοῦτο.

Ἀνέμενον ὁ «Δ α υ λ ὀ ς» νὰ συντάσσεται εἰς τὴν λεγομένην κ α θ α ρ ε ὡ ο υ σ α ν καὶ οὐκ εἰς τὴν ἀποκαλουμένην δ η μ ο τ ι κ ῆ ν. Διὰ τὴν ἀπὸ τῆς λέγει παλαιός τις ποιητής, «ἰδέαι», ὅμως ἔξοχοι πτωχὰ ἐνδεδυμένοι — δὲν εἶναι δι' αἰώνιον ζωὴν προσωρισμένοι».

Δὲν ἔχει δίκαιον θεβαίως ὁ ποιητὴς ἀπολύτως, ἐφ' ὅσον ἡ ἀξία ἐνὸς πνευματικοῦ ἔργου εἶναι ἄσχετος τῆς γλωσσικῆς αὐτοῦ μορφῆς, ἔχει ὅμως σχετικόν. Πᾶν κείμενον δέον νὰ συντάσσεται εἰς τὴν γλωσσικὴν ἐκείνην μορφήν, ἥτις ἀνταποκρίνεται κάλλιον πάσης ἄλλης εἰς τὸ περιεχόμενον του. Δύναται τις νὰ φαντασθῇ π.χ. τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν δημοτικὴν; Αἰ γινόμεναι εἰς τὸ γλωσσικὸν τοῦτο ὕφος μεταφράσεις, ἃς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ εἴπω, εἶναι «ἐξαμβλώματα», δὲν εἶναι πλατύνειος λόγος πλεόν οὔτε πλατύνειον κείμενον. Φαντάζεται τις τὸν FAUST τοῦ Γκαίτε εἰς ἄλλην γλῶσσαν συντεθειμένον πλὴν τῆς γερμανικῆς; Εἶναι, ὡς γνωστόν, ἀναγκαῖον κακὸν αἱ μεταφράσεις. Ἐπομένως περιοδικὸν τῆς ἑλληνικότητος ἔπρεπε νὰ γράφηται εἰς γλῶσσαν (κάλλιον γλωσσικὸν ὕφος, γλωσσικὴν μορφήν), ὅσον ἔνεστι ἐγγυτάτην τῇ ἀρχαίᾳ, ἵνα τὸ περιεχόμενον, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ συμφωνεῖ πρὸς τὸ γράμμα καὶ ἐκφράζεται διὰ τῆς καταλλήλου γλώσσης.

Ἀδυνατῶ πράγματι νὰ κατανοήσω ποίαν ἀνάγκην ἐξυπηρετεῖ ἡ χρῆσις τῆς δημοτικῆς εἰς περιοδικόν, τόσοῦ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, ὅσον ὁ «Δ α υ λ ὀ ς». Ἵνα διευκολύνῃ τὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου του; Ἐχοῦσι ἀνάγκην οἱ ἀναγνώσται τοῦ «Δ α υ λ ο ὤ» τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἵνα κατανοήσωσι τὰ κείμενά του; Ἀδυνατῶ νὰ παραδεχθῶ τοῦτο, διότι ἂν πράγματι συμβαίνει τοιοῦτον τι, τότε εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ εἴπω, ὅτι ἄνθρωπος, ὅστις δὲν κατανοεῖ τὴν καθαρύουσαν εἶναι ἀκατάλληλος δι' ἀναγνώστης τοῦ «Δ α υ λ ο ὤ».

Μήπως διὰ τῆς χρήσεως τῆς δημοτικῆς ἐπιδιώκεται ἡ διάδοσις τῶν ἰδεῶν τοῦ «Δ α υ λ ο ὤ» εἰς ὅσον τὸ δυνατόν εὐρύτερα στρώματα; Μᾶλλον ὅχι, πιστεύω, διότι αἱ ἰδέαι τοῦ «Δ α υ λ ο ὤ» δὲν προσρίζονται διὰ τὸ πλῆθος ἀλλὰ διὰ τοὺς

ἐκ λεκτοῦς, ἄλλωστε καὶ ἡ προμετωπίς τοῦ περιοδικοῦ (ἡ φράσις τοῦ Ἀλεξάνδρου) τοῦτο τονίζει.

Δὲν ἀνθίσταται εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ μεταφέρω μίαν τυχαίαν παράγραφον τοῦ «Δ α υ λ ο ὦ» εἰς τὴν καθαρεύουσαν, ἵνα ἴδῃτε πόσον κερδίζει εἰς εὐπρέπειαν, ὠραιότητα καὶ σοβαρότητα τὸ κείμενον:

«Δ α υ λ ό ς»: Τεῦχος 6, Ἰούλιος 1982, σελ. 263, στήλη 2α. Γράφει:

«Οἱ Ἕλληνες σὰν ἔθνος οὐδέποτε μπόρεσαν νὰ πιστέψουν, ὅπως οἱ ὀρθολογιστές, ὅτι τὰ ὅρια τῆς ἀλήθειας ταυτίζονται μὲ τὰ στενὰ καὶ πεπερασμένα ὅρια τῆς λογικῆς· ἀπεναντίας πίστευαν καὶ πιστεύουν, ὅτι οἱ μεγάλες ἀλήθειες δὲνμποροῦν νὰ ἀποδειχθοῦν μὲ ἐπιστημονικὲς ἀρχές καὶ ἀξιώματα, ἀλλὰ ὑπάρχουν αὐτοδύναμα καὶ ἐπιβάλλονται μὲ τὶς δικές τους δυνάμεις καὶ τρόπους».

Τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα μεταφερόμενον εἰς τὴν καθαρεύουσαν ἔχει οὕτως :

«Οἱ Ἕλληνες ὡς ἔθνος οὐδέποτε ἠδυνήθησαν νὰ πιστεύωσι, ὡς οἱ ὀρθολογισταί, ὅτι τὰ ὅρια τῆς ἀληθείας ταυτίζονται μετὰ τῶν στενῶν καὶ πεπερασμένων ὁρίων τῆς λογικῆς· ἀντιθέτως ἐπίστευον καὶ πιστεύουν, ὅτι αἱ μεγάλα ἀλήθεια δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῶσι δι' ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιωμάτων, ἀλλ' ὑπάρχουσι αὐτοδυνάμως καὶ ἐπιβάλλονται διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων καὶ τρόπων».

Πέραν τῶν ἀνωτέρω ἡ χρῆσις τῆς δημοτικῆς, ἥτις γεννηθεῖσα διὰ τῆς προσμίξεως τῶν λατίνων ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κων)σταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων τὸ 1204 κ. ἐντεῦθεν μετὰ τῶν ἐλλήνων ἢ τῶν τὴν ἐλληνικὴν χρησιμοποιούντων κατοίκων τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς ἐντεῦθεν δημιουργίας μιξεοβαρβάρου γλωσσικοῦ ἰδιώματος, ἐπετάθη κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, λόγῳ τῶν γνωστῶν συνθηκῶν διαβιώσεως καὶ παιδείας τοῦ ἔθνους, ἐπεκράτησε δὲ ἐσχάτως, διότι αἱ λεγόμεναι «προοδευτικαὶ» δυνάμεις καὶ τὰ «προοδευτικὰ» κόμματα θεωροῦν αὐτὴν ὡς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, δηλ. τῆς μάζης.

Ὁ δημοτικισμὸς ὅμως ὁδηγεῖ εἰς τὸν βέβαιον ἀφελληνισμόν, πρᾶγμα βεβαίως τὸ ὁποῖον δὲν νομίζω, ὅτι ἐπιθυμεῖ ὁ «Δ α υ λ ό ς», ὥστε νὰ συμβάλῃ καὶ οὕτως εἰς τοῦτο. Ἀφελληνίζεται δὲ ὁ ἐλληνικὸς λαός, ὅταν οἱ νέοι δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναγνώσῃ π.χ. τὸν Παπαδιαμάντην ἢ τὸν Παπαρρηγόπουλον, πολὺ δὲ περισσότερον τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀφοῦ ἡ τεχνητῶς δημιουργημένη γλωσσικὴ ἀπόστασις ἀπ' αὐτῶν ἐπιμηκύνεται. Ἐπειδὴ τὸ θέμα εἶναι λίαν μακρόν, ἡ δὲ ἐπιστολὴ ἐπεμηκύνθη ὑπὲρ τὸ δέον, τερματίζω τὸν λόγον. Ἐλπίζω, ὅτι ὁ «Δ α υ λ ό ς» θὰ γράφεται πλέον εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Ἄλλοτε ἴσως ἐπανέλθω. Διατελῶ μετὰ τιμῆς.

ΠΑΝ. ΠΑΝΟΥΣΗΣ, Φιλιατρά Τριφυλίας

ΣΧΟΛΙΟ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

Δέν γνωρίζουμε τόν κ. Παν. Πανούση, ἀλλά ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ συνάγουμε ἀσφαλῶς, ὅτι πρόκειται γιὰ ἄνθρωπο ἀξιοσημείωτου πνευματικοῦ ἐπιπέδου καὶ φορέαι σαφῶν ἰδεῶν. Τοῦτο ὑποδηλώνει ὄχι μόνον τὸ λεπτὸ ὕφος τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς παρατηρήσεις ποὺ διατυπώνει σ' αὐτήν, παρατηρήσεις ποὺ ἐντοπίζονται πάνω σὲ καίρια σημεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχει ὑποχρεωθῇ λόγῳ τῆς σοβαρότητός τους νὰ ἀσχοληθῇ ὁ «Δαυλός», εἴτε κατ' ἰδίαν (μὲ τὸ θέμα τῆς γλώσσας), εἴτε δημοσίᾳ στὴν μέχρι τοῦδε ἀρθρογραφία τοῦ (μὲ τὰ θέματα Ἀλέξανδρος καὶ Ἐφαρμογὴ τῆς Ἑλληνικότητας στὸν Σύγχρονο Κόσμο). Χαιρόμαστε δὲ ἰδιαίτερα, διότι ὁ κ. Π. Πανούσης, μὲ τὸ παραπάνω κείμενό του μᾶς δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ διαλεχθοῦμε μαζί του, διευκρινίζοντας, ἢ διατυπώνοντας γιὰ πρώτη φορά, τὶς σχετικὲς ἀπόψεις μας.

1. Ἀλέξανδρος: Βεβαίωτα, ὁ Μέγας Μακεδόνας ἀδικεῖται, ὅταν ἐξομοιώνεται μὲ τοὺς ἱεραπόστολους καὶ δογματικούς καὶ ὅταν τοῦ ἀποδίδεται ἡ ἴδια μ' αὐτοὺς πρόθεση θύαις ἢ δόλαις ἐπιβολῆς τῶν πίστεων τοῦ στοὺς ἄλλους. Καὶ ἀδικεῖται, διότι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ὄχι μόνον ἀπέφυγε νὰ θίξῃ καθ' οἰονδήποτε τρόπο τοὺς πολιτισμοὺς τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ ἀντίθετα, τοὺς σεβάσθηκε ἀπόλυτα, σὰν τρόπους ζωῆς, σὰν ἔθιμα καὶ ἔθιμικὰ δίκαια, σὰν ἰδιόζουσες θρησκευτικὲς καὶ ἠθικὲς ἀντιλήψεις, σὰν πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς δομές, σὰν τρόπους ἐνδυμασίας καὶ καθημερινῆς ζωῆς ἀκόμη, σὰν ἄτομα καὶ πρόσωπα, ἐπίσημα ἢ ἀφανῆ. Ὁ ἐπιστολόγράφος μας φαίνεται γνῶστης τῶν σχετικῶν μὲ τὸν Ἀλέξανδρο φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν πηγῶν, καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ἔχουν ὑποπέσει στὴν ἀντίληψή τοῦ πληθώρα ἱστορικῶν πληροφοριῶν, ὅπως ἡ προσκύνηση τοῦ Μακεδόνα στὸ ἱερὸ τοῦ Ἀμμωνος καὶ ἡ αὐτοανακήρυξή του σὲ γιὸ τοῦ αἰγύπτιου θεοῦ, ἡ ἐπιμονή του νὰ νυμφευθοῦν οἱ Μακεδόνες τῆς φάλαγγος Ἀσιάτιδες γυναῖκες (ὁ ἴδιος, ἄλλωστε, νυμφεύθηκε Περσίδα, τὴ Ρωξάνη), ἡ εἰσαγωγή στὸ περσὶ βαλάντου τοῦ ἀσιατικῶν ἐθιμοτυπιῶν, ὅπως ἡ «προσκύνησις», ὁ βαθὺς σεβασμὸς τοῦ πρὸς τίς ἐθνικὲς — ὄχι κρατικὲς — ἡγεσίαις τῶν διαφόρων ἐθνῶν — καὶ ἡ διατήρησή τους σὲ τίς θέσεις τους — καὶ τόσα ἄλλα, ποὺ ἔφεραν τελικὰ τὸν ὠραῖον αὐτὸν Οἰκοῦμενικόν Ἑλληνα σὲ ἀνοιχτὴ σύγκρουση μὲ τὴν τοπικιστικὴ-συνταξικὴ στενοκεφαλιά τῆς μακεδονικῆς «ἐλίτ» ποὺ τὸν συνώδευε (Παρμενίων, Κάσιανδρος, Κλεῖτος, Καλλιस्थένης κλπ.), μὲ τελικὴ κατὰληξιν τὴν ἀτιμὴ δολοφονία του.

Καὶ βεβαίωτα, ἐπίσης, ὁ Μέγας Μακεδόνας ἀδικεῖται, ὅταν κατηγορεῖται γιὰ «κατάκτηση λαῶν», «διάλυση κρατῶν», «ἀνατροπὴ κυβερνήσεων» κλπ., διότι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ δεκάδες τῶν ἐθνῶν ποὺ διέσχισε στὴν ἀστραπι-

αία διάβασή του δὲν ἦταν κράτη γιὰ νὰ τὰ διαλύσῃ, δὲν εἶχαν κυβερνήσεις, γιὰ νὰ τὶς ἀνατρέψῃ καὶ δὲν ἦταν ἐλεύθεροι λαοί, γιὰ νὰ τοὺς κατακτήσῃ, ἀλλὰ σκλαβωμένες ἐπὶ 250 περίπου χρόνιά ἐθνότητες, ἐκμηδενισμένες κάτω ἀπὸ τὸν ἐξουθενωτικὸ ζυγὸ μιᾶς ἀν-ἐθνικῆς ἀπολυταρχίας ἀσιατικοῦ τύπου καὶ ἀνύπαρκτοι ἀπὸ ἐθνικὴ ἀποψη πολιτικοὶ ὀργανισμοὶ — ἀπλὲς σατραπείες τῆς κεντρικῆς ἐξουσιαστικῆς δυνάμεως. Γιαυτό, ὁ Ἀλέξανδρος δὲν μπορεῖ μὲ κανένα τρόπο νὰ ἐξοικωθῇ μὲ τὸν Ἀτίλα, τὸν Τσεγκίς Χάν, τὸν Ταμερλάνο, ἢ ἀκόμῃ μὲ τοὺς νεώτερους δορυκετήτορες Ναπολέοντα, Χίπλερ κλπ., ἀλλὰ παραμένει αὐτὸ ποῦ κάλλιστα διαπισθάνθηκαὶ οἱ δῆθεν «κατακτημένοι» ἀπ' αὐτὸν λαοί, ποὺ τὸν ἀνεκήρυξαν ἐθνικὸ τους ἥρωα (ἀκόμῃ καὶ οἱ Πέρσες), ἐλευθερωτὴ, ὑπεράνθρωπο δικαιοκρίτη, κάτι ὅαν θεό, καὶ διατηροῦν ἀκόμῃ ὕστερα ἀπὸ 2.300 χρόνια ζωηρὴ τὴν ἀγαθὴ ἀνάμνηση τοῦ σύντομου περάσματος τοῦ ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ τους ζωὴ, εἴτε στὴν Τέχνη τους, εἴτε στὴς λαϊκὲς παραδόσεις τους, εἴτε, γενικά, στὴν ἱστορικὴ τους συνείδηση (βλ. σχετικὲς πληροφορίες στὰ ἄρθρα «Ἀλεξάνδρου Ἰδεολογία» καὶ «Ἔθνος καὶ Οἰκουμενικότητα» στὸ «Δαυλὸς», τεύχος 1ο, σελ. 18-27 καὶ τεύχος 2ο, σελ. 95-96, ἀντίστοιχα). Τὸ φαινόμενο αὐτό, δηλαδὴ ἡ ἐκούσια καὶ αὐθόρμητη θεαποίηση «κατακτητῆ» ἀπὸ «κατακτημένους», δὲν ἔχει βέβαια παρατηρηθῇ ποτὲ ἄλλοτε στὴν ἱστορία, καὶ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ δείξῃ πόσο «κατακτητὴς» ἦταν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ πόσο «κατακτημένοι» οἱ Ἀσιατικοὶ λαοί.

Ἀγαθὴ σύμπτωση ἔκαμε ὥστε στὸ ἀνὰ χεῖρας διπλότευχος 8ο-9ο τοῦ «Δαυλοῦ» νὰ ὑπάρχουν καὶ νέες ἀναφορὲς στὸ πρόβλημα Ἀλέξανδρος τοῦ Ρένου Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη, κατὰ προέκταση τῶν σχετικῶν κρίσεων τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ Ντρόυζεν, (ἄρθρο «Ἡ Ἀ—παιδεία μας», σελ. 341-2· βλέπε ἐπίσης τὶς ὑποσημειώσεις 5 καὶ 6 στὸ ἴδιο ἄρθρο, σ. 349-54), ὥστε, παραπέμποντας σ' αὐτές, νὰ θεωρήσουμε περιττὴ τὴν περαιτέρω ἀνάλυση τοῦ θέματος ἐδῶ. Οἱ «ἱστορικοὶ ποὺ ἔχουν γράφει πολλὰ ἐναντίον τοῦ Ἀλεξάνδρου», ὅπως σημειώνει ὁ κ. Παν. Πανούσης, εἶναι γνωστοὶ καὶ σὲ μᾶς, ἀλλὰ ἡ προσπάθειά τους νὰ κατατάξουν τὸν Μέγα Μακεδόνα στὴν κατηγορίαν τῶν κοινῶν κατακτητῶν καὶ ἐξουσιαστῶν ἀποκαλύπτει ἀδυναμία ἐρμηνείας τῶν πράξεών του καὶ τῆς προσωπικότητός του, μιᾶς προσωπικότητος, ἄλλωστε, τόσο χαρισματικῆς, τόσο ἔκτακτῆς καὶ ἱστορικῆς ἀτυπίας, ὥστε νὰ εἶναι λογικὰ καὶ φυσικὰ ἀδύνατο νὰ χωρῇ μέσα στὴ στενότητα τῶν σχολαστικῶν καὶ ἀκαδημαϊκῶν ἐγκεφάλων ποὺ θέλουν νὰ ἐντάσσουν τοὺς πάντας στὸ σύστημα (τὸ ἰσχυρὸν ἱστορικὸ ἢ ἐξουσιαστικὸν σύστημα) κολλώντας του μιὰ ὁποιαδήποτε ἀπὸ τὶς καθιερωμένες ἐτικέτες.

2. Ἐφ' αὐτοῦ ἡ ἐλλειψὶς τῆς ἐλλειψὶς ἐλληνικότητος: Τὸ θέμα ἔχει θιγῇ περισσότερες ἀπὸ δέκα φορὲς στὰ μέχρι τοῦδε τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ», ἀλλὰ εὐκαιριακὰ καὶ ὄχι λεπτομερειακὰ—καὶ γι' αὐτὸ οἱ ὁμιλίαι τοῦ ἐπιστολογράφου

μας για τις δυνατότητες κατισχύσεως της αλήθειας στη σημερινή «λυκοκοινωνία» μας, αποκτήσεως του «γινῶθι σ' αὐτόν» καὶ διοικήσεως τῶν ἀνθρώπων μὲ τις ἰδέες νὰ χρήζουν ἀπαντήσεως.

Πρέπει ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐκφράσουμε τὴν ὑπόνοια, ὅτι ὁ κ. Παν. Πανούσης, ἔχει κατὰ κάποιο τρόπο παραινοῦν ἴσως ἄθελα τὴν ἀντίστοιχη μὲ τὸ σημεῖο 2 τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἄποψη τοῦ «Δαυλοῦ». Τὴν ξεκαθαρίζουμε, λοιπόν :

Π ρ ῶ τ ο ν, ὅχι μόνο δὲν ἀπασχοληθήκαμε ποτέ — καὶ δὲν γράψαμε σχετικὰ τίποτε — μὲ τὸ πῶς «εἶναι δυνατόν νὰ διοικηθῶσιν οἱ ἄνθρωποι», ἀλλὰ ἀρνούμαστε καὶ ἐπικρίνουμε συνεχῶς κάθε μορφὴ «διοικήσεως» ἢ «ὀργανώσεως», μὲ τις σύγχρονες ἔννοιες τῶν δύο αὐτῶν ὄρων, γιατί θεωροῦμε τὰ δύο αὐτὰ πράγματα διαστροφές τῆς πολιτείας καὶ γενικὰ τῆς ὀμαδικῆς συμβιώσεως τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους, ἐφευρήματα τῆς ἀναρχο-ἐξουσιαστικῆς τάξεως πραγμάτων, ἐχθροὺς καὶ καταστροφεῖς τῆς ἑναρχικῆς κοινωνίας, τῆς ἐλευθερωτικῆς καὶ ἐξαληθευτικῆς, μὲ δύο λόγια: προϊόντα τῆς δυνάμεως καὶ ὅχι τοῦ Λόγου. Φρονοῦμε, ὅτι ἡ διοίκησις — ὀργάνωσις εἶναι ὁ δημιουργός, ἀλλὰ καὶ τὸ δημιούργημα τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς ἐξουσίας, τῶν δύο αὐτῶν προσώπων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κακοποιοῦ δαίμονα ποὺ κατέστρεψε πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ τὸν νεώτερο ἄνθρωπο (βλ. τὸ ἄρθρο «Ἡ παράνοια, ὁ μεγαθάνατος καὶ τὸ ψυχομαχητὸ τοῦ μεγάλου» στὸ τεύχος 6, σελ. 248 - 257 τοῦ «Δαυλοῦ»).

Δ ε ὑ τ ε ρ ο ν, ἐπομένως, δὲν τίθεται θέμα συγκροτήσεως ἐκ τῶν ἄνω ἑνὸς κοινωνικοῦ σώματος βάσει ἑνὸς συστήματος ἰδεῶν (ἔστω τῶν ὑψηλῶν ἑλληνικῶν ἰδεῶν τῆς αλήθειας, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης), διότι μιὰ τέτοια πρόθεσις θὰ ἦταν καθαρὰ ἐξουσιαστικὴ καὶ δὲν θὰ διέφερε σὲ τίποτε ἀπὸ τις ἀνάλογες ἐπιδιώξεις ὅλων τῶν ἐξουσιαστῶν ὅλων τῶν ἐποχῶν, ποὺ ξεκινοῦν μὲ τὰ ἰδεολογικά τους «προ-κάτ» γιὰ νὰ καταστρέψουν τὴν ἀλήθεια, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἀκριβῶς ἐν ὀνόματι τῆς συστηματικῆς (ἄρα δογματικῆς) αλήθειας, ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης! (βλ. τοὺς «Μετεωρισμούς» τῶν τευχῶν 5, 6 καὶ 7 τοῦ «Δ»).

Τ ρ ί τ ο ν, ἐκεῖνο ποὺ μένει εἶναι ἡ, ἐν πλήρει πνευματικῇ ἐλευθερίᾳ, διατύπωσις ἀληθείων, ποὺ ὑπόκεινται ὅμως σὲ συνεχῆ ἔλεγχον, διάλογον, ἀπόδειξιν, ἔρευνα, ὅχι μόνο ἀπὸ τοὺς «δέκτες» τους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν «πομπό» τους. Διότι ἀκριβῶς αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ἀνοικτὴ «διαλεκτικὴ» τῶν ἰδεῶν ἀποτελεῖ τὴν ἱεραρχίαν τῆς ἐλληνικότητος καὶ ὅχι ἡ ὀριστικὴ διατύπωσις — ἔστω ἡ ἀπόλυτα ἐπιτυχὴς — μιᾶς ἀλή-

θειας καὶ ἡ καθοικονόησις τῶν τρόπων «ἐπιβολή» τῆς ἡ ἔστω ἡ διὰ τῆς πει-
 θοῦς ἀνώνυμη μετάδοση ἢ ἡ καθιέρωσή της στοὺς ἄλλους. Καὶ τοῦτο
 ἔχει ἀξία μεγαλύτερη ἴσως καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἀλήθεια, διότι ἀκριβῶς
 τοῦτο ἐξελίσσει, ἀνυψώνει, ἐλευθερώνει, ἐξαληθεύει καὶ τελειοποιεῖ τὰ
 πνεύματα καὶ τὶς συνειδήσεις καὶ ὅχι ἡ ὅποια «ἀλήθεια» θεωρούμενη ἢ
 ἐφαρμοζόμενη στατικά (δεδομένου, μάλιστα, ὅτι ἀπὸ τῆ φύσης τοὺς ἰδέες
 ὅπως τῆς ἀλήθειας, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης δὲν εἶναι ποτὲ
 στατικές, ἀλλὰ δυναμικές). Αὐτὴ τῇ «διαλεκτικῇ» στὴ σκέψις τοῦ καὶ
 στὴ σκέψις τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ὑπηρετεῖ, προσπαθεῖ νὰ ὑπηρετήσῃ,
 ὁ «Δαυλός», σταθερὰ ἀποφεύγοντας νὰ ὑποδείξῃ οἰοδῆποτε, ἔστω τὸ πρὸ
 ὑπέροχο «σύστημα» — ἅπαγε! — ἰδεολογικὸ ἢ πολιτικόν, παρὰ τὶς ἀντί-
 θετες συμβουλὲς διαφόρων, φίλων καὶ μὴ.

Τέτατον, θὰ ἦταν ἀρκετό, θὰ ἦταν τὸ πᾶν κατὰ τὴ γνώμη μας, ἡ εἰ-
 σαγωγή μέσα στὴν κοινωνία μας, τὴν παγκόσμια δογματική, λογοκρατική
 καὶ ἀναρχοεξουσιαστική, τὴν στατική κοινωνία μας, δυναμικῶν δ ι α-
 δ ι κ α σ ι ῶ ν καὶ αὐτοελεγχόμενων ἀ ξ ι ῶ ν, ὅπως ἐκεῖνες τοῦ
 ἐλέγχου, τοῦ διαλόγου, τῆς ἔρευνας, τῆς ἀποδείξεως, ποὺ δὲν ἀφοροῦν
 μόνον τὴν κοινὴ ζωὴ, τὴν ὁμαδικὴ συμβίωση καὶ τὴν πολιτική, ἀλλὰ —
 κύρια καὶ προσδιοριστικά — τὴν ἀτομικὴ συνείδησις, τὴν προσωπικὴ εὐ-
 θύνῃ, θεώρησις καὶ πράξις, τὴν ἐσωτερικὴ πνευματικὴ οὐσία τοῦ κα-
 θενὸς χωριστά. Τὸ ἄτομο, τὸ πρόσωπο, τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ τῆς μονά-
 δος εἶναι ἡ πολιτικὴ οὐσία καὶ ἡ πολιτικὴ ἀλήθεια καὶ ὅχι οἱ πολλοὶ
 μαζί, ὁ ἀριθμὸς, τὸ πλῆθος, ἡ μάζα, ὁ πολτός. Αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε
 καθεαυτά, ἀποτελοῦν σχηματικά, πλαστὰ ἐφευρήματα ἐγκεφάλων ποὺ
 ἐνδιαφέρονται καὶ εὐκολύνονται νὰ τὰ δοῦν ἔτσι (μὲ σκοπὸ νὰ τὰ ἐξου-
 σιάσουν). «Γινῶθι σ' αὐτόν», ἔλεγε ὁ Σωκράτης· δὲν εἶπε ποτὲ «γινῶτε
 ὑμᾶς αὐτούς». «Αὐτός» ὑπάρχει γιὰ τὸν Ἕλληνα· «αὐτοί», εἶναι ἀνύ-
 παρκτοι, εἶναι φάντασμα, εἶναι παραίσθησις, εἶναι ὀφθαλμοπατία· ἢ, τὸ
 χειρότερο, εἶναι ἐξουσιαστικὲς κατασκευές.

Πέμπτον, ἡ δυνατότητα παρουσίας τῆς ἀλήθειας, τῆς ἐλευθερίας καὶ
 τῆς δικαιοσύνης ἀνάμεσα στὸ σύγχρονο ἀνθρώπινο εἶδος εἶναι βάσει τῶν
 ἀνωτέρω, ποὺ ἀποτελοῦν καὶ τὴν αὐθεντικὴ ἀποψη τοῦ «Δαυλοῦ» πάνω
 στὸ ὅλο ζήτημα, προσωπικὴ ὑπόθεσις τοῦ καθενός. Ὁ καθένας μόνος
 τοῦ μπορεῖ νὰ ζυγίσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ συμπεράνῃ ἂν «ἔχῃ τὰ κότσια»
 νὰ εἶναι ἐλεύθερος, ἀληθινὸς καὶ δίκαιος ἄνθρωπος, ἂν μπορῇ νὰ εἶναι
 Ἕ λ λ η ν α ς — μὲ τὴν ἔννοια ποὺ δίνει στὸν ὅρον αὐτὸν ὁ «Δαυ-
 λός» — ἢ ἂν θὰ παραμείνῃ ἕνας λογοκράτης ψεύτικος, ἀνελεύθερος,
 δοῦλος καὶ ταυτόχρονα τύραννος τῶν γύρω του, οἰκονομιστῆς καὶ μαζο-

πίθηκος, γελοιογραφία ανθρώπου. Τὸ ἂν μποροῦν οἱ ἄλλοι, ἢ ὅλοι (ἡ κοινωνία, ἡ πολιτεία κλπ.), νὰ εἶναι τὸ πρῶτο ἢ τὸ δεύτερο, δὲν ἐνδιαφέρει τὸν ἐλεύθερο καὶ ἑναρχο ἄνθρωπο μὲ ἀνώτερη σκέψη, ἀλλὰ τὸν ἀναρχοεξουσιαστικὸ ἄνθρωπο τοῦ δόγματος καὶ τῆς ἀναλήθειας.

“Εκ τούτου, ἐν πάσῃ περιπτώσει, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπολύτως ἀδύνατη ἡ δημιουργία πολιτείας καὶ κοινωνίας ἐλεύθερης, δίκαιης καὶ ἀληθινῆς, ἂν δὲν δημιουργηθοῦν προηγουμένως ἄτομα ἐλεύθερα, δίκαια καὶ ἀληθινά. Αὐτὸς ποὺ σκέπτεται πρῶτον, ποὺ ἐρευνᾷ δηλαδὴ τοὺς τρόπους διοικήσεως τῶν ἀνθρώπων, προτοῦ νὰ λύσῃ τὸ πρὸβλημα τῶν ἀτομικῶν συνειδήσεων, ἢ βρίσκεται σὲ πλάνη ἢ κινεῖται ἀπὸ δόλο.

3. Ἡ γ λ ῶ σ σ α τ ο ὦ «Δ α υ λ ο ὦ»: Θὰ ἦταν πράγματι ἐ λ λ η ν ι κ ῶ τ ε ρ ο νὰ γράφεται ὁ «Δαυλὸς» στὴν «καθαρεύουσα» καὶ ὅχι στὴ «δημοτική», ὅπως προτείνει ὁ κ. Παν. Παινούσης; Φοβόμαστε, ὅτι οἱ συλλαγοισμοὶ πάνω στοὺς ὁποίους στηρίζει τὴν ἀποψή του, μποροῦν ἀντιστρέφόμενοι νὰ δώσουν ἐντελῶς ἀντίθετο συμπέρασμα ἀπὸ τὸ δικό του. Naί, εἶναι ἀδιανόητο τὸ ἔργο τοῦ Πλάτωνος νὰ γράφεται στὴ «δημοτική», ἢ, ἀκριβέστερα, σὲ μιὰ ὅποια-δήποτε ἄλλη γλῶσσα ἐκτὸς ἀπ’ αὐτὴ ποὺ προσωπικὰ μιλοῦσε καὶ ἔγραφε ὁ ἀριστοτέχνης αὐτὸς τοῦ λόγου· εἶναι ἀδύνατο νὰ φαντασθῇ κανεὶς τὸν Φάουστ τοῦ Γκαίτε συντεθειμένο σὲ ἄλλη γλῶσσα, πλὴν τῆς προσωπικῆς γλώσσας τοῦ συγγραφέα, τῆς γερμανικῆς — καὶ κάθε μετάφραση ἢ καὶ «αὐτομετάφραση» τῶν δύο αὐτῶν σοφῶν καὶ οἰουδήποτε ἀνεξαίρετα φιλολογικοῦ δημιουργοῦ θὰ ἰσοδυναμοῦσε σχεδὸν μὲ βανδαλισμὸ. Ἐμεῖς εἰδικὰ ἀπεχθανόμαστε κάθε μετάφραση οἰουδήποτε ἔργου.

Καὶ κατὰ τὴν ἰδιαιλογικὴν, ὅμως, εἶναι ἀδιανόητο γιὰ μᾶς νὰ γράφουμε τὸ «Δαυλό» σὲ ἄλλη γλῶσσα ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δικιά μας, τὴν προσωπικὴν μας γλῶσσα. Ὅπως ὁ Πλάτων ἢ ὁ Γκαίτε δὲν σκέφτηκαν ποτὲ νὰ γράψουν στὴν ὁμηρικὴ γλῶσσα π.χ. ὁ πρῶτος καὶ στὴν παλαιογερμανικὴ ἢ τὴν λατινικὴ ὁ δεύτερος, καὶ γενικὰ δὲν διανοήθηκαν ποτὲ νὰ συνθέσουν τὰ ἔργα τους. σὲ μιὰ γλῶσσα ποὺ δὲν ἀντιπροσωπεύει τὸ προσωπικὸ γλωσσικὸ «εἶναι» τους — ἐλεύθερο προϊόν, ὡς γνωστόν, τῆς μορφώσεως ἀλλὰ καί, κυρίως, τῆς ζωῆς τοῦ καθενὸς — ἔτσι κι ἐμεῖς δὲν εἴναι δυνατόν παρὰ νὰ γράφουμε τὴ γλῶσσα ποὺ ἐλεύθερα ἀπακρυστάλλωσε στὴ συνειδήσιν ἡμῶν ἡ ζωὴ μας καὶ ἡ μόρφωσή μας. Δὲν θὰ ἦταν καθόλου ἐ λ λ η ν ι κ ῶ ἡ ἀναδρομὴ καὶ προσκόλλησις σὲ τύπους — γλωσσικούς, ἐπὶ τοῦ προκειμένου — τοῦ παρελθόντος. Ἐ λ λ η ν ι κ ῶ, δὲν σημαίνει παρθεθόν — ἀλίμονο, ἂν νεκρῶναμε, διαστρεβλώναμε καὶ υποβιβάζαμε ἔτσι τὴν ἐννοίαν τῆς ἐλληνικότητος, θὰ καταντούσαμε τότε οἱ χειρότεροι ἀρνητές, διαστρεφεῖς καὶ ἐχθροὶ τῆς! — ἐ λ λ η ν ι κ ῶ σημαίνει αἰώνιο γίγνεσθαι, συνε-

χὲς παρὸν καὶ ἀτέλειωτο μέλλον, μὰ ἀτέρμονη ὁδύσσεια τοῦ νοῦ σὲ χώρους ἀπάτητους, ἔ λ λ η ν ι κ ὸ σημαίνει πρὸ παντός τὸ δέον γενέσθαι καὶ ποτὲ τὸ ἀπλὸ γεγονέναι. Κι ἔπειτα, γιὰ ποιά «δημοτική» μιλάμε; Μήπως ἡ γλῶσσα τοῦ «Δαυλοῦ» καὶ οἰουδήποτε ἄλλου κειμένου ποὺ διεισδύει στὸ χῶρο τῶν οὐσιῶν καὶ ἰδεῶν μιλιέται, εἶναι δυνατόν νὰ μιληθῇ, ἀπὸ τὸν «δῆμο»; Καὶ τί εἶν' αὐτὸς ὁ «δῆμος», ἀλήθεια;...

Ἐπανερχόμαστε στὸ προηγούμενο σημεῖο καὶ διευκρινίζουμε, ὅτι ἡ γλῶσσα μιας δὲν εἶναι οὔτε «δημοτική» οὔτε «καθαρεύουσα» — ἂς μὴν εἴμαστε δέσμοι λέξεων ποὺ δὲν ἔχουν οὐσιαστικό, ἀλλ' ἀπλῶς τυπικὸ περιεχόμενο, ποὺ εἶναι λέξεις — «κλισέ» καὶ σκαθίζουν τὴ σκέψη, νοθεύουν τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἀλήθεια, γενικὰ ταλαιπωροῦν ἄσκοπα τὶς συνειδήσεις, ὅπως οἱ ἀνάλογες πολιτικὲς λέξεις—«κλισέ». Ἡ γλῶσσα μας, εἶναι ἡ προσωπικὴ τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς γλῶσσα, ἀποτέλεσμα ἐλεύθερο τῆς ζωῆς καὶ τῆς μορφώσεώς μας, τοῦ φυσικοῦ τρόπου σκέπτεσθαι καὶ τοῦ φυσικοῦ τρόπου αἰσθάνεσθαι τοῦ καθενός. ἀπὸ μᾶς. Γιαυτὸ καὶ οἱ ὅροι της, οἱ ἔννοιές τους καὶ οἱ ἰδέες τους εἶναι καὶ ἀρχαιοελληνικὰ καὶ σύγχρονα καὶ ἴσως — μακάρι! — καὶ μελλοντικά. Χωρὶς τοῦτο φυσικὰ νὰ σημαίνῃ καθόλου ὅτι εἴμαστε καὶ ἐναντίον τῆς γνώσεως τῆς «καθαρεύουσας», τῆς γλώσσας δηλαδὴ στὴν ὁποία ἔχουν γραφῇ σημαντικὰ κείμενα καὶ πρέπει νὰ διαβάζονται μόνον στὸ πρωτότυπο καὶ ποτὲ σὲ μεταφράσεις. Πολὺ περισσότερο, δὲν μπορούμε νὰ εἴμαστε καὶ ἐναντίον τῆς γνώσεως τῆς ἀρχαιοελληνικῆς... Ἄλλο ἢ γλῶσσα ἢ δικιά μας, ποὺ ἐμεῖς γράφουμε, κι ἄλλο ἢ γλῶσσα τῶν ἄλλων, ἐκείνων ποὺ πρέπει νὰ τοὺς διαβάζουμε. Ἕτερον ἑκάτερον, ὅπως θὰ λέγαμε καὶ στὴν «καθαρεύουσα».

Τελειώνοντας, θὰ θέλαμε νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι ἕνας διάλογος κι ἂν ἀκόμη καταλήγῃ σὲ διαφωνία, συμβάλλει στὸ ξεκαθάρισμα τῶν ἀπόψεων καὶ στὴ συνειδητοποίηση ἐννοιῶν καὶ ἰδεῶν καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς, πρᾶγμα σημαντικώτερο ἴσως καὶ ἀπὸ τὴ σύμπτωση ἀπόψεων. Ζητοῦμε συνέχιση, ἐκ μέρους τῶν ἐπιστολογράφων μας, τῆς κριτικῆς τοῦ ἐλέγχου τοῦ «Δαυλοῦ». Ὅπως ἔχουμε ξαναπεί, τὴν ἀλήθεια καὶ μόνον ζητοῦμε, ἐμεῖς μαζὶ μ' ὅσους ἄλλους ἐνδιαφέρονται: γι' αὐτήν. Ὑπηρετώντας τὸν διάλογο ὑπηρετοῦμε τὴν ἐλληνικότητα στὴν πρὸ αὐθεντικὴ, τὴν πρὸ τέλεια μορφὴ της, κ á ν ο υ μ ε π ρ á ξ η τ ἡ ν Ἑ λ λ á δ α μ é σ α σ τ ò ν á θ λ ι ó κ ó σ μ ο μ α ς...

Δημήτρης Ι. Λάμπρου

II

«ΔΑΥΛΟΣ» ΚΑΙ «ΔΑΥΛΙΣΜΟΣ»

Ὁ κ. Θεοφάνης Βῶκος, Περιστάσεως 7, Ἀθήνα, Τ.Τ. 455, μᾶς ἀπέστειλε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή :

Ἀθήναι τῇ 20 Αὐγούστου 1982

Λαβαίνω τόν «ΔΑΥΛΟ» καί, ὅπως γνωρίζετε, εἶμαι ὁμόφρων.

Ἔχω τήν γνώμη ὅτι εἶναι πιά καιρός νά περάσωμε ἀπό τήν θεωρία στήν πράξη καί ν' ἀρχίσωμε τήν πραγμάτωση τοῦ σκοποῦ τοῦ «ΔΑΥΛΟΥ», ποῦ εἶναι ἡ ἀναβίωση τοῦ ἀρχαιοελληνισμοῦ μέσα στήν σημερινή νεοελληνική πραγματικότητα.

Ἡ ἀναβίωση αὕτη πρέπει νά ἀρχίσει ἀπό ἐμᾶς τοὺς ἴδιους — τοὺς ὁμόφρονες — πρῶτα. Ν' ἀναβιώσει δηλαδή στίς ψυχές καί τὸ πνεῦμα μας τὸ ἀρχαιοελληνικὸ ἀρχέτυπο μὲ τήν στροφή τῆς σκέψης μας πρὸς τοὺς ἀρχαίους προγόνους καί τὸν κόσμον τους.

Ἕνας πρόσφορος καί πρὸς χεῖρος τρόπος γιὰ τήν πραγμάτωση αὐτῆς τῆς ἀναβίωσης εἶναι, κατὰ τήν ἀντίληψή μου, πρῶτα ἡ ἰδρυση ἑνὸς Φυσιολατρικοῦ Ἀρχαιοελληνικοῦ Ἐκδρομικοῦ Ὀμίλου, τοῦ ὁποίου σκοπὸς θὰ εἶναι ἡ ἐπίσκεψη δι' ἐκδρομῶν τῶν ἀρχαιοελληνικῶν χώρων γιὰ τήν ἀντίληψη ἀπὸ τὸν περίγυρό τους τῶν στοιχείων ἐλληνικότητος, ἀποτυπωμένων στὰ μνημεῖα — κατὰλοιπα τοῦ ἀρχαιο-ἐλληνισμοῦ.

Φυσικὰ γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ συνεργασία μας μὲ παρεμφερεῖς ὁμίλους (Φυσιολατρικὸς Ὀμιλος «Ὁ ΠΙΛΝ», Ὀμιλος Ἀρχαιοφίλων κλπ.), στοὺς ὁποίους θὰ δηλωθεῖ ὅτι πρόθεσή μας δὲν εἶναι ἡ κατάργηση τοῦ Χριστιανισμοῦ καί ἡ ἀντικατάστασή του μὲ τὸ Δωδεκάθεο, ἀλλὰ ἡ νοερὴ ἐπίθεση ἐπάνω στὸ χριστιανικὸ ἔνδυμα τῆς ψυχῆς μας, ἑνὸς ἄλλου ἐνδύματος, τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ χιτῶνα, π.χ.

Αὕτη ἡ «μετένδυση» δὲν θὰ ἔχει τίποτε τὸ ἀξιόμημπο διότι καὶ σήμερα χριστιανοὶ καὶ πιστοὶ ἄλλων θρησκευμάτων ἀνήκουν σὲ φιλοσοφικὲς-μεταφυσικὲς ὁργανώσεις (ὅπως οἱ Τέκτονες, οἱ διάφορες Σχολές Γιόγκας), χωρὶς νὰ ἔχουν ἀποκηρύξει ἢ ἀποβάλλει τήν χριστιανικὴ θρησκευτικὴ τους πίστη.

Σὲ καμμιὰ περίπτωση ὁ ἰδρυθησόμενος Ὀμιλος δὲν θὰ ἐμφορεῖται ἀπὸ φανατισμό, ἀλλὰ θὰ χαρακτηρίζεται ἀπὸ πνεῦμα ἀνοχῆς τῶν πεποιθήσεων τοῦ ἄλλου (ἀνεξιθρησκεία). Ἐλατήριο τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ὀμίλου θὰ εἶναι ὁ θαυμασμός μας πρὸς τὸν ἀρχαιοελληνικὸν κόσμον καὶ τὰ ἐπιτεύγματά του μέσω τῆς Παιδείας του (τῆς ἐλευθέρης παιδείας ποὺ χρησιμοποιεῖ τὸν διάλογο γιὰ τὴν ἀνεύρεση τῆς ἀλήθειας καὶ στηρίζεται στήν ἐλευθερίαν σκέψης καὶ ἑκφράσεως) καὶ τῆς Τέχνης του, ποῦ εἶναι ἡ γνωστὴ καὶ ἀπαράμιλλη κλασσικὴ τέχνη. Κατὰ τὰ λοιπὰ, ὅπως ἐξετέθη ἡ ἐλληνικότης καὶ ἡ σημασία της γιὰ τὸν σημερινὸν κόσμον ἀπὸ τῶν τευχῶν τοῦ «ΔΑΥΛΟΥ».

Νομίζω πῶς θὰ μπορούμε νά διοργανώσουμε ὁρισμένους τελετὲς ἰστίς ἐκδρομὲς μας — ὅπως οἱ Τέκτονες καὶ οἱ Σχολές Γιόγκας — χωρὶς νὰ θεωρηθοῦμε γι' αὐτὸ ὅτι προσβάλλομε τήν ἐπικρατοῦσα θρησκεία — καὶ νά ἀνασυνθέσωμε ὠρισμένους ὕμνους τοῦ Διός, τοῦ Ἀπόλλωνος κλπ., ποῦ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς μας ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους, γιὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιοῦμε στίς τελετὲς μας.

Κάνω τήν πρόταση αὕτη καὶ οἱ πολλοὶ καλοὶ συνεργάτες τοῦ «ΔΑΥΛΟΥ», ἂν συμφωνοῦν, ἄς προχωρήσουν στὰ ἐπόμενα βήματα, σχεδιάζοντες καὶ πραγματοποιοῦντες.

Με φίλια

Θεοφάνης Βῶκος, Ἀθήνα, Τ.Τ. 455, Περιστάσεως 7

Υ.Γ.: Σὰς παρακαλῶ νὰ διαβιβάσετε καὶ πάλι συγχαρητήρια στὸν Λάμπρο Κοιράνη καὶ στὸν νεοέλληνα Ὀδυσσεά, Λευτέρη Μαρματσούρη γιὰ τὰ ὠραῖα τους ποιήματα.

Σ η μ ε ί ω σ η. «ΔΑΥΛΟΥ»: Φοβόμαστε, ότι δεν μπορούμε να συμπεριλάβουμε τὸν κ. Θεοφάνη Βῶκο ανάμεσα στοὺς πρὸ προσεκτικούς ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ». Γιατί, μολονότι πιστεύει ὅτι «εἶναι ὁμόφρων» τοῦ περιοδικοῦ, οἱ προτάσεις ποὺ διατυπώνει στὴν ἐπιστολή του δὲν συμβιβάζονται καθόλου μὲ τὴν κεντρικὴ μας ἰδέα. Ὅπωςδήποτε, δικαίωμα ὅλων τῶν φίλων μας εἶναι ὄχι μόνον νὰ δίνουν ἰδιαίτερη ἐρμηνεία στὰ κείμενά μας, ἀλλὰ καὶ νὰ θέλουν νὰ προχωρήσουν στὴν πράξη μὲ δικὰ τους κριτήρια. Ἴσως νὰ ἔχουν δίκιο αὐτοὶ καὶ ἐμεῖς ἄδικο. Δὲν θεωροῦμε κανένα αὐθεντία, οὔτε συνεπῶς τοὺς ἐαυτούς μας, ἀντίθετα ἀπορρίπτουμε κάθε αὐθεντία. Ὅμως θὰ εἶχε ἴσως ἀξία ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ δηλώσουμε ἐδῶ ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε ἀποφασισμένοι νὰ παραμείνουμε αὐτὸ ποὺ εἴμαστε: ἀπλῶς «Δαυλός», ποὺ δὲν ἐξαλλάσσεται σὲ «Δαυλισμό». Καὶ τὸ δηλώνουμε κατηγορηματικά. Οἱ ἄλλοι, φίλοι καὶ μὴ, ἂς κάνουν ὅ,τι τοὺς φωτίζει ὁ θεός. — Δ.Ι.Λ.

ΑΛΛΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ :

Εὐχαριστοῦμε γιὰ τίς συγχαρητήριες ἢ ἐνθαρρυντικές ἐπιστολὰς καὶ σημειώματα ποὺ ἔστειλαν στὸ «Δαυλό», τοὺς κ.κ.:

- Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗ, καθηγητὴ τῆς Γλωσσολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν,
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΚΟΥΡΝΙΑ, ἐπίτιμο ἐκπαιδευτικὸ σύμβουλο, τέως Γενικὸ Διευθυντὴ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Πρόεδρο Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου,
- ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΒΛΕΤΣΗ, Λασκάρεως 51, Ἀθήνα,
- ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ ΤΖΗΜΑΚΑ, Ὑφηγητὴ Πνευμονολογίας, Θεσσαλονίκη,
- ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗ, Δικηγόρο, Λάρισα,
- ΣΩΚΡΑΤΗ ΧΟΥΛΙΑΡΑ, Κρινιάνοι—Καλημεριάνοι Εὐβοίας,
- Ι. Γ. ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟ, Δικηγόρο, Θεσσαλονίκη.

- Τέλος, εὐχαριστοῦμε καὶ ὅλους τοὺς ἀναγνώστες μας ποὺ μᾶς ἀπέστειλαν τίς συνδρομὲς τους.

Κίνηση Ιδεών

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Δ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΕΛΑΚΗΣ, «Γυμνά κόκκαλα», μυθιστόρημα, 'Αθήνα 1981.

‘Αντιπολεμικό μυθιστόρημα έμπνευ-
σμένο από τις τελευταίες πολεμικές ά-
ναμετρήσεις του Β΄ παγκόσμιου πολέ-
μου και του άντάρτικου που έπακολού-
θησε. ‘Αφιερωμένο, από τόν ίδιο τόν
συγγραφέα του «στόν ‘Αγνωστο Στρα-
τιάτη όλων των πολέμων και όλων
των έθνών».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΡΟΖΟΣ, «‘Αντι-
παραθέσεις», Μελέτες και Δοκίμια
Σύγχρονου Προβληματισμού, «Δρυ-
μός», ‘Αθήνα 1982.

‘Ενα ακόμα βιβλίο του χαλκέντερου
ισαριακού συγγραφέα και μελετητή, συν-
εργάτη του «Δαυλού», με δεκατρία ά-
ναλυτικά κομμάτια που καλύπτουν ποι-
κίλα θέματα, από την είσβολή της χυ-
δαιολογίας στην Τέχνη (περίπτωση Β.
Βασιλικού) μέχρι τό ιστορικό μυθιστό-
ρημα και από τούς αὐτοδίδακτους του
πνεύματος μέχρι τή μακροζωία των συγ-
γραφέων. Βιβλίο που συνδυάζει την εὐ-
ρύτητα και πλούσια τεκμηρίωση της ά-
ναλύσεως και τό εύληπτο γλαφυρό ύ-
φος, όπως όλα τά παρόμοια έργα του
συγγραφέως.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΣ, «Τό
Συναξάρι ένός Μετανάστη», ‘Αθή-
να 1982.

‘Ενα ακόμα δημιούργημα του κατα-
ξιωμένου στο λογοτεχνικό χώρο γνω-

στού παιδαγωγού και εκπαιδευτικού. ‘Ε-
δώ μάς δίνει μιá άδρή μαρτυρία της ζω-
ής των ‘Ελλήνων μεταναστών στην ‘Α-
μερική γραμμένη με δύναμη και αγάπη
στόν άνθρωπο.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΣ, «‘Από
τήν άνυδρη γή στο φώς του Ροδά-
μανθη», έκλογή από τήν ποίηση
του ίδιου συγγραφέα της δεκαετίας
1970 - 1980, «Τό ‘Ελληνικό Βι-
βλίο», ‘Αθήνα 1980.

Πρόκειται για ένα «μεστό» άπάνθισμα
της πρόσφατης ποιητικής του δημιουργί-
ας με τά καλύτερα δείγματά της. ‘Αν-
θρωπισμός, φιλοσοφική διάθεση, λυρι-
σμός, μιá βαθειά κατανόηση των άνθρω-
πίνων μέσα στην διαχρονική τους διάστα-
ση, σημαδεύουν έντονα τά ποιητικά του-
τα δείγματα γραφής—ένα μικρό μόνο
μέρος από ένα τεράστιο άνέκδοτο και
έκδεδομένο όγκο δημιουργίας.

Φ. ΔΕΛΦΗΣ, «‘Ο Δέλφης παρου-
σιάζει τό ποιητικό έργο του Γιώρ-
γου Παπαστάμου “‘Από τήν άνυ-
δρη γή στο φώς του Ροδάμανθη”»,
«Δελφικά τετράδια», 1980.

‘Ο γνωστός ποιητής αναλύει σε βά-
θος, με τήν γνωστή κριτική του όξυδέρ-
κεια και τοποθετεί σωστά τήν τελευταία
ποιητική δημιουργία του προαναφερθέν-
τος ποιητή και συγγραφέα.

ΤΑΚΗΣ ΤΣΑΒΕΑΣ «Τό άλλο προ-
πατορικό άμάρτημα — Τό έμπόδιο
στο δρόμο του σοσιαλισμού», ‘Εκ-

Δόσεις Παπαζήση, 'Αθήνα 1982.

Φιλοσοφική μελέτη με σαφείς κοινωνιστικές και οικονομικές διαστάσεις γύρω από το ευρύτερο φάσμα του σοσιαλισμού και της εφαρμογής του.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Χ. ΔΙΑΜΠΕΡΗΣ, «'Αριστοτέλης ο Σταγειρίτης και σχόλιον περί του έργου του», έκδοσις 'Εταιρείας 'Ελλήνων Δημοσιολόγων Βορείου 'Ελλάδος, Θεσσαλονίκη 1979.

Μιά σύντομη, αλλά περιεκτική αποτίμηση της μεγάλης προσφοράς στο χώρο του πνεύματος, της έπιστήμης και της φιλοσοφίας του κλασικού Σταγειρίτη φιλόσοφου.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗΣ, «'Η δοκιμασία της Δεξιᾶς», Λάρισα 1976.

Μιά εκ των ένδον κριτική ανάλυση της δεξιᾶς ή της ἐθνικόφρονος ἀστικής τάξεως, όπως την αποκαλεί ο ίδιος ο συγγραφέας, δικηγόρος και τῶς Νομάρχης. Με γνώση, αντικειμενικότητα και μιάν ευρύτητα πνεύματος που οίφνιδιάζει ευ-

χάριστα ἀναλύεται τὸ φάσμα ἑνὸς πολιτικοῦ χώρου ποὺ ἕως πρόσφατα πρωταγωνιστοῦσε στὴν πολιτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΛΙΟΥΛΗΣ, «Περὶ θεωρητικά», ποιήματα, Θεσσαλονίκη, 1982.

Ὁ γνωστὸς βορειοελλαδίτης συγγραφέας καὶ λόγιος με ἓνα πικρὸ σαρκασμὸ, μιὰν ἀδρὴ λυρικὴ διάθεση ἀναλύει καταστάσεις καὶ διαθέσεις, αὐτοσχολιάζεται καὶ θιώνει ποιητικὰ, κοινωνικὰ καὶ υπαρξιακὰ ἐρεθίσματα, ἀνησυχίες καὶ προβληματισμούς. Ποίηση καίρια, σωστή με μιὰ ἰδιαίτερη δύναμη συγκίνησης καὶ ὑποβολῆς.

ΣΟΦΙΑ ΑΝΤΖΑΚΑ, «Δοσίληθο πέος», δοκίμιο, 'Αθήνα 1982.

Ἐμπεριστατωμένη μονογραφία πάνω στο θέμα τοῦ σεξουαλισμοῦ, θεωρημένο ἀπὸ πολλὰ σκοπιές καὶ με ἔντονη ψυχολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ διάθεση. Ἔργο πρωτότυπο καὶ σοβαρὸ, παρὰ τὴν τυχὸν ἀντίθετη ἐντύπωση ποὺ προκαλεῖ ὁ τίτλος του.

ΑΛΛΑ ΕΝΤΥΠΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ :

ΨΑΙΦΑ (γυναικείο λογοτεχνικό περιοδικό — υπεύθυνος: Ζωή Καρέλλη, Τατιάνα Μιλλιέξ, Λένα Παπᾶ, Ἀναστασία Λαμπρία, Εἰρήνη Λάμπρου, Μαρία Γοργορίνη), τεύχος 1 ● Ο ΠΟΛΙΤΗΣ (μηνιαία ἐπιθεώρηση — ἐκδότης: Νίκος Πολίτης), τεύχος 50-51, Ἀπρίλιος — Μάιος 1982 ● ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (μηνιαία ἔκδοση τῆς ὁμώνυμης ἐταιρείας — υπεύθυνος Ἀλέξ. Χ. Μαμμόπουλος), τεύχ. 68-69-70, Μάιος — Ἰούνιος — Ἰούλιος 1982 ● ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΖΩΗ (μηνιαῖο εἰκονογραφημένο περιοδικό τῆς Θεσσαλονίκης — ἐκδότης — δ)ντῆς Ν.Ι. Μέρτζος), τεύχος 193, Ἰούνιος 1982 ● Ο ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΗΣ (ὄργανο ἀγῶνα καὶ στοχασμοῦ τοῦ ΚΕΜΕ — δ)ντῆς Ἄρης Ἀθανασάκης), φύλλο 2 ● ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ (περιοδικὴ ἔκδοσις τοῦ Ἰνστιτούτου Στρατηγικῶν Μελετῶν Ἑλλάδος — ἰδρυτῆς — ἐκδότης — δ)ντῆς στρατηγός Ἀχιλ. Τάγαρης), τεύχος 9, Ἰούλιος 1982 ● Ο ΠΑΛΜΟΣ ΤΩΝ ΑΚΡΙΤΩΝ (ὄργανο Πανελληνίου Συνδέσμου «Οἱ Φίλοι τῶν Ἀκριτῶν» — ἐκδότης — δ)ντῆς Πέτρος Κ. Θεοδωρακάκος) φύλλο 18-19, Μάιος — Ἰούνιος 1982 ● ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΚΕΨΗ (μηνιαία περιοδικὴ ἔκδοση Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν — ἰδιοκτήτης — δ)ντῆς Γ.Ν. Παπαγεωργίου) φύλλο 60, Ἰούλιος 1982 ● ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΥΡΙΟΝ (μηνιαῖο περιοδικό τῆς Θεσσαλονίκης — ἐκδότης — δ)ντῆς Δημήτριος Σ. Καψάλας) τεύχος 43, Ἰούνιος 1982 ● ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ (ὄργανον τῶν κυθηραϊκῶν συμφερόντων — ἐκδότης Ἄρης Π. Τσιτσιλίας), φύλλο 115-116.